Prof. univ. dr. Corvin Lupu

Mari crize internaționale ale epocii contemporane

Texte alese pentru masteranzii programului de studii
Securitate şi relații internaționale

Cuprins

Introducere. Misiunea şi rolul analistului de relaţii internaţionale 3
Noţiuni, concepte şi paradigme necesare analizei conflictelor internaţionale 10
Problematica echilibrului european 22
Conflictul internaţional pentru reîmpărţirea lumii care a dus la primul război mondial a generat urmări până în epoca recentă 24

Gestionarea conflictului mondial din perspectiva statelor învinse în primul război mondial 33

Impactul primului război mondial asupra României 36

Rusia Sovietică, primul stat bolşevic din Lume, a generat mari conflicte 38
Conflictul româno-sovietic legat de bolşevism şi de apartenenţa Basarabiei la România 43

Germania în timpul lui Adolf Hitler, impactul asupra relaţiilor internaţionale şi zorii reizbucnirii conflictului pentru reîmpărţirea Lumii 51

Criza din România generată de opoziţia faţă de Mişcarea Legionară 74

Transformarea disputei între Uniunea Sovietică şi România, privitor la apartenenţa Basarabiei la România în criză şi apoi în conflict 77

Originile marilor conflicte şi cauzele care au dus la al doilea război mondial 84

Încheierea celui de al doilea război mondial prin *Tratatul de Pace de la Paris.* Prevederile privitoare la România 88

În loc de încheiere la conflictele României cu Uniunea Sovietică 90
Conflictul dintre români şi evrei generat cu ocazia ocupării Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţa de către Uniunea Sovietică, în vara anului 1940 95

Aspecte privind conflictul sovieto-afgan (1979-1988) 107

Mutaţii în relaţiile internaţionale la începutul mileniului al III-lea. Europa şi SUA. Terorismul, noul adversar 109

Rolul conflictelor internaţionale în catalizarea proceselor de aderare şi de integrare europeană, la începutul mileniului al III-lea 118

Conflictul din Irak. (I) Naşterea unei naţiuni şi (II) înfrângerea unei naţiuni 120

Bibliografie selectivă 139

Introducere. Misiunea şi rolul analistului de relaţii internaţionale

1) **Viziunea istorico-politică cât mai largă**. Să înţelegem. Să evităm să urmăm doar cursul vieţii precum turmele de vite. Manipularea este principala preocupare a diriguitorilor Lumii şi statelor. Globul are 7 miliarde de locuitori, iar ţinerea lor sub control este principala problemă a conducerilor supranaţionale (UE, NATO, FMI şi chiar oculta) şi ale statelor. Pentru a promova manipularea s-au conspirat acţiunile ilegale şi imorale, iar deconspirarea lor s-a numit ***Teoria conspiraţiei***.

2) **Nevoia de a fi „cu un cap peste"** restul membrilor societăţii. În acest scop, cursul nostru doreşte a fi un sprijin pentru toţi cei care doresc să privească în politică şi în spatele cortinelor ridicate cu răbdare de către cei care au protejat şi protejează operaţiunile politico-militare şi economice ale statelor, în special ale marilor puteri, pentru care globul pământesc nu reprezintă decât o suprafaţă de dominat sau de sfere de influenţă economică şi strategică, negociabile şi parţial transferabile, în funcţie de interesele dintr-un moment istoric sau altul.

3) La acest curs, **nu vom face elogiul sistemului politic** preferat şi prezentarea evenimentelor doar prin prisma favorabilă imaginii dorite. Istoria adevărată este cea care, din păcate, dezavantajează întregul spectru politic, dat fiind că *răul* se găseşte în toate evenimentele istorice, în toate statele, inclusiv şi adeseori în acţiunile acelora care se autodefinesc ca fiind campioni ai democraţiei, libertăţii, umanismului etc.

4) ***Binele* şi *răul* conviețuiesc**. Istoria adevărată este cea care, din păcate, dezavantajează întregul spectru politic, dat fiind că *răul* se găseşte în toate evenimentele istorice, în toate statele, inclusiv şi adeseori în acţiunile acelora care se autodefinesc ca fiind campioni ai democraţiei, libertăţii, umanismului etc. Fiecare regim politic se proclamă pe sine ca fiind deţinătorul adevărului, chiar absolut şi singurul apărător al intereselor poporului. Şi cei de astăzi sunt la fel. Noi, cei care cercetăm şi analizăm sistemele, constatăm că nici unul nu are dreptate, sau că, altfel spus, fiecare are o parte din dreptate şi doar atât. Ce ofereau şi oferă socialismul de stat („dictatura comunistă"), legionarismul, democraţia capitalistă de model occidental, regimurile social-democrate de tip scandinav, regimul hibrid de model China etc. Nici unul nu poate satisface toate cerinţele şi nu poate pune principiile şi valorile deasupra intereselor.

5) **Manipularea politică a popoarelor este o caracteristică importantă a epocii contemporane**. Pentru realizarea ei, se fac cheltuieli colosale de resurse. Interesele politice fac de foarte multe ori ca adevărul să fie ocolit, ascuns, contrazis. Forţele care domină astăzi viaţa politică mondială, ca şi cei care le susţin în diversele ţări supuse lor, ţes cu migală un văl de minciună în jurul evenimentelor majore ale vieţii contemporane, cu ajutorul unei prese aservite, în parte coruptă, dependentă de forţe financiare interne sau internaţionale. Majoritatea informaţiei politice din presa mondială este balast şi ne îndrumă paşii în aşa fel încât să ocolim căile de acces la esenţial. Arhivele importante ale lumii sunt ferecate, iar marile momente din istoria contemporană nu mai figurează nici în arhive, decât în forma lor denaturată, cel puţin parţial, întrucât profesioniştilor în acţiuni politice acoperite nu le place să lase urme.

6) Adeseori **politica unor state**, sau ale altor forţe mondiale, care reprezintă interese de grup, **intră în contradicţie cu frumoasele idealuri democratice** şi umane pe care le propagă din interese de asigurare a dominaţiei. Pentru a ţese vălul de

minciună în jurul evenimentelor şi fenomenelor importante şi a-şi proteja marile secrete, statele, mai ales marile puteri, ca şi alte forțe naționale şi internaționale de grup, folosesc toate mijloacele: minciuna, manipularea, inclusiv crima. În aceste condiții, misiunea istoricului este foarte dificilă. De aceea, succesele obținute mereu în penetrarea cortinei sunt cu atât mai lăudabile. Efortul istoricilor pentru aflarea adevărurilor epocii contemporane este continuu şi ei aruncă de multe ori în aer capacul de pe istoria oficială a unor evenimente. Necruțători, implacabili, sumbrii, ei pătrund în cavernele istoriei contemporane şi descoperă cuiburile de vipere care înveninează viața zilelor noastre. Rezultatele cercetărilor lor întristează oamenii de bună credință, îi înfurie, uneori. Cei care ajung să aibă acces la esențial nu vor mai privi lumea cu aceeaşi ochi. De multe ori ei intră în contradicție cu mai marii zilei şi ajung să fie scoşi din cărțile de istorie, viziunile lor interzise, credibilitatea contestată şi cinstea batjocorită. Deteriorarea imaginii acestor persoane sau personalități care privesc dincolo de cortine, în „lumea interzisă", reuşeşte adeseori să ajute la atingerea țelurilor elitelor politico-militare mondiale. Nu de puține ori cei care stau în calea marilor interese mondiale, sau care sunt deținătorii unor secrete importante, trebuie să plătească îndrăzneala lor cu morți năprasnice, în atentate, „accidente", îmbolnăviri bruşte, sau prin arme tăcute, majoritatea dosarelor acestor decese fiind înregistrate cu „autor necunoscut". În spatele a ceea ce vor afla beneficiarii rezultatelor muncii celor care penetrează activitățile ascunse din istoria contemporană vor apărea şi vor dăinui veşnic temeri sumbre şi obscure, față de potențialele pericole venite ca urmare a planurilor care zac în conştiința şi subconştientul unor oameni care parcă sunt urmaşi ai maimuțelor ucigaşe. Totuşi, realizările cercetătorilor şi analiştilor preocupați să dezvăluie adevărul şi să slujească dreptatea, chiar dacă supără factori politici şi grupuri de interese, în anumite momente, vor dăinui. Ele sunt deosebit de importante pentru a umple golurile de cunoaştere care dezorientează societatea şi o fac vulnerabilă. În numeroase cazuri, serviciile de informații ale statelor protejează discret activitatea acestor deconspiratori, uneori, chiar şi pe a celor pe care sunt puşi să-i supravegheze.

7) Privitor la **ascunderea unor realități contemporane**, arătăm că, în anii '50, în Franța, nu se mai făcea nici cea mai mică aluzie la colaborationismul masiv al francezilor cu naziştii. În anii '80, în Uniunea Sovietică mase întregi de tineri nu aveau cunoştință de crimele lui Stalin. În România, imediat după evenimentele din decembrie 1989, majoritatea poporului român avea imagini extrem de deformate, false, despre tot ceea ce se întâmplase, aparent sub ochii lumii, iar cei care au încercat să corecteze gravele erori de imagine au fost neînțeleşi de oamenii puțin pregătiți în domeniul diversiunii politice, sau reprimați chiar prin cenzură deschisă, cum s-a întâmplat de multe ori.[1] Guvernanții ştiu ceea ce spunea George Orwell: „Cine

[1] Iată ce scria reputatul cercetător şi profesor universitar Florin Constantiniu despre noua „vigilență" în fața „corectitudinii politice" din România post-comunistă: „La noi, efortul de integrare în N.A.T.O. a fost însoțit de instaurarea unei „corectitudini politice" pro-N.A.T.O., care, foarte vigilentă şi intolerantă, s-a grăbit să „înfiereze" şi să condamne orice critică adusă puterilor occidentale, S.U.A. în primul rând, pentru atitudinea lor față de U.R.S.S. în timpul celui de al doilea război mondial şi în anumite etape ale Războiului rece. Observațiile critice față de Occident, în general, şi S.U.A., în special, au făcut obiectul unor „monitorizări" atente; ele au fost calificate drept manifestări de antioccidentalism şi antiamericanism, ba chiar antinaționale („Cine e antiamerican e antiromân"). Un şir de istorici (H.-I, Marrou le-ar fi spus „istoricii de serviciu") au încercat chiar să dovedească – anevoioasă sarcină ! – că, din 1945, S.U.A. (şi Occidentul) nu au avut decât un singur țel: să elibereze țările căzute în robia Moscovei. Dacă, în anii stalinismului, ni se spunea că „Lumina vine de la Răsărit", acum ni se spune că „Lumina vine de la Apus". Cele de mai sus sunt incluse într-un capitol intitulat „Simetrii penibile". Vezi Florin Constantiniu, *Bukovski şi Beloiannis*, în "Dosarele istoriei", An VII, nr. 12 (76), 2002, p. 2.

controlează trecutul, controlează viitorul." Suntem înconjurați de un zid, unul singur. Mintea noastră încearcă să se elibereze şi să gândească ceea ce unii doresc să fie de negândit, să ne deschidă accesul la istorie, cu orice preț".

8) **Problemativa arhivelor**, ca şi sursă pentru promovarea adevărului istoric. Pe măsură ce depozitele de arhive contemporane s-au dezvoltat, gestionarea şi prelucrarea lor a necesitat un personal mereu mai numeros, multe documente de o mare importanță au „răsuflat", iar diverse interese politice au cerut ca unele dintre ele, până nu demult strict secrete, să fie scoase la lumină, din motive de argumentație în lupta politică. Istoricii profită de fiecare ocazie pentru a-şi găsi seva vitală operelor. Schimbarea regimurilor politice în numeroase țări ale globului, mai ales în zona de dominație strategică a fostului U.R.S.S., a fost urmată de convulsii care au permis unele penetrații în arhivele secrete. Au existat şi personalități marcante din ambele tabere ale Războiului rece care au încălcat legea păstrării secretelor de stat. Documentele din arhive şi dezvăluirile sunt nucleul vital al operelor de istorie contemporană. U.R.S.S. au avut cele mai bine păstrate arhive din lume. Atât de bine zăvorâte încât nici nu a existat o lege a arhivelor. Dictatorii de la Moscova nici n-au avut nevoie de o lege specială. Regulamentele interioare erau suficiente pentru ca numai cei împuterniciți să aibă acces la informația foarte secretă. Depozitările s-au făcut în locuri cu acces strict interzis, sub control foarte înalt al Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S., şi al serviciilor de securitate. Multe dosare poartă ştampila cu sigla *De păstrat pentru veşnicie*. Prăbuşirea pe neaşteptate a U.R.S.S., în august 1991, a făcut ca nimeni să nu se mai preocupe de distrugerea miliardelor de pagini din arhive, aşa cum ar fi dorit, la un moment dat, unii factori politici. În acelaşi timp, pentru foarte multe din aceste arhive nici nu mai exista interesul de a fi ținute strict secrete. Pe 24 august 1991, Boris Elțîn a semnat un decret prin care a transformat arhivele U.R.S.S. în Arhivele de Stat ale Federației Ruse şi le-a pus sub conducerea profesorului Rudolf Pihoia, cercetător la un institut al Academiei de Ştiințe. Au fost scoase la lumină şi parțial oferite la dispoziția cercetătorilor documente senzaționale, de la protocoale adiționale secrete ale tratatelor, la ordine de execuție date de Stalin, despre convorbiri foarte secrete referitoare la mari momente din istoria modernă şi contemporană, dosarele medicale ale liderilor sovietici, dosarele tuturor liderilor comunişti din Europa, plicuri strict secrete care erau destinate doar şefilor partidului şi ai K.G.B., ultimele conversații din celule, înainte de a fi executați, ale unor mari personalități condamnate, înregistrate fără ştirea lor etc. Era o perioadă absolut romantică în viața arhivelor Rusiei. Domnea o stare de euforie. Vidul legislativ a catalizat scoaterea la lumină a unor documente. Apoi, unii gestionari, cuprinşi brusc de sentimente democratice, se simțeau vinovați de faptul că au ținut totul secret atâta vreme, au devenit dispuşi să dea totul, să deschidă în fața întregii lumi bucătăria internă a „iadului". A început un adevărat exod. Istorici, cercetători, analişti, ziarişti din întreaga lume, s-au îndreptat spre Moscova, pentru că Arhivele Federației Ruse cuprind o mare şi importantă parte din istoria lumii. Majoritatea cercetătorilor sunt de părere că acestea sunt cele mai importante şi mai bogate arhive din lume. O importantă parte a memoriei comuniste mondiale şi sovietice, constând din 25 de milioane de microfilme strict secrete, s-a vândut Fundației Hoover[2], contra a numai 3

[2] Fundaţia poartă numele lui Herbert Clark Hoover (1874-1964), al 31-lea preşedinte al S.U.A. (1928-1932). În timpul foametei din Rusia (1921-1923), Hoover a condus Administraţia americană pentru ajutorare. El a purtat discuţii cu Lenin şi,

milioane de dolari. Arhivele secrete pot sluji eficient puterea statului. În anul 1994, revista moscovită „Şpion" a publicat numele unor ceceni care au colaborat cu KGB în perioada 1940-1950. Articolul a fost urmat de sângeroase reglări de conturi. Exemplele ar putea continua. La 31 decembrie 1995, Colegiul arhiviştilor din Federația Rusă l-a convocat pe profesorul Pihoia, i-a cerut să înceteze imediat orice continuare a activității de înstrăinare a patrimoniului istoric național şi să rezilieze contractul cu Institutul Hoover. La 12 ianuarie 1996, contractul a fost anulat, dar americanii reuşiseră să microfilmeze 7 milioane de clişee, din totalul de 25 de milioane. Unul dintre susținătorii anulării contractului cu americanii a afirmat: „Livram țiței, ca o țară din Lumea a III-a, când, de fapt, ar fi trebuit să vindem produse rafinate şi să negociem bucată cu bucată." Corupția în rândul arhiviştilor a fost mare. Tot felul de forțe interesate cumpărau informații din documente. De exemplu, pentru un document cu semnătura olografă a lui Dzerjinski se ofereau 2 milioane de ruble, adică mai mult decât salariul pe un an al arhivistului. Un director al Arhivelor fostului C.C. al U.R.S.S. a fost dat afară pentru că a vândut documente despre prizonierii americani din Vietnam. Până la intervenția statului şi revocarea acordului ruso-american la care ne-am referit, nici o țară din lume nu a împărțit cu străinii o aşa mare parte din bogăția patrimonială națională, afirma ziarul „Izvestia".[3] Pentru studiul istoriei contemporane, o piedică serioasă o reprezintă interdicțiile de cercetare a arhivelor. De exemplu, în Franța, documentele care provin de la ministerele de Interne şi Externe se dau spre studiu abia după 50 de ani şi numai dacă sunt apreciate că nu afectează interesele naționale. Dosarele personale sunt accesibile numai după 120 de ani, cele de stare civilă după 100 de ani, dosarele medicale după 150 de ani, actele notariale şi judiciare după 100 de ani, iar actele considerate că pot aduce prejudicii onorii persoanei sau familiei sunt absolut interzise accesului istoricilor, în general publicului. În Germania, dosarele personale, mai accesibile decât în Franța, se pot deschide doar după 30 de ani de la moartea persoanei respective, iar documentele care pot leza onoarea unei persoane sau familii sunt interzise total accesului public. A existat excepția legată de deschiderea unor dosare provenite de la serviciul secret intern al fostei R.D.G. Acea excepție s-a făcut din interese politice şi ale serviciului de informații al Germaniei, după unificarea din anul 1990. Fostul R.D.G. trebuia să dispară, iar pentru ca statul să dispară trebuia distrus aparatul de stat care l-a susținut. Avem toate motivele să afirmăm că şi acele dosare au fost mai întâi atent selecționate şi conținutul lor „periat". Situația din R.D.G. nu este comparabilă cu a nici unui alt stat din fostul bloc sovietic, pentru că nici unul dintre celelalte nu dorea să dispară, precum R.D.G. Această excepție nu a condus la modificări de fond în concepția privind secretul arhivelor. În România, în Arhivele Statului, se găseau, în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului al XX-lea aproximativ 250.000 metri liniari de fond documentar, provenind de la 30.000 de unități emitente. În afara acestei cifre există arhive speciale cum ar fi arhivele fostului C.C. al P.C.R., ale fostei Securități, sau ale unor persoane particulare care au făcut donații, sau de la care s-au achiziționat documente şi care au formulat clauze

---

cu acordul acestuia, a lansat şi consacrat principiul „grâu contra documente". Institutul Hoover ("Hoover Institution on War, Revolution and Peace") a lucrat sub deviza "Cunoaşte-ţi dușmanul pentru a-l combate mai bine". Institutul a adunat foarte multe materiale despre Rusia, care au devenit o bază operativă de date.

[3] Florentina Dolghin, *Arhivele sovietice în alertă*, în „Magazin istoric", Serie nouă, Anul XXXI, nr.5 (362) mai 1997, pp. 68-71.

restrictive în legătură cu consultarea lor de către cercetători. Aceste clauze restrictive vizează mai ales jurnalele, memoriile, corespondența sau documentele cu caracter personal. Ele sunt obligatorii de respectat în întreaga lume. Alți zeci de mii de metri liniari de arhivă nu sunt cunoscuți şi accesibili istoricilor din cauză că nu s-a reuşit prelucrarea lor. Motivul este legat de insuficiența personalului de specialitate. Pentru ordonarea şi inventarierea lor este nevoie de un volum mare de muncă. După decembrie 1989, istoriografia română şi istoricii români au ajuns să aibă la dispoziție documente, aproape nesperate, despre regimul comunist, în măsură să completeze mult documentația ştiințifică. Pe baza lor însă, unii dintre cei care au avut acces au făcut şi mai fac o serie de salturi, uneori chiar piruete, în interpretare, care în timpul totalitarismului nu erau posibile, atunci toate realizările având loc prin eforturi făcute cu paşi mici, calculați, ocolind zonele dureroase ale regimului. Progresul cel mai important l-a constituit, în ciuda restricțiilor la care ne-am referit mai sus, accesul mult sporit la surse al istoricilor, la cele care s-au putut deschide deocamdată, mai precis la cele care dețin documente care erau ascunse de fostul regim şi, în general, de fostul bloc al U.R.S.S. Alte arhive continuă să rămână, după cum am arătat, închise, de data aceasta din dorința actualelor regimuri politice şi, după cum a rezultat şi din mărturii date în fața unor instanțe judecătoreşti de către înalți funcționari ai statului, din dorința de a nu afecta relațiile României cu alte state, care au avut şi au interese în România. Este totuşi posibil ca, parțial, să aibă loc noi deschideri ale unor arhive ale fostului Partid Comunist, ale fostei Securități, ale Armatei şi ale fostelor Consilii Populare județene. Există şi cetățeni care dețin documente foarte importante. Încă de la sfârşitul lunii mai 1990, într-o conferință de presă, preşedintele Ion Iliescu a solicitat autorităților ruse transmiterea documentelor privitoare la România, care se aflau în Rusia. În 1992, s-a semnat şi un acord între Arhivele Statului din România şi cele din Federația Rusă. Arhivele istorico-diplomatice ale Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei gem de documente foarte importante referitoare la România, a căror cunoaştere ar lumina unele unghere ascunse ale istoriei contemporane a României şi, desigur, într-un cadru mai larg, ale întregii lumi. În anii care au urmat, relațiile româno-ruse nu s-au putut îmbunătăți, astfel că nici pe linia accesului românesc la documente din Rusia nu s-a mai progresat. Păstrarea secretelor informațiilor în S.U.A. este o adevărată industrie. Potrivit unor estimări oficiale, în anul 1994, guvernul S.U.A. a întreprins 6,3 milioane de acțiuni secrete, în urma cărora au fost elaborate 19 milioane de pagini de informații care pot fi văzute doar de anumiți oficiali. În jur de 35.000 de funcționari guvernamentali sunt angajați pentru a determina şi clasifica documentele secrete. Procesul de informatizare a arhivelor nu a condus la reducerea personalului, dată fiind creşterea vertiginoasă a documentelor de arhivă. Multe agenții guvernamentale americane acționează după principiul conform căruia fiecare document este secret încă de la naşterea sa, dar, pe măsura trecerii timpului, nu s-a mai putut controla efectiv numărul imens de documente secrete. În aprilie 1995, administrația Clinton a dat un ordin executiv potrivit căruia multe documente până atunci secrete erau deschise publicului, desigur după o prealabilă selecție.[4] Aceasta este de fapt caracteristica politicilor de stat față de arhive. Ele devin „transparente" la presiunea

[4] Kermit L. Hall, *Asasinarea lui JFK în vremea dezvăluirii secretelor*, în „Magazin Istoric", Serie Nouă, Anul XXXI, nr. 11 (368), noiembrie 1997, p. 61.

opiniei publice şi a cercetătorilor, dar numai după o prealabilă extragere a tot ceea ce interesează serviciile secrete şi, astfel, rămân clasificate „din raţiuni de stat".

- Problematica CNSAS
- Problematica securităţii bazelor de date (Wiky Leaks)

9) **<u>Problematica dezvăluirilor</u>**. În anii '90, în S.U.A., unele importante dezvăluiri politico-istorice le-a făcut colonelul L. Fletcher Prouty, fost ofiţer cu funcţii importante la Pentagon, foarte bun cunoscător al acţiunilor americane „din spatele cortinei". Spărgând legea tăcerii, colonelul Prouty a golit de minciuna propagandei oficiale unele mari evenimente contemporane: declanşarea Războiului rece, bombardamentele atomice asupra Japoniei, cauzele războaielor din Coreea şi Vietnam, activităţile ilegale ale C.I.A., lovituri de stat orchestrate la Washington, intervenţia americană în Vietnam, eşecul acţiunilor militare împotriva Cubei, asasinarea preşedintelui Kennedy. În 1992 a scris cartea *JFK,* o lectură obligatorie pentru toţi cei care doresc să privească dincolo de aparenţele care copleşesc astăzi miliardele de locuitori ai planetei, aparenţe care sunt rezultatul enormului efort de manipulare a opiniei publice, pe care îl realizează cele mai înalte cercuri mondiale. Lista unor asemenea divulgători de secrete istorice este lungă. Un număr de lucrări dedicate unor dezvăluiri de importante secrete internaţionale a fost tradus şi publicat şi în limba română, cu toată cenzura care continuă să se manifeste în foarte multe edituri şi publicaţii şi după 1990. Şi lucrări care nu au făcut dezvăluiri, cum ar fi lucrarea lui Hitler, *Mein Kampf*, tradusă şi tipărită la Sibiu, în 1992, a fost confiscată (toată ediţia) din ordinul procuraturii, la cererea unor factori politici. La fel s-a procedat cu o culegere de documente din arhivele militare româneşti, realizată de către Institutul de Istorie al Armatei Române, topită din ordine politice superioare.[5] Lucrările de istoriografie dedicate Războiului rece sunt scrise în marea lor majoritate fie de pe poziţiile uneia, fie ale alteia dintre cele două supraputeri care s-au confruntat ideologic, informativ, în tehnologia militară etc. Prezentul nostru curs încearcă să conducă la analiză după ascultarea glasurilor ambelor părţi, chiar dacă în zona de dominaţie a S.U.A., de regulă nu se mai practică principiul *audiatur et altera pars*, mai ales când este vorba de conflictul Occidentului cu sistemul comunist. Facem acest lucru din convingerea că elementele de propagandă de sistem nu trebuie să se regăsească în activitatea istoricilor şi convinşi indubitabil că Războiul rece s-a datorat ambelor părţi implicate în conflict, motivele ideologice invocate ca scuze pentru acţiunile politico-militare, de multe ori criminale, nefiind relevante în analize istorice obiective, care nu pot să ofere scuze sub acoperirea intereselor, după modelul machiavelic. În ceea ce ne priveşte, încercăm să interpretăm fenomenele Războiului rece şi ale perioadei post-comuniste fără nici o aliniere politică de sistem, fără înfrăţiri cu propaganda şi fără complexele pe care le afişează mulţi istorici din fostele ţări socialiste, valoroşi, dar care au publicat şi înainte de căderea comunismului, în litera şi spiritul timpului.

10) **<u>Fiecare regim ascunde unele adevăruri şi le promovează pe altele</u>**. În România, în timpul regimului comunist erau trecute cu vederea şi distorsionate unele evenimente, iar după 1989, din păcate, se întâmplă acelaşi lucru, cu alte adevăruri.

---

[5] Cercetarea a fost susţinută de directorul institutului, Nicolae Uscoi şi coordonată de cercetătorul col. Constantin Botoran, care a fost asasinat prin otrăvire. Documentele au fost valorificate ulterior. Vezi Corvin Lupu, *65 de ani de la evacuarea forţată a Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţa*, în Transilvania, Serie nouă, anul XXXIV (CX), nr. 9/2005. De găsit şi pe arhiva site-ului revistei „Transilvania" (www.revistatransilvania.ro)

Chiar dacă în perioada post-comunistă, lucrurile se întâmplă cu mai puțină agresivitate, cu mijloace mai subtile, mai „elegante", fenomenul este regretabil. Istoria nu poate ajuta națiunea să prospere decât dacă este scrisă în spiritul adevărului. În caz contrar ea devine o noxă periculoasă, o perdea poluantă peste conştiințe neformate sau deformate. Pe linia eforturilor istoricilor de redare a evenimentelor şi fenomenelor în mod corect şi complet, au existat şi există în continuare numeroase piedici pe care le-au pus şi le pun statele, îndeosebi marile puteri, care dirijează în cea mai mare măsură mersul istoriei. Multe dintre faptele pe care istoricii le-au scos şi le scot la lumină sunt opera statelor şi sunt adeseori în contradicție cu scopurile nobile pe care acestea le afişează din motive propagandistice. În lumea contemporană, au apărut şi alte forțe economico-financiare, care nu sunt dirijate de state, care sunt capabile să influențeze evoluții economico-sociale pe zone întinse ale globului. Pentru a evita cunoaşterea unor evenimente supărătoare în mod real, s-au folosit minciuna, dezinformarea şi crima. Misiunea istoricilor, în aceste condiții, a fost şi este grea.

11) **Cum ne-am propus să facem analizele politico-istorice**. În primul rând, nu propun să ne impunem interdicții sau conformități cu moda timpului. Neprezentând doar favorabil nici un spectru politic deranjează, într-un fel sau altul, multă lume. Nu am dorit să facem plăcerea guvernanților sau altor forțe politice. Acesta nu a fost obiectivul nostru. Analizele nu sunt făcute dinspre zona politicului, ci din perspectivă istorică. Evenimentele şi fenomenele prezentate sunt realități istorice care rămân valabile până când mersul istoriei şi noile cercetări le vor putea modifica şi completa cu anumite sensuri. Unii cititori, mai ales din rândul publicului larg, ar dori ca istoria să se deruleze într-o anumită direcție, în conformitate cu convingeri sau interese proprii. Mulți dintre aceştia consideră că doar unele fapte istorice sunt demne de atenție. Regretăm că această lucrare nu slujeşte convingerile şi interesele nimănui, nici măcar ale statului român, pe care nu ne-am propus să-l ajutăm în nici un fel prin ceea ce scriem. Lăsăm în seama numeroşilor propagandişti ai vieții contemporane, deghizați sub numele de „analişti politici", „politologi" sau „experți politici şi economici", plătiți şi răsplătiți să facă serviciile dorite şi comandate de politicieni, prezentând evenimentele la comandă, "după dorință". În ceea ce ne priveşte, ne permitem să ne asumăm riscul de a nu fi de partea nimănui, ştiind că istoria confirmă realitatea, că adevărul nu poate sta mult timp ascuns sau deformat, după modelul evenimentelor din România, din decembrie 1989 şi, mai devreme sau mai târziu, va ieşi la lumină în majoritatea situațiilor. Nu doresc prin aceasta să afirm că nu există foarte numeroase acțiuni politice foarte bine acoperite de profesioniştii războaielor invizibile, care nu sunt cunoscute de istorici sau opinia publică, pentru că nu s-au lăsat urme. Ştim prea bine că acest lucru este o realitate şi istoricii nu pot pătrunde toate ungherele ascunse ale vieții. Gestionarii arhivelor secrete ale lumii nu vor colabora niciodată nelimitat cu istoricii. Totdeauna va mai rămâne multă informație în spatele cortinei, iar custozii arhivelor vor coborî în mormânt cu multe secrete. Dată fiind vastitatea materialelor privitoare la majoritatea evenimentelor la care ne vom referi în curs, vom ocoli numeroase aspecte mai mult abordate de istoriografia străină sau românească, acele adevăruri care nu supără politicul, sau chiar sunt folosite ca argument şi care, astfel, au fost şi sunt prezentate generos, specialiştilor şi marelui public.

Noțiuni legate de conflicte internaționale şi gestionarea crizelor

În sens generic, termenul de **conflict** desemnează ciocnirea dintre două sau mai multe tendințe, procese, soluții, activități, competențe, interese. Conflictele internaționale sunt diferende care pot fi între două sau mai multe state. Termenul de diferend semnifică o neînțelegere care se poate soluționa pe cale judecătorească. Conflictul internațional poate fi unul de drept, purtând numele *de legi în timp*, situație în care, datorită reglementărilor legale succesive, între dispoziții mai vechi şi mai noi, apar deosebiri, fiind necesar a se stabili care dintre respectivele dispoziții să fie aplicate unui act, unui proces, unei situații date. Conflictele politice sunt confruntări deschise între părți care îşi dispută întâietatea, supremația, conducerea, în viața politică a unei țări, într-o regiune, continent, sau la scară mondială. Conflictul poate exista sub forma ostilității deschise sau înăbuşite.

Criza este un stadiul pre-conflictual sau post-conflictual, pe parcursul căreia pot avea loc acțiuni neanticipate, surprinzătoare, din partea uneia dintre părțile aflate în conflict. Pe parcursul ei se percepe o amenințare gravă, care rezultă în primul rând din inacțiune, iar timpul de acțiune, negociere, răspuns şi decizie este limitat.

Disputa este o situație de relație între părți care nu afectează obiectivele comune ale părților.

Incidentul este situația de relație între părți care are o gravitate sporită, în comparație cu disputa, dar care nu a fost organizată de guvern.

În situația când un eveniment care generează stări conflictuale este organizat de guvern, avem de a face cu o **provocare**.

Conflictele internaționale sunt adeseori generate de **rivalitatea politică**. Ea este concurența între state care au interese comune pe care trebuie să şi le promoveze în acelaşi timp şi, adeseori, pe acelaşi spațiu, pentru a căror promovare este necesară păstrarea şi, eventual, extinderea influenței internaționale.

Conflictele conduc la **crime internaționale**. Ele sunt infracțiuni deosebit de grave împotriva păcii, a umanității, a legilor şi uzanțelor războiului, prin sfidarea, încălcarea gravă a dreptului internațional. Prin *Acordul de la Londra*, din 8 august 1945, intitulat „Cu privire la judecarea şi pedepsirea principalilor criminali de război din țările europene ale Axei", s-a adoptat *Statutul Tribunalului Militar Internațional* de la Nurenberg, care a codificat dreptul internațional postbelic, în vigoare şi astăzi. Potrivit lui, crimele internaționale atrag răspunderea penală a făptaşului. Ele sunt: 1. crime împotriva păcii, constând în a plănui, a pregăti, a dezlănțui şi a duce un război de agresiune, care încalcă tratatele, acordurile sau garanțiile internaționale sau participarea la un complot, la un plan general urmărind săvârşirea unora dintre faptele enumerate mai sus; 2. crimele de război, adică actele de încălcare a regulilor şi obiceiurilor războiului consfințite în tratate internaționale (omorârea şi torturarea prizonierilor, luarea, chinuirea şi omorârea de ostatici, maltratarea sau ridicarea populației civile de pe teritoriul ocupat pentru a fi dusă în robie sau în alte scopuri, jefuirea proprietății obşteşti sau particulare, distrugerea deliberată a localităților, devastarea nejustificată efectuată de militari etc.; 3. crimele împotriva umanității, printre care asasinatul şi exterminarea în masă, supunerea la sclavie, deportarea şi orice alt act inuman comis împotriva populației civile, înainte sau în cursul războiului, persecuțiile în masă pentru motive politice, rasiale sau religioase,

genocidul[6], apartheidul[7], folosirea armelor de distrugere în masă[8]; toate acestea sunt crime imprescriptibile.

Cea mai gravă stare conflictuală este **războiul**. Prin el se înțelege lupta armată organizată, între anumite grupuri, clase sociale, în special între diferite state, pentru realizarea unor interese social-economice, militare şi politice. Problema originii şi caracterului războaielor a format de-a lungul vremii numeroase controverse în gândirea politică internațională. Unii analişti au considerat războiul ca fiind cauzat de însăşi „natura umană", alții l-au considerat rezultatul progresului social şi tehnologic, chiar al „însănătoşirii" spirituale a popoarelor. Marxiştii l-au definit ca pe un fenomen contradictoriu apărut odată cu statornicirea proprietății private, a claselor sociale antagoniste şi a statului. Din punct de vedere faptic, războiul este, de regulă, o continuare cu mijloace violente a politicii pe care statele au promovat-o înaintea izbucnirii conflictului. După natura şi după scopul urmărite, războaiele pot fi: 1. drepte, când urmăresc apărarea împotriva unei agresiuni externe, eliberarea unor popoare de sub dominația altor state, apărarea împotriva unor forțe externe care doresc să schimbe organizarea de stat, în scopul instituirii controlului asupra respectivei țări; 2. nedrept, de cucerire a unor teritorii aparținând altor țări sau de impunere a controlului asupra economiei şi bunurilor altei țări, în scopul promovării propriilor interese; în această situație avem de a face cu războiul de agresiune, la care ne referim mai jos.

Din punct de vedere al participanților la război, avem de a face cu: 1. *războaie civile*, care sunt o formă a luptei interne pentru putere, cu sau fără aport ideologic, cu sau fără imixtiuni din afara țării; o formă de război civil este şi *rebeliunea*, acțiune de răzvrătire, recurgere la acte de violență sau de amenințare gravă cu forța, față de un organ de stat, un reprezentant al său, sau față de instituțiile statului în ansamblu, cu scopul de a împiedica îndeplinirea atribuțiilor sale ca factor de decizie; 2. războaie *coloniale*, purtate pe parcursul epocii moderne şi contemporane, până inclusiv în al treilea sfert al secolului

---

[6] Genocidul este un act ilicit care constă în exterminarea (=asasinarea în masă, cauzarea de prejudicii fizice sau psihice, impunerea unor condiţii mizere de viaţă etc.), în întregime sau în parte, a unui grup naţional, etnic, rasial sau religios. El se sprijină pe concepţii extrem de agresive şi a fost practicat în istorie în cazurile unor conflicte ireductibile. Exemplele de genociduri sunt numeroase: masacrarea a numeroase populaţii din colonii, masacrarea amerindienilor de către albii americani, masacrarea unui milion şi jumătate de armeni de către turci, în anul 1915, deportarea şi exterminarea de către germani a unui mare număr de evrei, în timpul celui de al doilea război mondial, masacrarea în masă a sârbilor de către croaţii ustaşi, în timpul celui de al doilea război mondial, bombardarea sistematică, incendierea şi scufundarea vaselor cu refugiaţi, a poporului german de către S.U.A., Marea Britanie şi U.R.S.S., în finalul celui de al doilea război mondial, bombardarea sistematică, localitate de localitate, a poporului vietnamez de către S.U.A., în perioada 1964-1975 etc. La 9 decembrie 1948, s-a încheiat, sub egida O.N.U., *Convenţia internaţională pentru prevenirea şi reprimarea crimei de genocid*, intrată în vigoare în anul 1951. În România, istoria nu a consemnat crima de genocid, acuzele în acest sens, formulate după 22 decembrie 1989 fiind fanteziste şi făcând parte dintr-un program organizat de dezinformare internaţională, menit să compromită mişcarea comunistă în rândul opiniei publice mondiale, unul dintre obiectivele organizatorilor evenimentelor din decembrie 1989 din România.

[7] Apartheidul este un cuvânt afrikaans însemnând separare. Este o doctrină şi acţiune politică a discriminării rasiale, promovate de guvernul Republicii Sud-Africane, în perioada regimului rasist, împotriva populaţiei majoritare de culoare. Componente ale politicii de apartheid s-au întâlnit şi în alte state, promovate de puterea colonială sau de rămăşiţele ei. Este o formă de segregaţie, de persecuţie rasială, începută de olandezi şi consacrată după anul 1948, când la conducerea ţării a venit Partidul Naţionalist, controlat de societatea secretă de extremă dreapta „Broederbond". Populaţia neagră (Bantu) a fost obligată să trăiască în rezervaţii (bantustane), pe pământuri neroditoare, lipsită de drepturi politice, sociale, economice, juridice etc. Organizaţiile democratice şi Partidul Comunist au fost interzise. O mulţime de acte de drept internaţional au condamnat politica de apartheid. Ca urmare a presiunii internaţionale, pe plan extern şi a dispariţiei pericolului comunist, pe plan intern, politica de apartheid a fost desfiinţată.

[8] Sunt arme a căror putere de distrugere şi ale căror efecte de durată ameninţă existenţa speciei şi civilizaţiei umane. Printre acestea se numără: armele termonucleare (arma atomică şi arma cu hidrogen), armele chimice şi bactereologice (biologice). Interesele păcii şi securităţii internaţionale, ale progresului şi civilizaţiei sunt mult ameninţate de uriaşele arsenale de acest fel, majoritatea deţinute de S.U.A. şi Federaţia Rusă, dar şi de state cum sunt Marea Britanie, Israel, China, Franţa, India, Pakistan. Alte state fac eforturi mari de a intra în posesia acestor tipuri de arme, care le-ar mări capabilităţile politico-militare. Multă vreme, pe parcursul războiului rece, s-a vorbit despre dezarmare, inclusiv despre dezarmare generală, în timp ce toate statele care au avut posibilitatea s-au înarmat continuu.

al XX-lea, care au condus la destrămarea sistemului colonial şi înlocuirea sa cu forme mai subtile de dominaţie economico-politico-militară; 3. războaie *de exterminare*, când se urmăreşte lichidarea totală a populaţiei adverse; 4. războiul *de partizani*, purtate de detaşamente armate, chiar de unităţi militare regulate în spatele frontului armatei duşmane (poartă şi denumirea de războaie de guerilă); 5. războiul *ţărănesc*, întâlnit în epocile medievală şi modernă; 6. războiul *total*, în cadrul căruia, cel puţin una dintre părţi, foloseşte toate capacităţile militare, economice, umane, pentru a se apăra sau a agresa un inamic, pe care doreşte să-l distrugă în totalitate, sau în cea mai mare parte. După alte criterii, există războaie *fulger, psihologice*, *electronice* etc. Până în prezent în plan teoretic, există războaie *atomice, biologice, spaţiale*. *Războiul rece* (1945-1989) a fost o etapă din istoria omenirii, caracterizată prin încordarea prelungită intervenită în relaţiile internaţionale între cele două principale super-puteri, S.U.A. şi U.R.S.S., care se confruntau în plan ideologic, având, în acea perioadă regimuri social-politice diferite, dar conlucrau cu succes în menţinerea controlului asupra globului pământesc, prin respectarea zonelor de influenţă şi prin modul în care au ştiut să gestioneze principalele crize din relaţiile internaţionale.

Din punctul de vedere al ariei de desfăşurare, războaiele pot fi între două state, regionale sau mondiale. Cele mai multe războaie regionale, sau între două ţări, s-au desfăşurat după cel de al doilea război mondial. Un număr important de agresiuni s-au comis şi după încheierea *Tratatului din Malta*, schimbarea modului de promovare a propriilor interese de către Rusia şi renunţarea la comunism, majoritatea comise de către S.U.A., uneori împreună cu aliaţi supuşi voinţei lor.

Omul de ştiinţă elveţian Jean Jacques Babel apreciază că în ultimii 5.600 de ani s-au purtat 14.500 de războaie, în care au murit 3,5 miliarde de oameni. În anul 1991 s-au înregistrat pe glob 52 de focare de război. El este de părere că în secolul al XX-lea au existat 104 ideologii contradictorii, care s-au combătut (unele mai există şi se mai combat) şi au încercat să justifice omorârea a milioane de oameni.[9] Statisticile au demonstrat că în aceşti ultimi 5600 de ani, doar 292 de ani au fost fără războaie. Între anii 1900 şi 1945 au avut loc 121 de războaie, totalizând 343 de ani de conflict armat. Europa deţine întâietatea, cu 248 de state participante, urmată de America de Nord şi Centrală cu 84 de state, Asia cu 53, America de Sud cu 41 şi Africa cu 23. la cel de al doilea război mondial au participat 61 de state cu o populaţie de 1,7 miliarde de locuitori. Operaţiile militare s-au desfăşurat pe teritoriile a 40 de state din Europa, Asia şi Africa, cu o suprafaţă de 22 milioane de km2 şi au fost mobilizaţi 110 milioane de oameni.

Datorită frecvenţei lor, războaiele s-au transformat într-o adevărată industrie lucrativă. Au fost create şcoli şi teorii care au arătat rolul războaielor în progresul societăţii şi faptul că nevoia promovării intereselor, mai ales de către marile puteri, au făcut inevitabilă izbucnirea lor. Hegel scria: „În timp de pace, viaţa civilă se stinge...oamenii cad în marasm; particularităţile lor devin din ce în ce mai fixe şi se pietrifică...Din războaie nu numai războaiele ies întărite, ci şi naţiunile divizate în interior, care cuceresc prin războiul din afară liniştea internă". Studiind fenomenul războiului, diverşi gânditori au încercat să-l explice în fel şi chip.

Cauzalitatea războaielor este diferită. Raportul între obiectiv şi subiectiv este mereu diferit. Până în etapa actuală, în plan politic, nu s-a reuşit niciodată realizarea unor analize obiective ale cauzelor şi nu s-a realizat încheierea unor tratate de pace, la sfârşitul

[9] Jan van Helsing, *op.cit.*, pp. 6-7.

războaielor, între parteneri egali. De fiecare dată, pacea a fost impusă învinşilor de către învingători şi ea nu a ţinut cont de interesele celor învinşi, sau de injustețea unor acte internaționale impuse de învingători. Această realitate a istoriei relațiilor internaționale a încercat să fie corectată, la sfârşitul primul război mondial de către preşedintele S.U.A., Thomas Wodroow Wilson, la care ne-am mai referit în prezenta lucrare. Încercarea sa a fost un eşec, iar istoricii i-au denumit tezele „idealismul wilsonian".

Adeseori războaiele au scopul de a distrage atenția popoarelor de la alte probleme grave ale momentului istoric. Încă din vechea Romă, gladiatorii erau puşi să lupte în arenă pentru a distrage atenția plebei de la problemele ei. Astăzi acest scop se atinge mai puțin cu războiul şi mai mult cu televiziunea, video, sport, care reuşesc să distragă atenția cetățeanului superficial de la gândurile legate de nedreptatea social-politică internă şi internațională şi, pentru foarte mulți, de la gândul existenței lor fără sens. În schimb, prin război se creează situații de neliniște, de încordare, care să determine națiunile, alături de alți factori, să accepte intrarea în N.A.T.O. sau în O.N.U., intrând sub controlul forțelor globalizatoare. Este de observat că, prin presiuni şi decizii internaționale, au fost integrate în UE, N.A.T.O. şi O.N.U. state care şi-au exprimat dorința de neutralitate, independență şi suveranitate şi s-au manifestat ca atare timp de secole (de ex. Elveția, Finlanda, Danemarca). În condiții de pace şi de liniște internațională, când amenințările s-ar reduce, ori s-ar diminua, interesul de aderare la structuri supranaționale nu ar exista. Promovarea principiilor independenței şi suveranității statelor ar face imposibilă dominația mondială a centrelor mondiale de putere, a globalizării, aflate mai ales pe teritoriul S.U.A. S-a văzut că integrările se fac şi împotriva voinței popoarelor, exprimate prin referendumuri, în cadrul unor regimuri intitulate democratice (ex. Ungaria, care s-a împotrivit intrării în N.A.T.O., Danemarca, care s-a împotrivit de două ori intrării în U.E., sau Irlanda, care a respins prin referendum *Tratatul de la Nisa*, din anul 2000). Mai sunt încă țări de supus. În Federația Internațională de Fotbal sunt înscrise cu 15 state mai mult decât în O.N.U. Războaiele, mai ales cel din Iugoslavia, au demonstrat că nici un stat nu se poate simți în siguranță dacă nu se poziționează şi nu se menține sub control occidental.

Există situații când conflictele sunt catalizate şi declanşate de către o singură forță care susține ambele părți.[10] În aceste situații, se folosesc principiile: 1. a crea conflicte în care oamenii luptă unii împotriva altora, nu împotriva cauzelor reale ale conflictului; 2. catalizatorii conflictului nu apar la vedere în această postură; 3. a susține cu bani toate părțile aflate în conflict şi 4. catalizatorii conflictului apar ca instanțe împăciuitoare, care doresc terminarea lui.

Războaiele sunt adeseori componente ale unor strategii complexe, motiv pentru care se plănuiesc mult înainte de izbucnirea lor. La începutul ultimului deceniu al secolului al XX-lea, un fost ofițer de contrainformații al serviciului secret al marinei S.U.A., Milton William Cooper, a descoperit şi fotocopiat un document secret privitor la declanşarea unui război la scară mondială, care se va desfăşura după un scenariu care va începe cu bombardarea unui mare oraş al S.U.A., pentru care vor fi învinovățiți musulmanii din

[10] În cadrul războiului de secesiune dintre Nord şi Sud, din S.U.A. (1861-1865), familia Rotschild a finanţat campania „Pentru Uniune", în statele din Nord şi campania „Contra Uniunii", în statele din Sud. În deceniul al şaselea, secretarul de stat al S.U.A., John Foster Dulles,a recunoscut că ţara sa a sprijinit atât Vietnamul, cât şi Franţa, în războiul din Indochina (1945-1954). După revoluția de catifea de la Praga (1989), Germania a sprijinit atât Cehia, cât şi pe naționaliştii separatişti slovaci, conduşi de Meciar, până la realizarea, fără referendum a dezmembrării Cehoslovaciei, obiectiv al politicii Germaniei, încă din perioada interbelică. Exemplele de acest fel sunt foarte numeroase în istoria relațiilor internaționale.

Orientul Mijlociu, eventual din Irak, ceea ce va justifica atacul împotriva lumii musulmane. Acest fapt foarte important a fost publicat în cartea sa *Behold a pale Horse*, apărută în traducere românească sub titlul *Partea nevăzută a lumii. Societăți secrete*, Editura Elit, Ploieşti, 1998. După atentatele din 11 septembrie 2001, de la World Trade Center, mai ales în Franța, dar şi în alte părți, au apărut numeroase informații credibile privitor la faptul că autorii atentatului care a declanşat războiul „împotriva terorismului" sunt cei care doresc slăbirea şi dominarea lumii musulmane. Jan van Helsing în *Organizațiile secrete şi puterea lor în secolul XX*, p. 40, prezintă de asemenea proiectele secrete de război american în Orientul Mijlociu, declanşat ca urmare a unui atac împotriva unui oraş american. Este de remarcat faptul că, deşi secretul a fost penetrat prin trădarea unui ofițer american de informații, proiectul s-a derulat în continuare. Forța uriaşă a S.U.A. face ca această putere să nu abdice de la planurile sale, nici măcar în asemenea circumstanțe. În istoria S.U.A., strategia nu este singulară. Este cunoscut de zeci de ani faptul că, în anul 1941, serviciul secret al marinei americane decriptase cifrul amiralității japoneze, Casa Albă având cunoştință cu mult timp înainte de faptul că Japonia va ataca S.U.A. la Pearl Harbour, au cunoscut ora şi locul, dar a permis acest atac, pentru ca țara să intre în al doilea război mondial fără opoziția opiniei publice, participând astfel la culegerea roadelor victoriei: influență şi bogăție.

În cazurile de conflicte armate între părți sensibil egale ca putere militară, acestea încetează ca urmare a epuizării reciproce sau a intervenției internaționale. Este cazul războiului dintre Irak şi Iran (1980-1988) ş.a. În cazul conflictelor în care, de la un moment dat, una dintre tabere ajunge să dețină capacități militare superioare, războaiele nu se opresc totdeauna când gruparea mai slabă capitulează. Ele iau sfârşit, de regulă, în momentul dorit de partea mai puternică.[11]

În lumea contemporană, supraputerile s-au pregătit pentru posibilitatea de a purta războaie bio-psihologice şi radio-electronice, constând în otrăvirea apei potabile, răspândirea de viruşi, bacterii şi unde de joasă frecvență. În S.U.A., experiențe pentru acest tip de război s-au făcut în laboratoare, asupra țărilor unde au fost desfăşurate operațiuni militare (Coreea, Vietnam), dar şi pe propria populație. Astfel, în anul 1950, de pe un vapor al US-Navy, au fost pulverizate timp de şase zile bacterii de tip Serratia asupra oraşului San Francisco. Aproape toți cei 800.000 de locuitori ai oraşului au avut tulburări respiratorii. După anul 1950, CIA a elaborat proiectul secret "MK-ULTRA", folosit de specialiştii psihologi şi sociologi pentru a constata efectul drogurilor asupra conştiinței. Experiențele nu s-au mai făcut pe cobai, ca până atunci, ci pe studenții unor universități americane. Acestora li s-au administrat stupefiante psihedelice. Aceste experimente au dus la apariția mişcării "hippie". Anual s-au efectuat patru adevărate

[11] Ginerele preşedintelui F.D. Roosevelt, colonelul Curtis B. Dall, a divulgat importante secrete privitoare la al doilea război mondial. Printre altele, el a prezentat cazul fostului guvernator de Pensylvania, George Earle, ambasador la Viena, (1935-1939), în Bulgaria (1940-1942) şi ataşat personal al preşedintelui S.U.A. la Istambul. În primăvara anului 1943, el s-a aflat în contact cu serviciile secrete germane, care i-au adus la cunoştință că Hitler este dispus să capituleze, cu condiția să i se permită retragerea armatelor sale în Germania. El i-a trimis lui Roosevelt trei depeşe în acest sens, dar nu a primit răspuns. Mai mult, în ziua de 24 martie 1945, după întoarcerea lui Earle din misiunea diplomatică, el a primit ordin de la preşedinte să păstreze secretul acestei afaceri. În primăvara lui 1943, Aliații nu doreau pacea în Europa. Ei doreau să distrugă total Germania şi Japonia şi să-şi împartă influența pe glob. Japonia a capitulat necondiționat în martie 1945. Comandantul armatei japoneze a transmis ambasadei americane din Moscova, ambasadei ruse din Tokio, Pentagonului, la Washington, că guvernul maiestății sale doreşte capitularea necondiționată. Guvernul Roosevelt a ignorat oferta pentru că insulele erau încă intacte, iar planurile americane prevedeau distrugerea lor, fapt petrecut după cumplitele bombardamente care au urmat timp de 5 luni de zile, când s-a distrus cât s-a putut. Vezi Jan van Helsing, *op. cit.*, p. 64 sq.

atacuri asupra oraşelor americane. După anul 1969, aproape sigur, aceste experienţe au încetat pe teritoriul S.U.A.[12]

Din datele divulgate de lucrători americani ai frontului invizibil, indignaţi de aceste experienţe, între anii 1949 şi 1969, s-au făcut 239 de experienţe sub cerul liber. Sovieticii, foarte avansaţi în acest domeniu, au bombardat, după spusele postului de TV NBC, nord-vestul S.U.A. cu unde de frecvenţă micro, în data de 16 ianuarie 1981. Undele erau programate pe lungimi bio-electronice de joasă frecvenţă, numite şi ELF, descoperite încă din anul 1884, de Nicola Tesla. Proiectate asupra oamenilor, aceste unde provoacă decuplarea impulsurilor electrice în creier, funcţiunile neurologice şi psihologice sunt mult diminuate, astfel că indivizii devin sugestionabili. De asemenea, ele pot produce agresiuni şi depresiuni. Sovieticii au cercetat intens acest domeniu, după anul 1960.[13] Un episod de război radio-electronic, declanşat de U.R.S.S., în era războiului rece, l-a constituit „semnalul Moscova", care a constat din bombardarea, timp de ani de zile, a ambasadei S.U.A. din capitala sovietică. Conform unui raport din anul 1962 al Defense-Intelligence Agency, microundele au provocat dureri de cap şi de ochi, vomismente, oboseală, depresiuni, reducerea funcţiilor intelectuale, reducerea memoriei şi numeroase cazuri de cancer. Cu aceste unde, numite „Psihotronics Mind-Control", se poate reduce sau anihila voinţa de atac a soldaţilor în luptă. Într-un articol din revista americană „Magazine", nr. 97, din decembrie 1993, s-a descris cum, în timpul războiului din Golf, după bombardament cu „Psihotronics Mind-Control", mii de soldaţi irakieni au ieşit din tranşee şi s-au predat, până şi ziariştilor. Revista americană „Aviatron Week and Space Technology" , din ianuarie 1993, a dezvăluit că rachetele americane sunt dotate cu instrumente de la care pornesc pulsaţii electromagnetice (EMP), care pot anihila total inamicul sau produc perturbarea instinctului de orientare, toate acestea pe o rază impresionantă de 2.500 de km. Cei mai cunoscuţi savanţi care lucrează în acest sector al armatei americane sunt colonelul fizician Thomas Bearden, fizicianul Sidney Hurwitz şi fizicianul Guy Obelensky. Ultimii doi lucrau şi pentru armata satului Israel.

În 1969, Departamentul de Apărare al Statelor Unite a solicitat şi a obţinut 10 milioane de dolari pentru a prepara în laborator virusul HIV, ca necesitate a deţinerii unei arme politico-etnice, care să fie folosită în special împotriva negrilor, apreciaţi ca un pericol real de a deveni rampă de împrăştiere a comunismului în S.U.A. şi în Africa. Documentul care a aprobat iniţiativa poartă numărul H.B. 15.090. Proiectul SIDA purta numele de specialitate MKNAOMI.[14] Conform programului, cercetarea trebuia încheiată în 1975, iar împrăştierea virusului până în 1979. În 1977, Organizaţia Mondială a Sănătăţii a început un program de vaccinare contra varicelei a 100 de milioane de africani. În vaccin a fost strecurat virusul SIDA. Îmbutelierea s-a făcut la Phoenix (Arizona). Din noiembrie 1978 până în octombrie 1979, Centrul de Control al Bolilor Infecţioase şi Centrul de Recoltare a Sângelui, ambele din New York, au vaccinat 2.000 de tineri homosexuali împotriva hepatitei B, serul fiind contaminat cu virusul SIDA.[15] Bolnavii vaccinaţi proveneau din

---

[12] Jan van Helsing, *op.cit.*, p. 175 sq.

[13] Vezi Associated Press, din 20 mai 1983. Aceste unde pot fi folosite şi în domeniul medical, provocând pacienţilor o stare de transă, necesară combaterii nevrozelor, hipertensiunii, unor disfuncţii psihice.

[14] Jan van Helsing, *op.cit.*, p. 184. Autorul se referă pe scurt la amestecurile de viruşi şi la dezvăluirile doctorului Theodore A. Strecker, privitoare la răspândirea în Africa a virusului.

[15] Milton William Cooper, *Partea nevăzută a lumii. Societăţi secrete,* Iaşi, 1998, p. 293. M. W. Cooper indică drept sursă Biblioteca Senatului S.U.A. şi documentul contabil, inclusiv lista persoanelor care, aprobând suma alocată, aveau cunoştinţă de destinaţia ei. W.M. Cooper a fost specialist în Securitatea Internă (NEC 9545) a S.U.A. Autorul prezintă documente secrete privitoare la acest important eveniment istoric. Confirmări ale faptului că virusul HIV a fost proiectat de guvernul S.U.A.,

New York, San Francisco şi alte patru oraşe americane. Conducătorii operațiunii au fost dr. Wolf Schmugner şi dr. W. Szmuness. Wolf Schmugner, născut în Polonia, a fost coleg de cameră cu Papa Ioan Paul al II-lea. Educat în Rusia, a ajuns în S.U.A. doar în anul 1969, devenind directorul Băncii de Sânge New York City. Datele secrete despre operațiunile de vaccinare, în urma cărora s-a răspândit SIDA, se află astăzi la Departamentul pentru Justiție al S.U.A.[16]

În rândul negrilor s-au creat convingeri privitoare la faptul că sunt ținta unei conspirații din partea unor elite albe americane, mai ales din partea dreptei politice. Ei sunt convinşi că Malcolm X şi Martin Luther King Jr.[17] au fost victimele guvernului S.U.A., ca şi în cazul asasinării misterioase a 28 de negri din Atlanta, între anii 1979 şi 1981, cărora li s-au luat vârfurile penisurilor pentru a fi folosite la prepararea unui ser pentru combaterea cancerului.[18]

Unele dintre cele mai mari eforturi ştiințifice pentru descoperirea de antidoturi se fac în S.U.A., Israel şi Rusia, în scopul prevenirii unor efecte devastatoare ale unor arme biologice şi chimice de nimicire în masă. În timpul celui de al doilea război mondial, armata japoneză a folosit cu succes arme biologice împotriva chinezilor. Dosare japoneze care au "răsuflat" mai recent dovedesc proiectul de cucerire a Australiei după o prealabilă populare a ei cu şobolani infestați cu ciumă bubonică, holeră, antrax, tifos şi febră hemoragică. În aceeaşi perioadă, S.U.A. au lansat deasupra Germaniei nori de gândaci de Colorado care, în foarte scurt timp, au distrus culturile. Mai târziu, în Irak, preşedintele Saddam Hussein a folosit împotriva kurzilor atât gaze toxice, cât şi arme biologice.[19] Războiul rece a conservat şi dezvoltat practica folosirii acestor arme tăcute.

În timpul mitingului de la Bucureşti din 21 decembrie 1989, care avea să conducă la revolta populară generală din capitala României, care a creat cadrul general prielnic şi necesar răsturnării regimului Ceauşescu, s-a creat o stare de panică, care a fost determinată şi de o sursă de amplificare, şi de o armă psihologică, despre care a vorbit şeful SRI, Virgil Măgureanu, în anul 1994. Din declarațiile mai multor persoane, unii participanți la miting au declarat că au avut o neobişnuită senzație fizică de spaimă, sub forma unei mari nelinişti, care îi făcea să se țină greu pe picioare, în urechi le răsuna un uruit îngrozitor, insuportabil şi aproape toți au avut senzații de înțepături şi furnicături. O serie de specialişti au arătat că asemenea stări au fost provocate de emiterea la mare intensitate a unor unde de joasă frecvență, sub pragul audibilului. Sursa de emitere s-a aflat în Hotelul "Intercontinental" din Bucureşti.[20] Nici o organizație de revoluționari şi nici „emanații" revoluției române nu şi-au revendicat vreun merit în destrămarea mitingului. Aceste procedee îi depăşeau.

Război se poate purta şi prin exploatarea controlului asupra unor factori climatici. Nu toate fenomenele de climă sunt de origine naturală. În anul 1975, în S.U.A., s-au

---

împotriva negrilor, au mai dat Bill Cosby, Spike Lee, Kool Moe Dee, Steven Cokely. Vezi şi Daniel Pipes, *Paranoia conspirației*, Oradea, 1998, p. 12.

[16] Jan van Helsing, *op.cit.*, p. 186.

[17] Martin Luther King (1929-1968) a fost lider spiritual şi conducător al negrilor din S.U.A. Preot baptist din anul 1954, a organizat lupta negrilor pentru drepturi, numeroase demonstrații şi marşul asupra Washington-ului, din anul 1963. A primit premiul Nobel pentru pace (1964). A fost asasinat la Menphis, în 4 aprilie 1968.

[18] Daniel Pipes, *op.cit.*, Oradea, 1998, pp. 11-12. Autorul citează şi discursul lui Malik Zulu Shabazz, ținut la Universitatea Harward, în data de 23 februarie 1994.

[19] John Loftus, Mark Aarons, *Războiul secret împotriva evreilor*, Editura Elit, Ploieşti, 1998, p. 207.

[20] Teodor Filip, *Războiul parapsihologic împotriva României*, Editura Obiectiv, Craiova, 1998, pp. 41-42 şi 62. În ianuarie 1990, Vlail Kazhatcheev, membru al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., a declarat într-un interviu apărut în "Paris Match", despre pericolul unei noi arme, cea psihică, constând din undele emise pe creier.

experimentat nouă programe de modificare a climei. Acestea s-au desfăşurat şi în alte ţări. S-au stropit norii cu condensate pentru a produce ploaie, s-a estompat grindina, s-a dispersat ceaţă, s-a încercat împiedicarea uraganelor, viscolelor, cutremurelor şi avalanşelor de apă, s-au încercat captări de fulgere. Dreptul internaţional nu cuprinde acte normative care să interzică influenţarea climei. Honduras a acuzat în anul 1973 S.U.A. că i-au captat ploile, declanşând seceta. Există serioase suspiciuni că seceta prelungită câţiva ani în Coreea de Nord, care a declanşat o cumplită foamete, a fost provocată de captarea norilor de ploaie şi dirijarea lor înspre Japonia. Pentru a salva turismul în Florida, guvernul american a schimbat cursul uraganului FIFI, declanşând protestele statului El Salvador, grav afectat de această operaţiune. Alte ţări, ca Japonia, Zimbabwe şi Israel, au fost şi ele învinovăţite că fură ploile.[21]

În cadrul relaţiilor internaţionale lupta împotriva războiului a dus şi la dezvoltarea unor teze teoretice, pe această linie. Ea are rădăcini adânc întinse în trecutul îndepărtat, dar apare mai perceptibilă începând cu secolul al XIX-lea. Ea se constituie într-un proces care a debutat cu acţiuni sporadice, uneori viguroase, cu rezonanţă în istorie, cu tentative de îngrădire a excelor de violenţă pe câmpul de luptă, materializate prin interzicerea unor arme şi metode de luptă deosebit de perfide şi cu elaborarea unor norme juridice şi reguli morale de atenuare a rigorilor războiului. Atunci când necesitatea eliminării războiului din practica statelor intră în conştiinţa publică şi începe să facă obiectul unor preocupări colective, lupta îmbracă forme noi, superioare, vizând, mai întâi, limitarea posibilităţilor de declanşare a războaielor, apoi ilegalizarea lor.

Cea mai gravă crimă internaţională este **agresiunea**. Aceasta este modalitatea principală de exercitare a forţei, a violenţei în viaţa internaţională. Pentru prevenirea şi reprimarea agresiunii comunitatea internaţională a făcut mari eforturi de a-i defini conţinutul, în vederea determinării elementelor sale, care constituie acte criminale şi o scoate în afara legii. Primele încercări s-au făcut în perioada interbelică. În anul 1923, o comisie a Societăţii Naţiunilor a prevăzut un *Proiect de tratat de asistenţă mutuală*, care să proclame că „războiul de agresiune este interzis". În anul următor s-a încheiat *Protocolul de la Geneva cu privire la reglementarea paşnică a diferendelor internaţionale*, potrivit căruia „războiul de agresiune reprezintă o crimă internaţională".

Dreptul internaţional are prevederi explicite privitoare la răspunderea pentru crima de agresiune, fundate pe un sistem de norme, măsuri şi garanţii. Instituţia răspunderii internaţionale este guvernată de două idei fundamentale: 1. un stat să nu mai poată acţiona discreţionar în viaţa internaţională şi 2. orice acţiune ilegală, prejudiciabilă trebuie reparată, pe plan material, moral, politic şi penal. Astfel, răspunderea internaţională are un dublu caracter: preventiv şi reparator, încercând să descurajeze un stat să recurgă la acte de agresiune, iar când un asemenea act s-a produs, să-l oblige să readucă situaţia în starea iniţială şi să suporte consecinţele sale. Sancţiunile care se pot aplica statului vinovat sunt: 1. ruperea relaţiilor diplomatice, economice şi de altă natură, 2. sancţiuni cu caracter militar, mergând până la limitarea temporară a suveranităţii, 3. statul vinovat va fi obligat să repare daunele materiale provocate prin faptele sale ilicite; această reparare îmbracă un dublu aspect: plata despăgubirilor pentru daunele provocate, reparaţii şi restabilirea drepturilor încălcate. Consecinţa directă a răspunderii statelor pentru săvârşirea agresiunii este răspunderea penală a persoanelor fizice. Crimele de război şi crimele împotriva umanităţii sunt imprescriptibile.

---

[21] Vezi şi Jan van Helsing, *op.cit.*, p. 74.

Prevederile dreptului internațional nu se pot aplica în cazurile agresiunilor comise de supraputeri. După schimbarea modului de promovare a propriilor interese în viața politică internațională, Rusia a încetat să mai comită agresiuni împotriva unor state. Ultima ei acțiune în afara granițelor a fost în România, când a participat cu cel puțin 12.000 de agenți la înfăptuirea cu succes a loviturii de stat anticeauşiste. În schimb, S.U.A. şi-a înmulțit agresiunile împotriva multor state: Grenada (1984), Libia (1988), Panama (1989), Irak (1990-1991), Somalia (1992-1993), Bosnia (1995), Irak (1998-1999), Iugoslavia (1999), Afganistan (2001-2002), Filipine (2002). Ele au fost purtate cu o mare brutalitate. Un fapt fără precedent în istoria relațiilor internaționale, s-a produs în aprilie 1999, când O.N.U. a adoptat o rezoluție potrivit căreia bombardarea Iugoslaviei, care a cuprins numeroase obiective civile (şcoli, spitale, grădinițe, mijloace civile de transport, fabrici, ambasada Chinei etc.) şi a produs multe mii de victime, nu se constituie în agresiune. După părerea noastră, acest moment corespunde pierderii totale a independenței şi prestigiului internațional al O.N.U., care a încăput sub controlul absolut al S.U.A. În orice situație, atacul asupra unei țări, bombardarea ei, indiferent de motivația declarată, se constituie în crima de agresiune. Teoria relațiilor internaționale nu îşi însuşeşte rezoluția emisă de O.N.U.

Procesul de eliminare a războiului de agresiune din practica statelor a început după primul război mondial, când vastul curent de opinie favorabil interzicerii războiului, al creării unei structuri mai organizate a comunității mondiale, s-a impus atenției generale. O semnificație cu totul aparte în contextul încercărilor de eliminare a războiului din practica statelor a avut crearea Societății Națiunilor, al cărei scop declarat a fost dezvoltarea cooperării între națiuni şi garantarea păcii şi securității. Pentru înfăptuirea acestui scop, în *Pactul Societății Națiunilor* au fost înscrise, în principal, obligația nerecurgerii la război şi respectarea cu scrupulozitate a principiilor dreptului internațional, precum şi a angajamentelor asumate. Decăzând războiul din rangul său de instituție legală a raporturilor interstatale şi dezvoltând ideea moratoriului[22] instituit prin *Tratatele Bryand*, *Pactul* obliga statele să recurgă la mijloacele paşnice, înainte de a porni la război. Prin semnarea, la 27 august 1928, a *Tratatului general pentru renunțarea la război ca instrument de politică națională (Pactul Bryand-Kellog)*, istoria relațiilor internaționale a marcat un moment important. Astfel, s-a realizat condamnarea în mod solemn a folosirii războiului ca mijloc de reglementare a diferendelor şi obligând statele să-şi soluționeze neînțelegerile numai prin mijloace paşnice, dreptul internațional nu mai recunoaşte decât o situație legală: *starea de pace*. *Pactul Bryand-Kellog* a procedat astfel la o separare a mijloacelor violente de cele paşnice şi a creat o normă nouă, imperativă de drept internațional: interzicerea războiului de agresiune. În perioada postbelică, unul dintre obiectivele fundamentale urmărite de comunitatea mondială a fost excluderea forței şi amenințării cu forța din relațiile internaționale, care constituie principalul instrument de impunere şi menținere a unor relații de dominație şi inegalitate între state. Acesta a fost în fapt şi sensul principiului înscris în articolul 2, punctul 4, din *Carta O.N.U.*, care impune statelor obligația de a se abține în relațiile internaționale de la folosirea forței şi a amenințării cu forța împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a oricărui stat, sau a oricărui mod incompatibil cu scopurile națiunilor Unite. Ulterior consacrării lui în Cartă, alte documente internaționale, adoptate de O.N.U. sau în afara acesteia, vin

[22] Moratoriul este o amânare a plății datoriilor publice şi particulare scadente, stabilite prin lege, pe un anumit timp sau pentru perioada existenței unor împrejurări speciale, de exemplu război, criză, calamitate naturală etc.

să adauge noi elemente acestui principiu, dezvoltând diferitele sale aspecte şi urmărind instituirea de angajamente precise pentru respectarea lui. Plănuirea, declanşarea sau purtarea unui război de agresiune constituie o crimă internaţională, o crimă contra păcii şi securităţii popoarelor, implicit o violare a dreptului internaţional, a scopurilor şi principiilor *Cartei O.N.U.* Au fost instituite mecanisme de prevenire a conflictelor internaţionale şi de reglementare pe cale paşnică a diferendelor dintre state, precum şi de aplicare a sancţiunilor pentru acte de violare a păcii. Au fost extinse în mod constant cazurile şi domeniile de interdicţie a folosirii forţei şi ameninţării cu forţa. Cu toate acestea, mai ales în perioada postcomunistă reglementările în domeniu nu pot rezolva clar şi ferm orice act de folosire a forţei şi ameninţării cu forţa, nemaivorbind de faptul că în practică actele de violenţă sunt tot mai numeroase şi mai virulente.

Sub auspiciile O.N.U. funcţionează Universitatea pentru Pace. Ea a fost înfiinţată prin rezoluţia nr. 33/35 din 5 decembrie 1981. Ea este un centru internaţional de studii superioare postuniversitare, cercetare şi difuzare de cunoştinţe vizând pregătirea pentru pace. Ea îşi are sediul la San Jose şi funcţionează pe baza *Convenţiei de constituire a Universităţii* şi a *Statutului* acesteia. În baza actelor sale constitutive, Universitatea are drept scop să efectueze studii şi cercetări, să asigure o pregătire adecvată cursanţilor şi să difuzeze cunoştinţe fundamentale pentru pregătirea oamenilor şi a societăţilor în toate problemele privind pacea. Activităţile Universităţii sunt finanţate prin contribuţiile voluntare ale statelor. Organul conducător al Universităţii este Consiliul, având în frunte pe rector. Cadrele didactice sunt alese dintre personalităţi cu înaltă pregătire profesională şi care manifestă ataşament faţă de scopurile şi obiectivele Universităţii. În totalitatea lor ele trebuie să reprezinte în mod corespunzător zonele geografice ale globului şi sistemele sociale, tradiţiile culturale şi sexele. Cursanţii sunt admişi după o serie de criterii: geografice, sex, pondere a populaţiei etc.

După cel de al doilea război mondial, când în arsenalele militare ale unor state şi-au făcut apariţia arme de nimicire în masă, a apărut conceptul de *Zonă de pace şi colaborare, lipsită de arme nucleare*. Acest concept de zonă de pace s-a impus în viaţa internaţională ca o componentă a procesului de dezarmare nucleară. El s-a născut din interesele unor state de a soluţiona problemele internaţionale acute, generatoare de tensiune şi confruntare sau din dorinţa unora de a se pune la adăpost de pericolul nuclear, conceptul de zonă de pace şi colaborare, lipsită de arme nucleare, rezultat al preocupărilor constante ale ţărilor mici şi mijlocii. Lipsa de interes a marilor puteri pentru această Universitate justifică influenţa ei limitată în cadrul sistemului internaţional. Activitatea ei s-a materializat pe trei planuri: 1. în tratate internaţionale, 2. în declaraţii guvernamentale bi şi multilaterale şi 3. în rezoluţii ale Naţiunilor Unite şi vizează regiuni din toate continentele: Balcani, Europa Centrală şi de Nord, Adriatica şi Mediterana, Orientul Mijlociu, Asia de Sud, Pacificul de Sud, Zona Oceanului Indian, Africa, America Latină şi Antarctica. Zonele de pace şi colaborare lipsite de arme nucleare au fost create prin tratate internaţionale şi prin învederare în declaraţii guvernamentale.

Printr-o rezoluţie adoptată în anul 1981, Adunarea Generală a O.N.U. a decis ca a treia zi de marţi din luna septembrie, ziua deschiderii sesiunilor ordinare ale Adunării generale, să fie desemnată Ziua internaţională a Păcii.

În condiţiile actuale, în primul deceniu al mileniului al III-lea, perspectiva realizării păcii generale s-a îndepărtat mult. În condiţiile în care Rusia nu mai este deranjată de agresiunile altor puteri în Lumea a III-a, ea renunţând de bună voie la comunism şi la

dorința, exprimată doctrinar pe parcursul războiului rece, de a stopa ascensiunea capitalismului pe glob, nu există alte organisme internaționale sau state care să poată, deocamdată, stopa războaiele de agresiune ale S.U.A., cu sau fără participarea unor aliați. În aceste condiții pacea nu poate fi apărată, pe termen scurt şi, posibil, mediu, decât printr-o eventuală schimbare a politicii externe a S.U.A., care nu se întrevede nici ea în această perioadă. După 12 ani de la desființarea regimurilor comuniste în Europa, a devenit cert că globalizarea nu poate rezolva problema instituirii unei păci durabile, ea fiind, dimpotrivă, un factor generator de tensiuni, ca urmare a creşterii permanente a decalajelor nivelelor de dezvoltare, a promovării prioritare a intereselor economice ale S.U.A. şi aliaților lor, în dauna statelor mici şi mijlocii, a judecății nedrepte a conflictelor internaționale, în care nu se acceptă principiul elementar de drept *audiatur et altera pars*, a imposibilității asigurării egalității între parteneri în cadrul unei preconizate lumi globale, în cadrul căreia, la ora actuală 20 % din populația globului (statele dezvoltate) consumă 80 % din resursele de toate felurile ale Pământului, iar 80 % din populația Globului trebuie să existe şi să se dezvolte beneficiind de doar 20 % din resurse, a declanşării, de la sfârşitul războiului rece, a unei politici de lichidare a unor economii în ansamblul lor în vederea achiziționării piețelor de desfacere şi a bazei materiale a acestor economii. În acest fel, marile concerne internaționale, firmele lor marionetă şi marea finanță internațională acaparează economiile naționale ale multor țări mici şi mijlocii. Tensiunile care se acumulează, în această etapă latent, nu sunt în măsură să creeze climatul de pace şi securitate internațională la care aspiră o mare parte a popoarelor lumii, inclusiv a unor importante părți din popoarele oazelor de bunăstare ale lumii (S.U.A., UE şi unele țări asiatice, mai ales Japonia), care militează ferm împotriva globalizării. De altfel, ascensiunea dreptei în unele țări europene, Austria, Italia sau Franța, voturile împotriva UE şi a N.A.T.O. în cadrul unor referendumuri în state ca Danemarca, Ungaria sau Irlanda, sunt tot reacții împotriva ordinii mondiale impusă discreționar, abuziv, de către cea mai mare dintre puterile lumii. Din acest punct de vedere, perioada războiului rece a fost una în cadrul căreia fiecare dintre cele două supraputeri militare o tempera pe cealaltă, când aveau loc abuzuri la scară mondială. Acest lucru nu a stopat total războaiele de agresiune sau alte imixtiuni neconvenționale în viața politico-militară a statelor Lumii a III-a.

Toate tipurile de relații internaționale, inclusiv cele caracterizate prin armonie, bună vecinătate, cooperare pe multiple planuri, conțin în ele germeni conflictuali.

Până la cel de al doilea război mondial, Europa a fost arena tradițională a conflictelor internaționale. În perioada războiului rece, echilibrul de forțe dintre cele două sfere de influență a fost aproximativ egal, cu o mică superioritate de partea Uniunii Sovietice, astfel că pacea s-a menținut vreme de 45 de ani, ceea ce a permis continentului nostru să se dezvolte social-economic, iar popoarelor să trăiască în pace. După căderea comunismului şi înființarea C.S.I., statele occidentale au trecut la penetrarea estului, încurajarea schimbării granițelor stabilite prin tratatele internaționale şi prin *Actul final al Conferinței pentru Pace şi Securitate în Europa* (1975), astfel că s-au redeschis răni mai vechi ale istoriei, care au permis slăbirea unor state din Balcani şi zona mărilor Neagră şi Caspică, ceea ce a favorizat consolidarea dominației occidentale şi promovarea intereselor economice ale U.E. şi S.U.A. în această parte a Europei.

După cel de al doilea război mondial, conflictele armate au avut mai multe cauze: 1. controlul asupra teritoriilor, ca urmare a unor obiective strategice şi economice; 2.

crearea de state, prin eliberarea de sub dominația colonială de tip clasic, prin unificarea națională sau prin secesiune; 3. cauze ideologice, legate de compoziția guvernului, diferențele de ideologie, sau de protecție a ideologiei împotriva unor potențiale pericole. Războaiele pot fi cauzate de provocări, intervenții armate, reacții la note de protest, la dezmințiri, acuzații, chemările de ambasadori pentru „consultări", retragerea/rechemerea ambasadorului, blocade, represalii, embargouri, ruperea formală a relațiilor diplomatice etc. Ca urmare a derulării conflictelor internaționale, pot apărea situații cum ar fi: 1. cucerirea unei țări sau a unui teritoriu de către învingător, 2. evitarea sau anularea pozițiilor conflictuale de dinainte de război, 3. supunerea unei părți de țară adversă sau oprirea acțiunii ca urmare a eficienței amenințării, 4. compromis, prin retragerea parțială a obiectivelor inițiale de către ambele părți, 5. decizie pe cale legală, 5. reglementare pasivă, prin care părțile acceptă un nou *status quo* ca urmare a persistenței în durată a situației conflictuale.

În perioada interbelică, instituțiile internaționale, în primul rând Societatea Națiunilor, nu au putut opri declanşarea războiului al doilea mondial, nerezolvând nici cauzele adânci care au determinat Germania să înceapă primul război mondial şi nici oprind-o pe aceasta şi Japonia să declanşeze un nou război mondial. În perioada războiului rece, O.N.U., a reuşit să intervină cu succes în câteva mari crize internaționale, jucând un rol pozitiv în încheierea războiului din Coreea (1953) şi unul decisiv în încheierea marii crize a Suezului (1956). După *Tratatul din Malta*, rolul O.N.U. a scăzut continuu, astfel că el nu a mai putut să stopeze agresiunile S.U.A. şi N.A.T.O. în Panama (1989), Somalia (1990), Irak (1990 şi 1998), Iugoslavia (1999), Afganistan (2001-2002), Filipine (2002) şi nici amenințările cu forța.[23] Nici alte instituții internaționale nu au posibilitatea de a stopa acțiuni agresive, cu excepția Rusiei şi S.U.A. În cadrul conflictului major dintre palestinieni şi evrei, din martie-mai 2002, U.E. a încercat să se implice pentru detensionarea situației şi oprirea agresiunii evreieşti în teritoriile palestiniene. Statele arabe aliate ale palestinienilor sunt importante surse de petrol, gaze şi piețe de desfacere ale Uniunii Europene. Intervenția s-a soldat cu un eşec total. Israelul nu numai că nu i-a dat curs, dar în luarea de poziție a ridiculizat U.E. Acest fapt a fost o nouă dovadă a faptului că, în ciuda eforturilor de a-şi mări influența internațională, Europa nu reuşeşte să se impună, fiind mult în urma S.U.A. şi Rusiei în ceea ce priveşte capacitatea de decizie în lumea internațională. Uniunea Europeană este un colos cu picioare de lut. Este cea mai mare putere economică a lumii, dar un pitic militar, iar pentru funcționarea economiei este dependentă într-o foarte mare măsură de materiile prime şi energia din Rusia, lumea arabă şi alte state din afara Europei.

Conferințe şi congrese internaționale

Ele sunt reuniuni internaționale cu caracter oficial, întrunite pentru dezbaterea şi reglementarea anumitor probleme internaționale.

Conferințele şi congresele adoptă o serie de documente importante. Dintre ele menționăm rezoluțiile, convențiile, tratatele, declarațiile, carta.

---

[23] Declarând că există o "axă a răului", cuprinzând Libia, Siria, Iran, Irak, Coreea de Nord, Cuba şi Somalia şi anunțând ca posibile, oricând, acțiuni militare împotriva lor, amenințarea cu forța a acestor țări de către S.U.A. fiind fățişă. În ziua de 28 aprilie 2002, din surse guvernamentale americane, agențiile internaționale de presă au comunicat intenția S.U.A. de a ataca Irakul, la începutul anului 2003, ceea ce declanşează psihoza agresiunii pentru poporul irakian şi popoarele din jur.

Rezoluția este un document adoptat prin vot de către un congres, conferință sau alt organism politic. Rezoluția sintetizează problemele majore, stabileşte principalele orientări şi direcții de acțiune în viitor, având caracter de directivă sau de recomandare.

Convenția este înțelegerea bi- sau multilaterală încheiată între state prin care sunt reglementate probleme politice generale, diplomatice, economice, tehnico-ştiințifice, sociale etc., ale relațiilor dintre ele.

Tratatul este un acord de voință intervenit între două sau mai multe state în scopul creării, modificării sau stingerii drepturilor şi obligațiilor între statele contractante, denumite părți la tratate. Tratatul este forma cea mai răspândită de statornicire a colaborării dintre state, de reglementare a problemelor internaționale, constituind cel mai important izvor de drept internațional. Tratatul poate purta diverse denumiri: pact, acord, modus vivendi, gentlemen's agreement, protocol, concordat etc. În cazul tratatelor bilaterale, ele se pot încheia numai dacă cele două părți sunt de acord cu toate prevederile textului tratatului. În cazul tratatelor multilaterale fiecare parte poate formula rezerve, adică poate să arate ce nu înțelege să-şi asume din obligațiile care privesc toate părțile la tratat. În felul acesta se promovează cauza colaborării internaționale, întrucât pot deveni părți la un tratat multilateral state care, deşi de acord cu finalitatea acestuia, nu pot accepta anumite prevederi incompatibile cu pozițiile şi cu interesele lor. La tratate se pot adăuga şi anumite anexe, care, în lipsă de dispoziții contrarii ale părților la tratat, fac parte integrantă din tratat. Autenticitatea textului tratatului se face prin semnare, parafare sau în alte moduri convenite de părți. Dacă se precizează că semnătura s-a dat doar *ad referendum*,[24] înseamnă că textul este autentificat, dar guvernul urmează să decidă dacă va semna. În cazul ratificării, tratatul bilateral intră în vigoare după schimbarea instrumentelor de ratificare, iar tratatul multilateral, după depunerea acestor instrumente la guvernul statului depozitar, desemnat în acest scop prin tratat. Prin conținutul lor, tratatele reflectă obiectivele urmărite de statele contractante, politica lor externă. Tratatele se ratifică de către organele competente ale statului. Prin ratificare, statul declară că îşi însuşeşte un tratat semnat de reprezentantul său cu un alt stat sau cu mai multe state, conferind astfel tratatului forța obligatorie față de statul care ratifică. Până la ratificare, tratatul nu există ca atare. Este o datorie de bună-credință din partea statelor care au luat parte la negocierea tratatului ca, în timpul care desparte semnarea de ratificare, să nu întreprindă acțiuni de natură să facă imposibilă sau lipsită de obiect ratificarea. Documentul prin care se atestă că tratatul a fost ratificat se numeşte instrument de ratificare. El exprimă consimțământul statului de a fi legat printr-un tratat. Supus ratificării, el intră în vigoare în momentul depunerii instrumentului de ratificare pe lângă statul (sau autoritatea) desemnată să funcționeze ca depozitar, în cazul unui tratat multilateral, sau, în momentul schimbului instrumentelor de ratificare, în cazul unui tratat bilateral.

Carta este un termen cu o triplă accepțiune în practica relațiilor internaționale: 1. instrument juridico-diplomatic prin care două sau mai multe state enunță anumite principii şi norme fundamentale de conduită internațională stabilind, totodată,

[24] Ad referendum (=pentru a referi, în lb. latină) este un termen folosit la semnarea unui tratat internațional, de către un reprezentant diplomatic care este împuternicit să negocieze, dar nu este abilitat să angajeze statul în privința semnării tratatului, nici chiar sub rezerva ratificării. În acest caz, el marchează asentimentul față de tratat, semnându-l *ad referendum*. Această semnătură constituie un act de autenticitate a textului, iar tratatul semnat în acest fel se consideră încheiat numai după confirmarea lui de către statul respectiv prin organul competent.

modalitatea de aducere la îndeplinire în vederea înfăptuirii unui obiectiv comun[25]; 2. varietate a tratatului internațional prin care se creează o organizație internațională, mondială sau regională, determinându-i funcțiile, competența şi modul de funcționare[26]; 3. document prin care se recomandă părților contractante principiile şi normele generale ce trebuie respectate în relațiile internaționale.[27]

În funcție de nivelul la care se convoacă conferințele, există: 1. conferințe la nivel înalt, 2. conferințe ale plenipotențiarilor şi delegaților guvernamentali şi 3. conferințe ale experților.

I. **Conferințele la nivel înalt** oferă posibilitatea contactelor, consultărilor şi negocierilor între şefii de state şi de guverne. În istoria relațiilor internaționale contemporane există conferințe la nivel înalt care au avut un impact deosebit asupra sistemului internațional. Câteva dintre acestea sunt Conferința de la Cairo (1945), care a condus la crearea Ligii Statelor Arabe, Conferința de la Bogota (1948), care a înființat Organizația Statelor Americane (O.S.A.), Conferința de la Bandung (1955), care a reprezentat o etapă foarte importantă în cadrul procesului de destrămare a sistemului colonial mondial, Conferința de la Addis-Abeba (1963), care a creat Organizația Unității Africane (O.U.A.), conferințele mişcării țărilor nealiniate, amintite în prezenta lucrare, Conferința O.S.C.E. de la Helsinki (1972-1975) pentru pace şi securitate în Europa, sau conferințele la nivel înalt din cadrul Uniunii Europene etc.

În afara participării alături de şefii de state şi guverne la întrunirile internaționale, la sesiunile Adunării generale ale O.N.U., **II. miniştrii de externe participă la conferințe organizate exclusiv pentru ei**. Unele dintre ele au fost de importanță istorică. Este suficient să amintim Conferința de la Moscova (septembrie 1941), care a dus la constituirea coaliției antifasciste a S.U.A., U.R.S.S. şi Marii Britanii, conferințele miniştrilor de externe ai S.U.A., U.R.S.S. şi Marii Britanii, care au pregătit tratatele de pace de la Paris, din 1947, ale învingătorilor în al doilea război mondial cu România, Ungaria, Bulgaria, Finlanda, Italia şi alte state, Conferința de la Geneva (1954), care a reglementat problema coreeană etc.

---

[25] Un document important din această categorie este *Carta Atlanticului*, constând într-o declarație de principii privind modul de organizare a păcii la sfârşitul celui de al doilea război mondial, semnată la 14 august 1941 de către preşedintele S.U.A. şi primul ministru al Marii Britanii. Ea a fost confirmată prin *Declarația Națiunilor Unite* din 1 ianuarie 1942, purtând semnătura Marii Britanii, S.U.A. şi U.R.S.S., precum şi ale altor 23 de state din coaliția antihitleristă.

[26] Printre cele mai importante documente din această a doua categorie se numără: 1. *Carta Organizației Națiunilor Unite*, tratat internațional cu vocație de universalitate, semnat la 26 iunie 1945. Ea se compune dintr-un preambul şi 111 articole, dispuse în 19 capitole, privind scopurile şi principiile organizației, membrii, organele de lucru, modurile de reglementare paşnică a diferendelor şi acțiunilor în cazul actelor de agresiune, cooperare economică şi socială internațională, acordurile regionale, regimul unor teritorii care nu se autoadministrează. De asemenea, *Carta* cuprinde prevederi referitoare la Curtea Internațională de Justiție, precum şi altele privind procedura de semnare, ratificare şi modificare a *Cartei* etc.; 2. *Carta Organizației Statelor Americane*, act constitutiv adoptat la cea de-a IX-a Conferință internațională de la Bogota, din 30 aprilie-2 mai 1948, care a pus bazele Organizației Statelor Americane (O.S.A.). Aceasta exprimă în esență un sistem de principii de drept internațional, unele prevăzute în *Carta O.N.U.*, altele specifice continentului american, cum ar fi, de pildă, principiul solidarității. Un capitol din *Cartă* este consacrat drepturilor şi îndatoririlor fundamentale ale statelor. Partea a II-a a *Cartei*, cea mai cuprinzătoare, instituie organele O.S.A. Prin *Protocolul de la Buenos Aires*, intrat în vigoare în anul 1970, s-au adus unele modificări *Cartei O.S.A.*; 3. *Carta Organizației Unității Africane* este actul constitutiv al O.U.A., adoptat la conferința şefilor de stat şi de guvern de la Adis Abeba, la 23 mai 1963, alcătuită dintr-un preambul şi 30 de articole. *Carta* consacră componența O.U.A., scopurile organizației şi principiile care stau la baza organizației.

[27] Importante documente din această categorie sunt: 1. *Carta de la Punta de Este*, instrument adoptat la 4 aprilie 1967, la Conferința internațională la nivel înalt care reglementează colaborarea economică a statelor membre ale O.S.A.; 2. *Carta drepturilor şi îndatoririlor economice ale statelor*, adoptată la 12 decembrie 1974 prin *Rezoluția Adunării generale a O.N.U. A/RES/3281*; este alcătuită dintr-un preambul şi patru capitole în care sunt expuse elementele fundamentale ale relațiilor economice mondiale; conține referiri la solul şi subsolul marin, precum şi la mediul înconjurător, iar ultimul capitol prevede că această *Cartă* va fi examinată din cinci în cinci ani de către Adunarea Generală a O.N.U.

III. **Conferințele plenipotențiarilor şi reprezentanților guvernamentali** pot avea ca obiect: 1. reglementarea unor probleme politice importante, regionale, continentale sau globale, 2. codificarea normelor dreptului internațional,[28] 3. soluționarea unor probleme de interes comun sau general din diverse domenii de activitate,[29] 4. reglementarea unor activități cu caracter tehnic administrativ[30] şi 5. comunicarea în domeniul unor aspecte diverse ale relațiilor internaționale.

IV. **Conferințele experților** se desfăşoară cu participarea unor persoane desemnate fie de către guverne, fie de către diferite organisme internaționale cu scopul de a întocmi studii şi rapoarte asupra unor probleme internaționale. Ele se constituie în organe deliberative ale unor instituții internaționale, ale căror competențe, mod de funcționare şi atribuții sunt determinate de normele care guvernează respectivele instituții.[31] Regulile de organizare şi de desfăşurare a conferințelor internaționale s-au dezvoltat mereu, începând cu Conferința de la Munster şi Osnabruck (1648).

Conferințele internaționale pot fi convocate de un grup de state sau de către organizații internaționale. Statele care nu participă la conferințe au dreptul să nu recunoască hotărârile adoptate. Din punct de vedere juridic, statele participante la conferințele internaționale sunt egale. În realitate, marile puteri influențează decisiv dezbaterile şi luarea hotărârilor, acționând după principiile negocierilor, prezentate mai sus în prezenta lucrare. Concluziile conferințelor internaționale referitoare la soluționarea problemelor dezbătute se consemnează în actele care se adoptă: tratate, convenții, protocoale, pacte, acorduri, delegații, rezoluții şi altele.

Congresele internaționale sunt reuniuni multilaterale, de regulă cu caracter ştiințific sau profesional. Ele sunt consemnate de istoria relațiilor internaționale ca funcționând din antichitate, când şefii de triburi se reuneau pe diverse teme. În epoca medievală ele devin frecvente, sub forma conciliilor ecumenice convocate de papă, unde, pe lângă problemele bisericeşti, se dezbăteau şi chestiuni de politică mondială. Istoria relațiilor internaționale menționează numeroase congrese de mare importanță.[32]

Problematica echilibrului european

Marile monarhii ale epocii moderne, după constituirea şi consolidarea lor, şi-au îndreptat privirile afară, căutând să-şi mărească teritoriile şi puterea pe seama statelor mai slabe. În consecință, împotriva tendințelor expansioniste ale câte unei mari puteri, care amenința să rupă raportul de forțe dintre puterile concurente a fost adoptată şi ridicată la rang de principiu, în practica relațiilor internaționale: ideea de *echilibru*. Ea urmărea în primul rând evitarea unor conflicte imposibil de gestionat.

Consecința firească a acestei noi politici a dus la intensificarea legăturilor între părțile interesate, fapt reflectat direct asupra ambasadelor permanente. Constatăm astfel, că din instinctivă şi empirică, cum se manifestase în secolul al XV-lea la statele

---

[28] Din această categorie importante au fost Conferințele de pace de la Haga, din anii 1899 şi 1907, care au codificat mijloacele paşnice de reglementare a diferendelor internaționale, legile şi obiceiurile războiului (o conferință cu acelaşi scop s-a desfăşurat şi în anul 1930), Conferința de la Belgrad (1948) cu privire la regimul navigației pe Dunăre, Conferința diplomatică de la Geneva (1948) pentru elaborarea convențiilor privind protecția victimelor de război etc.

[29] Spre exemplificare menționăm Conferința pentru reglementarea protecției proprietății industriale (1880), Conferința mondială privind comerțul cu arme (1925), Conferința Națiunilor Unite pentru standardizarea numelor geografice (1967), Conferința Națiunilor Unite pentru resursele de apă (1977) etc.

[30] Cum ar fi Conferința antisclavagistă de la Bruxelles (1880).

[31] De exemplu Conferința internațională a muncii, pentru a desemna o reuniune de reprezentanți ai organizațiilor private la care să participe, eventual, delegați guvernamentali, Conferința internațională a Societății de Cruce Roşie etc.

[32] Vezi Corvin Lupu, *Istoria relațiilor internaționale*, Editura „Alama Mater", Sibiu, 2002.

italiene, politica de echilibru devine, în veacul al XVII-lea, rațională, ceea ce determină ca ea să se ridice la înălțimea unei reguli de drept, capabilă să domine relațiile internaționale, ambițioasă să rezolve şi chiar să prevină conflictele forței brutale. Adoptarea politicii de echilibru, piatra unghiulară a politicii şi ideea dominantă în toată istoria modernă, s-a făcut din dorința de a asigura Europei un anumit grad de securitate colectivă. În secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, ea a urmărit, cu predilecție, să bareze drumul monarhiei universale, dar odată cu intrarea, în veacul al XVIII-lea, a Prusiei şi Rusiei în rândul marilor puteri, ea se deformează şi dintr-o coaliție defensivă a statelor amenințate de o mare putere devine un sistem de ocupare a noi teritorii, cuceririle Imperiului habsburgic, ale Marii Britanii, ale Prusiei şi Rusiei, fiind rodul unei politici egoiste şi ambițioase. Până la începutul secolului al XIX-lea, principiul echilibrului, ce dominase viața politică fără nici o concurență timp de două veacuri, s-a confruntat cu o nouă idee, *principiul naționalităților*, pe care Napoleon al III-lea (1852-1870), a încercat, într-o anumită măsură, să o pună în practică; *principiul naționalităților* va triumfa de-abia la sfârşitul primului război mondial.

În a doua jumătate a secolului trecut, ideea de *echilibru* a fost dublată de aşa-numita *răspundere colectivă*, prin care se înțelegea supravegherea de către marile puteri a comportamentului statelor mici şi mijlocii, pentru asigurarea păcii între ele şi prevenirea transformării crizei dintre micile puteri într-o criză între marile puteri, iar în acest cadru, dreptul de intervenție reprezenta un principiu general acceptat.

Ultima fază a evoluției diplomației europene, caracterizată prin congrese şi conferințe, marchează, după părerea majorității specialiştilor, începutul diplomației moderne.

Congresele de pace din Westfalia (1643-1648), de la Münster şi Osnabrück (Westfalia), sunt primele congrese diplomatice în adevăratul sens al cuvântului, nu atât datorită formei procedurale, duratei sau caracterului lor de importantă solemnitate, ci mai ales datorită negocierilor multilaterale şi simultane, acordul tradus prin texte şi inaugurarea unei păci durabile. Pacea a consacrat teoria echilibrului puterilor, viața internațională intrând sub imperiul unor noi legi politice, care, cu unele întreruperi vor domina popoarele până la apariția legii națiunilor. Se poate deci afirma că față de caracterul mai mult cutumiar al întrevederilor internaționale se accentuează acum, cu o spontaneitate uimitoare, credința în puterea obligatorie a tratatelor de pace, garanții sigure pentru vremuri mai bune. Mai puțin este recunoscută suveranitatea statelor, caracterul lor independent, cel puțin când este vorba de aspectele lor internaționale. În schimb, principiul egalității statelor ajunge acum la apogeul său.[33]

Echilibrul european a primit valențe de principiu fundamental pe care se baza sistemul internațional european. Echilibrul era realizat raporturile între cele şapte puteri, două în vestul continentului, trei în centrul său şi două în est: Anglia (din sec. al XVIII-lea, Marea Britanie), Franța, Prusia, Austria, Piemontul, Rusia şi Turcia. În jurul lor gravitau celelalte state mijlocii şi mici, care îşi promovau interesele naționale cu ajutorul protectorului-putere. De fiecare dată când o putere încerca să rupă acest echilibru, celelalte interveneau prin mijloace diplomatice sau prin forța armelor, până la restabilirea echilibrului. Cel mai tipic exemplu de luptă pentru dominație,

[33] Vezi C. Lupu, *Istoria relațiilor internaționale*, Vol. I, Sibiu, Editura „Alma Mater", 2003, p. 15-17.

împotriva echilibrului european, a constituit-o epoca napoleoniană, când Franța şi-a înfrânt adversarele, întinzându-şi stăpânirea sau influența între fluviul Niemen şi Atlantic, cuprinzând inclusiv Peninsula Iberică. Timp de 20 de ani, puterile europene au organizat coaliție după coaliție, până în 1815, când au reuşit să-l înfrângă pe „zeul războiului" şi, în cadrul Congresului de la Viena, să restabilească echilibrul european, conceput ca un concert al unei orchestre, în cadrul căreia fiecare putere interpreta partitura sa, orice abatere însemnând compromiterea piesei. Acest „concert european" şi-a menținut cei şapte interpreți până la sfârşitul secolului al XIX-lea, când pe scena relațiilor internaționale apar trei noi mari actori, S.U.A., Germania şi Japonia, care vor conduce la mutații importante.

Echilibrul european a fost menținut şi în situațiile în care o putere, aflată într-un declin de două secole, Turcia, era în pericol să se prăbuşească, situație în care influența, teritorii şi putere ar fi fost preluate de cealaltă putere din estul Europei, Rusia, ceea ce ar fi rupt echilibrul european şi ar fi oferit Imperiului țarist o forță pe care celelalte puteri ale Europei nu ar fi mai putut-o controla. Asemenea situații au fost în războaiele dintre Turcia şi Rusia din anii 1827-1828 şi 1853-1856 (al „Crimeei"), când Marea Britanie şi Franța au intervenit prompt şi au salvat Turcia şi echilibrul european de la prăbuşire.

Criza prelungită a Imperiului otoman, în paralel cu lupta popoarelor aflate sub dominația sultanului şi eforturile Austriei şi Rusiei de a pune stăpânire pe influența şi teritoriile pe care Turcia le pierdea an de an, constituie în istoria relațiilor internaționale *problema orientală*.

Conflictul pentru reîmpărțirea Lumii

Conflictul est-vest datează încă din secolul al XIX-lea. El se înscrie în marea problematică a luptei puterilor pentru dominația mondială. La începuturile sale, conflictul era apreciat ca o luptă între civilizația vest-europeană şi cea asiatică. După anul 1917, S.U.A. s-au implicat în acest conflict, care a început să fie perceput ca un conflict între capitalism şi comunism, între sistemul pluralist şi cel totalitar, între sistemul economic privat şi cel de stat.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea apar trei noi mari puteri mondiale. În Europa, Germania şi-a realizat unificarea național-statală, după victoria zdrobitoare în războiul împotriva Franței (1870-1871), schimbând radical raportul de forțe şi modificând componența puterilor aflate într-un echilibru devenit tot mai fragil. După victoria în războiul împotriva Franței, Germania a devenit prima putere politică, militară şi economică a Europei. Unificarea țării a catalizat economia, ca şi toate energiile, ambițiile şi orgoliile națiunii germane. Personalități strălucitoare ca împărații Wilhelm I şi Wilhelm al II-lea şi mai ales cancelarul Otto von Bismarck, au condus strălucit această țară. Marea Britanie s-a bazat în continuare pe rezervele uriaşe ale imperiului ei colonial, cel mai întins de pe Glob şi a pierdut concurența economică cu S.U.A., Germania şi cu Japonia, coborând de pe primul loc pe locul patru în lume. Păstrându-şi întâietatea maritimă, Anglia a păstrat cel mai întins imperiu colonial şi siguranță mare în fața pericolului unei invazii străine în insule. Ca urmare, multă vreme, Marea Britanie nu s-a mai implicat în problemele politicii europene, retrăgându-se într-o aşa numită *splendid isolation*. În preajma primului

război mondial însă, poziția ei a fost tot mai mult amenințată, pe mare şi în colonii, de către Germania.

Japonia era la jumătatea secolului al XIX-lea o țară feudală înapoiată, dar printr-o uriaşă mobilizare a tuturor resurselor ei umane şi organizatorice, în timpul împăratului Mutshuhito (1867-1912), printr-o revoluție paşnică, numită *era luminii (Meiji)*. Autoritatea împăratului asupra întregii țări s-a restabilit şi s-au promovat reforme care au condus la un progres care a propulsat țara pe locul al treilea în lume, după S.U.A. şi Germania. Ea s-a impus repede ca cea mai mare putere militară din Asia, lucru confirmat de victoria în războaiele contra Chinei (1894-1895) şi Rusiei (1904-1905). În urma lor, Japonia a anexat Coreea şi Taiwanul, care aparținuseră Chinei şi importanta zonă de influență rusească din China.

În jurul anului 1900, S.U.A. şi Japonia au accentuat implicarea lor în politica internațională, în lupta pentru piețe şi surse de materii prime, ca şi în efortul de control asupra unor puncte strategice de pe Glob, atât de importante pe parcursul sec. al XIX-lea şi al unei mari părți din cel de al XX-lea, până când s-au răspândit armele cu mare putere de distrugere şi mijloacele de transport la lungă distanță. Puterile Europei au încetat să mai fie singurele diriguitoare ale politicii mondiale. În urma războiului cu Spania, din anul 1898, S.U.A. au ocupat Filipine şi Cuba, în acelaşi an anexând şi Hawaii.

Rusia a rămas o putere de care trebuia ținut cont, în ciuda înapoierii generale şi a regimului țarist retrograd. Resursele, imensitatea teritoriului, calitatea elitelor şi caracterul puternic al slavilor, erau atu-uri importante.

Schimbarea substanțială a raportului de forțe a făcut să se ridice cu voce tot mai apăsată problema reîmpărțirii lumii între marile puteri. Mai ales Marea Britanie, Franța, Spania, Portugalia, Olanda şi Belgia ocupaseră o foarte mare parte a Globului, în perioada în care Germania, Japonia şi Italia nu erau încă unificate şi consolidate şi nu mai vroiau să deschidă acces la colonii acestor trei țări din urmă. Pentru influență mai mare şi teritorii în Europa de Est lupta şi Austro-Ungaria, ale cărei interese se loveau de cele ale Rusiei.

În Asia, statele europene care au câştigat cele mai multe teritorii au fost Marea Britanie şi Rusia. Între ele s-a aprins o vie rivalitate, mai ales în Afganistan şi Persia. Era începutul luptei pentru controlul Orientului Mijlociu, într-o perioadă în care era deja cristalizată conştiința marii importanțe de viitor a petrolului. Rusia s-a extins prin cuceriri în Transcaucazia şi Asia Centrală şi a continuat să cerceteze Siberia, pe care o alipise în sec. al XVII-lea.

Lupta pentru reîmpărțirea lumii a fost principala caracteristică a relațiilor internaționale în această perioadă. Ea va continua fără încetare, în forme şi grupări de state diferite, până în zilele noastre. Uneori, lupta nu s-a putut tranşa decât prin compromisuri, astfel născându-se *condominiu*-uri[34], cum ar fi de exemplu cel franco-britanic din Insulele Noile Hebride, sau cel americano-german din Insulele Samoa. Această luptă a condus, într-o fază de început la crearea alianțelor politice şi militare, pe baza promovării propriilor interese de către fiecare dintre marile puteri. Participarea statelor la marile alianțe ale lumii a avut şi un caracter temporar, în funcție de interese de moment.

[34] Condominiu (sau condominium) este exercitarea suveranității asupra aceluiaşi teritoriu de către două sau mai multe state.

În anii 1872-1873 s-a semnat *Alianța celor Trei Împărați*, între Imperiul german, Imperiul rus şi Imperiul austro-ungar. Ea urmărea izolarea Franței şi evitarea de către Germania a unui război pe două fronturi. Prin această alianță, Germania urmărea evitarea revanşei Franței pentru înfrângerea în războiul din anii 1870-1871. Ea nu a fost o alianță propriu zisă, chiar dacă cuprindea şi o convenție militară germano-rusă. Ea se baza mai mult pe consultări reciproce în caz de nevoie. Ea nu a jucat un rol important în relațiile internaționale. Eşecul ei s-a datorat în principal rivalității dintre Rusia şi Austro-Ungaria pentru dominația estului Europei. Această rivalitate s-a accentuat, după cum s-a văzut deja, în timpul acutizării *crizei orientale* din anii 1875-1878. După ce Congresul de la Berlin (1878) a obligat Rusia să renunțe la unele pretenții ale ei în Balcani, această țară s-a depărtat de „aliatele" ei, iar la începutul sec. al XX-lea se va alia cu inamicii foştilor aliați. Ca urmare, s-a strâns relația Germaniei cu Austro-Ungaria, cele două țări semnând, în anul 1879, un tratat de ajutor reciproc în cazul unui atac venit din partea Rusiei. Această alianță a fost cea mai durabilă dintre toate elementele relațiilor internaționale, până la primul război mondial. Pe baza ei, în anul 1882, s-a realizat Tripla Alianță, prin asocierea Italiei, nemulțumită mult de anexarea de către Franța a Tunisiei, țară la care aspira clasa politică şi economică a Italiei. Tripla Alianță s-a întărit după acordul defensiv dintre Austro-Ungaria şi România, la care au aderat Italia şi Germania, acord periodic înnoit şi ținut secret până în anul 1914. Tripla Alianță a contat mult pe participarea României, datorită importanței ei strategice şi a resurselor economice (alimente din belşug, petrol, cherestea etc). Până la urcarea pe tronul Germaniei a lui Wilhelm al II-lea, în 1889, şi la înlăturarea cancelarului Bismarck, în 1890, Tripla Alianță a păstrat un caracter defensiv. După această perioadă, alianța a primit valențe ofensive, reflectate şi în decizia declarată a împăratului Germaniei de a trece de la o politică europeană la una mondială.

A doua grupare de forțe a fost Tripla Înțelegere, formată în etape succesive. Prima etapă a fost cea a semnării unor acorduri franco-ruse (1891-1893), care prevedeau ajutor militar reciproc, în cazul în care vreuna dintre cele două țări ar fi fost atacată de către Tripla Alianță. Etapa a doua s-a consumat în anul 1904, când s-a semnat acordul anglo-francez numit Antanta Cordială, iar etapa a treia a constat în acordul anglo-rus, din anul 1907, prin care cele două țări şi-au delimitat sferele de influență în Asia, făcând posibile viitoare colaborări politico-militare în Europa.

Prin crearea celor două alianțe militare, rivalitatea pe scena politică internațională a devenit tot mai acerbă, iar pericolul războiului a crescut cu fiecare zi, în paralel cu declanşarea unei puternice curse a înarmărilor, fiecare tabără încercând să-şi asigure superioritatea din acest punct de vedere. Mai multe crize diplomatice s-au consumat la începutul sec. al XX-lea, iar în vara anului 1914 a început primul război mondial.

(Textul de mai sus este din cuprinsul cursului Corvin Lupu, *Europa în sistemul relațiilor internaționale*, Editura InfoArt Media, Sibiu, 2010)

Organizarea relațiilor internaționale după primul război mondial s-a întemeiat pe tratatele de pace încheiate şi pe Pactul Societății Națiunilor, organizație înființată cu scopul de asigurare a respectării acestor tratate şi a păcii în lume. Ele au consemnat rezolvarea în interesul puterilor învingătoare şi aliaților acestora în război a contradicțiilor internaționale care au condus la izbucnirea conflagrației. De la

intrarea lor în vigoare, a fost evident că ele nu răspundeau decât unei mici părți din nevoile uriaşe de interese pe care statele le aveau de promovat. Unele state au fost ignorate de tratatele de pace, sau, prin prevederile impuse, au fost aduse în imposibilitate de a-şi promova interesele. Astfel, noul edificiu al dreptului internațional a fost fragil, de la început. Speranțele din primii ani postbelici în capacitatea Ligii Națiunilor de a gestiona crizele internaționale s-au bazat pe o situație de scurtă durată, rezultat al efectelor războiului, care a eliminat Germania de la posibilitatea de a-şi formula orice fel de drepturi, fie ele fireşti, sau exagerate, fixarea frontierei între acestea fiind făcută cu mult subiectivism. În acelaşi timp, cealaltă mare putere europeană (sau, în mare parte europeană), Rusia Sovietică (din anul 1922, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste), după şapte ani de război mondial, război civil, embargo şi intervenție militară străină a celor mai mari puteri ale lumii, S.U.A., Japonia, Marea Britanie şi Franța, la care s-a alăturat şi Polonia, a intrat într-o etapă de clarificare ideologică şi consolidare internă, care a împiedicat-o să-şi impună voința pe arena internațională. În aceste condiții, echilibrul european era incomplet configurat şi nu permitea decât proiecții pe termen scurt ale sistemului internațional. Marea Britanie şi Franța, ca şi aliatele lor de putere medie şi mică, inclusiv România, au dorit să realizeze o construcție europeană şi extra-europeană făcând abstracție de interesele Germaniei şi Rusiei Sovietice. De asemenea, au fost neglijate în mare parte interesele fostelor state aliate ale Germaniei în război, respectiv Austria, Ungaria, Bulgaria şi Turcia.

La plecarea către Conferința de Pace de la Paris, preşedintele S.U.A., Woodrow Wilson, a formulat aspirații excepționale. El a promis poporului american că va semna un tratat trainic între învingători şi învinşi, care vor fi poziționați în mod egal la masa tratativelor, unde vor fi luate în calcul interesele tuturor. Acest proiect ideal nu a fost agreat de învingătorii europeni, britanici şi francezi. Aceştia doreau doar pedepsirea Germaniei şi aliaților ei şi o piramidă europeană în cadrul căreia cele două puteri occidentale să dețină permanent vârful, Germania să fie poziționată cât mai jos şi să fie exclusă din sistemul colonial, iar Rusia să fie ținută în izolare şi embargo total. Pe lângă acestea, în primii câțiva ani după lovitura de stat bolşevică de la Sankt Petersburg, au avut loc încercări ale lumii occidentale de a răsturna regimul bolşevic, prin orice mijloace, cu doesebire prin agresiune armată.

Tratatele au fost percepute de clasa politică şi opinia publică din statele învinse în război ca fiind dictate nedrepte şi opinia majoritară era aceea că era strict necesar a fi revizuite. Revizuirea acestor tratate de pace a devenit axa centrală a politicii lor. De altfel, delegația Germaniei a refuzat inițial să semneze *Tratatul de la Versailles*. Abia după ce mareşalul Ferdinand Foch, comandantul şef al armatei franceze şi comandantul suprem interaliat, a primit ordin să se îndrepte cu armatele franceze către Rin, spre entuziasmul trupei, care a pornit să mărşăluiască în acordurile marseillezei, delegația germană a revenit la masa *Conferinței de Pace* şi a semnat „cu ochii închişi", ştiind că țara lor nu era în posibilitate de a se apăra. Congresul S.U.A. a respins prin vot *Tratatul de Pace* cu Germania, considerându-l nedrept față de această țară şi a imputat preşedintelui acest lucru. De altfel, după acest moment, Wodroow Wilson a intrat într-un evident declin politic, a suferit un atac cerebral şi şi-a încheiat mandatul, ieşind din politică „pe uşa din dos". Curentul politic care promova izolaționismul S.U.A. în raporturile politico-militare cu Europa a triumfat pentru o

perioadă. A fost momentul în care principiile înălțătoare de etică a relațiilor internaționale promovate de Wodroow Wilson, începând cu publicarea „*Celor 14 puncte*", au fost învinse de interesele politice punctuale ale Marii Britanii şi Franței, strălucit reprezentate în cadrul tratativelor de către prim miniştrii David Lloyd George şi George Clemenceau.

Ungaria, a primit *Tratatul de la Trianon* ca pe cea mai mare tragedie din istoria ei. L-a semnat, dar, din prima clipă, întreaga clasă politică maghiară, poporul de rând, ca şi emigrația, au fost decişi să lupte împotriva tratatului, proiectul anulării consecințelor sale rămânând, până în ziua de astăzi, cel mai important obiectiv politic național maghiar. Bulgaria, înfrântă şi în al doilea război balcanic (1913) şi în primul război mondial, a rămas la fel de nemulțumită, pentru că nu a reuşit să-şi ia revanşa față de vecini, respectiv față de Turcia (de la care țintea partea europeană şi influență la strâmtori), față de România (de la care țintea Dobrogea), față de Grecia şi de Iugoslavia (de la aceste ultime două state ținting părți din Macedonia). Austria considera că avea temeiuri serioase de nemulțumire, fiind redusă la dimensiunea unei părți a fostelor posesiuni ereditare ale Casei de Habsburg şi trecuse din rândurile marilor puteri, direct în rândul statelor mici ale Europei. Austria şi-a căutat o identitate proprie pe parcursul întregii perioade interbelice, căutare încheiată prin unificarea cu Germania (Anschluss), din anul 1938. Turcia, fusese mult redusă teritorial în Asia, iar în Europa, a fost exclusă din rândul statelor cu acces la decizie, cum fusese timp de sute de ani.

Pe de altă parte, alături de marile puteri învingătoare în război, mulțumite şi „răcorite" de prevederile tratatelor de pace, se aflau şi state mici şi mijlocii care şi-au întregit teritoriile, ca România, sau reapărute pe harta Europei, ca Polonia, sau nou apărute, precum Iugoslavia şi Cehoslovacia. Ele erau rodul principiului *autodeterminării popoarelor*, inițiat de preşedintele S.U.A. şi adoptat de către aliații învingători la dorința explicită a acestuia. Acest principiu a putut fi pus parțial în aplicare ca urmare a prăbuşirii imperiilor multiseculare rus, german şi austro-ungar. Rolul statelor independente mici şi mijlocii, care s-au înmulțit, a crescut mult în perioada la care ne referim. În acelaşi timp, masoneria nu a frânat aceste principii, nefiind, la ora aceea, înscrisă pe linia slăbirii statelor naționale, interesele ei fiind promovate în interiorul statelor naționale. Mai trebuie menționat că puterile învingătoare în război au promovat şi interesul de a crea state mai puternice în vecinătatea Germaniei şi Rusiei, care să le frâneze acestora tendințele expansioniste. Din această cauză, cele două state menționate, au privit cu suspiciune, nemulțumire şi adversitate consolidarea statelor naționale Polonia, Cehoslovacia, România Mare şi Iugoslavia, toate patru fiind creații ale acestor tratate de pace.

Imediat după încheierea războiului, pe lângă vechile contradicții între cele două tabere, au apărut şi alte contradicții, dintre care menționăm pe cele între puterile mari şi statele mici şi mijlocii, între metropole şi colonii, sau contradicțiile ideologice, între apărătorii regimului politic occidental de centru, aflat la putere şi comuniști, pe de o parte şi dreapta europeană în ascensiune, pe de altă parte.

Toate statele mulțumite de prevederile tratatelor de pace de după război au acționat cu dorința şi speranța de a menține relațiile internaționale la nivelul stabilit de tratatele de pace. Majoritatea acestor state au dorit un *statu quo* infailibil. Ulterior, Marea Britanie şi Franța au acceptat să facă unele concesii Germaniei, mai ales când

aceasta a redevenit o mare putere, dar concesiile erau făcute numai pe seama statelor mici şi mijlocii, inclusiv pe seama foştilor aliați. Dorința statelor învinse în război de a se debarasa de prevederile tratatelor de pace, pe care le considerau oneroase, a condus la promovarea *politicii revizioniste*, de revanşă. Statele învingătoare, au apreciat că dezvoltarea statelor revizioniste şi formularea de către acestea a unor pretenții de acces la sistemul mondial colonial, la piețe de desfacere şi la surse de materii prime, pe care învingătorii le aveau din belşug, se datora „unor fisuri ale tratatelor de pace". Această opinie, care s-a menținut şi după al doilea război mondial, denotă o realitate a relațiilor internaționale: învingătorii în războaie organizează tratate de pace postbelice în mod inegal, arogându-şi avantaje la care învinşii nu au acces. În acelaşi timp, au pretenția ca aceste normative nedrepte să fie recunoscute ca parte a dreptului internațional şi „bătute în cuie". Din acest punct de vedere, în ultimii două mii de ani, progresele de etică a tratatelor internaționale nu au fost făcute nici pe departe în ritmul în care s-a civilizat şi a progresat societatea, din alte puncte de vedere, cum ar fi dezvoltarea tehnico-ştiințifică. Dincolo de aceste constatări, validate în timp, este o realitate faptul că sistemul internațional, cu deosebire Liga Națiunilor, nu au creat instrumentele de contracarare a agresiunilor, de aplanare a conflictelor locale şi globale, de garantare a păcii şi securității internaționale. Este de subliniat că, în această perioadă, secătuite de război, puterile europene şi-au pierdut mult din influența în relațiile internaționale, în timp ce rolul S.U.A. a sporit considerabil, iar Uniunea Sovietică, sub biciul lui Stalin, a progresat într-un ritm care avea să-i confere, în scurt timp, o putere mult mai mare decât chiar a Europei întregi, până la nivelul mileniului al treilea, când, din punct de vedere militar şi spațial, Europa a rămas un pigmeu în fața Rusiei.

Liga Națiunilor s-a născut dintr-o idee generoasă a preşedintelui Wilson, ajungând, pe parcursul perioadei interbelice, un organism folosit de învingătorii în război pentru a menține forțat *statu-quo*-ul. Acest obiectiv al învingătorilor nu a fost posibil de realizat, întrucât Liga Națiunilor nu a fost prevăzută prin actul de înființare cu mijloace de a preveni războaiele, sau de a le curma. Pentru a compensa această fisură majoră a tratatelor internaționale, unele state mici şi mijlocii din tabăra învingătorilor în război, cu sprijinul Franței şi Marii Britanii, au fost preocupate să realizeze sisteme de alianțe, bazate pe tratate ferme, care să le confere mai multă securitate. Toate aceste alianțe au constituit sistemul politic al *securității colective*.

Eforturile politice internaționale ale celor două tabere, în direcția statu-quo-ului şi a revizionismului, de-a lungul întregii perioade interbelice, au făcut ca această perioadă să fie una de continuă tensiune diplomatică. Pe acest fond, relațiile internaționale au fost marcate de continuarea unor fenomene politice declanşate încă înaintea războiului mondial. Dintre acestea, continuarea declinului general al Marii Britanii şi Franței, în ciuda victoriei în război a taberei din care au făcut parte, a influențat cel mai mult raporturile politico-militare, la sfârşitul perioadei interbelice, când ele erau deja depăşite, atât de S.U.A., cât şi de Japonia, U.R.S.S. şi Germania.

Pe parcursul perioadei interbelice, s-a stabilit un anumit echilibru între tabere, la care a contribuit foarte mult faptul că S.U.A. şi Italia s-au desolidarizat de foştii aliați alături de care au câştigat războiul. Opinia publică americană, în acele timpuri mult mai influentă decât astăzi, după părerea noastră, prin intermediul Congresului, a reproşat fostului preşedinte Wilson şi executivului implicarea în primul război

mondial. În țară s-a acreditat ideea că războiul mondial a fost unul civil european şi S.U.A. n-ar fi trebuit să se implice. Ca urmare, S.U.A. au declanşat o politică externă izolaționistă, catalizată de lipsa de amenințări la adresa securității ei şi a zonei ei de influență, configurată de *Doctrina Monroe*.[35] Desigur, către sfârşitul perioadei interbelice, când Germania, Japonia şi U.R.S.S. au devenit puteri remarcabile, executivul american a căutat soluțiile ieşirii din aliniamentul politicii izolaționiste. Pe de altă parte, la retragerea sprijinului american şi italian pentru politica anglo-franceză a contribuit mult şi politica Londrei şi Parisului de a controla Europa, linie care a fost agreată doar de unii aliați mici şi mijlocii, trezind reacții negative, inclusiv la Washington şi la Roma.

Primul deceniu postbelic a fost în mare măsură marcat de principiul reparațiilor[36], o mare parte a energiilor diplomatice fiind alocată discuțiilor privitoare la despăgubirile pe care trebuiau să le plătească învinşii.

Tratatele de pace de după primul război mondial au creat nemulțumiri şi în rândul unei părți din opinia publică internațională, ca urmare a promovării prioritare a intereselor evreieşti. Inițial, pentru coordonarea lucrărilor *Conferinței de pace*, a fost instituit, ca autoritate supremă, un *Consiliu al celor Zece*, compus din prim miniştri şi miniştri de Externe ai S.U.A., Marii Britanii, Franței, Japoniei şi Italiei. La sfârşitul lui martie 1919, a apărut un Consiliu Suprem, denumit *Consiliul celor Patru*, format din Woodrow Wilson (preşedintele S.U.A.), David Lloyd George (prim ministru al Marii Britanii), Georges Clemenceau (prim ministru al Franței) şi Emanuele Orlando (prim ministru al Italiei). Toți cei patru erau masoni cu grade înalte în masoneriile țărilor lor. Imediat după crearea acestui *Consiliul celor Patru*, s-a văzut de fapt că deciziile le luau doar Woodrow Wilson, David Lloyd George şi Georges Clemenceau. Aceştia erau consiliați în felul următor. W. Wilson îi avea ca şi consilieri pe colonelul Edward Mandel House. Acesta lansase în 1912 teza răsturnării guvernelor şi înlocuirii lor cu regimuri socialiste. Colonelul House, evreu, era reprezentantul intereselor organizațiilor masonice din S.U.A. El se afla în strânse legături cu grupul Rothschild şi era influențat decisiv de un grup evreiesc condus de rabinul Stephen Wise. Al doilea consilier al preşedintelui Wilson a fost bancherul evreu Bernard Baruch, care condusese departamentul industriei de război, în perioada conflictului mondial şi care fusese finanțatorul campaniilor electorale ale preşedintelui, în anii 1912 şi 1916. Consilierul premierului britanic era Sir Philip Sassoon, descendent în linie directă din Amschel Rothschild, întemeietorul binecunoscutei familii de bancheri evrei. Premierul David Lloyd Georges era el însuşi evreu. Sir Philip Sassoon purta titlul de secretar particular al primului ministru şi, în această calitate, participa la toate şedințele secrete ale marilor lideri ai statelor învingătoare. Georges Clemenceau era consiliat de bancherul evreu Jeroboam Rothschild, care îşi luase numele de Georges Mandel.

În timpul *Conferinței de Pace*, a fost prevăzut şi un moment în care a apărut o delegație de 117 evrei, condusă de Bernard Baruch, care a făcut publică *Declarația*

---

[35] Vezi Corvin Lupu, *Istoria relațiilor internaționale*, vol. I, Editura „Alma Mater", Sibiu, 2003, p. 49 sqq.

[36] În 4 noiembrie 1918, Aliații au declarat că acceptă să încheie pacea cu Germania, pe baza prevederilor celor „14 puncte" ale preşedintelui W. Wilson, dacă Germania va compensa pagubele cauzate prin agresiunile declanşate pe uscat, pe apă şi prin aer, asupra națiunilor aliate, asupra populației civile şi asupra proprietăților ei. În final, însă, această declarație a fost încălcată prin lărgirea sferei obligațiilor germane, adăugându-se şi pensii militare.

Balfour[37], prin care se cerea promisiunea fermă a guvernului Marii Britanii, că Palestina va fi dată evreilor.

În legătură cu dezbaterea privitoare la rolul evreilor în marea decizie mondială, la ora încheierii sistemului de tratate de la Versailles, care au stabilit ordinea internațională pentru multă vreme, inserăm un citat dintr-un discurs al lui Woodrow Wilson, rostit în campania electorală din anul 1911: „Nu vreau să arăt simpatie pentru concetățenii noştri evrei, ci vreau să demonstrez sentimentul identității noastre cu ei. Nu este cauza lor: este cauza Americii."[38] De altfel, doi ani mai târziu, Woodrow Wilson a făcut public o destăinuire deosebit de importantă, inclusiv pentru cei care, atunci sau mai târziu, s-au îndoit şi se mai îndoiesc încă, de existența ocultei evreieşti şi tratează această problematică prin includerea ei în aşa numita „teorie a conspirației", căreia i se dă o nuanță evident peiorativă, până la formularea de acuze de „proşti", pentru cei care o sesizează, o abordează şi îi probează semnificația reală. Astfel, în anul 1913, preşedintele S.U.A. declara: „De când am intrat în politică, mulți oameni mi-au încredințat opiniile lor. Unii dintre cei mai importanți oameni din Statele Unite ale Americii se tem de ceva sau de cineva. Ei ştiu că există undeva o putere atât de organizată, atât de solidă, de atentă, de concretă, universală, încât preferă să vorbească în şoaptă atunci când îşi exprimă dezaprobarea."[39] Este o mărturie evidentă a faptului că, la nivelul primelor două decenii ale secolului al XX-lea, controlul organizațiilor masonice evreieşti asupra S.U.A. era deja decisiv. Aceste organizații se dovedesc şi astăzi a fi marii regizori ai istoriei universale. În timpul primului război mondial, comunitățile mondiale evreieşti erau potrivnice regimului țarist din Rusia. Țarii nu au permis accesul evreilor la conducerea uriaşei şi bogatei Rusii. Țarii au condus Rusia înconjurați de aprox. 3.000 de familii de boiari, din rândul cărora s-a ridicat şi micul grup al marilor industriaşi, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea. Evreii nu au fost acceptați la conducerea Rusiei. Din această cauză, în primii ani de război, bancherii evrei din S.U.A. nu au fost de acord să finanțeze operațiunile militare ale Angliei şi Franței, aliatele Rusiei. Ei acționau pentru prăbuşirea Rusiei țariste. Ei i-au sprijinit pe evreii social-democrați şi bolşevici, mai ales pe Kerenski[40] şi pe Troțki[41], sperând ca aceştia

---

[37] Arthur James Balfour (1848-1930) a fost prim-ministru al Marii Britanii (1902-1905) şi ministru de Externe (1916-1919). În 1917, a conceput *Declarația* prin care Marea Britanie afirma sprijinul său pentru crearea unei „patrii" a poporului evreu, în Palestina.

[38] Walter Brewitz, *Familia Rothschild. De la Marea Finanţă la crearea Israelului. Rothschildzii şi era globalizării*, Editura Carpathia, Bucureşti, p. 243.

[39] Cornel-Dan Niculae, *Războiul nevăzut al evreilor sionişti cu românii*, Editura Carpathia, Bucureşti, ediția a III-a revăzută, 2007, p. 59.

[40] Alexander Fiodorovici Kerenski (1881-1970) a fost membru al Dumei de stat din 1912, din partea social-democraților. A fost avocat şi orator talentat. Între februarie 1917 şi mai 1917 a fost preşedinte al sovietului din Petrograd şi ministru de Justiție, între mai 1917 şi iulie 1917 a fost ministru de Război, în guvernul provizoriu condus de prinţul Lwow. În iulie 1917 a devenit preşedinte al Consiliului de Miniştri. A fost răsturnat de la putere de lovitura bolşevică de stat din 7 noiembrie 1917. A reuşit să fugă din Rusia, sub protecția Ambasadei S.U.A., iar ultimii 30 de ani din viață i-a petrecut la New York.

[41] Leon Davidovici Troțki, pe numele adevărat Leiba Bronstein (n. 1879 la Janowska-Ucraina- m. 1940 Coyoacan-Mexic) s-a lansat ca adept al social-democraților. A fost exilat şi s-a refugiat în vestul Europei. Din anul 1903 s-a aflat în opoziție cu Lenin, aparent pe tema construcției de partid, situându-se între menşevici şi bolşevici. În timpul revoluției din 1905-1907, a fost preşedintele sovietului din Sankt-Petersburg. A fost din nou exilat, adăpostindu-se la Comunitatea evreiască din S.U.A., care l-a finanțat. Cu ocazia revoluției din februarie 1917, a revenit în Rusia, a trecut la bolşevici şi a redevenit preşedintele sovietului din Petrograd. Între anii 1917 şi 1927 a fost membru al C.C. al P.C.U.S., iar între anii 1919-1926 a fost şi membru al Biroului Politic al Partidului Comunist. Între anii 1917 şi 1918 a fost comisar al poporului pentru Afaceri externe, calitate în care a negociat *Pacea de la Brest-Litovsk*, cu Germania, scoțând Rusia din primul război mondial. Între anii 1918 şi 1925 a fost comisar al poporului pentru Apărare, calitate în care a organizat Armata Roşie, reuşind să o transforme într-o armată performantă. După moartea lui Lenin (1924), a intrat în luptă pentru putere cu Stalin. Începând cu anul 1925, a început să piardă funcțiile pe care le-a deținut, iar în anul 1927 a fost dat afară din partid. În 1928 a plecat în Kazahstan, iar în 1929, a

să-l răstoarne pe țar, lucru care avea să se întâmple în februarie 1917. Imediat după prăbuşirea țarismului, S.U.A. au intrat în război (martie 1917), dezechilibrând raportul de forțe, care devenise favorabil Germaniei şi aliaților ei. În toamna aceluiaşi an, bolşevicii, în marea majoritate evrei, au preluat puterea în Rusia şi au trecut la reprimarea extraordinar de dură a naționaliştilor ruşi, cărora le-au oferit lagărele Siberiei. Evreii au menținut o influență foarte mare în Uniunea Sovietică, până când, după escaladarea Războiului rece, relațiile Moscovei cu S.U.A. s-au deteriorat. Este de menționat că în Statele Unite nu a existat o campanie de presă împotriva abuzurilor iudeo-bolşevice împotriva ruşilor şi altor popoare din Rusia, care nu agreau comunismul. Din contră, presa din S.U.A., începând cu „New York World", sprijinea bolşevicii şi revoluția lor. Nu trebuie neglijat nici adevărul că bolşevicii reuşiseră să-şi atragă majoritatea claselor sociale de la baza societății din Rusia, iar elitele antibolşevice au fost nimicite, sau nevoite să emigreze.

România s-a confruntat şi ea cu presiunea intereselor evreieşti promovate de liderii *Conferinței Păcii* de la Paris. Cele mai mari dificultăți pe care le-a întâmpinat delegația română au fost create de *Statutul Minorităților*, care a fost impus guvernului de la Bucureşti. La 12 februarie 1919, I.I.C. Brătianu scria de la Paris că: „Evreii de aici, sub influența evreilor din România, consideră decretul nostru de naturalizare ca neîndestulător[42]...Chestiunea evreiască, problemă internațională prin definiție, cu multiplele şi variatele ei legături, care îngreunase atât de mult situația României Mici la Congresul de la Berlin (1878), se aşează acum în calea noastră la *Conferința de Pace*."[43] În perioada în care au fost formulate pretențiile față de România, privitoare la evrei, cei trei mari lideri ai conferinței nu mai erau dispuşi să recunoască apartenența Banatului şi Basarabiei la România.[44] Cele mai mari probleme le crea revenirea evreimii internaționale la pretenția de a se încetățeni toți evreii pătrunşi ilegal în țară, situație în care evreii şi-ar fi putut legaliza şi asigura averile dobândite. O mare parte a opiniei publice din România era de părere că aceste averi au fost dobândite prin camătă şi speculă, în cel mai fericit caz, prin negoț cu producția altora, respectiv a românilor, care, pentru a o realiza, au câştigat doar cât să supraviețuiască. Majoritatea românilor erau de părere că ei nu sunt vinovați de suferințele evreilor de pretutindeni, pentru a li se cere să rezolve situația unor mase întregi de evrei alungați de o serie de state, sau refugiați din cauza oprimării.

Constantin Kirițescu, autorul *Istoriei războiului pentru întregirea României 1916-1919*, scrie: „Culoarele Conferinței de Pace erau pline de oameni de afaceri care adulmecau în România o pradă bogată şi uşor de apucat, dacă se exploatau greutățile politice în care se zbătea. Ei erau susținuți în prima linie de Hoover, dictatorul alimentației, care nu se sfia să amenințe fățiş cu suprimarea ajutorului alimentar pe

---

emigrat în Mexic. În exil şi-a fundamentat doctrina (Troţkismul) şi a publicat-o în tiraje foarte mari. În anul 1938 a întemeiat Internaţionala a IV-a. A fost asasinat de un agent sovietic al N.K.V.D.

[42] Pe parcursul anilor, câteva sute de mii de evrei (cea mai vehiculată cifră a fost de 300.000) au pătruns fraudulos în România, fără acte de identitate, sub presiunea unor nenorociri care s-au abătut asupra lor în alte părţi ale Europei. Guvernul regal a promis că va acorda cetăţenia română tuturor evreilor îndreptăţiţi, în mod individual, în timp ce comunităţile internaţionale evreieşti cereau acordarea cetăţeniei tuturor, fără interdicţii, cu ignorarea modului fraudulos de intrare a lor în ţară.

[43] Cornel-Dan Niculae, *op. cit.*, p. 65.

[44] O excepţie de la poziţia politică generală faţă de România a evreilor şi masoneriei internaţionale a constituit-o poziţia lui Jean Pangal, unul dintre masonii evrei cei mai influenţi în România. Acesta se pronunţa pentru susţinerea cauzei naţionale româneşti, afirmând chiar, la un convent din anul 1924, că Marea Lojă Naţională din România ar trebui să se pună necondiţionat în serviciul ţării şi să aibă un singur scop, acela de a consolida statul naţional unitar român.

care S.U.A. îl acordă României, ca, de altfel, şi altor state aflate în suferință, dacă aceasta manifestă intransigență la propunerile oamenilor de afaceri americani. În special, petrolul românesc excita, în primul rând, interesul businessmen-ilor americani, în cap cu influenta societate Standard Oil. În culisele Conferinței, pluteşte un pronunțat miros de emanații de petrol".[45]

Gestionarea conflictului mondial din perspectiva statelor învinse în primul război mondial

Prin *Tratatul de la Versailles*, puterile victorioase au dorit să se asigure împotriva unei resurecții a puterii Germaniei. În acest scop s-au prevăzut măsuri de dezarmare a Germaniei şi de interzicere a producției ei de armament, cu excepția celei produse de fabrici autorizate de Aliați. De asemenea, s-a prevăzut demilitarizarea provinciei Renania şi ocupația ei militară pentru 15 ani. S-a stabilit ca până la 1 mai 1921, Germania să achite uriaşa sumă de 20 de miliarde de mărci-aur, în numerar sau în produse. Alte sume uriaşe urmau a fi plătite ulterior.

Germania a opus rezistență la aplicarea *Tratatului*, bazându-se pe puterea ei economică, doar parțial afectată de război, în condițiile în care țara nu cunoscuse invazia străină.

Destrămarea Austro-Ungariei a modificat complet harta centrului Europei. Frontierele italo-austriacă şi italo-iugoslavă, cu dureroasele cedări austriece ale Trentinului, Tirolului meridional şi ale Venetiei iuliane, inclusiv portul Trieste şi chestiunea Dalmației, au creat cele mai multe probleme. Austria a rămas total nemulțumită, dar şi italienii, care luptaseră alături de învingători, erau nemulțumiți de faptul că unele dintre teritoriile revendicate de ei au ajuns posesiuni iugoslave. Italia îşi legase speranțele de *Tratatul secret de la Londra*, din 26 aprilie 1915, care a precedat intrarea Italiei în război alături de Aliați, semnat în ciuda vechiului ei tratat cu Puterile Centrale. După multe frământări, în anul 1920, Italia şi Iugoslavia au negociat *Tratatul de la Rapallo*, care dezmembra Slovenia. După o serie de acțiuni militare italiene, Trieste a intrat în componența Italiei, spre nemulțumirea Iugoslaviei.

La estul Austro-Ungariei, partea de nord a Moldovei, Bucovina[46], a fost cedată României, iar Galiția adusă sub controlul puterilor aliate, care îşi creau astfel o enclavă în partea de est a centrului Europei, necesară proiectelor de dominație în această regiune şi posibilă rampă de lansare a unor acțiuni antibolşevice. Acest fapt a nemulțumit Polonia. Ea a făcut eforturi şi a intrat în posesia Galiției, în anul 1923. La nord, Austria a pierdut Boemia, în favoarea noului stat cehoslovac. Boemia cuprindea şi regiunea Teschen, cu populație preponderent poloneză şi avea 3 milioane de germanofoni. În decembrie 1918, minoritățile germane încercaseră să proclame Boemia drept provincie germană şi să o alipească Germaniei. Această

[45] Cornel-Dan Niculae, *op. cit.*, p. 66. În continuare, autorul îl citează şi pe profesorul R.W. Seton Watson, care, referindu-se la „tendințele încă nelămurite ale *Conferinței de la Paris*", arată că avea loc o „încercare de a smulge României concesiuni industriale foarte însemnate în folosul unui grup de financiari evrei americani, sub amenințarea de a pierde sprijinul Americii la Conferință".

[46] Denumirea de Bucovina a nordului Moldovei a fost dată după încorporarea acestuia de către Imperiul habsburgic, în anul 1775. Austriecii au numit nordul Moldovei anexat Buchenwald („Țara fagilor"). Noua denumire a fost folosită în timpul ocupației acesteia de către austrieci, sovietici şi ucrainieni, acreditându-se ideea distincției acestei provincii față de restul Moldovei. Distincția provine doar din influențele diferitelor ocupații străine, de-a lungul istoriei medievale, regiunea fiind parte componentă a Moldovei, locuită majoritar de români.

dorință germană şi lipsa de ataşament a minorității germane față de statul cehoslovac vor influența permanent politica internă şi externă a Cehoslovaciei, ca şi presiunile la care a fost permanent supusă această țară, inclusiv după 1990, când a fost dezmembrată, fără referendum, deşi era subiect de drept internațional.

În urma cesiunilor teritoriale, Austria a rămas o țară mică, de 84.000 kmp şi 6,5 milioane de locuitori, dintre care un sfert locuiau în Viena, iar armata se limita la 30.000 militari. Noua ei situație a determinat cristalizarea proiectelor de fuzionare cu Germania, din motivații multiple, etnice, culturale, sentimentale şi economice. Exista o compatibilitate de standarde de toate felurile. Majoritatea populației era favorabilă acestei fuziuni. În două provincii, Tirol şi Salzburg, s-au organizat plebiscite şi 99% din populație a cerut alipirea la Germania. În 12 noiembrie 1918 a fost proclamată Republica Austria, „făcând parte din Reichul german". Aliații s-au opus unei soluții care mărea Germania învinsă, luând măsuri politice şi economice de separare a Germaniei de Austria.

Germania a fost nemulțumită profund, la nivelul tuturor categoriilor sociale, de prevederile *Tratatului de la Versailles*. Primul eşec al acestui tratat a venit de la Washington, unde Congresul l-a respins. *Tratatul* respins includea şi *Pactul Societății Națiunilor*. Absența S.U.A. din Liga Națiunilor va reprezenta un mare handicap pentru tabăra europeană a învingătorilor în război şi a noilor state create prin sistemul de la Versailles. Ca urmare a acestei situații, S.U.A. au trebuit să încheie tratate separate cu Germania, Austria şi Ungaria (august 1921).

Ungaria Mare, stat rezultat al unor cuceriri care au durat sute de ani, a cunoscut o evoluție istorică glorioasă timp de opt secole. Ca urmare a cesiunilor către România, Cehoslovacia şi Iugoslavia, Ungaria s-a restrâns la o suprafață de 92.000 kmp, opt milioane de locuitori şi 35.000 de militari. Principala formă de manifestare a nemulțumirii Ungariei, încă de la începutul perioadei interbelice, a fost opoziția insistentă față de *Tratatul de la Trianon*. Ungaria s-a aruncat în brațele bolşevicilor, duşmani ai Regatului României şi a devenit republică „a sfaturilor", care erau, de fapt, soviete, organizate după modelul din Rusia Sovietică. După înfrângerea revoluției comuniste a lui Bela Kun, în 1919, armata română a sprijinit dreapta maghiară să preia puterea în țară. O parte a clasei politice din Ungaria dorea revenirea Habsburgilor, iar altă parte dorea o politică de independență, în alianță cu Germania. Toate facțiunile politice maghiare aveau ca obiectiv refacerea Ungariei Mari. Conducerea țării a fost preluată de amiralul Miklos Horthy, care a fost proclamat regent. În februarie 1920, Aliații au atenționat Ungaria în legătură cu opoziția lor față de restaurarea Habsburgilor. Franța a căutat să profite, politic şi economic de situația grea în care se afla Ungaria. În martie 1920, s-a creat la Paris un curent politic favorabil revizuirii frontierelor Ungariei, avându-i în frunte pe Alexandre Millerand şi Maurice Paléologue[47]. Aceştia au declanşat negocieri cu ungurii solicitând avantaje economice, în schimbul recuperării unor teritorii „pur ungureşti". Astfel, francezii cereau Ungariei să cesioneze controlul asupra căilor ferate şi a Băncii de Credit General a Ungariei. În paralel, amiralul Horthy a intrat în negocieri secrete cu Germania, în vederea semnării unei alianțe. Horthy i-a cerut lui

[47] Maurice Paléologue avea origine română. Tatăl său, boierul Alexandru Paleologu, a încercat să-l asasineze pe domnitorul muntean Gheorghe Bibescu, cu ocazia revoluției de la 1848, după care s-a refugiat la Paris.

Ludendorff[48] să dea Ungariei asigurări împotriva Austriei şi Cehoslovaciei. Când francezii au aflat despre negocierile secrete cu Germania, au renunțat la proiectele lor. Inițiativele diplomatice maghiare îndreptate împotriva unor vecini au îngrijorat guvernele de la Praga, Belgrad şi Bucureşti. Ele se vor alia, formând Mica Antantă (1921), menită să le protejeze de orice pericole venite din partea Ungariei, Austriei, a proiectelor de restaurare a unei monarhii Habsburgice, sau a oricărei confederații incompatibile cu statutul lor de independență şi suveranitate națională. După constituirea Micii Antante, Franța s-a reorientat către această alianță, încercând să-şi promoveze interesele şi influența în centrul Europei şi în Balcani prin intermediul celor trei state componente.

Fostul împărat austro-ungar Carol de Habsburg[49], refugiat în Elveția, nu a renunțat la tron. În martie 1921, încurajat de noul guvern francez condus de Aristide Briand[50], Carol a sosit în Ungaria, cu gândul să preia coroana țării. Horthy nu l-a sprijinit şi el a fost nevoit să părăsească țara. A doua încercare de preluare a puterii de către Carol de Habsburg a avut loc în octombrie 1921, de data aceasta acțiunea fiind îndreptată chiar împotriva lui Horthy. Amiralul regent a trimis armata împotriva lui Carol, l-a luat prizonier şi l-a îmbarcat spre Madera, unde va şi muri, după numai 5 luni de zile.

În toată perioada interbelică Ungaria a fost sprijinită politic şi economic de Germania şi Italia. În anul 1925, s-a semnat un tratat italo-maghiar de prietenie. Cu toate că nu era un tratat de alianță, guvernul de la Budapesta a declarat public că Ungaria a intrat în „sfera de interese a Italiei”.[51]

Prin *Tratatul de la Neuilly*, **Bulgaria** a cedat României partea de sud a Dobrogei, județele Caliacra şi Durostor, iar Iugoslaviei districtele de la Strumița, care aparținuseră de Macedonia, precum şi regiunile Țaribrod, Timoc şi Bosilegrad. La acestea se adaugă Tracia orientală, anexată de Grecia. Bulgaria pierdea astfel orice fel de ieşire la Marea Egee. Dintre toate pierderile teritoriale ale Bulgariei, cea mai dureroasă a fost pierderea Macedoniei, prin *Pacea de la Bucureşti*, după al doilea război balcanic (1913). Majoritatea pierderilor Bulgariei s-au făcut în folosul Iugoslaviei. Ulterior, numeroşi bulgari originari din Macedonia s-au refugiat în Bulgaria şi au creat şi întreținut o stare de nemulțumire față de această situație, în paralel cu reluarea acțiunii revoluționare a organizației naționaliste macedonene ORIM. De-a lungul perioadei interbelice, tensiunea între bulgari şi iugoslavi a persistat şi au avut loc lupte de gherilă.

La 22 octombrie 1925, a izbucnit un conflict militar de frontieră între bulgari şi greci. Armata Greciei a înaintat pe teritoriul Bulgariei. La intervenția Societății Națiunilor, armata Greciei a evacuat teritoriul bulgar.

De-a lungul întregii perioade interbelice, Bulgaria s-a înscris pe linia promovării politicii revizioniste, formulând pretenții teritoriale față de toți vecinii. Speranțele ei

---

[48] Erich Ludendorff (1865-1937) a fost general german. În primul război mondial, între anii 1916-1918, a fost adjunct al şefului Marelui Cartier General german. L-a sprijinit pe Hitler, mai ales în perioada anilor ’20.

[49] Carol de Habsburg (1887-1922) a fost ultimul împărat al Austriei şi rege al Ungariei (1916-1918).

[50] Aristide Briand (1862-1932) a fost om politic şi diplomat francez, mare orator al epocii. Prim-ministru al Franței în 1909-1911, 1913, 1915-1917, 1921-1922, 1925-1926 şi 1929. A fost unul dintre inițiatorii Conferinței de la Locarno (1925), al *Pactului Briand-Kellogg* (1928) şi al proiectului de creare al blocului *Pan-Europa*.

[51] Într-un discurs ținut în 5 iunie 1928, conducătorul statului italian, Benito Mussolini, a vorbit despre efemeritatea tratatelor, arătând că permanentizarea lor ar însemna „mumificarea” omenirii. El previziona că între anii 1935-1940 vor avea loc evenimente importante, inclusiv revizuirea *Tratatului de la Versailles*. Printre altele, Mussolini s-a declarat adept al unei revizuiri în favoarea Ungariei.

economice, politice şi militare au fost legate de creşterea puterii Germaniei şi Italiei. Cele două state au sprijinit-o constant.

Impactul primului război mondial asupra României

România a suferit pierderi foarte mari în primul război mondial. La intrarea în război, avea aproximativ 8 milioane de locuitori. În război au murit 339.117 oameni recunoscuți, 200.000 de oameni au fost grav răniți, iar 116.000 de oameni au fost luați prizonieri sau au dispărut. Astfel, România a pierdut peste 800.000 de oameni, deci 10% din populația țării, mai ales bărbați în putere. În cele 23 de luni cât s-a aflat sub ocupația militară a Puterilor Centrale, a avut loc un jaf sistematic. Au fost scoase din țară 1.140.809 tone de petrol, benzină şi alte produse petroliere, 2.161.905 tone de cereale şi furaje, 550.545 de cai, 641.017 bovine, aproximativ 3.750.000 de oi şi capre, 560.812 porci şi alte multe sute de mii de tone de lemn, sare, alcool, produse chimice etc. Întreținerea armatelor de ocupație, totalizând aproximativ 480.000 de militari, a necesitat eforturi mari, printre altele, sacrificarea a peste 800.000 de cornute mari şi a peste 3.500.000 de oi. Pagubele totale estimate s-au ridicat la peste 33 de miliarde lei aur, la care se adaugă pierderea tezaurului românesc dus în Rusia şi confiscat de bolşevici, a cărui valoare a fost estimată la peste 8 miliarde de lei aur.[52]

Prin tratatele de pace semnate, România a încorporat Dobrogea de Sud (de la Bulgaria), Moldova de Nord, respectiv Bucovina (de la Austria), Basarabia (independentă la ora unirii cu România) şi cea mai mare parte a Transilvaniei (de la Ungaria). România era nemulțumită pentru că prin *Tratatul secret cu Antanta*, din august 1916, i se promisese Transilvania până la cursul râului Tisa, iar prin *Tratatul de la Trianon* granița s-a trasat cu 30 de km mai la est. După un început de conflict armat al românilor cu sârbii, Banatul oriental a revenit României, iar cel vestic, Iugoslaviei. Românii au renunțat la Banatul „sârbesc" (vestic), pe baza tezei lui Take Ionescu, diplomatul care arăta că România are diferende teritoriale cu toți ceilalți vecini, cu Ucraina, cu Rusia Sovietică, cu Ungaria şi cu Bulgaria. Revendicarea prin acțiuni diplomatice sau militare şi a Banatului „sârbesc", ne-ar aduce un nou vecin dușman, ceea ce ar conduce la încercuirea totală a României cu inamici, fapt care devenea o sursă de insecuritate insurmontabilă. Basarabia a fost încorporată României în urma unei succesiuni de evenimente: *Decretul* lui Lenin asupra popoarelor, independența Basarabiei, hotărârea Sfatului Țării de unire cu România, toate în condițiile în care exista şi o prezență militară română în provincie.

România, a devenit, dintre toate statele „succesoare" ale fostelor monarhii destrămate, țara cu cele mai multe minorități naționale. După război, conform statisticilor oficiale, românii reprezentau 74%, secuii şi ungurii 8,4%, evreii 5%, germanii 4,3%, ruşii şi ucrainenii 3,3%, iar bulgarii, turcii şi sârbii 5%. În 1927 se aflau 12,5 milioane de români, 1,3 milioane de unguri, 780.000 de evrei[53], 723.000 de

[52] Privitor la pierderile României în primul război mondial, vezi şi Ancu Damian, *Sub spectrul lui Decembrie*, în Revista „Valahia", Nr. 13, noiembrie 2005, p. 11-12.

[53] Sute de mii de evrei, care au pătruns fraudulos pe teritoriul României, mai ales ca urmare a evoluțiilor războiului, nefavorabile evreilor, sau ca urmare a unor persecuții pe care le-au suferit în alte părți, nu figurează în acest recensământ. Ei vor constitui, pe parcursul întregii perioade interbelice şi a celui de al doilea război mondial, o sursă de tensiuni între statul român şi evrei, care va avea urmări istorice nefavorabile României. Tensiunile istorice româno-evreieşti, alimentate şi de aceste sute de mii de evrei fără un statut legal în România, au escaladat, la începutul mileniului al III-lea cu acuze grave la adresa poporului român, inclusiv aceea de genocid. În anul 2002, sub presiune internațională, aceste acuze au devenit obligatorii a fi însuşite de către români, ca urmare a unei legislații (Ordonanța 31/2002, transformată în lege, în 2006) care prevede pedepse de până la 5 ani de închisoare, în caz de contestare a unui presupus holocaust al evreilor în România.

germani, 448.000 de ucraineni, 358.000 de bulgari, 308.000 de ruşi, 57.000 de sârbi. *Tratatul de la Saint Germain* prevedea pentru aceste minorităţi o serie de drepturi speciale, asemănătoare celor practicate în perioada post-comunistă prin *discriminare pozitivă*. Guvernul României şi primul ei ministru, Ionel Brătianu, au refuzat să accepte aceste clauze, care aduceau atingere suveranităţii naţionale. Cu deosebire articolul 5 din *Tratatul de la Saint Germain* afecta suveranitatea României. Minorităţile naţionale deveniseră cea mai dificilă problemă politică internaţională a guvernanţilor de la Bucureşti. În chestiunea evreiască, Ionel Brătianu i-a remis preşedintelui S.U.A. două memorii. În primul memoriu şi anexele sale, se făcea un istoric al problematicii evreieşti din România, începând cu jumătatea sec. al XIX-lea, prezentând şi *Decretul - Lege* nr. 2285 din 22 mai 1919. În comentariul său, Ionel Brătianu arăta că: „Această chestiune (evreiască) nu mai există în România. A o dezgropa sub orice formă n-ar fi în folosul nimănui şi ar otrăvi atmosfera ţării în paguba tuturora". În al doilea memoriu se arăta clar că prin dispoziţiile privitoare la protejarea minorităţilor (art. 5, paragraful 5), „pur şi simplu, întreaga politică economică şi de transport a României se pune sub controlul marilor puteri".[54] România era gata să accepte dispoziţiile pe care toate statele din Liga Naţiunilor le-ar admite pe propriile lor teritorii, dar nu admitea ca guverne străine să intervină în România în cazul aplicării legilor ei interne. Chiar şi presa internaţională, inclusiv cea americană, a sesizat că României i se cerea să semneze un tratat care conţinea clauze incompatibile cu calitatea sa de stat independent şi cu principiile afirmate de învingătorii în război, mai ales de către preşedintele S.U.A.

Iată cum şi în acele timpuri, ca şi după „revoluţiile de catifea" de la sfârşitul Războiului rece, din Europa Centrală şi de Est şi a loviturii de stat din România, din decembrie1989, în spatele politicii marilor puteri de protecţie a minorităţilor, se aflau şi se află şi interese care subminează suveranitatea naţională, în detrimentul statelor în cauză. Minorităţile naţionale au fost şi sunt un permanent motiv de presiune internaţională a marilor puteri asupra statelor. Minorităţile naţionale sunt folosite ca „material inflamabil", cu deosebire în momentele istorice în care respectivele state nu se supun în măsura dorită de marile puteri. Delegaţia României s-a opus cu demnitate, formulând o poziţie categorică. Brătianu a spus cu tărie că în relaţiile statului cu proprii ei cetăţeni nu se poate interpune nici un alt stat. România nu accepta ideea *discriminării pozitive*, formulată cu această expresie mai târziu, mai ales în era post-comunistă. România dorea să ofere tuturor cetăţenilor ei drepturi egale, fără prevederi speciale pentru minorităţi.[55] Poziţia lui Brătianu a iritat Consiliul Suprem Aliat, iar preşedintele Wilson şi primul ministru Clemenceau[56] au declarat că România îşi datora existenţa statală marilor puteri, că acestea îi vor garanta existenţa şi în viitor şi că ei nu văd nimic rău în faptul ca ea să accepte să primească „sfatul" marilor puteri. Brătianu a respins această pretenţie, arătând că nu este vorba de sfaturi prieteneşti, ci de obligaţii contractuale. Prim ministrul român s-a revoltat împotriva amestecului arbitrar şi neautorizat al marilor puteri în afacerile interne ale

---

[54] Aurel Preda-Mătăsaru, *Tratat de relaţii internaţionale moderne şi contemporane (1648-1947)*, Lumina Lex, Bucureşti, 2001, p. 199. După părerea noastră, comentariul primului ministru român este valabil şi pentru perioada zilelor noastre.

[55] De altfel, ideea potrivit căreia *discriminarea pozitivă* ar avea un caracter democratic îşi găseşte greu argumente logice şi ştiinţifice. În acelaşi timp, cei care combat *discriminarea pozitivă* ca şi fenomen democratic, au argumente greu de contracarat.

[56] Vezi Corvin Lupu, *Istoria relaţiilor internaţionale*, vol. I, Editura Alma Mater, Sibiu, 2003, p. 106.

statelor mici şi mijlocii. Politicianul român a socotit că afirmarea demnității naționale este mai presus decât micile favoruri acordate celor supuşi necondiționat. În acel moment istoric, când România Mare făcea primii paşi pe arena internațională, Ionel I.C. Brătianu începea drumul pretinzând mai întâi respect. După demisia lui calculată, noul prim ministru şi şef al delegației României la Paris, Alexandru Vaida Voevod, mason cu multă influență, a semnat tratatele de la Saint-Germain şi Neuilly, inclusiv prevederile privitoare la minorități, dar valorificând toate câştigurile obținute prin tratativele intransigente ale lui Brătianu. Angajamentele delegației României privitoare la minorități au produs efecte limitate în politica internă a României interbelice. România a fost mult acuzată de încălcarea drepturilor democratice, economice şi politice prevăzute minorităților naționale prin *Tratatul Minorităților*. Dintre toți minoritarii din România, cei mai acerbi critici ai politicii guvernamentale față de minoritățile naționale au fost ungurii, bulgarii şi evreii, mai ales în finalul perioadei interbelice.

Privitor la despăgubirile de război, pentru România, Comisia reparațiilor, întrunită în *Conferința de la Spa* (iunie 1920), a recunoscut suma de aproximativ 31 de miliarde lei aur ca pierderi totale în război. Țara fusese ocupată aproape în întregime şi jefuită peste trei ani de zile. Comisia a decis ca România să primească 1% din reparațiile germane şi ceva peste 10% din reparațiile orientale (Austria, Ungaria, Bulgaria şi Turcia). Delegația română, condusă de Nicolae Titulescu, nu a fost admisă la lucrările conferinței. Ca urmare, la Bucureşti, nemulțumirile au fost foarte mari, punându-se chiar întrebarea dacă România este tratată ca aparținând taberei învinşilor sau învingătorilor. Totuşi, satisfacția națională a realizării României Mari crea o emulație patriotică națională care compensa nemulțumirile politice şi chiar lipsurile materiale ale populației.

Rusia Sovietică, primul stat bolşevic din Lume, a generat mari conflicte

Revoluția bolşevică a găsit Rusia în poziția de cea mai înapoiată țară din Europa. În ciuda unei elite intelectuale şi economice, cuprinzând la vârf aproximativ 3.000 de familii şi a faptului că țarii ruşi erau cei mai bogați oameni din lume, țara se găsea la standarde economice şi mai ales sociale deosebit de scăzute. Regimul țarist era abuziv la nivelul întregii societăți. Pe lângă masa uriaşă a țărănimii şi muncitorimii abuzată, nemulțumirile au cuprins şi straturile de mijloc ale societății. Ajunşi la putere, bolşevicii, conduşi de evrei, în majoritate zdrobitoare, în frunte cu Vladimir Ilici Lenin (Ulianov)[57] şi Leon Troțki[58], au beneficiat de sprijinul masiv al claselor de

[57] Vladimir Ilici Ulianov, zis Lenin (1970-1924), a fost om politic rus de origine evreiască. A desfăşurat o vastă activitate politică de transpunere în practică a teoriilor promovate de Karl Marx şi Friedrich Engels. În 1903 a pus bazele Partidului Comunist al Bolşevicilor. A condus încercarea bolşevicilor de a prelua puterea în Rusia (1905-1907). A fost închis, deportat în Siberia şi exilat. A coordonat declanşarea revoluției bolşevice din noiembrie 1917, organizată cu fonduri primite de Lenin de la împăratul Germaniei şi de Leon Trotzki, de la comunitatea evreiască din S.U.A. A scos Rusia Sovietică din primul război mondial. A condus lupta împotriva intervenției militare străine (1918-1922). A creat Internaționala a III-a (1919). A contribuit decisiv la răspândirea ideilor comunismului în Europa şi la crearea unor state comuniste în Bavaria şi Ungaria, care au fost apoi desființate, prin intervenții armate. A declanşat represiunea împotriva anticomuniştior, înlocuind gulag-ul țarilor cu cel bolşevic. A supraviețuit unui atentat (1919), dar, în 1922, s-a îmbolnăvit de hemiplegie şi a ieşit, practic, de la conducerea U.R.S.S.

[58] Lew Davidowitsch Trotzkij, pe numele adevărat Leiba Bronstein (1879 Janowka-Ucraina – 21.08.1940 Coyoacan – Mexico) a fost unul dintre cei mai importanți lideri revoluționari din Rusia. S-a lansat în politică în tabăra social-democraților. A fost exilat, trăind în refugiu în Europa occidentală. După anul 1903, s-a aflat în opoziție cu Lenin pe tema construcției de partid, situându-se între menşevici şi bolşevici. În timpul revoluției din anii 1905-1907, a fost preşedintele sovietului din Sankt-Petersburg. Ulterior, a fost din nou exilat, adăpostindu-se la cercurile evreieşti din New York, care au

la periferia societății şi de majoritatea milioanelor de soldați ai armatei ruse. Elitele societății, cu unele excepții, s-au poziționat de la început împotriva bolşevicilor. Adversarii bolşevicilor au beneficiat de un considerabil sprijin militar şi material extern. Războiul civil dintre „roşii" şi „albi" a durat până în anul 1922. În paralel cu războiul civil, a avut loc intervenția militară străină împotriva bolşevicilor şi s-a instituit o blocadă care a durat mulți ani. Embargoul a fost aproape generalizat. Rusia Sovietică a fost atacată de armatele S.U.A., Japoniei, Marii Britanii, Franței şi Poloniei, dinspre toate punctele cardinale. Sprijinul de masă al bolşevicilor, datorat şi legislației promovate[59], a condus la victoria lor. În timpul războiului civil şi al intervenției militare străine, s-a creat o mare ruptură ideologică în societate, cu urmări dramatice, care a catalizat şi motivat lichidarea adversarilor politici ai bolşevicilor. Ea s-a prelungit şi după anul 1922 şi a condus, în preajma celui de al doilea război mondial, la înlăturarea totală a oricărei opoziții, ceea ce a permis mobilizarea tuturor resurselor națiunii în timpul celui de al doilea război mondial, împotriva adversarilor externi, care au fost lipsiți de o coloană a 5-a în timpul cât au ocupat cea mai mare parte a Uniunii Sovietice europene. În acelaşi timp, blocada i-a determinat pe sovietici să-şi producă absolut toate produsele de care avea nevoie societatea. Această situație avea să contribuie la viitoarea mare dezvoltare a țării şi la lipsa dependenței față de produsele externe, ceea ce a fost de asemenea important, mai ales în timpul celui de al doilea război mondial.

În domeniul relațiilor internaționale, apariția statului de dictatură socialistă (impropriu numit comunist, după numele partidului), a născut în rândul Aliaților o serie de necunoscute. Era perioada în care se încheiau tratatele de pace şi se reconfigura lumea. Aliații nu ştiau ce poziție să aibă față de noul stat. Nu se putea întrevedea nici întinderea noului stat şi nici răspândirea în Europa a noului regim politic. În paralel cu operațiile militare împotriva bolşevicilor, asupra cărora nu stăruim, puterile occidentale, la propunerea premierului britanic David Lloyd George, au inițiat, în prima parte a anului 1919, o conferință internațională a unor guverne în vederea ocupării şi împărțirii Rusiei. Guvernele ruse antibolşevice, create în afara țării, s-au opus acestor proiecte. Ele sperau să-i alunge pe bolşevici prin forță, iar Rusia să rămână a ruşilor. Principalii generali ruşi „albi" au fost Aleksandr Kolceak, Anton Ivanovici Denikin, Dimitri Grigorovici Scerbacev, Nikolai Iudenici şi Pyotr Nykolaievich Wrangel.

S.U.A., în acord cu guvernul britanic, au încercat să intervină în Rusia şi prin mijloace diplomatice. În februarie 1919, a fost trimis la Moscova diplomatul William Bullitt, pentru a sonda condițiile bolşevicilor şi pentru a se încheia o pace cu Sovietele. În martie 1919, după lungi convorbiri cu Lenin, Bullitt a obținut acceptul bolşevicilor ca toate guvernele ruseşti, de toate orientările, din toate sectoarele

---

finanțat activitățile sale politice din Rusia. După revoluția din februarie 1917, a trecut la bolşevici şi a redevenit şeful sovietelor din Sankt-Petersburg. Între anii 1917 şi 1927 a fost membru al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Între anii 1919-1926 a fost membru al Biroului Politic al Partidului Comunist al U.R.S.S. A fost comisar al poporului pentru Afaceri externe, între anii 1917-1918, calitate în care a negociat *Pacea de la Brest-Litovsk* cu Germania. Între anii 1918-1925 a fost comisar al poporului pentru Apărare. În această calitate a fost organizatorul Armatei Roşii. După moartea lui Lenin, a intrat în luptă pentru putere cu Stalin. După anul 1925, a pierdut toate funcțiile de partid şi de stat, iar în anul 1927 a fost exclus din partid. În anul 1928 a plecat în Kazahstan, de unde, în anul următor, a plecat în exil, în Mexic. În exil a fost publicist fundamentându-şi doctrina (Troțkismul), în scrieri de mare tiraj şi a întemeiat, în anul 1938, Internaționala a IV-a. A fost asasinat de un agent sovietic al N.K.V.D.

[59] Mirajul societății egalitariste, al proprietății întregului popor asupra bunurilor, implicit lichidarea claselor bogate, al dreptății sociale, ca şi *Decretul asupra Păcii* şi *Decretul asupra Popoarelor*, au avut un impact social foarte mare.

fronturilor, să-şi păstreze teritoriile, iar invadatorii să se retragă din Rusia. Lenin credea că fără sprijin străin aceste guverne s-ar fi prăbuşit singure. Urma să fie proclamată amnistia generală. În condițiile adoptării proiectului negociat, relațiile comerciale ale Aliaților cu Rusia Sovietică ar fi fost reluate. Acordurile negociate de Bullitt nu au fost acceptate de Aliați, care se găseau la Paris şi nu au fost puse în aplicare. Puterile occidentale doreau să ocupe Rusia şi să o stăpânească în bună înțelegere, precum pe o colonie împărțită în sfere de dominație, după modelul din China.

La 10 martie 1919, printr-un manifest adresat de la Moscova, bolşevicii au anunțat crearea Internaționalei a III-a şi începutul unei „noi ere revoluționare".

În timpul războiului civil şi a intervenției militare străine împotriva regimului sovietic, în Europa, o serie de state, precum Finlanda, Estonia, Letonia şi Lituania, au reuşit să semneze tratate cu Rusia Sovietică, prin care aceasta le-a recunoscut independența. După cum am arătat deja, Basarabia nu s-a putut bucura de acelaşi statut independent, deşi se afla într-o situație istorică şi politică identică. În Transcaucazia, încă din prima jumătate a anului 1918, s-au creat trei state independente: Georgia, Azerbaidjan şi Armenia. Imediat după declararea independenței lor, armate germane şi turceşti le-au invadat.[60] În replică, guvernul britanic a trimis şi el armata. *Tratatul de la Sévres* a recunoscut aceste state, dar, ulterior, Turcia generalului Mustafa Kemal Atatürk a reacționat militar şi a reocupat Armenia turcească. Până la sfârşitul lui octombrie 1921, toate republicile transcaucaziene au fost alipite Rusiei Sovietice, prin acțiuni politice interne şi militare, guvernul lui Lenin beneficiind de neutralitatea negociată a Turciei.

O situație deosebită s-a creat în Siberia. După revoluția sovietică, prizonierii cehi şi slovaci, care luptaseră în armata austro-ungară, s-au organizat şi au luptat alături de „albi", în cooperare cu armata generalului Kolceak. O perioadă, au controlat transiberianul. Din mai 1919, au primit ordin de la guvernul lor să fie neutri, dar au continuat să mențină stăpânirea asupra transiberianului. Cehii au încercat să cucerească şi Vladivostokul. Aliații antibolşevici au plănuit o acțiune dinspre Extremul Orient în cadrul căreia Japonia trebuia să joace rolul central. Japonezii au început debarcarea în aprilie 1918, efectivele lor ajungând la 70.000 de oameni. Lor li s-au adăugat 8.000 de americani cu multă logistică şi grupuri mai mici de britanici şi francezi. Japonezii au ocupat o mare parte a Siberiei şi nordul Insulei Sahalin. Pentru alungarea lor, sovieticii au organizat în Siberia o republică a Extremului Orient, doar teoretic independentă față de Moscova. În anul 1922, Japonia a evacuat Siberia, iar în 1925 şi nordul Insulei Sahalin.

În iunie şi iulie 1921, Armata Roşie a întreprins o campanie în Mongolia, unde au creat un stat socialist satelit al Moscovei. Sovieticii le-au dat mongolilor ajutor militar, promisiuni de protecție împotriva chinezilor şi consilieri economici. Astfel, apărea în lume o a doua țară de dictatură socialistă.

După anul 1922, guvernul sovietic a încheiat victorios luptele cu Gărzile Albe şi cu armatele intervenționiste străine. În mare, frontierele sale au fost stabilizate. În acest an s-a creat, sub impulsul comuniştilor şi al Gărzilor Roşii, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Cu toate acestea, puterile lumii şi unii vecini, inclusiv România

[60] „Eliberarea" şi „independența" statelor mici şi mijlocii reprezintă în istorie înlocuirea unei stăpâniri cu altă stăpânire. Excepțiile sunt puține şi, de regulă, pentru scurte perioade de timp.

nu acceptau (încă) să recunoască statul sovietic. Marile puteri ale lumii şi multe state mijlocii şi mici, după cum am arătat mai sus, au participat la un embargo sever, practic o blocadă. Dezvoltarea economico-socială autarhică va reprezenta, pentru toată perioada interbelică, principala caracteristică a Uniunii Sovietice, chiar dacă această blocadă a fost „spartă", mai ales cu ajutor german şi evreiesc american. Colaborările cu Germania au fost foarte importante pentru dezvoltarea militară a Rusiei. Contactele au început în anul 1919 şi s-au dezvoltat, mai ales după anul 1922. Sovieticii au avut interesul de a beneficia de experiența inginerilor germani în producerea de armament modern. Germania avea interesul de a deturna hotărârile *Tratatului de la Versailles* şi de a experimenta pe teritoriul Rusiei arme interzise şi de a-şi antrena personalul militar să le folosească. Germania a creat în Rusia câteva uzine de armament. Între anii 1924-1932 au funcționat în Rusia tabere germane de antrenament pentru tancuri, aviație şi gaze toxice de luptă. Colaborarea militară a Germaniei cu Uniunea Sovietică, a fost coordonată de un organism secret, înființat în 1924, numit Zentrale Moskau. A fost stabilită şi o colaborare între statele majore ale celor două țări. După ce a ajuns la putere, Hitler a încetat activitățile militare din Rusia, desfăşurându-le în Germania, fără teama de represaliile anglo-franceze.

În anul 1924 Lenin a murit şi conducerea U.R.S.S. a fost preluată de Iosif Visarionovici Djugaşvili, zis Stalin, „omul de oțel". S-a născut în 1879, în Georgia, țară care în timpul regimului bolşevic s-a numit Gruzia. Provenea dintr-o familie modestă, dintr-un mediu social foarte violent. Georgia, era renumită pentru violența populației sale de regiune muntoasă, unde aveau loc lupte sângeroase pentru pământ, iar vendetele erau ceva obişnuit. A studiat teologia. A fost un student capabil al Seminarului teologic, fără să adune rezultate şcolare strălucite, fiind chiar şi exmatriculat pentru absențele cauzate de implicarea în viața politică. Până la preluarea puterii, acumulase o mare experiență. Cunoştea foarte bine obiceiurile şi mentalitățile popoarelor din Imperiul rus. Din 1903, până la lovitura bolşevică de stat din 1917, a fost arestat de opt ori şi condamnat la diverse perioade de închisoare şi exil (1914-1917). În fața lui Lenin, s-a impus prin calitățile organizatorice excepționale şi prin obediență, astfel că, în 1912, a devenit unul dintre cei şase membri ai Comitetului Central.

În paralel cu reprimarea adversarilor noului regim, după venirea la putere a lui Stalin, a fost promovată o dictatură de dezvoltare foarte dinamică. Beneficiind de capacitatea intelectuală şi de muncă a popoarelor din țară, cu deosebire a celui rus, de emulația de la nivelul de bază şi de mijloc al populației, Uniunea Sovietică va ajunge o mare putere, care a marcat decisiv istoria relațiilor internaționale.

În a doua jumătate a deceniului al III-lea, mai cu seamă între anii 1924-1927, în perioada dintre moartea lui Lenin şi excluderea din Partidul Comunist a lui Leon Troțki, Uniunea Sovietică a traversat o gravă criză internă. Aceasta a împiedicat-o să se implice activ în politica internațională. Politica externă a guvernului de la Kremlin a fost marcată de temerea organizării unei noi coaliții antisovietice. Mai ales după semnarea *Tratatului de la Locarno* şi clarificarea unor diferende între Franța şi Germania, exista pericolul ca interesul occidental şi central-european să se mute înspre estul Europei. Pentru contracararea acestui pericol, Uniunea Sovietică, prin comisarul pentru Afaceri externe, Cicerin, a propus Germaniei încheierea unui tratat economic, politic, de neutralitate şi de prietenie. Germania ar fi dorit inițial să se

eschiveze, dar apoi a considerat că poate contribui la un echilibru al puterilor favorabil ei şi defavorabil Franței. Tratatul a fost semnat la 26 aprilie 1926. El prevedea ca părțile semnatare să-şi păstreze neutralitatea în cazul în care una dintre țări ar fi fost atacată. De asemenea, se prevedea că nici una dintre semnatare nu va adera la coaliții împotriva celeilalte şi nu va participa la boicoturi financiare sau economice.

În perioada 1925-1927, U.R.S.S. a semnat o serie de alte tratate de prietenie şi de neutralitate cu o serie de state, mai ales vecini. Astfel, în 17 decembrie 1925, a semnat un tratat de neutralitate cu Turcia, în 31 august 1926 unul cu Afganistan, în 28 septembrie 1926, la Moscova, un tratat de prietenie şi de neutralitate cu Lituania, iar la 9 martie 1927, un tratat de neutralitate cu Letonia.

Ca urmare a semnării tratatului sovieto-german, a politicii de răspândire a doctrinei comuniste promovate de U.R.S.S. prin intermediul Internaționalei a III-a şi a dezvoltării sale, care nu permitea promovarea intereselor occidentale în spațiul sovietic, relațiile acestei țări cu Franța, Marea Britanie şi Italia s-au degradat vizibil, în perioada 1926-1928. Pe lângă aceste țări, U.R.S.S. avea, în Europa, relații proaste şi cu Polonia, România, Letonia şi Estonia. Marea Britanie avea şi ea motive de nemulțumire față de U.R.S.S., care au condus la înrăutățirea relațiilor bilaterale. În anul 1926, Marea Britanie a fost zguduită de o grevă generală, care fusese anunțată, încă înainte de a izbucni, de către Zinoviev[61], iar muncitorii sovietici au făcut donații greviştilor englezi, catalizând prelungirea grevei. S-a declanşat un duel al protestelor britanice contra ingerințelor sovietice în viața politică engleză şi a răspunsurilor guvernului de la Kremlin. La 26 mai 1927, Camera Comunelor a aprobat anularea *Acordului comercial dintre Marea Britanie şi U.R.S.S.* şi ruperea relațiilor diplomatice dintre cele două țări.

Multă vreme, relațiile dintre U.R.S.S. şi S.U.A., în deceniul care a urmat încheierii războiului civil şi a intervenției militare străine împotriva bolşevicilor, au fost foarte puțin cunoscute în profunzime. Aşa cum am mai arătat, până în 1917, relațiile S.U.A. cu Rusia au fost afectate de faptul că țarii nu au permis accesul evreilor la puterea politică, administrativă şi financiară. După detronarea țarului Nicolae al II-lea, în februarie 1917, S.U.A. au sprijinit mult pe bolşevici, din toate punctele de vedere. În anul 1921, în S.U.A. a luat ființă Council on Foreign Relations, care a devenit principalul propagator al „Noii Ordini Mondiale" şi sprijinitor necondiționat al noului stat comunist sovietic, condus de evrei. Sovieticii au ajuns să dispună în S.U.A. de importante „capete de pod" pentru a spiona tehnologic şi economic, într-o epocă în care, oficial, relațiile dintre cele două țări erau rupte. Astfel, în centrul New York-ului, în World Tower Building, funcționa Biroul Martens, agentură de spionaj sovietic. Acolo lucrau 23 de agenți. Alături, în aceeaşi clădire, se afla American International Corporation, al cărui director William Boyce Thomson, a vizitat Petrogradul în august 1917 şi a discutat cu Troțki şi Lenin cum să colaboreze după lovitura de stat pe care o preconizau bolşevicii. Societățile americane au fost

[61] Grigori Iefseievici Radomilsky (1883-1936), zis Zinoviev, pe numele real Ovsel Gershon Aronov Radomâsliski (*Радомысльский*), cunoscut şi ca Hirsch Apfelbaum, a fost un apropiat al lui Lenin, începând cu anii (1902-1903). A fost membru al Biroului Politic al Partidului Bolşevic (1917-1926). A condus Comitetul Executiv al Internaționalei a III-a (1919-1926). L-a susținut pe Trotzki în conflictul cu Stalin (1925-1927). A fost exclus din partid în 1927 şi reprimit în urma unei autocritici. Exclus din nou în 1932. A fost judecat şi executat în anul 1936, împreună cu Lev Borisovici Kamenev (Rozenfeld, care era căsătorit cu Olga Kameneva, sora lui Lev Troțki) şi alți 14 susținători. A fost reabilitat de Mihail Gorbaciov în anul 1988.

implicate discret dar masiv în economia sovietică, mai ales în electrificarea Uniunii Sovietice, dar şi în alte ramuri. O mulțime de firme americane îşi deschiseseră afaceri prospere în cadrul unor societăți mixte. Activitatea lor nu era propagată în S.U.A. Biroul Martens a creat baze solide pentru promovarea intereselor sovietice în S.U.A. şi a contribuit mult la consolidarea unei puternice rețele de spionaj, bazată mai ales pe agenți evrei. Printre cei mai importanți funcționari sovietici ai Biroului Martens s-a numărat Genrich Grigorevici Iagoda, evreu. Era o eminență cenuşie a N.K.V.D. Era sprijinit de Kenneth du Ran, secretarul personal al lui Edward Mandell House, consilierul preşedintelui W. Wilson. Prin du Ran, Iagoda l-a recrutat ca agent pe Joseph Lash, viitor membru al Partidului Comunist din S.U.A. şi amantul soției preşedintelui S.U.A., Eleonor Roosevelt. Iagoda a organizat, cu ajutorul lui du Ran, un număr de 22 de rețele de spionaj sovietic în S.U.A. După 1945, când relațiile dintre cele două țări s-au răcit, au căzut doar 4 dintre aceste rețele. Iagoda a obținut informații de importanță foarte mare. De la el, Stalin a fost informat din timp asupra conceperii crahului de pe Wall Street (octombrie 1929), ceea ce i-a permis să facă o serie de proiecte de acțiuni externe în scopul răspândirii şi consolidării mişcării comuniste internaționale, căutând să profite la maximum de criza economică a cărei declanşare a putut-o anticipa. În noiembrie 1932, Iagoda i-a trimis lui Stalin o notă informativă prin care îl sfătuia ca să îi finanțeze campania electorală pentru alegerile prezidențiale guvernatorului de New York, Francis Delano Roosevelt. Acesta îi promisese lui Iagoda că, dacă va fi finanțat şi va câştiga alegerile, va recunoaşte de îndată, oficial, Uniunea Sovietică, ceea ce însemna deschiderea accesului sovietic la tehnologii americane. Stalin a reacționat pozitiv şi a finanțat generos campania lui Roosevelt, care a câştigat alegerile. În primul său an de preşedinție, 1933, S.U.A. au recunoscut oficial U.R.S.S. În anul următor, 1934, Iagoda a fost numit de Stalin în funcția de şef al N.K.V.D.[62] În anul 1938, Iagoda a fost executat împreună cu un grup de alți 21 de lideri bolşevici, în baza unor acuzații halucinante, pe care învinuiții le-au recunoscut cu toții.

Conflictul româno-sovietic legat de bolşevism şi de apartenența Basarabiei la România

Pentru România, o problemă de cea mai mare importanță a fost recunoaşterea alipirii provinciei Basarabia şi apartenența ei la statul național unitar român. Basarabia s-a separat de Rusia în zilele care au urmat loviturii bolşevice de stat. Două treimi din populație era de limbă română, dar nu toți aceştia erau favorabili alipirii la România. În acea perioadă, ca şi în etapele istorice ulterioare, până în zilele noastre, au existat importante nuclee, mai ales în rândul intelectualității, dar nu numai, care au susținut românismul şi ideea apartenenței naționale a Basarabiei la România. După câteva luni de frământări, la 27 martie 1918, Sfatul Țării a votat unirea Basarabiei cu România. La 8 aprilie 1919, Consiliul Suprem Aliat a decis să restituie Basarabia României. La 28 octombrie 1920, la Paris, s-a semnat un proiect de *Convenție* între Franța, Marea Britanie, Italia, Japonia şi România, prin care semnatarii recunoşteau reîncorporarea Basarabiei la România, invitând în acelaşi timp Rusia să se alăture acestei decizii, cu precizarea „de îndată ce va exista un guvern rus

[62] Vladimir Alexe, *op. cit.,* p. 55-56. Autorul citează pe R.M. Whitney, *Bolşevicii în America*, Becwith Press, 1924, ajunsă o raritate bibliofilă şi Anthony C. Sutton, *Wall Street and the Bolshevik Revolution*, New York, Arlington House, 1973.

recunoscut" de către semnatarele tratatului. Guvernul sovietic a protestat şi a cerut un plebiscit. Guvernul de la Bucureşti s-a opus constant unui plebiscit, ceea ce a trezit mereu îndoieli privitor la existența unei voințe majoritare a populației provinciei de a trăi în România. *Convenția de la Paris* privitoare la Basarabia a fost ratificată de Parlamentul francez abia pe 11 martie 1924. Protocolul a mai fost ratificat şi de Marea Britanie, dar Japonia şi Italia nu l-au ratificat. În 10 iunie 1926, România a semnat un tratat de alianță cu Franța, prin care aceasta recunoştea frontierele României de la acea dată. La 2 octombrie 1926, Uniunea Sovietică a protestat față de acest tratat, manifestându-se contra anexării Basarabiei la România. La 6 octombrie 1926, sovieticii au adresat o notă asemănătoare Italiei, care a recunoscut şi ea formal drepturile României asupra Basarabiei.[63] Sovieticii nu au recunoscut apartenența Basarabiei la România, frontiera româno-rusă a rămas singura frontieră a Rusiei care nu a fost stabilită în urma unui acord liber semnat, iar Kremlinul a socotit teritoriul dintre Prut şi Nistru ca fiind „pământ anexat cu forța" şi toate acestea vor produce efecte negative de amploare în relațiile româno-ruse.

Trebuie menționat că şi în condițiile în care statul sovietic nu era recunoscut de puterile cu cel mai mare rol în deciziile Conferinței păcii, totuşi unirea Basarabiei cu România nu a fost recunoscută de S.U.A. şi această nerecunoaştere a produs şi ea efecte negative pentru România, în perioada următoare. Ne referim la faptul că tratatele de pace din sistemul de la Versailles nu au fost recunoscute de Congresul S.U.A. şi nu au devenit lege în această țară. Ca urmare, U.R.S.S. a fost încurajată să nu recunoască nici o clipă actul unirii Basarabiei cu România. Situația nu s-a schimbat nici în deceniile care au urmat. În anul 1940, opinia publică şi clasa politică americană nu s-au opus desprinderii Basarabiei şi nordului Bucovinei de România şi alipirii lor la U.R.S.S., în anul 1947, în cadrul Conferinței de Pace de la Paris, S.U.A. au recunoscut apartenența Basarabiei la U.R.S.S., în anul 1975, S.U.A. au semnat alături de celelalte state participante la Conferința O.S.C.E., *Actul final* care consfințea frontierele existente în Europa la acea dată, iar în anul 1992, S.U.A. au recunoscut Republica Moldova ca stat suveran şi independent.

Raporturile dintre România şi Rusia Sovietică s-au compromis de la începutul existenței statului comunist rus. A fost un start ratat, care a marcat pentru multă vreme, până astăzi, comunicarea politică între cele două țări. Clasa politică românească, formată exclusiv din reprezentanți ai proprietarilor, profund anticomunistă, nu accepta colaborarea cu bolşevicii şi nu credea în posibilitatea menținerii lor la putere. Lipsei voinței românilor de cooperare cu bolşevicii, i se adăugau abuzurile ruşilor şi necesitățile lor din perioada războiului, când luptau pe teritoriul dintre Carpați şi Prut alături de români. Aproape un milion de ruşi au pătruns în Moldova în lunile dezastrului din a doua jumătate a lui 1916 şi din prima jumătate a lui 1917. Comportarea armatei ruse a fost una brutală, primitivă, tipică armatelor imperiilor autocrate din Asia. Spre exemplificare, în Delta Dunării, locul strategic dorit o întreagă istorie de Rusia, Polonia, Ungaria, Austria, Franța şi de alte țări, autoritățile române au fost desființate, jandarmii arestați, iar populația românească alungată. Doar lipovenii şi alți minoritari au mai avut voie să rămână pe loc. În Iaşi, ofițerii ruşi cumpărau case, sau le închiriau pe mai mulți ani, semn că

[63] Recunoaşterea formală a unor drepturi româneşti asupra Basarabiei, nu este sinonim, din punct de vedere juridic, cu recunoaşterea alipirii Basarabiei la România.

aveau gândul de a rămâne în România şi după război. Ruşii trebuiau bine hrăniți şi îngrijiți. La cele mai mici nemulțumiri, militarii ruşi amenințau cu părăsirea frontului şi retragerea la est de Prut.[64] Această situație a agravat criza alimentară din România şi a consolidat sentimentele antiruseşti, care au ajuns să depăşească raţiunea necesității întreținerii unor raporturi foarte bune cu această mare putere. Opinia publică şi politică din România a minimalizat faptul că avea în Rusia mari interese. Pentru aceste interese era nevoie să se facă sacrificii, de care clasa politică românească şi elitele nu erau dispuse. Acest lucru va fi plătit scump. Deci, ajutorul militar rusesc, mult aşteptat, a adus cu sine nu numai şansa salvării țării, ci şi o sumă de nemulțumiri față de ruşi şi încordări bilaterale. Contribuția Rusiei la menținerea existenței statului român, în 1917, a fost recunoscută doar parțial de români şi aceasta cu „jumătate de gură".

În noiembrie şi decembrie 1917, după lovitura de palat bolşevică, în toată Moldova a început un proces de descompunere a forțelor armate ruseşti. Generalul Dimitri Grigorovici Scerbacev, comandantul armatei ruse din Moldova, confruntat cu plecarea soldaților bolşevici din unitățile sale şi constituirea de gărzi „roşii", adverse, a cerut ajutor guvernului român. În prima fază, Ionel I.C. Brătianu a refuzat să se implice în luptele dintre ruşii „roşii" şi cei „albi". Situația a degenerat şi unitățile ruseşti, lipsite de aprovizionare, au început să jefuiască localitățile Moldovei, să comită jafuri, violuri şi tâlhării. În finalul primului război mondial, în plin război civil în Rusia, ca urmare a unei Hotărîri a Consiliului de Miniştri al României, refugiat la Iaşi, armata română a primit ordine în sensul acționării, în întreaga Moldovă, împotriva Gărzilor Roşii, alături de Gărzile Albe. Răspunsul sovieticilor nu a întârziat. La îndemnul lui Leon Troțki, elemente bolşevice conduse de internaționalistul comunist francez Simion Grigorovici Rochal, cunoscut pentru masacrele comise în cetatea Kronstadt (lângă Petrograd), au organizat o lovitură de stat împotriva regimului regal român, care prevedea şi asasinarea regelui Ferdinand I. Roschal a adus cu sine un comando de 80 de bolşevici, care s-au instalat în clădirile Gării Socola, lângă Iaşi, unde funcționa un centru tehnic al armatei Rusiei şi un depozit de muniție. În fruntea României era preconizat a fi instalat un guvern condus de bolşevicul internaționalist bulgar Cristian Racovski, guvern din care mai urmau să facă parte Mihail Gheorghiu Bujor, Alecu Constantinescu şi Ion Dissescu. Rochal a fost arestat de autoritățile militare române şi executat, împreună cu unii dintre complicii săi. Soldații ruşi răsculați împotriva generalului Scerbacev au fost alungați peste Prut de militarii români comandați de locotenent-colonelul Ion Antonescu, şeful Statului Major al armatei generalului Prezan. Ulterior, autoritățile române au afirmat că Rochal ar fi fost asasinat de agenți francezi din cadrul Misiunii Militare a Franței, condusă de generalul Henri Berthelot. Pentru cele întâmplate la Iaşi, Troțki a ordonat represalii în Basarabia şi confiscarea tezaurului României aflat în grija guvernului Rusiei. Abuzurile bolşevicilor săvârşite pe teritoriul Basarabiei au determinat Sfatul Țării de la Chişinău să ceară ajutor militar din România.

Cu toată obiectivitatea unora dintre măsurile politice şi militare româneşti, este greu de înțeles lipsa unor măsuri sporite de prevedere politico-diplomatică ale

[64] Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, vol. II, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989, pp. 7-14. Este de menţionat că în timpul primului război mondial, România a împrumutat Rusiei ţariste 100.000 de vagoane de provizii, care n-au mai fost nici restituite, nici achitate.

guvernanților români, pentru eventualitatea că bolşevicii vor câştiga războiul civil şi se vor menține la putere. România avea interesul ca Rusia să recunoască alipirea Basarabiei şi Bucovinei la România şi, de asemenea, interesul de a recupera tezaurul național, transportat la Moscova, la sfârşitul anului 1916 şi în prima jumătate a lui 1917. În ciuda acestor interese foarte mari, istorice, clasa politică românească a acționat orbeşte, pe alocuri cu fanatism, împotriva guvernului bolşevic rus, excluzând orice perspectivă de colaborare. De altfel, în istoria României, au existat şi alte momente în care diplomația română a dat dovadă de amatorism şi a acționat în conformitate cu sentimente, simpatii, antipatii, interese de grup, ale liderilor, sau ale unor forțe politice şi financiare din străinătate, care au sprijinit uneori diversele regimuri politice din România. La această poziție antisovietică, guvernul de la Bucureşti a fost mult încurajat, în toată perioada interbelică, de Franța şi de Marea Britanie.

În 8 noiembrie 1917, în fața Congresului Sovietelor, Lenin s-a adresat popoarelor şi guvernelor țărilor vecine, propunându-le pacea, buna vecinătate şi încheierea cu ele a unor tratate redactate cu toată claritatea, renunțându-se la diplomația confidențială. El a mai spus că intenționează să facă publice toate tratatele secrete semnate de către țari cu diverse țări. România nu a reacționat în nici un fel la oferta sovietică, care-i privea pe toți vecinii Rusiei. Cea care a răspuns imediat propunerii sovietice a fost Finlanda. La sfârşitul lunii noiembrie 1917, Iosif Visarionovici Stalin, numit comisar al naționalităților din Rusia, s-a deplasat, pe calea aerului, la Helsinki. Finlanda fusese mare ducat rus, începând din anul 1809. Stalin i-a anunțat pe finlandezi că Rusia le redă independența, în schimbul recunoaşterii noului regim de la Sankt Petersburg şi a lansat un apel pentru încheierea unei alianțe cinstite între cele două țări şi popoare. După tergiversări, datorate faptului că partidele burgheze finlandeze se temeau de contagiunea bolşevismului, tratatul s-a semnat, în octombrie 1920. Libertatea națională a Finlandei a fost păstrată până astăzi, în ciuda conflictelor pe care le-au cunoscut, în câteva rânduri, raporturile ruso-finlandeze. În acest timp, la 20 noiembrie 1917, guvernul sovietic i-a informat pe aliații săi că intenționează să încheie pacea cu Germania, cu explicarea motivelor. România, ca şi aliații ei, nu au răspuns acestei corespondențe.[65] La 31 decembrie 1917, Lenin a trimis personal un ultimatum guvernului român cerându-i să înceteze operațiunile militare împotriva bolşevicilor, arătând că aşteaptă răspuns în 24 de ore, în caz contrar urmând să aibă loc „o nouă ruptură…" Guvernul român nu a răspuns nici de data aceasta. Ofensa era directă şi greu de iertat de către o putere ca Rusia. Dacă puterile occidentale îşi puteau permite o asemenea poziție ofensatoare, pentru România, țară mijlocie, vecină a Rusiei, gestul a produs efecte negative pe termen lung. Din ordinul guvernului bolşevic, ministrul român în Rusia, Constantin Diamandy, a fost arestat împreună cu toți membrii legației şi închişi în fortăreața Petropavlovsk. Întregul corp diplomatic străin acreditat în capitala Rusiei a cerut şi a obținut o întrevedere cu Lenin protestând vehement pentru încălcarea normelor diplomatice internaționale. După acest protest, diplomații români au fost eliberați, în câteva ore.

Ca urmare a tensiunii mari dintre România şi noul guvern al Rusiei, relațiile diplomatice dintre cele două țări au fost rupte, din inițiativă sovietică. Indignarea ruşilor a crescut mult când s-a aflat de asasinarea lui Rochal, în Moldova. Ura s-a

[65] Vezi Andre Fontaine, *Istoria Războiului Rece*, vol. I, Editura Militară, Bucureşti, 1992, pp. 34-38.

îndreptat împotriva românilor, deşi se spunea că Rochal fusese asasinat de către Misiunea militară franceză din România. Guvernul sovietic a trimis guvernului de la Iaşi o notă în care se arăta că Rusia a „…sechestrat pentru oligarhia română depozitul de aur al României păstrat la Moscova; puterea sovietică îşi ia răspunderea pentru păstrarea acestui depozit şi se obligă să-l restituie în mâinile poporului român...", într-un moment în care acesta va deține puterea reală în România. Şocul a fost destul de mare la Bucureşti. Politicienii români au realizat că vor mai avea de suportat represalii. România a renunțat la acțiuni militare împotriva bolşevicilor şi, în ciuda solicitărilor Franței şi Marii Britanii, nu a participat la intervenția militară împotriva Rusiei. Totuşi, repoziționarea României era tardivă. Pe măsură ce timpul a trecut şi Rusia Sovietică a rezistat atacului celor mai mari puteri ale lumii împotriva sa, guvernanții români au început să conştientizeze faptul că răsturnarea bolşevicilor este greu de realizat şi nu se poate face abstracție de Rusia Sovietică. Bucureştiul a căutat soluții. După doi ani pierduți, guvernul român a schimbat strategia şi a decis să negocieze cu guvernul sovietic. La începutul anului 1920, Alexandru Vaida-Voevod şi comisarul rus pentru Afaceri externe, Gheorghi Cicerin[66], au schimbat radiograme, convenind asupra inițierii unor convorbiri. Apreciem că la nivelul anului 1920, când Rusia era încă în război civil şi invadată de armate americane, britanice, japoneze, franceze şi polone, nu era prea târziu ca România să recunoască statul sovietic, să-i garanteze neagresiunea, să stabilească relații diplomatice, să negocieze un tratat bilateral, toate acestea în schimbul recunoaşterii apartenenței Basarabiei şi Bucovinei la România şi a restituirii tezaurului național. De data aceea, cea care s-a opus cu multă fermitate a fost Franța. România nu şi-a putut depăşi condiția de vasal şi a refuzat orice alternativă diplomatică la cererea franceză de respingere categorică a negocierii politice cu bolşevicii. Şansa deschiderii unui dialog s-a pierdut încă o dată, „pe altarul" iluziilor occidentaliste ale clasei politice româneşti. În anul 1921, România a încercat din nou negocieri cu Rusia, dar nu s-a ajuns la rezultate concrete. În martie 1924, la Viena, s-a organizat o conferință ruso-română, eşuată, pentru că, la nivelul acestui an, comuniştii ruşi se consolidaseră, câştigaseră războiul civil şi pe cel cu intervenționiştii străini şi Uniunea Sovietică nu mai era dispusă să recunoască apartenența Basarabiei la România.[67] Momentul istoric fusese ratat de guvernul de la Bucureşti. Era prea târziu. Refuzul dialogului la momentul oportun pentru România şi necesar pentru bolşevici, a catalizat apoi acțiunile sovietice de diversiune, spionaj, terorism de stat, infiltrare de agenturi şi sabotare prin orice mijloace a statului național român. Față de acestea, guvernul României a trebuit să ia măsuri, multe în forță, în afara oricărui spirit democratic, ceea ce va produce efecte în timp, mai ales în momentul în care comuniştii vor prelua puterea la Bucureşti şi va veni „ora socotelilor".

Evoluțiile politice interne ale României în deceniul al treilea au fost marcate în special de problemele dinastice, ale minorităților naționale, ale recrudescenței mişcării comuniste şi ale celei de dreapta. De asemenea, problemele realizării unei

---

[66] Gheorghi Vasilievici Cicerin (1872-1936) a fost om politic şi diplomat al ţarului Nicolae al II-lea şi al sovieticilor. Membru al Partidului Social Democrat (1905-1918) şi al Partidului Bolşevic (1918-1936). Comisar al poporului pentru Afaceri externe (1918-1930). A declanşat demersurile sovietice de scoatere a ţării din izolarea politică internațională. Reprezentant al U.R.S.S. la Conferințele de la Geneva (1922) şi Lausanne (1922-1923). A semnat *Tratatul de la Rapallo* (1922).

[67] Vezi şi Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, Bucureşti, 1999, p. 12 sq şi Petre Otu, *Între baionetele iubiților noştri aliați*, în „Dosarele istoriei", An VI, nr. 11 (63), 2001, p. 17.

legislații unitare au fost o preocupare importantă. În cuprinsul României Mari, se întâlneau legislația Vechiului Regat, cea implementată de Regatul Ungariei în Transilvania, cea austriacă, implementată în Banat şi Bucovina, cea rusească din Basarabia şi cea bulgărească din Cadrilater. Partidele istorice, aflate şi ele într-un proces de readaptare la noile realități ale perioadei interbelice, au început să se confrunte cu situații mai complexe decât cele din epoca modernă, în care rotativa guvernamentală rezolva, într-un fel, cu oarecare uşurință, dificultățile interne. Partidul confruntat cu o criză pe care nu o mai putea gestiona, trecea în opoziție pentru o vreme, după care revenea. În perioada interbelică, confruntarea politică internă a fost mai complexă decât în etapele anterioare.

Principalii factori interni de risc pentru securitatea României interbelice au fost: 1) minoritățile naționale organizate politic pe criterii etnice şi lipsa lor de loialitate față de statul național unitar român; 2) extremismul politic de stânga şi de dreapta, catalizat de acțiunile nedemocratice ale statului împotriva amânduror margini ale spectrului politic; 3) antisemitismul, subiectiv şi obiectiv, care a condus la presiuni externe, la acțiuni potrivnice României şi la adversitatea internă a influentei comunități evreieşti; 4) carențele regimului democratic şi terorismul de stat practicat în unele situații; 5) compromiterea monarhiei şi a clasei politice; 6) contrastele social-economice, care au condus la un ataşament limitat al unei mari părți a poporului față de stat; 7) deficiențe în controlul informativ al statului asupra clasei politice şi asupra factorilor de risc.[68] Pe plan extern, securitatea națională era amenințată de: 1) adversitatea vecinilor care aveau revendicări teritoriale față de România (U.R.S.S., Ungaria şi Bulgaria); 2) regimul comunist din U.R.S.S., aflat în expansiune ideologică, politică şi informativ-diversionistă, în întreaga zonă centrală şi sud-est europeană, România fiind vizată în mod deosebit; 3) vulnerabilitatea sistemului de tratate de la Versailles; 4) politica de revanşă a Germaniei şi altor state europene, coroborată cu fragilitatea garanțiilor occidentale pentru România; 5) interesul deosebit al unor state, mai ales Germania, pentru principalele bogății ale României (petrol, gaze, cereale, carne, cherestea).

Dintre minoritățile naționale din România, cea maghiară era cea mai numeroasă. În perioada 1918-1920, ea a adoptat tactica politică de „rezistență pasivă". După *Tratatul de la Trianon*, minoritatea maghiară s-a organizat pentru a se opune statului român, pe care îl recunoştea doar ca pe o situație de fapt şi nu ca pe o situație de drept. Maghiarii nu s-au adaptat cu statutul de minoritate, căutând permanent revenirea la situația de a controla deciziile administrative, politice şi economice, în spațiul pe care îl locuiau. În anul 1922, s-a înființat Partidul Maghiar, a cărui conducere a preluat-o vechea aristocrație ungurească. Documentele din arhivele serviciilor româneşti de informații atestă că Partidul Maghiar oferea guvernului de la Budapesta toate informațiile pe care reuşea să le obțină de la nivelele de vârf ale României şi primea de la Budapesta instrucțiuni. Politica sa a fost aceea de a ține minoritatea maghiară în stare de izolare față de societatea românească, care să-i pemită menținerea mentalităților din perioada regalității Ungariei Mari. Acestea erau dirijate împotriva românilor. Partidul Maghiar a depus un efort special pentru a stopa amestecul statului român în programele şcolilor, liceelor şi universității minorității maghiare,

[68] Privitor la vulnerabilitățile României interbelice vezi şi Cristian Troncotă, *România şi frontul secret*, Editura Elion, Bucureşti, 2008, p. 115 sqq.

cerând guvernului de la Bucureşti doar finanțarea acestora. Înființarea de şcoli românești în zonele cu populație maghiară era considerată ca un atentat împotriva etniei maghiare. Partidul Maghiar a declarat *Legea pentru reformă agrară*, din 1921, ca fiind îndreptată împotriva proprietarilor maghiari. Partidul Maghiar şi Ungaria au sprijinit proprietarii de terenuri să acționeze statul român în justiție şi să recupereze terenuri care, conform reformei agrare, trebuiau expropriate. În acest fel, după anul 1921, prin câştigarea proceselor, cele mai mari moşii din România au aparținut unor proprietari unguri. Partidul Maghiar a reclamat statul român la organisme internaționale, inclusiv la Societatea Națiunilor, denunțând „persecuțiile" la care pretindea că ar fi fost supusă minoritatea maghiară.[69]

Minoritatea germană s-a adaptat uşor şi repede noilor nevoi generate de încorporarea ei la statul național român. Aceasta se datora faptului că ea deținea o foarte bună organizare comunitară, dispunea de experiență istorică în calitatea ei de minoritate etnică, statut pe care îl deținuse şi anterior, spre deosebire de minoritatea maghiară. În septembrie 1921, s-a înființat Uniunea Germanilor din România, reprezentată în viața politică de Partidul German. Germanii au fost permanent presați de conducătorii Partidului Maghiar să se ralieze politicii de împotrivire față de statul român. Germanii au răspuns rareori la aceste provocări, cu deosebire datorită amintirilor trecutului, respectiv a regimului politic dualist, care a supraviețuit până în 1918, neagreat de majoritatea germanilor din România. Partidul German s-a găsit permanent sub influența şi chiar sub controlul Germaniei. La începutul anilor '30, minoritatea germană din România a îmbrățişat curentul politic de dreapta şi ideile național-socialiste, care impresionau prin reuşita modelului promovat în Germania. La sfârşitul perioadei interbelice, numărul germanilor din România se situa în jur de un milion.

Evreii reprezentau a treia minoritate ca număr, dar dețineau o influență (chiar control, în numeroase situații) asupra societății românești, care depăşea influența tuturor celorlalte minorități naționale, rivalizând adeseori cu influența majorității românești. În anumite domenii importante (sănătate, justiție, învățământ superior[70], bănci, industria şi comercializarea alcoolului, tutunului şi obiectelor de lux şi altele), evreii îi depăşeau pe români, uneori net.

Privitor la numărul evreilor din România interbelică[71], arătăm că la recensământul din decembrie 1930, primul efectuat după 1 Decembrie 1918, România avea 18.052.000 locuitori. Cetățenii care s-au autodeclarat evrei erau în număr de 750.000, reprezentând 4% din populatia țării.[72] Este cert că numărul evreilor era mult mai mare, dar unii evrei s-au declarat maghiari sau germani (Banat, Transilvania şi Bucovina), români sau de alte naționalități (Basarabia şi Vechiul Regat). Evreii care nu dețineau acte legale de evidență a populației s-au sustras recensământului. Din aceste situații, a apărut şi diferența mare dintre cifra oficială şi cea comunicată, în ianuarie

[69] Există o continuitate a strategiilor maghiarimii din România, de-a lungul întregii epoci contemporane şi recente.

[70] Cristian Troncotă ne precizează că, în anul 1923, în Basarabia, întreprinzătorii industriali în mediul urban erau 36 de români şi 202 evrei. În Universitatea din Cernăuți, una dintre cele mai puternice universități din România, existau următoarele cifre de studenți: Facultatea de filosofie (174 români şi 574 de evrei), Facultatea de drept (237 de români şi 506 evrei), la Universitatea din Iaşi, la Facultatea de Medicină (546 de români şi 831 de evrei), la Facultatea de Farmacie (97 de români şi 299 evrei). Vezi Cristian Troncotă, *România şi frontul secret*, Editura Elion, București, 2008, p. 117. Multe orașe mari aveau peste 50% din populație evrei (Chişinău, Cernăuți, Iaşi, Dorohoi, Botoşani etc.).

[71] Vezi şi Silviu Cristache, *Evreii din România. Aspecte geografice*, Editura TOPFORM, București, 2003.

[72] Dr. S. Samuilă, D. C. Georgescu, *Populația României,* Imprimeria Națională, București, 1937, p. 50 sq. şi „Anuarul Statistic al României", 1937 şi 1938, p. 62.

1938, într-un raport al Legației S.U.A. către Departamentul de Stat, în care se vorbea despre 1.500.000 de evrei în România.[73] Cifra a fost totdeauna greu de precizat. Majoritatea evreilor deținea poziții „cheie" în societatea românească, asupra căreia exercitau, într-adevăr, un important control, aşa cum se arăta şi în raportul amintit al Legației S.U.A.

Pe lângă evreii autohtoni, la sfârşitul primului război mondial şi în anii imediat următori, au pătruns clandestin în România un important număr de evrei originari din Rusia, Polonia şi Ungaria, fără acte de identitate, fără cetățenie şi fără aprobarea autorităților române. După anul 1933, au pătruns în România şi evrei refugiați din Germania. Refugiul acestor evrei în România s-a datorat persecuțiilor la care au fost supuşi în țările pe care le-au părăsit. Cifra acestora a fost estimată diferit de-a lungul timpului, oscilând între minimum 60.000 (cifră recunoscută de comunitățile evreieşti) şi până la 250.000-300.000. În anul 1939, Ministerul pentru Minorități identificase aprox. 140.000 de asemenea evrei pătrunşi fraudulos în România, în condițiile în care aceşti evrei erau ascunşi de către coreligionarii lor.[74] Majoritatea acestor evrei s-au stabilit în Basarabia şi în Moldova. În România, au ajuns să conviețuiască evrei foarte bogați, anticomunişti, într-un număr mai restrâns, desigur, cu marea masă a evreilor, care erau săraci şi în cea mai mare măsură susținători ai comunismului. Această susținere pentru comunişti şi-au demonstrat-o din plin după cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța, ca şi pe întregul parcurs al războiului mondial. Oricum, şi unii şi ceilalți, aveau aceeaşi aspirație istorică: dominația lumii. Comuniştii vedeau dominația lor asupra lumii prin intermediul răspândirii ideologiei bolşevice, pe întregul Glob, prin *internaționalismul comunist*, iar evreii bogați, susțineau grupările masonice şi vedeau dominația lor asupra lumii sub o formă asemănătoare cu cea care, mai târziu, s-a numit *globalizare*. Între cele două curente, pe lângă deosebirile de natură social-economică, există multe asemănări.

De prezența unui mare număr de evrei şi de influența acestora asupra societății româneşti se leagă şi factorul de risc *antisemitismul*. Acest fenomen avea un caracter general european, nefiind o creație românească.

Guvernările din primii 10 ani de după războiul mondial, preponderent liberale, au obținut succese importante, mai ales economice, acționând sub deviza *„prin noi înşine"*. Liberalii au protejat economia românească şi capitalul autohton de concurența externă, în măsura posibilă în acele timpuri, având în vedere presiunea intereselor străine. Pe această linie, un rol important l-a jucat politica fiscală, cu sistemul ei de taxe vamale şi accize cu caracter protecționist. În acelaşi timp, oamenii de afaceri liberali au fost favorizați devenind principalii proprietari de întreprinderi, capital etc. Național-Țărăniştii, ajunşi la putere în 1928, s-au trezit conducând o țară ale cărei pârghii economico-financiare erau majoritar în mâna liberalilor. În dorința de a slăbi puterea adversarului politic, guvernul Iuliu Maniu a promovat politica *„porților deschise"*, supunând firava economie românească unei concurențe externe acerbe. Liberalii au avut într-adevăr de suferit, dar a suferit întreaga țară. În primii doi ani de guvernare a P.N. Țărănesc, situația economico-socială s-a agravat, iar partidul de guvernământ şi-a pierdut o mare parte din capitalul de încredere cu care pornise la drum. La dificultățile create de guvernare, s-a adăugat şi impactul crizei economice

[73] A.N.R., Fond S.U.A., Microfilme, rola 661, nr. 871.00/595.
[74] Cristian Troncotă, *România şi frontul secret*, Editura Elion, Bucureşti, 2008, p. 118.

mondiale, care a urmat crahului bursei din New York. Maniu, a crezut că revenirea în țară a prințului Carol şi încoronarea lui ca rege, îi poate asigura un ascendent în fața liberalilor, cei care, în frunte cu Ionel Brătianu, sprijiniseră dezmoştenirea prințului Carol şi plecarea lui în exil. Maniu s-a înşelat. Revenirea în țară a prințului Carol şi încoronarea sa ca rege, a fost o acțiune catalizată de interese complexe. Carol al II-lea era o personalitate puternică, inteligent, foarte priceput în politică, negocieri şi strategii, astfel că el nu a luat măcar în calcul ideea de a se lăsa condus de Maniu. Apoi, Carol al II-lea era mason, iar Maniu nu se înregimentase în nici un grup de interese şi mai avea şi pretenția ca prințul să renunțe definitiv la relația cu Elena Lupescu, femeia vieții lui Carol.

Cercurile masonice şi evreieşti l-au sprijinit mult pe Carol să revină în țară, convinse că el le va face jocul politico-economic. Ei nu s-au înşelat. În mai-iunie 1929, masonul evreu Mihail Negru (recte Mihai Zussman), secretar de redacție la ziarul „Universul", a recrutat pentru inițiere în masonerie numeroşi ofițeri de armată, care, imediat după inițiere, au fost puşi să-şi convingă camarazii de arme de necesitatea aducerii în țară a lui Carol, ca singură soluție de ieşire din criza social-politică şi economică în care a ajuns țara în mai puțin de doi ani de guvernare național-țărănistă. În armată, un centru de propagandă în favoarea readucerii lui Carol în România l-a constituit Şcoala navală din Constanța, unde acționau membri ai lojii masonice „Steaua Polară". Această lojă abordase problema aducerii lui Carol, considerat sprijinitor sigur al evreilor. Sprijinul era apreciat ca deosebit de important, luându-se în calcul o posibilă acțiune de răsturnare a bolşevicilor în Uniunea Sovietică, situație în care viitorii lideri antibolşevici vor trece la pogromuri împotriva iudeo-bolşevicilor din Rusia, iar refugiul acestora urma să se facă în România. În acelaşi an, 1929, în care se plănuia aducerea în țară a lui Carol, Tribunalul Ilfov a dat sentință definitivă de recunoaştere a lojii „Marele Orient al României", lojă dominată în mare parte de evrei.[75]

Germania în timpul lui Adolf Hitler, impactul asupra relațiilor internaționale şi zorii reizbucnirii conflictului pentru reîmpărțirea Lumii

Pe fondul evoluțiilor politice interne, cu deosebire din perioada crizei economice mondiale, care a lovit Germania din plin şi a nemulțumirilor întregii națiuni față de *Tratatul de la Versailles*, prelungite pe parcursul a 15 ani, în ianuarie 1933, la Berlin, puterea a fost preluată de Partidul Național-Socialist German, în frunte cu Adolf Hitler. Programul său politic a fost unul realist, axat pe marile probleme ale Germaniei acelui moment istoric. Pe plan național, încă înaintea preluării puterii, Hitler a redat poporului german încrederea în posibilitățile sale, i-a imprimat o atitudine dominată de nevoia demnității naționale, de cultul muncii, familiei şi bisericii. Națiunea germană şi morala socială au fost situate deasupra intereselor de orice alt fel. În acest mod, Hitler a promovat cel mai important interes: cel național, de progres intern şi de creştere a influenței internaționale a țării, până la nivelul de

[75] În conducerea declarată la tribunal, se aflau Iosif Postmantir, Leo Salzmann, Alfred Paucher, Hugo Humulescu şi Alfred Nehuta. Imediat după aceea, au urcat în conducere şi Ştefan Brănişteanu (Braunstein) şi Saul Feldmman. Alături de aceştia se aflau şi trei lideri care nu erau evrei: Gheorghe Gheorghian (armean), Gheorghe Solacolu (grec) şi Dumitru Vasilescu (român). A fost modificată *Constituția Masoneriei Române*, scoțându-se referirile la Dumnezeu, ceea ce a supărat pe mulți români. Ulterior, pentru a câştiga bunăvoința regelui Carol al II-lea, i s-a pus acestuia portretul în Templu. În anii 1936-1937, în cadrul mişcării masonice din România, au izbucnit conflicte interetnice. Astfel, în cadrul lojii „Lumina" din Constanța, masonii de etnie română au cerut să fie excluşi masonii străini şi evrei. Vezi şi Cornel-Dan Niculae, *op. cit.*, p. 121-122.

asigurare a posibilității de promovare a tuturor celorlalte interese. Dezvoltarea societății a fost subordonată respectării unor principii obligatorii şi pentru straturile superioare ale societății. Acest fapt a fost fără precedent în istoria Germaniei. Pe plan intern, Hitler a promovat un program de investiții în toate domeniile de activitate, program prin care a lichidat şomajul şi sărăcia, conducând la o dezvoltare economico-socială fulminantă. Ataşamentul poporului față de stat a fost unul foarte mare, atât ca procent al populației, cât şi ca dimensiune. Poporul a conştientizat imediat că noul regim nu este unul aplecat spre interesele oligarhiei, ci că toate categoriile sociale, inclusiv oligarhia germană, trebuie să se subordoneze intereselor de dezvoltare a țării. Hitler i-a catalizat pe marii industriaşi şi bancheri germani să acționeze în direcția de dezvoltare a Germaniei concepută de național-socialişti. Acest fapt a transformat Germania şi regimul său politic într-un model care a condus la ascensiunea regimurilor de dreapta în toată Europa, în dauna celor de model de centru, care se autodefinesc „democratice", mai ales pe baza existenței multipartidismului, dar au alte fisuri adânci, mai ales faptul că erau şi sunt şi astăzi subordonate intereselor oligarhice.[76] De asemenea, guvernul național-socialist a redat Germaniei forța militară, dezvoltând-o până la un nivel cu totul deosebit, pentru acele timpuri. Întreaga dezvoltare s-a bazat pe creația ştiințifică germană, care a realizat performanțe excepționale, unice în istoria ştiinței, care au stat şi la baza unor realizări ale S.U.A., Marii Britanii şi Uniunii Sovietice, după al doilea război mondial, când învingătorii în război au scotocit toate sertarele Germaniei, furând invențiile, cercetările în curs la acea oră, toate proiectele şi chiar pe cercetători, cu totul. Pe plan extern, Hitler a urmărit, simultan sau succesiv, să alipească toate teritoriile locuite de germani (*Deutsches Raum*), să cucerească „spațiu vital" (*Lebensraum*) în estul Europei, după mai vechea doctrină germană *Drank nach Osten* şi să lichideze iudeo-bolşevismul. Proiectele politice ale lui Hitler erau proiecte ale clasei politice germane, agreate de marea majoritate a poporului german şi este evident că națiunea germană le-a susținut, atât pe ele, cât şi pe liderul Adolf Hitler.[77] Obiectivele politice ale lui Hitler, foarte pe scurt enumerate mai sus, au existat şi înainte de Hitler, dar n-au putut fi puse în aplicare pentru că Germania a pierdut primul război mondial. Aceleaşi obiective au existat şi ulterior, inclusiv în istoria recentă, doar că mijloacele prin care s-a încercat şi s-a reuşit, în parte, punerea lor în aplicare, au fost altele, respectiv mijloace politice, economice, diplomație secretă, activități informative şi de influențare, toate foarte intense. În mare parte, în finalul Războiului rece, aceste mijloace menționate de noi au preluat rolul gloanțelor lui Hitler. Astfel, s-a reuşit reunificarea Germaniei, o importantă contribuție la răsturnarea regimurilor comuniste, câştigarea influenței economice asupra unei mari părți din Europa, destrămarea unor granițe în centrul şi sud-estul Europei şi importante piețe în spațiul fostei Uniuni Sovietice.[78] Este evident că politica Germaniei în perioadele 1871-1918,

[76] La nivelul opiniei publice internaționale, există o confuzie între *multipartidism* şi *democrație*, omițându-se faptul că abuzurile generate de diversele interese, mai ales economice, anulează adeseori caracterul democratic al regimurilor şi, implicit, superioritatea acestora, chiar şi în accepțiunea populară. Multipartidismul nu rezolvă de la sine marea problemă a dreptății în cadrul regimurilor politice. Regimurile de centru admiteau multitudinea de partide, dar excludeau, ca şi astăzi, apariția unor partide de dreapta sau de stânga, care au fost şi sunt etichetate drept „extremiste", „naționaliste" etc.

[77] Practic, nu a existat opoziție organizată față de politica lui Hitler, cu excepția evreilor şi a comuniştilor. După al doilea război mondial, până astăzi, s-au căutat „cu lumânarea" persoane care să fie transformate în dizidenți, în scopul contestării atașamentului popular față de doctrina național-socialistă şi față de Hitler.

[78] În septembrie 1997, în campania electorală, Gerhard Schroeder l-a acuzat pe fostul concelar Helmuth Kohl că a încălcat Constituția Germaniei şi, fără aprobarea Bundestagului, a transferat Uniunii Sovietice suma de 500 miliarde mărci aur,

1933-1945 şi 1985-până astăzi, prezintă aceleaşi obiective şi trăsături caracteristice. Diferă doar mijloacele de punere în aplicare a strategiilor politice şi modul în care sunt ele receptate de opinia publică internațională, ca urmare a propagandei antigermane a învingătorilor în al doilea război mondial şi a propagandei guvernelor germane împotriva lui Hitler şi a epocii sale, din perioada ocupației militare a S.U.A. şi a Uniunii Sovietice. După peste şase decenii de la înfrângerea Germaniei, nu se înregistrează, uneori nici măcar la nivel ştiințific, o abordare „la rece" a epocii lui Hitler, pe scară largă. Operele scrise fără complexul antinazist sunt foarte puține şi se pierd printre milioanele de lucrări care abordează Germania lui Hitler pornind de la axioma că acesta a fost un criminal şi epoca sa este demnă doar de a fi combătută şi condamnată pentru totdeauna. Germania lui Hitler nu a avut niciodată dreptul la cuvânt şi la apărare. Din această cauză, după părerea noastră, Germania lui Hitler nu a fost încă judecată. Ea a fost doar pedepsită, iar pedeapsa a fost numită „condamnare", ca şi când ar fi avut loc un act de justiție. O judecată ştiințifică şi juridică dreaptă a Germaniei lui Hitler este foarte greu de realizat datorită legislației punitive antisemite, care aduce în pericol pe orice cercetător sau magistrat care, studiind epoca, ar putea aborda inevitabilele interferențe cu politica antievreiască de pe o poziție care l-ar condamna la închisoare şi la oprobiu din partea mai marilor lumii „democratice".

Regimul instaurat de Hitler a fost unul autoritar, bazat pe eficiența administrației, competența specialiştilor în toate domeniile, pe legalitate, în condițiile unei legislații minuțios alcătuită, cu grija de a nu se omite nimic. Din punct de vedere al mentalităților, sociologic, psihologic şi din alte puncte de vedere, se poate afirma că regimul național-socialist al lui Hitler era unul care se potrivea structurii poporului german, capacităților sale, spiritului său de disciplină, de dreptate, de respect al poporului german față de ierarhie şi față de conducători. Acestea sunt şi unele dintre cauzele pentru care Hitler a fost bine receptat de popor, de la început şi până la sfârşit. Poporul german a văzut în obiectivele politice formulate de Hitler propriile sale aspirații. În rest, dorința de dominație internațională a germanilor nu a fost mai mare decât este astăzi această dorință la evreii americani, la U.E. sau la China.

Ascensiunea Germaniei şi progresele poporului său au deranjat sistemul internațional. În istorie, binele unora este, adeseori, răul altora. Comunitatea evreiască a fost deranjată prima. În interiorul țării, germanii au preluat de la evrei controlul asupra băncilor, presei, justiției, sănătății, comerțului şi altor domenii, anterior controlate majoritar de către evrei. Germanii au considerat aceste fapte ca fiind drepturi firești ale națiunii lor. Nemulțumiți, din punctul lor de vedere, evreii au emigrat în masă, majoritatea în S.U.A., dar şi în alte țări. Întreaga lume evreiască şi uriaşa ei influență internațională a devenit adversar îndârjit al Germaniei. Dezvoltarea fără precedent a Germaniei a schimbat raporturile internaționale de forțe, cu deosebire în Europa şi exista perspectiva schimbării lor pe tot Globul. Astfel, adversitățile față de ascensiunea Germaniei au proliferat, tensionând raporturile internaționale. Orice acțiune a Germaniei era contestată. O pleiadă întreagă de țări care îşi construiseră dezvoltarea, progresul şi prosperitatea pe jefuirea coloniilor ocupate prin forță, în urma unor mari violențe, inclusiv prin genocid, condamnau

---

reprezentând contribuţia Germaniei la cumpărarea zonei sovietice de influenţă din Europa de către Occident. Există şi alte destăinuiri de acet fel.

Germania, care avea aceleaşi aspiraţii către foarte puţinele teritorii din lume care scăpaseră de ocupaţia colonială. Ceea ce unora le era permis, Germaniei nu i se accepta. Puterile coloniale şi S.U.A. susţineau „legea primului venit", în baza căreia Germania nu avea nici o şansă, întrucât la ora constituirii majorităţii imperiilor coloniale era fărâmiţată şi parţial ocupată. Germania continua să fie cotată drept agresor, dar în efortul internaţional de definire a noţiunii de agresor, se căzuse de acord că agresor era cel care ataca primul. Astfel, este cert că, în ceea ce privesc agresiunile pentru împărţirea lumii, privit în perspectivă istorică, nu Germania a fost primul stat agresor dintre puteri.

Încă înainte de venirea lui Hitler la putere, era vizibil faptul că Societatea Naţiunilor nu era capabilă să gestioneze uriaşele probleme din relaţiile internaţionale, mai ales din Europa, crizele, disputele, agresiunile şi războaiele care s-au declanşat în deceniul al treilea şi la începutul anilor '30. În octombrie 1932, Benito Mussolini aprecia că Societatea Naţiunilor nu poate gestiona problemele europene pentru că este compusă din prea mulţi membri şi nu este operativă. El propunea un acord între Franţa, Germania, Italia şi Marea Britanie, prin care cele patru puteri să-şi asume principalele decizii în politica europeană. Aceasta era o variantă actualizată a „concertului puterilor", modalitatea în care se condusese Europa timp de un secol, după Congresul de la Viena (1815). Scopul propunerii lui Mussolini era pacea. Nici Mussolini, nici Hitler, nu recunoşteau egalitatea statelor mari cu cele mici, precum nu recunoşteau egalitatea indivizilor. Ei considerau că statele puternice trebuie să decidă, iar cele mici să respecte şi să aplice hotărârile. Pentru această poziţie, cei doi lideri interbelici, italian şi german, au fost dezavuaţi, dar aceeaşi idee a fost îmbrăţişată şi promovată în practică de către S.U.A. şi puterile europene, la nivelul mileniului al III-lea. De altfel, Uniunea Europeană este o construcţie de tip piramidal, în care rolul puterilor, ierarhizate în cercuri concentrice (Germania şi Franţa, apoi Marea Britanie, Spania şi Italia etc.) în luarea deciziilor este decisiv. Astăzi, ţările mici nu influenţează luarea deciziilor, iar cele mijlocii o fac într-o măsură mică.

În martie 1933, Consiliul permanent al Micii Antante a protestat vehement faţă de ideea ca cele patru puteri europene să poată decide în ceea ce priveşte teritoriul naţional al ţărilor mici şi mijlocii. Polonia s-a raliat şi ea Micii Antante, într-o perioadă în care deplângea faptul că nu fusese primită în rândul marilor puteri. Belgia a depus şi ea un memorandum analog cu cel al Micii Antante. Era o perioadă în care statele mici şi mijlocii mai luptau încă pentru egalitate în raporturile internaţionale. Ca urmare, Franţa, care dorea să-şi menţină influenţa în toate aceste state, a propus modificarea proiectului italian. Totuşi, în iunie 1933, la Roma, a fost semnat *Pactul celor patru*, valabil pe o perioadă de 10 ani. El garanta drepturile semnatarilor, prin aceasta Germania obţinând egalitatea în drepturi cu celelalte puteri, egalitate pierdută la Versailles. *Pactul* propunea „o politică de colaborare efectivă în vederea menţinerii păcii". Astfel, „în vederea menţinerii păcii", se vor modifica frontiere în Europa, în dauna ţărilor mici şi mijlocii. Semnatarii au fost nevoiţi să insereze un text care specifica imposibilitatea de a dispune de teritoriul statelor fără consimţământul lor, iar în caz de revizuire a frontierelor, deciziile să nu fie luate de către cei patru, ci de Consiliul Societăţii Naţiunilor. Franţa a avut atitudini ambigue, incoerente, ceea ce nu a condus la ratificarea tratatului, dar el este sugestiv pentru intenţiile de dominaţie continentală a celor patru puteri şi pentru

claritatea cu care se încerca eliminarea țărilor mici şi mijlocii din zona deciziei politice în relațiile internaționale. Fenomenul s-a prelungit peste timp, păstrându-se şi astăzi. Cu toate acestea, în întreaga perioadă scursă, puterile occidentale şi central-europene au mimat democrația în relațiile internaționale, dorința de a respecta anumite principii etc. Pe parcursul Războiului rece, aceste mime au fost folosite din plin în propaganda de atragere a popoarelor din zona de influență sovietică spre lumea occidentală.

O problemă de mare interes în relațiile internaționale ale deceniului a reprezentat-o Conferința pentru dezarmare. Ea era o urmare a *Tratatului de la Versailles*, care hotărâse dezarmarea generală, care începea cu cea a Germaniei. A fost creată o comisie care să pregătească această conferință. Comisia şi-a desfăşurat lucrările între anii 1926-1931. Comisia reunea reprezentanți a 26 de state, inclusiv S.U.A. şi U.R.S.S., care nu erau membri ai Ligii Națiunilor. Era încă o dovadă a şubrezeniei sistemului de drept internațional construit după primul război mondial. Liga Națiunilor nu-şi putea impune voința în condițiile în care cele mai puternice state, S.U.A., U.R.S.S., Japonia şi Germania, nu se găseau înăuntrul organizației.[79] Conferința şi-a început lucrările pe 2 februarie 1932. În cadrul Conferinței, au fost expuse o serie de planuri, cum ar fi Planul Tardieu, Planul Hoover, Planul Herriot, Planul MacDonald şi un plan german.[80] Germania nu a fost de acord cu propunerile făcute, care urmăreau menținerea ei în afara posibilității de a se înarma într-o măsură care să-i permită să-şi facă auzit glasul în relațiile internaționale, în conformitate cu aspirațiile ei. Ea nu putea să accepte inegalitatea armamentelor şi, în acest context, nici revenirea în cadrul Societății Națiunilor. Conferința s-a încheiat cu un eşec. Acest eşec a şubrezit Liga Națiunilor, în aşa măsură încât, prin activitatea diplomatică a Franței, Uniunea Sovietică a fost invitată să facă parte din organizație, sperându-se ca prezența acestei puteri să catalizeze interesul față de Ligă. Eşecul Conferinței dezarmării a fost urmat de declanşarea unei curse furibunde a înarmărilor, cursă în cadrul căreia Germania a deținut întâietatea, ca urmare a organizării cercetării ştiințifice, a industriei şi a nivelului înalt al funcționării tuturor instituțiilor, în întreaga societate.

Înțelegerea Balcanică

În ianuarie 1934, la Zagreb, în cadrul sesiunii ordinare a Consiliului permanent al Micii Înțelegeri, Iugoslavia şi România au prezentat Cehoslovaciei proiectul lor de realizare a unei înțelegeri între statele balcanice, menită să asigure statu-quo-ul şi pacea în regiune şi să frâneze posibilele ingerințe în interes revizionist, sau de influență şi de dominație ale puterilor. Evenimentul se întâmpla după eşecul unei conferințe a dezarmării şi în plină epocă a creşterii forței statelor revizioniste şi a pretențiilor acestora.

Într-o primă etapă a negocierilor, România, Iugoslavia, Grecia şi Turcia au ajuns la un consens. Ele au abordat şi Bulgaria, solicitându-i să se alăture tratatului. Germania şi Italia au făcut presiuni asupra Bulgariei pentru a nu intra în alianță. Germania dorea să aibă Bulgaria drept cap de pod al intereselor ei în Balcani şi mijloc

[79] Aceeaşi situație s-a petrecut şi în timpul Războiului rece şi, mai ales, în perioada post-comunistă, când O.N.U. nu a putut, în ciuda unor eforturi, să oprească declanşarea unor războaie de către S.U.A.

[80] Vezi Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale*, vol. I, Traducere de Anca Airinei, Editura Ştiinţelor Sociale şi Politice, Bucureşti, 2006, p. 123 sqq.

de presiune asupra Micii Înțelegeri, dinspre sud-est. Această situație a mărit necesitatea celorlalte patru țări de a lua măsuri de stabilitate în zonă. În acest context, Înțelegerea Balcanică a intrat în conştiința unei părți a opiniei publice internaționale, mai ales a celei favorabile revizionismului, ca un tratat îndreptat împotriva Bulgariei, afectată de înfrângerea în al doilea război balcanic şi nemulțumită de faptul că nu şi-a atins aspirațiile teritoriale. *Pactul Înțelegerii Balcanice* a fost semnat la 9 februarie 1934, la Atena. Fundamentele sale juridice au fost *Pactul Societății Națiunilor* şi *Pactul Briand-Kellog* (*Tratatul multilateral de renunțare la război*). *Pactul* a reprezentat un program de securitate zonală, construit pe principiile şi normele dreptului internațional, menit să garanteze statu-quo-ul şi frontierele în regiunea Balcanilor, „butoiul cu pulbere" al Europei, timp atât de îndelungat. România a preconizat, cu acordul partenerilor, ca Înțelegerea Balcanică să fie completată cu un pact separat, româno-sovietic. Tratativele duse de miniştrii român şi sovietic de Externe, Nicolae Titulescu şi Maxim Litvinov, pentru realizarea unui *Pact de asistență mutuală* româno-sovietic, au fost încurajate de reluarea relațiilor diplomatice între România şi U.R.S.S. (9 iunie 1934). Totuşi, tratativele au eşuat datorită divergențelor privind menționarea Basarabiei şi delimitarea frontierei româno-sovietice de pe Nistru. Un alt eşec l-a reprezentat faptul că Polonia, țară care semnase tratate politice cu România şi cu Cehoslovacia, fiind un stat important din lanțul antirevizionist, a încheiat un *Pact de asistență mutuală* cu Germania, poziționându-se diferit, în conformitate cu alte interese naționale. Nici măcar Franța, țara care oferise Poloniei garanții de securitate, nu a fost încunoştințată de guvernul de la Varşovia asupra intențiilor de a încheia un tratat cu Germania. Tratatul polono-german a şubrezit sistemul francez de securitate europeană. Acest tratat a permis o apropiere polono-ungară şi o îndepărtare a Poloniei de statele Micii Antante şi ale Înțelegerii Balcanice. Apropierea polono-ungară se baza pe faptul că Polonia dorea o rectificare a frontierelor cu Cehoslovacia, în favoarea ei, iar Ungaria avea pretenții teritoriale de la România, Iugoslavia şi Cehoslovacia. În privința poziției față de această din urmă țară, interesele Poloniei şi Ungariei erau similare. Oricum, Înțelegerea Balcanică a consolidat sistemul de securitate colectivă, dar nu în măsură să reprezinte o garanție a păcii şi stabilității.

În această perioadă, a constituirii Micii Înțelegeri, România a încheiat cu Turcia o *Convenție militară* şi un *Tratat de amiciție, neagresiune, arbitraj şi conciliațiune*.

În deceniul al patrulea, s-a produs o importantă apropiere între Germania şi Ungaria. Ea a fost catalizată de creşterea producției agricole a Ungariei, care spera să-şi plaseze surplusul pe piața germană şi să atragă guvernul de la Berlin în acțiuni împotriva Micii Antante. Atât Germania, cât şi Ungaria, aveau obiective comune împotriva Cehoslovaciei. Acest proces, început în primii ani ai deceniului al IV-lea, s-a accentuat mai ales după anul 1934. Anterior, clasa politică maghiară, deşi revizionistă, acționa pe principii profund naționale, apreciind că țara nu trebuie să se pună la remorca intereselor Germaniei. Hitler a promis Ungariei sprijin pentru promovarea unei politici revizioniste, arătând că obiectivul principal al acestei politici este eliminarea intereselor Franței din Sud-Estul Europei şi dezmembrarea Micii Antante.

Italia a dorit să contracareze concurența Germaniei pe spațiul Ungariei. Pentru aceasta a propus şi a încheiat, încă în iulie 1933, la Roma, *Protocolul secret ungaro-italian*. În baza lui, Italia se angaja să acționeze împotriva „manevrelor

antirevizioniste ale Micii Înțelegeri". De asemenea, Italia se angaja să sprijine toate revendicările teritoriale ale Ungariei. Ducele Mussolini s-a angajat ca sprijinirea acestor deziderate ale Ungariei să fie unul din punctele principale ale politicii externe a Italiei.

Concurența Germaniei cu Italia pentru influență în centrul Europei a fost socotită de diplomația germană ca fiind nepotrivită. De aceea, guvernul de la Berlin a propus un program comun de acțiune cu guvernul de la Roma, în direcția încurajării revizionismului Ungariei şi Bulgariei, de acțiune împotriva Micii Înțelegeri şi mai ales a Micii Înțelegeri economice şi pentru coordonarea în comun a politicii lor economice. De remarcat este faptul că, încă din septembrie 1934, în cadrul planului economic german, elaborat de valorosul economist german von Neurath[81], se arăta că obiectivele Germaniei în România vor putea fi atinse după realizarea izolării politice a țării. Pentru realizarea acestui obiectiv, se propunea scoaterea Iugoslaviei din Mica Antantă.

Un moment important al relațiilor internaționale ale deceniului IV l-a constituit *Conferința anglo-franco-italiană de la Stresa* (aprilie 1935), prin care se propunea, practic, revizuirea tratatelor de la Neuilly-sur-Seine, Saint-Germain şi Trianon. Astfel, Marea Britanie şi Franța, fără a consulta aliatele lor din Mica Înțelegere, le afectau grav interesele. Cu acordul lor, s-au aprobat programele de înarmare ale Germaniei şi Ungariei. Desigur, o analiză imparțială trebuie să accepte ideea că în dreptul internațional toate statele ar trebui să beneficieze de drepturi egale, inclusiv Germania şi Ungaria. *Conferința de la Stresa* s-a desfăşurat după ce Germania a reintrodus serviciul militar obligatoriu, ceea ce a însemnat, practic, dezavuarea unilaterală a *Tratatului de la Versailles*. Pe aceeaşi linie, *Conferința de la Stresa* recomanda revizuirea statutului militar al Austriei, Ungariei şi Bulgariei.

În iunie 1935, a fost semnat *Acordul naval anglo-german*. Acesta anula prevederile *Tratatului de la Verssailes* privitoare la înarmarea navală a Germaniei.[82] Prin acest acord, Marea Britanie a recunoscut suveranitatea Germaniei şi în domeniul militar. Londra a recunoscut de asemenea că *Tratatul de la Versailles* a promovat unele discriminări şi că un anumit nivel de revizionism era conform noilor exigențe, iar politica statu-quo-ului impunea o dogmă rigidă şi periculoasă. Dorim să menționăm că vreme îndelungată această opinie politică britanică interbelică a fost condamnată de învingătorii în al doilea război mondial, inclusiv de englezi şi, uneori, trecută sub tăcere.

Semnarea acestui tratat a dat guvernului de la Berlin garanții că nu se va putea crea un front european comun împotriva Germaniei şi Berlinul va putea să-şi continue politica de accedere a țării către prima treaptă decizională a continentului şi chiar a Lumii. Din acest punct de vedere, în general, în istoria relațiilor internaționale, s-au consemnat foarte rar limite în ambiția proiectelor politico-militare.

Reînarmarea Germaniei a ridicat în fața Franței şi a Marii Britanii necesitatea promovării unor relații de colaborare cu Italia, care devenea un adevărat arbitru al situației. Parisul şi Londra îşi dădeau seama că o apropiere a Italiei de Germania ar

---

[81] Konstantin Baron von Neurath (1873-1956) a fost ministru de Externe al Germaniei (1932-1938). Între 1939 şi 1941 a fost *Protector* al Boemiei şi Moraviei. Judecat pentru crime de război, a fost condamnat, în 1945, la 15 ani de închisoare.

[82] Hitler a considerat ziua încheierii *Acordului* ca fiind cea mai fericită din viața sa.

dezechilibra balanța puterii în Europa. Din această cauză, Franța şi Marea Britanie nu s-au opus agresiunii militare italiene în Etiopia (1935), chiar dacă şi-au atras nemulțumirile statelor mici şi mijlocii, inclusiv ale Ligii Națiunilor. Cu toată această linie politică anglo-franceză față de Italia, apropierea acesteia de Germania nu a putut fi oprită. În pragul războiului mondial, Germania şi Italia deveniseră aliate ferme, cu interesele foarte bine identificate.

În ceea ce priveşte România, ministrul de Externe, Nicolae Titulescu, a protestat vehement şi repetat împotriva agresiunii italiene în Etiopia, a mobilizat în aceeaşi direcție şi alte voci politice, mai ales din Liga Națiunilor şi, prin aceasta, a atras asupra României antipatiile Italiei şi ale tuturor statelor revizioniste, dar şi nemulțumirile Franței şi Marii Britanii, care îşi dăduseră un acord tacit şi doreau ca evenimentul să treacă fără să le afecteze credibilitatea, ceea ce dovedea o anume lipsă de realism şi chiar de profesionalism diplomatic, din partea ministrului român de Externe. A fost mai mult un impuls personal al celebrului diplomat român, decât o reprezentare a intereselor României. Din alt punct de vedere, poziția lui Titulescu a fost cea conformă principiilor relațiilor internaționale şi ale dreptului internațional în vigoare. Dar, aşa cum legile internaționale sunt adeseori încălcate de marile puteri, tot aşa şi interesele naționale ale puterilor mijlocii sau mici nu pot fi totdeauna promovate prin invocarea dreptului internațional.

În iunie 1936, s-a desfăşurat *Conferința de la Montreux*, privitoare la regimul strâmtorilor. Problematica atingea însă interesele statelor riverane Mării Negre. După primul război mondial, învingătorii au impus demilitarizarea strâmtorilor. Conferința a fost convocată pe fondul acțiunilor Turciei de remilitarizare a strâmtorilor. Conferința a reprezentat o acțiune în cadrul căreia unele țări, cu deosebire România, încercau, cu orice preț, să mențină active principiile şi înțelegerile sistemului de securitate colectivă, în condițiile în care statu-quo-ul continental devenise în mare parte desuet, ne mai fiind agreat de unele puteri şi nici de unele state mici şi mijlocii. Erau prea multe state care erau nemulțumite de ordinea internațională instituită prin sistemul de la Versailles, iar alte state, inițial mulțumite, aveau, între timp, aspirații internaționale mai mari. Totuşi, eforturile sprijinitorilor sistemului de securitate colectivă au dat anumite roade. La 21 iulie 1936, a fost semnat *Protocolul de la Montreux*, prin care se prevedea obligativitatea ajutorului reciproc în cazul oricărei agresiuni.

Este demn de remarcat că, în această perioadă, Nicolae Titulescu i-a scris regelui Carol al II-lea arătându-i că *Protocolul de la Montreux* era util României, „...fie că Germania porneşte război împotriva U.R.S.S., fie că ajunge să se înțeleagă cu această țară. Apropierea ruso-germană trebuie să ne găsească deci aliați ai Uniunii Sovietice..."[83] Curând, în mai puțin de un deceniu, realismul lui Nicolae Titulescu, în acest caz, va fi confirmat de evoluția evenimentelor internaționale. Apropierea României de Uniunea Sovietică, preconizată de Nicolae Titulescu, cu acordul regelui Carol al II-lea, care era conducătorul politicii externe româneşti, nu s-a putut realiza, din mai multe motive. Titulescu a relatat că în vara anului 1936, Maxim Litvinov i-ar fi cerut să amâne semnarea unui tratat bilateral până în luna septembrie 1936,

[83] Vezi Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea a II-a, noiembrie 1933-septembrie 1940, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988, p. 1391 sqq.

motivând cu schimbările de priorități politice şi chiar de linii în politica externă, atât la Moscova, cât şi la Bucureşti.

În vara lui 1936, după o perioadă de volum mare de muncă şi de stres, Nicolae Titulescu s-a certat cu ministrul român de Interne, Ion Inculeț. În urma acestui episod, nefiind ascultat nici de prim ministrul Gheorghe Tătărescu şi nici de regele Carol al II-lea, care nu l-a primit în audiență, Nicolae Titulescu şi-a dat demisia din guvernul României, iar regele Carol al II-lea a semnat-o, ca pe un act de voință unilaterală.[84] În străinătate şi mai târziu şi în România, cu deosebire în perioada comunistă, dar şi astăzi, s-a vorbit mult despre „îndepărtarea" sau „demiterea" lui Nicolae Titulescu de la conducerea diplomației române, toate reproşurile fiind îndreptate către regele Carol al II-lea. Până la momentul demisiei, a existat şi un joc politic ocult, care urmărise scoaterea lui Titulescu din guvern, cu orice preț. Există încă aspecte neclarificate ale acestui caz.[85]

La conducerea diplomației de la Bucureşti a fost numit Victor Antonescu, iar autoritățile s-au grăbit să-şi anunțe aliații că România va continua aceeaşi linie în politica externă. Cu toate acestea, în cadrul diplomației europene se vorbea despre o schimbare a liniei politice a României, în sensul apropierii ei de Germania.[86]

Anul 1936 a fost marcat de o nouă criză internațională, doar aparent surprinzătoare, după părerea noastră. Este vorba despre remilitarizarea Renanei, prin pătrunderea şi instalarea armatei germane în această provincie, dintre cele mai industrializate şi mai bogate în resurse (fier şi cărbune) din întreaga țară. Aflată la frontiera de vest a Germaniei, în apropierea Belgiei şi Franței, Renania deține o poziție strategică specială. Acțiunea Germaniei de încălcare a prevederilor tratatului de pace prin remilitarizarea Renaniei a fost întreprinsă cu multă energie şi fermitate, iar reacțiile Marii Britanii şi mai ales ale Franței au fost anemice, lipsite de autoritate politică şi de hotărâre. Acest eveniment politico-militar şi reacția puterilor occidentale învingătoare în primul război mondial, au fost urmărite cu interes de către toate statele mici şi mijlocii, dar în special de către cele din Sud-Estul Europei, zonă de mare interes economic şi strategic pentru Germania. Lipsa franceză de reacție a convins aceste țări că garanțiile franceze nu vor produce efecte în cazul unor acțiuni germane în această zonă a Europei. În ceea ce privea România, poziția sistematic antigermană a ministrului de Externe, Nicolae Titulescu, i-a fragilizat raporturile cu Berlinul şi cu toate statele care propuneau revizuirea ordinii instituită prin sistemul de la Versailles şi a generat numeroase dispute legate de linia care ar fi trebuit abordată de către guvernul de la Bucureşti. Existau unii politicieni, ca Gheorghe Brătianu[87], care propuneau o alianță şi relații strânse, mai ales economice, cu Germania. Argumentația de fond a necesității schimbării orientării politice a României nu era numai faptul că Germania avea un dinamism economic, politic, militar şi de altă natură simțitor mai mare decât al puterilor occidentale, ci şi

---

[84] Armand Călinescu, *Însemnări politice*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1990, p. 309.

[85] Documente despre aceste acţiuni oculte există în arhiva fostului S.S.I., preluată de Departamentul Securităţii Statului, iar după 1989, de M.Ap.N. şi S.R.I.

[86] Privitor la aceste probleme sunt foarte interesante şi importante rapoartele diplomatice americane, de o neutralitate evidentă, în condiţiile cunoscutei neimplicări a Casei Albe în problemele politice europene, în deceniul al IV-lea al secolului al XX-lea.

[87] Gheorghe I. Brătianu (n. 1898 la Ruginoasa, jud. Iaşi-1953) a fost fiul lui Ion I.C. Brătianu. Istoric şi om politic român. Director al Institutului de Istorie Universală din Iaşi (1935-1940) şi al Institutului de Istorie Universală din Bucureşti (1941-1947). Membru al Academiei Române (1942). În 1930 a înfiinţat o grupare dizidentă în P.N.L., care propunea insistent o altă linie politică internaţională a României, respectiv alianţa economică, politică şi militară cu Germania.

complementaritatea economică. România avea un important excedent de produse petroliere, cereale, cherestea şi carne. Toate acestea erau necesare integral Germaniei. Achiziționându-le pe toate şi integral, Germania nu-şi asigura decât parțial necesitățile. În acelaşi timp, Germania era o mare exportatoare de maşini, utilaje, armament, tehnologii, toate strict necesare economiei româneşti. În acelaşi timp, Franța şi Marea Britanie, de care România îşi legase destinul politic, aveau imperii coloniale uriaşe, unde exploatau petrol, cherestea şi cereale, mai avantajos decât din România. Franța era cea mai mare putere agricolă din Europa. Cu toate acestea, nici după demisia lui Nicolae Titulescu din guvern, schimbarea orientării politice a României nu s-a produs imediat, cum au estimat majoritatea prognozelor europene, inclusiv cele germane. Germania spera că, imediat după retragerea lui Nicolae Titulescu, România nu va mai conta pe relația ineficientă din punct de vedere economic şi politico-militar cu Franța. Politica României, de menținere a alianțelor stabilite după primul război mondial şi de promovare a unei politici de prudență față de Germania şi față de celelalte state revizioniste, nu era una care să asigure securitatea României. Pe zi ce trecea, adversarii României Mari şi ai alianțelor ei deveneau tot mai puternici, iar prezumtivii ei aliați, tot mai fragili.

Politica Germaniei față de sistemul de securitate colectivă din estul şi din sud-estul Europei a fost una îndreptată spre slăbirea legăturilor de toate felurile dintre statele componente ale Micii Înțelegeri şi Înțelegerii Balcanice. Tentativa iluzorie a guvernului de la Belgrad de a încheia o alianță cu Italia, menită să stopeze penetrația germană în Sud-Estul Europei, nu a reuşit. În ianuarie 1937, fără să țină cont de părerile aliaților săi din Mica Antantă şi Înțelegerea Balcanică, Iugoslavia a încheiat un tratat cu Bulgaria, care şubrezea cele două alianțe din care făcea parte şi dovedea slăbiciunile lor. Cu toate insistențele României, Turciei şi Greciei de a determina Iugoslavia să declare că noul tratat cu Bulgaria nu afecta solidaritatea şi obligațiile țării față de Mica Înțelegere, guvernul de la Belgrad a refuzat. Două luni mai târziu, în martie 1937, Iugoslavia a semnat un *Pact cu Italia*, slăbind şi mai mult cele două alianțe. Apoi, statele Micii Înțelegeri au adoptat o poziție rezervată când s-a pus problema încheierii unui tratat cu Franța, care, în orice variantă dintre cele preconizate, ar fi fost îndreptat împotriva statelor revizioniste, din ce în ce mai puternice, mai active şi cu aderență sporită la nivelul opiniei publice europene, ca şi la nivelul opiniei publice din propriile state. În acea etapă din ascensiunea dreptei europene, aceasta nu era compromisă, rezolva multe din marile probleme social-economice ale statelor şi asigura un dinamism, în toate domeniile, evident superior celui al regimului politic al puterilor occidentale „democratice" şi al aliaților lor. În acelaşi timp, dreapta europeană a promovat o Justiție mult mai dreaptă, a limitat mult corupția şi abuzurile oligarhiei. Germania şi Italia au făcut progrese impresionante în deceniul al IV-lea. În epocă, aceste realități au ajuns să fie recunoscute, inclusiv în țările Micii Înțelegeri, în cadrul cărora prestigiul Germaniei şi Italiei a crescut constant şi, odată cu el, interesul opiniei publice şi a unei părți a clasei politice față de strângerea legăturilor politice şi economice cu aceste două puteri europene.

În anul 1937, cu sprijin german şi italian, Ungaria aştepta să înceapă negocieri privitoare la revendicări teritoriale şi încerca să determine România şi Cehoslovacia să le primească fără „discuții şi târguieli". Presiunea asupra statelor Micii Înțelegeri a

determinat încercarea acestora de a încheia un tratat cu Franța, care să le asigure securitatea. Franța era de acord cu o mulțime de amendamente foarte greu de realizat. Ea cerea ca tratatul să nu poată fi interpretat ca fiind o nouă încercare de constituire a unei vaste grupări politice antigermane sau anti-italiene, mai cerea ca tratatul să nu creeze nici o nedumerire la Londra şi condiționa cu necesitatea colaborării ferme a membrilor Micii Înțelegeri cu guvernul francez în toate demersurile sale. Condițiile impuse de diplomația de la Paris denotau slăbiciunea Franței din a doua jumătate a deceniului al patrulea şi recunoaşterea de către aceasta a influenței crescânde a Germaniei şi Italiei. Aceste negocieri s-au încheiat cu un eşec, care a consfințit scăderea influenței franceze în centrul şi sud-estul Europei. De asemenea, această situație convingea observatorii de imposibilitatea statelor din aceste zone ale Europei de a-şi asigura securitatea economică şi politică prin sistemul colectiv pe care au încercat să se bazeze întreaga perioadă de după primul război mondial. Toate evoluțiile politice internaționale din anii 1937-1939 au fost defavorabile statelor din centrul şi sud-estul Europei. La această situație externă a statelor la care ne referim a contribuit din plin şi faptul că pe plan intern s-au manifestat puternic curentele politice de dreapta, favorabile apropierii de Germania şi Italia, văzute de o tot mai mare parte a opiniei publice ca fiind statele cele mai reprezentative ca modele şi ca purtătoare ale progresului general al Europei şi chiar al Omenirii. Aceste grupări de dreapta propuneau statelor lor linii politice apropiate intereselor germane şi adeseori opuse liniilor politice tradiționale ale statelor lor. Cele mai afectate erau curentele de centru şi cercurile de influență ale minorităților naționale, mai ales influentele comunități evreieşti, deranjate de politica națională a partidelor de dreapta. Această politică națională a dreptei europene era apreciată de susținători ca fiind „profund națională", iar de adversari ca fiind „extremistă". Jocul de cuvinte a fost şi a rămas până astăzi o armă importantă de transmitere a mesajului politic.

În perioada anilor 1937-1939, Germania a reuşit să profite din plin de dezacordurile politice ale statelor care ar fi putut să se opună înarmării Germaniei şi politicii ei externe, în numele *Tratatului de la Versailles* şi a păstrat un ritm constant ascendent de dezvoltare economică, înarmare, asigurare de alianțe şi exploatare în folos economic şi politic propriu a situației internaționale. Pentru rezolvarea problemei unificării depline a majorității germanilor în interiorul statului național, au fost proiectate anexarea Austriei şi dezmembrarea Cehoslovaciei. Proiectul acestor obiective se baza pe logica evidentei şi doveditei imobilități a Franței şi pe bunăvoința Marii Britanii. Planul era riguros şi logic construit. Anexarea Austriei cataliza dezmembrarea Cehoslovaciei şi anexarea Regiunii Sudete (cu 3,5 milioane de germani), iar controlul asupra Boemiei permitea viitoarea preconizată acțiune militară în Polonia. Dacă în deceniul al treilea Germania acționase în relațiile internaționale bazându-se pe obiective formulate pe termen scurt, promovate în mare parte prin politica „faptului împlinit", în anii 1937-1939, Berlinul a trecut la formularea unor proiecte politice de anvergură, pe termen mediu şi lung, care să rezolve istoricul deziderat german al *spațiului vital*. După al doilea război mondial, învingătorii au prezentat adeseori planurile Germaniei ca fiind opera unui paranoic descreierat, având ținte utopice. O analiză ştiințifică şi implicit imparțială a proiectelor Germaniei contrazice aprecierile americano-britanico-sovieto-evreieşti de

după al doilea război mondial, privitoare la neviabilitatea proiectelor germane. Ceea ce a împiedicat în final punerea în aplicare a proiectelor Germaniei a fost înfrângerea țării în război. Aceleaşi obiective au reînceput a fi puse în aplicare, cu alte mijloace (economico-financiare şi diplomatice) şi pe o suprafață mai restrânsă, după încheierea Războiului rece şi după ce Germania a redevenit cea mai mare putere economică din Europa.

În anul 1937, la Londra s-a instalat guvernul condus de Neville Chamberlain, dispus să coopereze cu Germania în deciziile privitoare la gestionarea crizelor internaționale. Această cooperare a fost numită, după război, „politică de concesii" față de Germania, termen contestabil, în condițiile în care, în virtutea egalității în drepturi a statelor, Germania nu avea de ce să fie exclusă de la procesul decizional internațional. Neville Chamberlain îi numea pe Hitler şi pe Mussolini ca fiind „oameni de stat raționali".

Privitor la anexarea Austriei, este de remarcat faptul că ea a avut loc într-o epocă de puternică influență a spiritului național în întreaga Europă şi în lume. În general, întreaga opinie publică internațională a văzut în procesul de unificare a Germaniei din a doua jumătate a secolului al XIX-lea un fenomen pozitiv, admirat, un model european. Apartenența austriecilor la marea familie germană nu era contestată de nimeni. După al doilea război mondial, statele care, în trecut, felicitaseră guvernul de la Berlin pentru modul în care şi-a realizat unitatea națională (inclusiv prin forța armelor), n-au mai fost de acord ca Austria să fie încorporată Germaniei. De altfel, este de observat că majoritatea lucrărilor publicate după al doilea război mondial, scrise în sistemul de control ideologic care se manifestă pe plan mondial, sunt marcate de abordări făcute prin prisma viziunilor politice generate de interesele învingătorilor în război. Această caracteristică devine mai accentuată când este vorba de informația vehiculată în mass-media controlată de puterea politică şi de lumea financiară.

Neville Chamberlain a propus crearea unui „colegium" format din Marea Britanie, Franța, Germania şi Italia, care să rezolve toate problemele litigioase ale Europei. Propunerea era şi rezultatul faptului că devenise evidentă imposibilitatea Ligii Națiunilor de a rezolva marile crize din lume şi de a uşura trecerea omenirii la noile game de interese care se doreau a fi promovate pe plan internațional, în condițiile în care fostele tratate deveneau adeseori frâne în calea evoluției unor națiuni şi a unor proiecte internaționale. Chamberlain afirma că unele pretenții ale Germaniei şi Italiei trebuiau satisfăcute chiar şi cu prețul unor sacrificii. Era evident că principalele sacrificii urmau a fi făcute de către statele mici şi mijlocii din Centrul şi Sud–Estul Europei, care se opuseseră expansionismului german în zonă, îşi legaseră destinul de Marea Britanie şi de Franța, iar, în finalul perioadei interbelice, rămăseseră izolate şi în imposibilitate de a-şi promova vechile interese, fiind îndemnate să-şi modifice pe fond orientarea economică şi politică. Guvernul regal de la Bucureşti, spre exemplu, care promovase constant o linie politică distantă față de Berlin, s-a trezit în situația în care Franța nu îi mai cumpăra produsele de export şi România s-a trezit cu Germania pe post de client economic şi de principal furnizor al ei. Complementaritatea economică a României cu Germania a catalizat brusc interese politice şi economice contrare liniei politice promovate după primul război mondial, linie cel mai reprezentativ ilustrată de Nicolae Titulescu. Interesele economice apropiau de la sine

cele două țări, chiar şi împotriva voinței guvernanților români, dominați de direcții politice pornite adeseori din interese care nu erau legate de nevoile de dezvoltare a țării.

La 13 martie 1938 a avut loc anexarea Austriei de către Germania. Hitler şi-a făcut o intrare triumfală în Viena. Entuziasmul majorității poporului austriac a fost deosebit de mare. Astăzi, se scrie foarte puțin despre acest lucru. Se insistă mai mult pe aspectele care separă Austria de Germania, decât pe cele care le unesc, respectiv pe cele de ordin etnic, cultural şi de civilizație. Cei care se opuneau Anschluss-ului au fost catalogați ca fiind doar privilegiații fostei Austrii independente, care-şi pierdeau prerogativele politice şi administrative. Alipirea Austriei a crescut puterea Germaniei. Capacitățile economice şi resursele naturale ale Austriei le depăşeau cu mult pe cele ale fostelor colonii germane pierdute după primul război mondial în favoarea învingătorilor în război. Prin această anexare, Germania dobândea frontieră comună şi cu Italia, Iugoslavia şi Ungaria. De asemenea, Germania înconjura aproape complet Cehoslovacia şi prelua controlul căilor de comunicații ale acestei țări cu estul Europei. Se creaseră în acest fel premisele formării unui mare bazin economic, sub control german, format din Iugoslavia, Bulgaria şi România, state care dețineau majoritatea produselor necesare Germaniei în iminentul război care se profila. În proiectele germane, acest spațiu economic ar fi trebuit să rămână în afara teatrului de operații. Franța şi Marea Britanie nu au considerat necesară dezbaterea evenimentelor din Austria la Liga Națiunilor, deşi tratatele de la Versailles şi Saint Germain confereau forului mondial drepturi speciale în această problemă. De altfel, premierul britanic Neville Chamberlain a şi apreciat Anschluss-ul drept „o problemă rezolvată în familie". Felul în care s-a finalizat anexarea Austriei a convins şi mai mult politicienii de la Berlin că Marea Britanie şi Franța sunt prea slabe pentru a se opune Germaniei.

Anexarea Austriei a îngrijorat mult toate statele din centrul şi estul Europei, cu deosebire România. În mai 1938, aflat în misiune la Paris, ministrul român de Externe, Nicolae Petrescu-Comnen, declara că Germania a ajuns la fruntariile României şi doreşte petrolul, bogățiile țării şi noi piețe de desfacere. Guvernul român dorea să preîntâmpine crearea unei hegemonii germane asupra comerțului exterior al țării, dar eforturile sale nu au dat rezultatele dorite de politicienii aflați la putere. Ministrul român de Externe informa Parisul asupra faptului că, în cazul unui atac german împotriva Cehoslovaciei, urmat de o intervenție anglo-franceză împotriva Germaniei, România va ataca şi ea Germania. Diplomația de la Bucureşti a făcut repetate demersuri la Londra şi la Paris prin care solicita celor două puteri occidentale să frâneze penetrația germană în România. În mare parte, politicienii români se temeau mai mult de creşterea influenței dreptei româneşti, mai ales a legionarilor, care era şi aşa foarte mare, decât de comerțul cu Germania, benefic României. În noiembrie 1937, dreapta obținuse peste 25% din voturi, în condițiile în care fusese marginalizată în majoritatea mass-mediei, controlată de cercurile internaționale şi interne antilegionare, mai ales de către evrei. De asemenea, regele şi Partidul Național Liberal de guvernământ acționaseră cu toate mijloacele împotriva mişcării legionare. Această teamă de dreapta internă cataliza eforturile antigermane ale guvernului regal român şi ale influentei camarile regale, în cea mai mare parte evreiască. Guvernul britanic a recunoscut că nu doreşte să întreprindă nimic care să

facă Germania să se simtă încercuită. Lipsa de sprijin francez şi britanic pentru o politică românească de rezistență în fața Germaniei, a condus la o accelerare a penetrației intereselor economice germane în România. Cu toate acestea, Germania nu era mulțumită de ritmul de dezvoltare a relațiilor economice germano-române. Germania urmărea ca prin intermediul intereselor economice să obțină şi rezultate politice. Ea spera ca în cazul unui război cu Cehoslovacia, România să-şi păstreze neutralitatea. Cei care luptau pentru limitarea penetrației intereselor economice ale Germaniei în România, temându-se că îşi vor pierde influența în fața legionarilor, omiteau un lucru foarte important. Din această cooperare economică, România avea de câştigat, din punct de vedere financiar şi al dezvoltării economice generale a țării.[88]

Diplomația românească a făcut eforturi pentru a realiza un tratat între Cehoslovacia şi Polonia. Demersul a eşuat pentru că, după cum am mai arătat, Polonia aştepta ca în cazul dezmembrării Cehoslovaciei să obțină unele teritorii pe care le revendica. România a făcut demersuri şi pe lângă Iugoslavia, ca împreună să încerce să sensibilizeze marile puteri asupra consecințelor atacării Cehoslovaciei de către Germania şi apoi şi de către Ungaria. România şi Iugoslavia erau decise ca în cazul unui atac al Ungariei asupra Cehoslovaciei, ele să intervină armat împotriva Ungariei. În martie 1938, ministrul sovietic la Praga, Alexandrovski, a vizitat Bucureştiul şi a negociat trecerea trupelor sovietice peste teritoriul României pentru o intervenție militară în favoarea Cehoslovaciei. În vara anului 1938, guvernul de la Bucureşti a permis aviației Uniunii Sovietice să survoleze teritoriul României pentru a transporta echipamente militare în Cehoslovacia. Armata română a luat toate măsurile pentru a pune în aplicare înțelegerile Micii Antante. *Conferința de la München* a blocat în mod neaşteptat toate proiectele de sprijinire a Cehoslovaciei. Astăzi ştim că aceste demersuri ale Bucureştiului au fost cunoscute de guvernul german. Acțiunile diplomatice româneşti din acea perioadă erau ostile Germaniei. Era previzibil că această ostilitate se va îndrepta împotriva României, de îndată ce Germania va ajunge în situația de a influența decisiv soarta României. Analizând activitatea diplomatică românească din ultima parte a deceniului al IV-lea, constatăm că acțiunile încorporau o anume disperare şi o agitație deosebită. România dorea să-şi escaladeze angajamentul, cu toate că posibilitățile ei erau modeste. Mica Înțelegere nu viza situații de criză în care vreuna dintre țări să fie atacată de mari puteri ale Europei. *Tratatul Micii Înțelegeri* viza în mod special Ungaria. Angajarea României în problematica europeană majoră, împotriva deciziilor marilor puteri, fără sprijinul aşteptat din partea Franței şi Marii Britanii, putea avea consecințe dramatice pentru țară. Chiar şi aprobarea trecerii trupelor sovietice peste teritoriul României, fără acordul Poloniei, avea ca urmări prevăzute denunțarea *Tratatului româno-polon* şi intrarea României în război. Conflictul germano-cehoslovac amenința să conducă la implicarea mai multor state, ceea ce ar fi condus la un război european. La acest pericol, se adăugau şi relațiile proaste ale României cu vecinii, care expuneau țara posibilității unei invazii străine, în scop de rapturi teritoriale.

La 29 septembrie 1938, a avut loc *Conferința de la München*, a collegium-ului compus din Marea Britanie (Chamberlain), Franța (Daladier), Germania (Hitler) şi

[88] Au urmat timpuri, în perioada comunistă şi post-comunistă, când România a făcut reale eforturi pentru a-şi apropia colaborarea economică a Germaniei.

Italia (Mussolini). Conferința a acceptat solicitările Germaniei, care se constituiau într-un plan de pace, respectiv în evitarea războiului, prin acceptarea anexării Regiunii Sudete de către Reich.

Chamberlain, ca şi ceilalți lideri ai statelor membre în collegium-ul de la München, au proclamat succesul conferinței, prezentând-o ca pe un act istoric care a salvat pacea în Europa. Printre scepticii cei mai lucizi ai acestei poziții, s-a numărat şi regele României. El a efectuat o vizită de trei zile la Londra, în noiembrie 1938. În cursul discuțiilor cu Chamberlain şi alți oficiali britanici, Carol al II-lea a solicitat sprijin politic (pentru a se apăra de penetrația germană) şi financiar (pentru achiziții de armament). Regele României dorea să cunoască dimensiunea angajamentului Marii Britanii în apărarea fostelor ei aliate din primul război mondial, din centrul şi din estul Europei. Chamberlain a fost evaziv, a evitat orice fel de angajament şi a precizat că Marea Britanie nu a fost de acord ca Germania să preia controlul asupra centrului şi sud-estului Europei, dar acest lucru este inevitabil, datorită unor forțe naturale. Chamberlain considera că Germania ar trebui să dețină preponderența economică asupra centrului şi sud-estului Europei. Singurul politician cu care Carol al II-lea a purtat discuții la Londra şi care avea o poziție diferită, a fost ambasadorul S.U.A. la Londra, Joseph Kennedy. El era de părere că dacă Germania intra în România, Marea Britanie nu mai putea aştepta şi ar trebui să lupte. Joseph Kennedy a propus guvernului britanic să înarmeze armata română.[89] De la Londra, regele României s-a deplasat la Paris, unde a purtat discuții care s-au înscris pe aceeaşi linie cu cele de la Londra. Franța nu se implica în protecția României, după ce, timp de 20 de ani, influențase decisiv politica externă a României. Franța a oprit România, după primul război mondial, să se înțeleagă cu Uniunea Sovietică, fapt a cărui importanță am relevat-o în prezenta lucrare.[90] Franța a îndemnat Bucureştiul la o politică de distanțare față de Germania şi tot ea lăsa acum România pe mâna acesteia. Regele Carol al II-lea a înțeles că linia politică pro-occidentală promovată de România, timp de două decenii, se prăbuşea.

Cercetătorii ştiințifici şi analiştii politici ai celor peste şapte decenii care au trecut, au pus mereu această atitudine britanică, ca şi pe cea similară franceză, pe seama slăbiciunii puterilor occidentale în fața dinamismului economic, social şi politico-militar al Germaniei. Nouă ni se pare că foarte numeroasele lucrări de specialitate publicate după al doilea război mondial nu evidențiază în suficientă măsură interesele occidentale față de această politică ofensivă a Germaniei. La sfârşitul primului război mondial, după cum este cunoscut, Marea Britanie şi Franța şi-au păstrat uriaşele imperii coloniale şi le-au lărgit, prin alipirea coloniilor confiscate Germaniei. Preluând controlul asupra centrului, estului şi sud-estului Europei, Germania îşi asigura sursele de materii prime, energie, piețe de desfacere şi resurse naturale. Ca urmare, ea nu punea presiune politică şi economică asupra imperiilor coloniale francez şi britanic. Extinzându-şi influența şi controlul asupra zonelor răsăritene ale continentului, Germania intra în contact şi coliziune cu interesele Uniunii Sovietice. Ori, politicienii britanici şi francezi nu-şi doreau nimic cu mai multă ardoare decât un conflict sovieto-german, care le asigura liniştea în vestul

[89] Vezi şi Aurel Preda Mătăsaru, *op. cit.*, p. 256.

[90] Pentru clarificări, vezi Corvin Lupu, *Aspecte referitoare la problema apartenenței Basarabiei la România şi la relațiile româno-sovietice, reflectate în documente diplomatice americane*, în „Acta Universitatis Lucian Blaga", Anul II, Nr. 1-2/2002, Editura ROSETTI, Bucureşti, p. 104-115.

Europei, în colonii şi în restul lumii. În acelaşi timp, Germania avea resursele militare necesare pentru a stăvili ascensiunea comunismului în Europa. Iată deci o serie foarte importantă de motive care ne pot obliga să acceptăm că expansiunea intereselor germane înspre est convenea puterilor occidentale şi le determina să sacrifice fostele lor aliate, între care şi România.

Vizitele regelui României la Londra şi la Paris au fost urmate de vizita în Germania şi de întâlnirea lui Carol al II-lea cu Hitler de la Berghof. Obiectivul principal al vizitei l-a constituit discutarea proiectului încheierii unui acord economic româno-german. Cu acest prilej, Hitler a încercat să-l impresioneze pe regele României, aşa cum făcuse şi cu alţi importanţi şefi de state şi de guverne. La primire a participat aproape toată elita politico-militară a Reich-ului. Führer-ul i-a prezentat regelui dezvoltarea economică fulminantă a Germaniei, nivelul armamentului de toate felurile, succesele cercetării ştiinţifice, după care i-a cerut direct să abandoneze linia politică externă a ţării, să renunţe la garanţiile anglo-franceze, să treacă în tabăra Germaniei şi să-i aducă la guvernarea României pe legionari. Regele nu s-a pierdut cu firea în faţa acestor presiuni foarte mari. Nu s-a arătat foarte impresionat de dezvoltarea economică, fără să manifeste nici dezinteres. A răspuns diplomatic, calm şi a promis că va reflecta asupra tuturor problemelor ridicate de partea germană. Hitler a fost deranjat de poziţia lui Carol al II-lea. În toate timpurile, puterile nu agreează şefii de state mici şi mijlocii care se manifestă demn. Marilor puteri la plac slugarnicii. Ca urmare, Hitler i-a declarat frontal regelui: „Ştiţi, Sire, pentru mine nu există decât un singur dictator al României, şi acesta este Codreanu”.[91] La plecarea din Germania, în apropiere frontierei dintre Bavaria şi Austria, trenul regal român a fost tras pe o linie înfundată, într-o pădure, înconjurat de forţe SS, cu pistoalele mitralieră în poziţie de tragere. Suita regală a fost convinsă că Hitler a ordonat asasinarea regelui României, în scopul preluării controlului asupra ţării. Era perioada asasinatelor politice în Europa. Chiar şi cumnatul lui Carol al II-lea, regele Iugoslaviei, Alexandru, fusese asasinat la Marsilia, împreună u ministrul francez de Externe, Louis Barthou (1934). Abia după şase ore, trenului i s-a dat liber de plecare şi suita a răsuflat uşurată. Regele nu şi-a pierdut nici o clipă cumpătul, dar gestul germanilor l-a deranjat tare. Pe parcursul călătoriei regele s-a decis să ordone asasinarea liderilor legionari aflaţi în detenţie la Râmnicu-Sărat, în frunte cu Corneliu Zelea Codreanu.

Pe parcursul negocierilor tratatului, a fost de o uriaşă importanţă un fapt de asemenea destul de puţin analizat în ultimele şapte decenii: şeful delegaţiei germane, Helmut Wohlthat, a cerut o poziţie comercială privilegiată pentru Germania, în schimbul căreia guvernul de la Berlin garanta frontierele României. A fost ultima şansă de salvare a României Mari, în condiţiile în care Uniunea Sovietică făcea mari presiuni pentru reocuparea Basarabiei, Ungaria pentru Transilvania, iar Bulgaria pentru Dobrogea, iar Banatul putea fi oricând revendicat de sârbi. Guvernul României şi regele au „jucat la două capete” şi, dorind să menţină linia pro-occidentală, au pierdut uriaşa şansă a garanţiilor germane. Trebuie menţionat că, la acea oră, existau o serie de politicieni ş cercuri economice din România, mai ales evreieşti şi sub influenţă evreiască, care se manifestau neîncrezătoare în garanţiile pe care le oferea Germania, zădărnicind demersurile pe această linie. Până la 23 martie

[91] Vezi şi Aurel Preda Mătăsaru, *op. cit.*, p. 274.

1939, când a fost semnat *Tratatul economic româno-german*, Berlinul şi-a asigurat promovarea intereselor sale prin acel document, dar România nu a primit garanții teritoriale, pentru că nu a vrut să renunțe la garanțiile anglo-franceze, care erau pur teoretice şi care nu au produs efectele benefice aşteptate, fapt care era deja evident, din acel moment istoric. Evenimentele din China, Etiopia, Austria şi Cehoslovacia, dovediseră că Franța şi Anglia nu erau decise, nu erau capabile şi nu doreau să opună rezistență politicii expansioniste a Germaniei, Italiei şi Japoniei. Dacă Franța şi Anglia nu s-au implicat decisiv diplomatic şi militar pentru a nu permite intrarea unor state est-europene în sfera de influență germană, ele nici nu le-au asistat financiar şi nu le-au înarmat, ceea ce confirmă cele afirmate anterior, o dată în plus. O altă cauză pentru care Marea Britanie şi Franța tolerau acțiunile germane de penetrare în centrul şi în sud-estul Europei a fost convingerea că guvernările antigermane din aceste regiuni se vor opune, ceea ce va crea Germaniei dificultăți în această zonă, iar în caz de război regiunea va fi şi ea teatru de operații, împotriva voinței Berlinului, ale căror interese economice vor fi afectate. Astfel, după strategia occidentală, presiunea germană asupra Franței şi Marii Britanii ar fi fost mult diminuată.

O altă motivație a toleranței occidentale față de acțiunile Germaniei în centrul şi în estul Europei era impresia că dispariția Imperiului austro-ungar, în 1918, a creat un vid care trebuia umplut, iar puterea care-l putea umple cel mai bine era Germania.[92]

După semnarea tratatului economic cu Germania, susținătorii liniei politice filo-occidentale au influențat guvernul României să semneze tratate economice şi cu Franța (31 martie 1939) şi cu Marea Britanie (11 mai 1939). Garanțiile anglo-franceze, acordate României, Poloniei şi Greciei, au creat doar speranțe în rândul unor cercuri politice şi ale opiniei publice că se va putea contracara amenințarea germană şi se va putea crea un front de rezistență antigerman în Balcani. Încurajări pe această linie ofereau şi negocierile anglo-franco-sovietice (aprilie-august 1939), care vor fi şi ele întrerupte cu o zi înaintea semnării *Tratatului Molotov-Ribbentrop* (23 august 1939). În primăvara şi în vara anului 1939, diplomația românească a sondat Parisul şi Londra pentru a cunoaşte cum vedeau cele două state occidentale în care ea îşi mai punea o parte din speranțe, problema garanțiilor. De la Londra a reieşit cu claritate că Marea Britanie garanta României independența, nu şi integritatea teritorială. Evitând să garanteze statu-quo-ul teritorial, garanțiile occidentale încurajau practic revendicările teritoriale ale Ungariei şi Bulgariei față de România. Garanțiile urmăreau menținerea păcii, deci nu permiteau ca prin forța armelor să aibă loc schimbări de frontiere. Orice alte „aranjamente" politico-diplomatice ale Germaniei, Italiei sau Ungariei, nu aveau ca efect declanşarea acțiunilor rezultate din obligațiile statelor garante.

Este de menționat că această abordare de „pericol" german, la care ne-am referit şi noi şi care este de găsit în majoritatea lucrărilor de specialitate, scrise în perioada regimurilor politice controlate de învingătorii Germaniei în război, aparține cercurilor regale şi guvernamentale din România. Opoziția de dreapta, cu deosebire Mişcarea Legionară, vedea altfel situația internațională a României. Mişcarea Legionară era cea mai puternică mişcare națională românească în preajma celui de al doilea război mondial. Ea avea o mare aderență populară. Avea elite intelectuale

[92] Cel care a interpretat această teză, vehiculată în Marea Britanie interbelică, este istoricul britanic Arnold Toynbee, în lucrarea *Survey of International Affairs, 1939-1946,* Oxford University Press, 1955.

deosebite. Avea de partea ei majoritatea zdrobitoare a tineretului între 14 şi 20 ani, care nu votase încă, în noiembrie 1937 şi se afla pe un evident trend ascendent. Legionarii considerau că relaţia României cu Germania era cea mai importantă pentru ţară, asigurându-i o dezvoltare rapidă. Ei considerau că politica promovată de Germania, cea mai mare putere economică a Europei, este cea care sprijină dezvoltarea naţiunii, a culturii şi a civilizaţiei tradiţionale a poporului şi cea care putea scoate ţara de sub controlul acoperit al reţelei internaţionale evreieşti, ţesută cu atâta grijă, timp îndelungat şi susţinută, din interese străine naţiunii, de camarila regală şi de guvernele aservite regelui, inclusiv de cel al tinerilor liberali, conduşi de Gheorghe Tătărescu. Legionarii sprijineau alianţa cu Germania, de pe picior de parteneriat egal, nu de aservire a României faţă de guvernul de la Berlin. Sprijinitoare ale relaţiei cu Germania erau şi minorităţile maghiară (aprox. 1,5 milioane locuitori) şi germană (aprox. 800.000 locuitori). Evreii şi minorităţile slave sprijineau relaţiile României cu Franţa şi Marea Britanie. Astăzi, într-o abordare ştiinţifică, dezbrăcată de orice înclinaţie politică, nu se poate vorbi despre un interes naţional românesc mai mare pentru alianţa cu Franţa şi Marea Britanie, decât pentru cea cu Germania. Dacă din punct de vedere politic dimensiunea interesului naţional faţă de una sau alta dintre taberele europene este discutabilă, este cert că, din punct de vedere economic şi al politicii naţionale a românilor, alianţa cu Germania oferea perspective mai bune. Credem că timpul a clarificat ideea că regimurile auto-intitulate „democratice", au şi ele tarele lor, astfel că argumentele legate de superioritatea regimului „democratic" francez sau britanic faţă de cel naţional-socialist german, au o mare doză de propagandă politică. Fiecare din cele două forme de guvernare avea avantajele şi dezavantajele lui. În această apreciere, desigur nu luăm în calcul aspectele legate de violenţele din timpul războiului mondial, când ambele tabere au comis orori împotriva adversarilor.

Tratatele economice ale României cu Franţa şi Anglia au produs efecte minore în viaţa economică a României, spre deosebire de tratatul economic cu Germania, care a catalizat mult relaţiile economice bilaterale. Germania a fost un partener economic serios al României. Chiar şi în timpul războiului, când Germania nu a mai avut bani lichizi, ea a achitat în aur, iar când nu a mai avut nici aur şi s-au acumulat datorii mari, mareşalul Antonescu a oprit anumite livrări de produse, până la o viitoare achitare a datoriilor. Totuşi, s-au acumulat şi datorii mari ale Germaniei, dat fiind volumul uriaş de livrări de produse româneşti şi criza generală europeană datorată războiului. Astfel s-a ajuns ca unele produse destinate Germaniei şi care nu au fost livrate, să fie găsite depozitate de armata sovietică şi confiscate, ca şi pradă de război. Datoriile Germaniei rămase neachitate faţă de România au provenit din anii 1943 şi 1944. Evenimentele de la 23 august, au întrerupt plăţile.[93]

Tratatul economic româno-german a produs efecte şi în sensul că a devenit o bază juridică pentru alte astfel de tratate ale Germaniei cu state central şi sud-est europene.

Conferinţa de la München a fost urmată de cereri ale României şi Cehoslovaciei, adresate puterilor semnatare ale *Acordului de la München*, prin care se solicitau

[93] Cercetătorul român, de cetăţenie germană, stabilit în Elveţia, Radu Eugen Golban, a găsit documente germane autentice, din care rezultă că Germania a rămas cu o datorie istorică faţă de România, care, la nivelul anului 2012, se ridica la valoarea de 19 miliarde de euro.

garanții teritoriale pentru ceea ce mai rămăsese din Cehoslovacia. Guvernul britanic le-a respins, fiind prioritar preocupat de lărgirea colaborării industriale şi bancare cu Germania. Franța nu promova inițiative care nu erau în concordanță cu interesele britanice. Înțelegerea puterilor în dauna statelor mici şi mijlocii a fost mereu o constantă a politicii continentale. Aşa după cum s-a mai arătat în prezenta lucrare, o situație similară s-a întâmplat cu statele Micii Înțelegeri şi după *Acordul din Malta* (2-3 decembrie 1989), doar că, în cazul Cehoslovaciei, dezmembrarea s-a făcut cu complicitatea unor factori politici interni, cu deosebire din rândul minorităților naționale, aduşi la putere cu sprijinul unor servicii de informații străine, cu prilejul „revoluției de catifea".

Pentru guvernul german era o certitudine faptul că o Cehoslovacie liberă, chiar şi fără o importantă parte a Boemiei, va fi o sursă permanentă de insecuritate. În orice clipă ar fi putut primi sprijin din partea inamicilor Germaniei, ar fi putut revendica teritoriile care i-au aparținut în istorie, indiferent de etnia locuitorilor acestora. Acesta era motivul pentru care, încă din primăvara anului 1938, Hitler declarase că Cehoslovacia trebuia distrusă. La 15 martie 1939, armata germană a invadat Cehoslovacia şi a ocupat Praga. Conducerea statului, în frunte cu preşedintele Edouard Benes, s-a refugiat la Londra, rămânând în exil, până la sfârşitul celui de al doilea război mondial. Dezmembrarea Cehoslovaciei şi ocuparea militară a ei, fără nici un fel de opoziție din partea altor puteri europene, a reprezentat începutul perioadei în care Germania acționa cu libertate totală, în forță, pentru preluarea controlului asupra întregului continent. Trebuie remarcat un fapt, mereu trecut sub tăcere, în cei peste 70 de ani care au trecut de la acele evenimente. O mare parte a popoarelor europene (procentul este greu de cuantificat) au agreat dominația germană asupra continentului, după unele păreri, discutabile şi ele, într-un procent mai mare decât au agreat europenii dominația americană, ulterior celui de al doilea război mondial. Desigur, în lipsa unei cercetări ştiințifice pe această temă, acest comentariu poate fi interpretat ca fiind o simplă supoziție, sau chiar o speculație.

După 15 martie 1939, guvernul britanic, prin vocea premierului Neville Chamberlain, a dezavuat acțiunea militară germană şi ocuparea unei părți a Cehoslovaciei, precizând însă că acea declarație nu reprezintă garantarea frontierelor teritoriilor rămase Cehoslovaciei şi nici o garantare a statu-quo-ului. Marea Britanie accepta să coopereze politic cu statele amenințate, dar în afara cazurilor în care ar fi fost implicată şi Uniunea Sovietică. Această poziție britanică, lăsa totalmente fără sprijin cel puțin România, Polonia, Finlanda şi țările baltice.

După rezolvarea, din punctul german de vedere, a problemei Cehoslovaciei, ministrul de Externe, Joachim von Ribbentrop, a cerut guvernului polonez să înceapă negocieri cu Germania privitoare la: 1) modificarea statutului oraşului liber Danzing (Gdansk); 2) stabilirea traseului unei căi ferate şi a unei autostrăzi, cu caracter extrateritorial, care să lege Germania de Danzing; 3) rectificarea frontierei de stat în regiunea Oderberg şi 4) precizarea poziției politice a Poloniei față de axa Roma-Tokyo-Berlin. Începea o nouă etapă din efortul Germaniei pentru controlul asupra întregii Europe.

În ciuda resentimentelor față de comunism şi față de Uniunea Sovietică, din dorința de a stopa influența germană în România, guvernanții de la Bucureşti au ajuns să fie dispuşi să colaboreze militar şi cu guvernul de la Kremlin. Această

poziție este şi rezultatul dorinței de menținere la putere, în condițiile în care era cunoscut că germanii sprijineau Mişcarea Legionară pentru guvernarea României. Este deci de observat şi această politică de rămânere la putere „cu orice preț", care făcea ca interesul național să fie văzut ca fiind cel al interesului de grup. Argumentele economice şi naționale româneşti, oferite de Germania şi de legionari, nu erau acceptate de guvernul de centru de la Bucureşti. Acest lucru va cataliza prăbuşirea României Mari şi a puterii politice care a guvernat România interbelică. Atitudinea antidemocratică a regelui şi a partidelor istorice, influențate de Franța şi de Marea Britanie, a contribuit decisiv la ruptura totală a clasei politice româneşti, prin eliminarea legionarilor şi comuniştilor din viața politică a țării, radicalizând cele două mişcări politice. Urmările au fost catastrofale.

Pe de altă parte, din punct de vedere diplomatic, privit din perspectivă istorică, *Pactul de neagresiune al României cu Uniunea Sovietică*, pe care şi l-au propus ca obiectiv guvernanții de la Bucureşti, în vara anului 1939, nu ar fi fost de rău augur.

La 3 aprilie 1939, a fost finalizat la Berlin „Planul alb". Acesta prevedea atacarea Poloniei de către Germania, până la 1 septembrie 1939. Marea Britanie, în calitate de putere garantă a Poloniei, a încercat să determine Germania să accepte ca orice modificare ce se va aduce frontierei de stat cu Polonia, să se facă pe cale paşnică.

În perioada aprilie-august 1939, au avut loc negocieri franco-anglo-sovietice, care urmăreau încheierea unei înțelegeri politice şi a unei convenții militare de ajutor reciproc. În vederea atingerii acestor două obiective, s-a avut în vedere încheierea unui pact de asistență mutuală între parteneri şi acordarea de garanții pentru statele care aveau frontiere comune cu Uniunea Sovietică, din partea celor trei state aflate în negocieri. Din punct de vedere militar, acordurile urmăreau să stabilească cu precizie natura şi volumul ajutorului reciproc în caz de agresare a oricăreia dintre țările cărora li se ofereau garanții. România a sperat în succesul acestor negocieri. Ministrul român de Externe, Grigore Gafencu, i-a declarat adjunctului comisarului sovietic pentru Afaceri externe, Vladimir Potemkin, că România se va plasa în tabăra creată de alianța puterilor occidentale cu Uniunea Sovietică. Negocierile s-au purtat cu reținere, datorită intereselor diferite ale celor trei state. Uniunea Sovietică avea numeroase motive de nemulțumire, din punctul ei de vedere, față de tratamentul care i se aplicase în trecut, în primii ani de bolşevism. Fusese agresată de Marea Britanie şi Franța, după primul război mondial, fusese supusă embargoului, ulterior fusese ignorată (la *Conferința de la München* nu fusese invitată), iar în momentul în care Germania ajunsese în situația de a prelua controlul asupra unei mari părți a Europei, i se cerea sprijinul şi garanții pentru state care-i fuseseră ostile, sau care chiar o agresaseră, cum a fost cazul Poloniei. La Kremlin, exista un puternic curent care se pronunța în favoarea unei alianțe cu Germania, față de care Uniunea Sovietică avea mai multe interese de natură economică, tehnologică şi de înarmare. În plus, Germania nu a fost ostilă regimului bolşevic, chiar dacă în doctrina Partidului Național Socialist, aflat la putere în Germania, bolşevismul nu era acceptat. Sovieticii considerau aceste negocieri ca fiind doar o tatonare a Franței şi a Marii Britanii şi o încercare a lor de a înrăutăți relațiile sovieto-germane. În Marea Britanie, premierul Chamberlain privea aceste negocieri cu răceală şi dezinteres. Ca urmare, ele au eşuat, iar Uniunea Sovietică a finalizat cu succes, din punctul ei şi al Germaniei de vedere, *Tratatul Molotov-Ribbentrop*.

Discuțiile pentru semnarea acestui tratat, au început în 19 august 1939, când Viaceslav Molotov l-a sfătuit insistent pe Stalin să semneze tratatul proiectat cu Germania şi să-i abandoneze pe occidentali. A urmat o discuție între Molotov şi ambasadorul Germaniei, von Schulenburg, prin care se confirma că Stalin acceptă condițiile Berlinului, solicitându-se prezența ministrului german de Externe, von Ribbentrop, la Moscova, în 23 august 1939. În 22 august 1939, tratativele anglo-franco-sovietice, care se desfăşurau la Moscova, au eşuat.

Tratatul sovieto-german a surprins lumea politică şi diplomatică internațională, inclusiv România. Despre anexa lui secretă s-a aflat mult mai târziu, după război. La numai două zile, Bucureştiul a anunțat că în cazul unui război germano-polon, România va rămâne neutră, chiar dacă Franța şi Anglia vor intra în război. Această poziție a fost adoptată şi după schimbarea regimului politic în România, astfel că, la 6 septembrie 1940, conducătorul statului român, Ion Antonescu, a declarat România neutră. Totuşi, în baza *Tratatului româno-polon din 1921*, România şi-a deschis frontierele pentru numeroşii refugiați polonezi, pentru guvernul Poloniei[94] şi pentru tezaurul său. Mulți dintre refugiați erau evrei aflați în pericol de a fi internați în lagăre. Tezaurul Poloniei a fost dus la Constanța şi îmbarcat pe un distrugător britanic, cu destinația S.U.A., cu riscurile pe care le presupunea prezența în zonă a unui număr mare de agenți ai Gestapo şi ai Abwehr. De asemenea, România a permis adăpostul şi apoi tranzitul a 80.000 de soldați polonezi, care vor servi ulterior în campaniile împotriva Germaniei, viitoarea noastră aliată. Polonia era într-o situație foarte grea, agresată atât de Germania, cât şi de Uniunea Sovietică. Ea avea de gravitat între două opțiuni, constatând că sub stăpânire germană îşi pierd independența, iar sub stăpânire sovietică îşi pierd sufletul.

Neutralitatea României a convenit şi Marii Britanii, scutită de responsabilitatea garanțiilor oferite Bucureşti-ului. Lordul Halifax[95] nota că: „...Rusia, Ungaria şi Bulgaria... toate doresc părți din teritoriul României. Dacă România declară război uneia dintre cele trei țări (Germania, Uniunea Sovietică sau Polonia n.a.), guvernul Majestății Sale, pentru evitarea unei victorii facile pentru Germania, pe seama acestei țări, ar trebui să-i acorde asistență, în baza garanțiilor deja acordate..."[96] Teama României față de un atac sovietic a crescut mult după 17 septembrie 1939, ziua în care Armata Roşie a invadat Polonia ocupându-i regiunile estice şi realizând, alături de Germania, a patra împărțire a Poloniei. Intrarea Armatei Roşii în Polonia a făcut ca principalul pericol pentru România să devină cel sovietic. Guvernanții români şi opinia publică din țară nu cunoşteau dimensiunea pericolului sovietic, respectiv nu cunoşteau fraza de la punctul 3 din *Anexa secretă a Tratatului Molotov-Ribbentrop*, care preciza că: „...Cu privire la Europa Sud-estică, partea sovietică accentuează interesul pe care îl manifestă față de Basarabia. Partea germană, îşi declară dezinteresul politic

[94] Mareşalul Rydz-Smigly, refugiat în România, i-a reproşat regelui Carol al II-lea că nu a fost întâmpinat de autoritățile române cu covor roşu şi gardă militară. Carol al II-lea i-a răspuns că: „Nu ne aşteptam să veniți aşa de repede." Dintre miniştri polonezi, cel de Externe, col. Józef Beck, a murit de tuberculoză, lângă Bucureşti, la Stăneşti, în 5 iunie 1944. Vezi Aurel Preda-Mătăsaru, *op. cit.*, p. 265.

[95] Lordul Halifax, pe numele Edward Frederick Lindley Wood, Baron Irwin (1925), Viconte (1934), conte de Halifax (1944), (n.1881-m.1959), a fost politician conservator britanic. Ministru al mai multor ministere în perioada interbelică. A fost vicerege în India (1926-1931), pe care a condus-o cu ajutorul lui Mahatma Ghandi. A fost ministru de Externe (1938-1940). Între 1941 şi 1946 a fost ambasador al Marii Britanii la Washington.

[96] Grigore Gafencu, *Prelude to Russian Campaign*, Londra, 1945, p. 254.

total față de aceste teritorii..."[97] La 27 septembrie 1939, în biroul lui Stalin, Joachim von Ribbentrop a semnat un *Protocol* care: 1) stabilea frontiera secretă dintre sferele de influență ale celor două țări din Polonia, delimitată de râurile Pissa, Narev, Vistula şi San; 2) în schimbul districtului Varşovia şi a Lublin-ului, Germania „despăgubea" Uniunea Sovietică cedându-i Lituania, care fusese în zona germană de interese şi regiunea Lwow-ului. La reîntoarcerea de la Kremlin, Ribbentrop a declarat că s-a simțit foarte bine în biroul lui Stalin, ca între vechi camarazi de partid.[98] În 24 august 1939, Hitler i-a scris lui Mussollini că avea „mâinile libere" în Est, astfel că putea declanşa războiul în Vest. Germania şi Uniunea Sovietică făcuseră un schimb de teritorii şi împărțiseră din nou Polonia între ele. Roata istoriei ajunsese din nou în locul în care se mai găsise şi la sfârşitul secolului al XVIII-lea.[99]

După încheierea *Tratatului Molotov-Ribbentrop*[100], diplomația României a încercat să negocieze cu Ungaria un pact de neagresiune.

Marea Britanie şi Franța, care au declarat război Germaniei, s-au văzut în situația de a putea aproviziona sau a interveni în Polonia doar pe ruta românească. Anglia a preconizat trimiterea de distrugătoare în Marea Neagră, care să navigheze sub pavilion românesc, ceea ce expunea România represaliilor germane şi chiar sovietice.

România Mare a rămas neagresată până în iunie 1940, când va intra într-o cavalcadă de atacuri diplomatico-militare, care vor conduce la dezmembrarea ei. Perioada de câteva luni de linişte de după semnarea *Tratatului Molotov-Ribbentrop* s-a datorat implicării Uniunii Sovietice în atacul asupra Finlandei şi faptului că Franța a fost ocupată şi scoasă din joc numai la jumătatea lui iunie 1940.

Criza din România generată de opoziția față de Mişcarea Legionară

Prăbuşirea Franței, la jumătatea lui iunie 1940, a conştientizat societatea românească de faptul că se producea o mare cotitură în relațiile internaționale. Acelaşi sentiment, dar la cote mai reduse, a stăpânit clasa politică din România şi în secolul al XIX-lea, după înfrângerea Franței de către Germania, în războiul din anii 1870-1871.

Regele Carol al II-lea care era ataşat de Franța şi de Anglia, conducând înconjurat de o plutocrație evreiască (amanta şi camarila), nu agrea Germania şi regimurile de dreapta. El însuşi decapitase Mişcarea Legionară, prin crime odioase, fără să țină cont de caracterul ei național şi de masă, care, pentru un suveran, ar fi trebuit să fie argumente decisive. Aceste crime au compromis total regimul politic aflat la putere. În noiembrie 1937, dreapta a câştigat alegerile şi partidul legionar a devenit al doilea partid ca mărime din România, sub denumirea „Totul pentru țară". Nici în această

---

[97] Vezi citatul şi în Aron Petric (şi colaboratori), *Istoria României între anii 1918-1981*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981, p. 197.

[98] Armand Călinescu, *Însemnări zilnice*, în *Magazin istoric*, nr. 4/1993, p. 36.

[99] Prin împărțirile succesive din anii 1772, 1793 şi 1795, Polonia a fost desființată ca stat. La primele două împărțiri, alături de Prusia şi Rusia, a participat şi Imperiul habsburgic.

[100] Sovieticii şi Kominternul nu au recunoscut că ar fi semnat acel *Protocol Adițional Secret*, până în anul 1990. La Nürnberg, în cursul procesului din 1945-1946, avocații germani avuseseră doar copii ale acestui document. După război, sovieticii au bănuit că guvernul federal german nu deține acel document. În octombrie 1988, cu ocazia vizitei la Moscova a cancelarului german Helmuth Kohl, Mihail Gorbaciov i-a solicitat acestuia o copie a *Protocolului Adițional Secret* al tratatului de la 23 august 1939, la care partea germană făcuse referire. Cancelaria Germaniei avea un exemplar, pe care un diplomat l-a păstrat, ascunzându-l în Thuringia şi astfel au fost făcute copii şi trimise Moscovei, care a fost nevoită să recunoască existența acelui tratat. Sovieticii au constituit o comisie parlamentară, condusă de Alexandr Iakovlev, care a făcut un raport asupra tratatului, pe care l-a publicat în 1990. Vezi Vladimir Alexe, *op. cit.*, p. 67.

situație regele nu le-a dat legionarilor guvernarea. A fost un nou exemplu care a dovedit că sistemul politic nu era unul democratic, iar regele nu era un arbitru corect al vieții politice, deşi străbunul său, Carol I, a fost adus în România tocmai pentru ca monarhia întemeiată atunci să fie un arbitru corect al vieții politice. După alegerile din noiembrie 1937, regele a înțeles că, în viitor, nu-i va mai putea opri pe legionari să câştige puterea prin alegeri. Erau din ce în ce mai mulți, iar tineretul care urma să voteze la finele mandatului care începea era în majoritate zdrobitoare simpatizant legionar. Acesta a fost principalul motiv al instaurării dictaturii regale şi al desființării partidelor politice. Presiunea germană, însă, l-a determinat pe Carol să mimeze liniile politice la modă în Europa timpului: un singur partid, deposedarea evreilor de averile obținute prin mijloace îndoielnice, măsuri împotriva evreilor care pătrunseseră ilegal în România etc. Cu toate aceste măsuri, el nu s-a făcut agreat şi nici acceptat de către Hitler. Ştia acest lucru şi căuta doar să câştige timp.

Recrudescența mişcării iudeo-comuniste internaționale, în perioada interbelică, cu succesele ei politice remarcabile, mai ales în Uniunea Sovietică, a condus la contra-reacții, respectiv la dezvoltarea pe măsură a mişcării politice de dreapta în întreaga Europă. Mişcarea europeană de dreapta era conştientă de succesele bolşevicilor şi de faptul că ei puteau aduce un viitor mai bun pentru popoare, astfel că ea a dorit să vină cu o ofertă superioară. În atari condiții, regimul „democratic" nu mai avea şanse într-o luptă politică dreaptă şi, pentru a se menține la putere, a apelat la mijloace nedemocratice, inclusiv la crime odioase. De aceea, privit în perspectivă istorică, regimul pluripartidist nu şi-a dovedit superioaritatea pe care a clamat-o şi o clamează şi astăzi. Faptul că sistemul pluripartidist a reuşit să promoveze o propagandă superioară propagandei celorlalte două direcții politice, de dreapta şi de stânga, nu poate să înlocuiască nici lipsa democrației autentice şi nici marile tare ale sale.

În România, adevăratul părinte al dreptei interbelice a fost profesorul universitar A.C. Cuza, unul dintre cei mai renumiți jurişti ai României, decanul Facultății de Drept din Iaşi. Unul dintre studenții lui, Corneliu Codreanu, avea să devină liderul celei mai mari mişcări de dreapta din istoria României, Mişcarea Legionară.

După părerea noastră, ca şi a altor cercetători, fenomenul legionar nu a fost îndeajuns cercetat cu obiectivitate. Toate regimurile care au urmat legionarilor le-au fost ostile şi s-au temut de ei. Multe documente care îi priveau pe legionari au fost fie sustrase (ex.: consilierii sovietici, autoritățile române, dar nu numai), fie ascunse cercetătorilor şi opiniei publice.

În primăvara anului 1919, în plină recrudescență a bolşevismului, în pădurea Dobrina, la inițiativa lui Corneliu Codreanu, a luat ființă Legiunea Arhanghelului Mihail. Ulterior, această organizație a fost numită şi Mişcarea Legionară sau Garda de Fier. Organizația şi-a propus să lupte împotriva comunismului şi a susținătorilor lui, evreii. După cum am mai arătat în prezenta lucrare, conştiința publică a timpului, de la toate nivelurile, asimila pe evrei comunismului. Cu toate acestea, Corneliu Codreanu şi-a propus discernământ şi echilibru în problema evreiască. El a subliniat: „Să nu vadă nimeni în noi nişte asupritori de evrei sau nişte mâncători de jidani din

ură religioasă...Minoritățile conlocuitoare urmează să se bucure de toate drepturile în măsura loialității de care vor da dovadă față de Statul Român..."[101]

În anul 1920, când Mussolini a lansat sintagma *totalitarism*, în România, prințul moştenitor Carol a dorit să creeze o mişcare de dreapta, cu care să-şi promoveze interesele politice şi pe care să o controleze şi după ce va fi ajuns monarh. Dorea să fie un tribun al tineretului şi rege al României. Mişcarea era însă deja creată de Corneliu Codreanu. Acesta avea o înfățişare şi o carismă la fel de mare cu a prințului Carol, care era încă necompromis, dacă nu, mai mare. Şi după asasinare, Corneliu Codreanu a rămas în conştiința publică un personaj care reprezenta contraponderea la politica lui Carol al II-lea. Popularitatea sa era foarte mare. În anul 1925, când era departe de a atinge culmea carierei, după verdictul instanței de judecată care l-a judecat pentru uciderea prefectului poliției de Iaşi, Constantin Manciu, dând sentința de *legitimă apărare*, cortegiul susținătorilor săi, care au demonstrat exprimându-şi satisfacția pentru sentința pronunțată, în număr de aprox. 100.000, s-a întins pe 5 km lungime. Filmul acestui alai a fost distrus de guvernanții timpului, fiind socotit periculos pentru ordinea şi autoritatea publică. Corneliu Codreanu studiase dreptul la Iaşi şi în Franța. Nu l-a practicat, fiind mulți ani închis în diverse temnițe. În conştiința publică a generației sale a rămas ca un om sobru, mare patriot, cu o ținută impunătoare: înalt, îmbrăcat în costum românesc alb, cu căciulă brumărie, călare pe un cal alb. Codreanu a fost socotit de dreapta europeană un naționalist mistic. El nu a promovat doctrina fascistă aşa cum se născuse ea în Italia şi cum o preluase Hitler, cu unele modificări ideologice. Codreanu nu era un „soldat al noii ordini" fasciste. Pentru Codreanu, poporul român însemna unitatea românilor în viață, cu cei care încă nu s-au născut şi cu sufletele celor morți. Statul trebuia să fie doar un veşmânt înfăşurat în jurul națiunii. El dorea să creeze *omul nou* de care România ducea lipsă pentru ca ea să aparțină românilor, adică tuturor celor de origine română. Ideile lui l-au inspirat, în parte, câteva decenii mai târziu, pe Nicolae Ceauşescu. Pe baza acestei linii politice, Codreanu s-a pronunțat împotriva dominației societății de către evrei şi a combătut sistemul parlamentar al partidelor, de esență liberal-occidentală, care nu era, după părerea lui, corespunzătoare intereselor României. S-a pronunțat totdeauna pentru libertatea şi drepturile țăranilor. În anul 1927, inspirat de icoana Arhanghelului Mihail din paraclisul închisorii Văcăreşti, unde a fost închis, Codreanu a înființat Legiunea Arhanghelului Mihail, o formațiune fără program politic, care a reprezentat o şcoală a formării caracterelor, o şcoală de educație morală, națională românească şi religioasă. Baza legiunii o constituia *cuibul*. În cadrul cuibului, legionarii erau educați să abandoneze grijile personale şi să-şi închine gândurile României şi celor şase postulate: Disciplină, Muncă, Tăcere, Educație, Iubire şi Onoare. Inițial, selecția pentru legiune a fost foarte severă. Din 20 de candidați, era primit doar unul. Cei acceptați făceau un stagiu de trei ani înainte de a fi primiți. Astfel, mişcarea a ajuns să cuprindă elite, iar în anul 1930, când a devenit Garda de Fier, era mult superioară, din multe puncte de vedere, celorlalte partide, inclusiv celor cu tradiție mare.

În anul 1933, înaintea campaniei electorale, omul politic liberal I.Gh. Duca a făcut o vizită în Franța. A avut întâlniri cu importanți masoni şi cu politicieni socialişti. El

[101] Cornel-Dan Niculae, *Războiul nevăzut al evreilor sionişti cu românii*, Editura Carpathia, Bucureşti, 2007, ediția a III-a, p. 79.

însuşi era mason. Cu acest prilej, i s-a cerut să primească în România 60.000 de familii de comunişti evrei, aflaţi în curs de expulzare din Germania naţional-socialistă şi să le dea cetăţenia română. De asemenea, i s-a cerut să menţină Mişcarea Legionară în afara legii. În schimbul acestor acţiuni politice urma să primească sprijinul decisiv din partea autorităţilor franceze pentru a deveni prim ministru. I.Gh. Duca a promis că se va conforma şi a fost numit prim ministru de rege. Printr-o Hotărâre a Consiliului de Miniştri, ilegală, din 10 decembrie 1933, el a scos Mişcarea Legionară în afara legii, cu toate că ea fusese recunoscută de Curtea Constituţională a României. Duca a mai dispus şi arestarea a 18.000 de legionari. A fost un abuz de putere colosal, el singur compromiţând regimul politic al întregii epoci. Un număr de 12.000 de legionari au fost băgaţi în puşcării şi în lagăre, fără nici un fel de judecată. Garda de Fier intrase în lupta politică cu proiectul de a câştiga conducerea politică prin mijloace democratice şi se vedea eliminată din joc prin mijloace banditeşti, de către o clasă conducătoare coruptă, nedemocratică şi aservită intereselor oculte internaţionale.

Unii cercetători au trecut uşor cu vederea faptul, puţin subliniat în lucrări, că interzicerea Mişcării Legionare s-a produs la câteva zile după ce, la 1 decembrie 1933, regele Carol al II-lea a fost proclamat Mare Protector al Marii Loje Naţionale a Masoneriei, la cel de al 53-lea Convent anual. Cu acest prilej s-a cerut tuturor masonilor să facă „un zid de nepătruns în jurul Majestăţii Sale...aşa încât el să poată, în linişte, lucra la propăşirea statului şi a ţării".[102] Desigur, însă, această „propăşire a statului şi a ţării" era văzută în conformitate cu interesele masoneriei, care corespundeau cu interesele internaţionale ale evreimii, nu cu interesele românilor, care erau de cele mai multe ori diferite.

Rămaşi fără mijloace legale de acţiune, legionarii au apelat la ultima soluţie şi l-au asasinat pe I.Gh. Duca, pe care îl considerau un trădător de ţară şi popor. Asasinarea lui I.Gh. Duca, încă neelucidată în totalitate, a fost opera unor fanatici disperaţi de lipsa de şanse corecte în lupa politică. Asasinarea lui I.Gh. Duca a stopat proiectul împământenirii celor 60.000 de familii de evrei comunişti din Germania. Codreanu şi alţi 40 de capi legionari au fost declaraţi răspunzătorii morali de moartea lui I.Gh. Duca.[103] Codreanu s-a ascuns. El nu a fost găsit, iar ulterior, o instanţă l-a achitat de acuzaţia de complicitate la crimă, pentru care nu s-a găsit niciodată nici o probă, în ciuda marilor eforturi depuse în acest sens de numeroşii duşmani ai legionarilor şi de autorităţi.

După venirea la putere a lui Hitler, Carol a urmat sfatul Elenei Lupescu de a se împăca cu Codreanu. Ei s-au întâlnit în casa industriaşului Nicolae Malaxa. Carol i-a propus să împartă amândoi conducerea Gărzii de Fier. Codreanu s-a opus sub motivaţia declarată cu franchеţe că Garda nu acceptă corupţia şi abuzurile regimului carlist. Ca urmare, ruptura dintre cei doi s-a adâncit.

---

[102] Vezi Cornel-Dan Niculae, *op. cit.,* p. 81.

[103] Mai târziu, a circulat o versiune potrivit căreia în spatele asasinatului lui I.Gh. Duca ar fi stat însuşi regele, iar asasinatul a putut să fie folosit ca mijloc de persecuţie şi de menţinere Gărzii de Fier în afara legii. Este cunoscut faptul că I.Gh. Duca nu era agreat de Elena Lupescu. Dezvăluirea notelor secrete ale Siguranţei şi S.S.I., au creat noi suspiciuni privitoare la asasinarea lui I.Gh. Duca. Este cert că el a fost asasinat de către legionari, care au beneficiat de condiţii optime de acţiune, fără voia lor. I.Gh. Duca a fost chemat la Sinaia de către rege, dar nu i s-a asigurat protecţia. După un an, la 1 decembrie 1934, într-o notă informativă adresată Elenei Lupescu de către şeful structurii informative pusă în subordinea ei, un anume Pitulescu, se scrie explicit despre I.Gh. Duca drept un duşman de temut al Elenei Lupescu.

Gelozia lui Carol al II-lea pe succesele Gărzii de Fier şi pe gloria lui Corneliu Codreanu au atins un punct culminant cu ocazia aducerii în România a trupurilor neînsufleţite ale luptătorilor Ion Moţa şi Vasile Marin, morţi în lupta împotriva comunişţtilor, în războiul civil din Spania. Zeci de mii de oameni au primit cortegiul în triumf. După acest moment, regele s-a decis să lovească din nou Legiunea. Codreanu a fost arestat pentru şase luni, sub învinuirea de defăimare a fostului prim-ministru Nicolae Iorga. Au urmat o serie de înscenări în urma cărora Codreanu a fost trimis în judecată sub acuzaţia de înaltă trădare. Proba era una singură, greu credibilă, mai târziu dovedită ca fiind falsă, respectiv o scrisoare găsită la un croitor, adresată de Codreanu unor prieteni, din care rezulta legătura lui Codreanu cu serviciul secret german şi intenţia căpitanului de a se ralia Axei, în 24 de ore de la ajungerea la putere. O serie de personalităţi militare, ca generalul Ion Antonescu, oameni de ştiinţă, clerici, inclusiv adversari politici ai Gărzii de Fier, au infirmat acuzaţia şi au considerat-o absurdă. Cu toate acestea, Codreanu a fost condamnat la 10 ani de muncă silnică. În noaptea de 29 spre 30 noiembrie 1938, din ordinul regelui, a avut loc asasinarea lui Codreanu şi a încă 13 de lideri ai Gărzii de Fier. Ei au fost ridicaţi din lagărul de la Râmnicu-Sărat, sub motivaţia de a fi mutaţi la închisoarea Jilava. Pe drum, în pădurea Tâncăbeşti, toţi cei 14 legionari au fost strangulaţi şi apoi împuşcaţi, fiecare de către câte un jandarm. Cadavrele au fost duse şi aruncate într-o groapă comună din închisoarea Jilava, peste care s-a turnat acid sulfuric, iar apoi s-a aşezat o uriaşă placă de beton. A urmat întemniţarea multor mii de legionari şi alte măsuri foarte dure, luate în afara legilor în vigoare la acea dată, majoritatea în timpul guvernării lui Armand Călinescu, dar şi după aceea. Nu putem să nu remarcăm faptul că reprezentanţii partidelor istorice, care s-au prezentat în toate timpurile ca fiind democratice şi apărătoare a valorilor umaniste, au asistat în tăcere la aceste crime, acceptându-le cel puţin prin tăcere. Oficial, s-a anunţat că cei 14 legionari au fost împuşcaţi în timp ce încercau să evadeze. Ministrul de Interne, Armand Călinescu, cel care a pus în aplicare ordinul regelui, a fost avansat ca prim-ministru al ţării. Toate acuzaţiile împotriva lui Codreanu au fost demontate şi nu s-au validat în timp. Cercetările atente făcute în timpul regimurilor carlist, antonescian şi comunist, nu au dus la descoperirea vreunei probe incriminante, cu excepţia falsului dovedit la care ne-am referit.[104]

Asasinatul politic năprasnic ordonat de rege a condus la agravarea situaţiei României, atât în interior, cât şi în faţa Germaniei. Hitler a considerat acest asasinat drept o ofensă personală. Pentru moment, au fost întrerupte şi discuţiile privitoare la tratatul economic. Ele au fost reluate în ianuarie 1939.

Este de remarcat că, în ciuda unei puternice campanii de presă, imaginea lui Codreanu, reputaţia sa morală, nu a putut fi şţirbită la nivelul opiniei publice. El a rămas un simbol a ceea ce ar fi trebuit să fie politicienii de care avea ţara nevoie. Codreanu a fost cu adevărat apostolul unei Românii mai bune, pe care şi-o doreau majoritatea românilor.[105]

Replica legionarilor s-a dat 10 luni mai târziu, în ziua de 21 septembrie 1939, când un grup de 9 legionari, auto-intitulaţi *Răzbunătorii*, l-au asasinat pe prim ministrul

---

[104] Vezi Anexa 1 a prezentei lucrări. Mircea Suciu, *Procesul de reabilitare a lui Corneliu Zelea Codreanu (28 noiembrie1940)*, în „Dosarele istoriei", nr. 11 (111)/2005.

[105] Vezi şi Aurel Preda Mătăsaru, *op. cit.*, p. 275-277.

Armand Călinescu, iar apoi au ocupat postul național de radiodifuziune, anunțând întreaga țară că „Am pedepsit pe acela cu a cărui învoire a fost omorât cel mai mare român, Corneliu Zelea Codreanu!" Imediat după această transmisie, cei 9 legionari s-au dus la poliție şi s-au predat. Au fost schingiuiți bestial, omorâți, iar trupurile lor au fost atârnate în diverse părți ale oraşului Bucureşti, ca exemplu pentru populație. Imediat după aceea, în toată România, au fost arestați sute de legionari, asasinați şi expuşi pe străzi pentru a îngrozi pe toți opozanții. În aceste condiții de terorism de stat, de imoralitate şi de primitivism, eşecul politic şi moral al regimului monarhic românesc, nu poate fi pus la îndoială, chiar şi în condițiile importantelor succese obținute de România în timpul regilor Carol I, Ferdinand I şi chiar a succeselor economice şi culturale din deceniul lui Carol al II-lea.

Transformarea disputei între Uniunea Sovietică şi România, privitor la apartenența Basarabiei la România în conflict

Regele arăta o realitate a vieții politice româneşti: politica dusă pe bază de sentimente, „cu drag" față de Aliați şi, completăm noi, cu ură față de Rusia Sovietică şi indiferență față de Germania. În aceste situații, eşecurile nu sunt de mirare. Politica României, făcută sentimental, a ocolit interesul uriaş al unor relații foarte bune cu Rusia Sovietică, concepute pentru a conduce la recunoaşterea apartenenței Basarabiei la România, recuperarea tezaurului şi asigurarea securității la frontierele de est şi nord ale țării, dincolo de orice contra-argumente ideologice. Desigur, o cauză a pozițiilor politice româneşti a constituit-o şi faptul că guvernul de la Bucureşti a fost încurajat (chiar împins) de puterile occidentale pe această linie politică perdantă.

Capitularea Franței în fața armatei germane a înlăturat orice rezerve din partea Moscovei față de o acțiune politico-militară în Basarabia. În vederea realizării ei, Viaceslav Molotov a informat Germania şi i-a cerut acordul. În 23 iunie 1940, ambasadorul german în U.R.S.S, Friedrich Werner von Schulenburg, a expediat o telegramă către Ministrul de Externe al Germaniei, raportând despre declarația pe care i-a făcut-o Molotov, în legătură cu soluționarea problemei Basarabiei. Von Schulenburg arăta: „Molotov mi-a făcut azi următoarea declarație: Soluționarea problemei Basarabiei nu mai permite acum nici o amânare. Guvernul sovietic tinde acum, ca şi mai înainte, la soluționarea pe cale paşnică, însă este decis să întrebuințeze forța în caz că guvernul român refuză o înțelegere paşnică. Pretenția sovietică se extinde şi asupra Bucovinei care are populație ucraineană. Ca temei, Molotov, a indicat faptul că, deşi a trecut mult timp de la declarația lui în fața Sovietului Suprem, România n-a întreprins nimic pentru a rezolva problema Basarabiei. De aceea ar trebui acum să se întâmple ceva. Eu am explicat lui Molotov că această hotărâre a guvernului sovietic îmi vine pe neaşteptate. Am fost de părere că guvernul sovietic să-şi mențină drepturile asupra Basarabiei, drepturi necontestate de noi, dar că pentru realizarea lor să nu dea el însuşi impulsul. Aş avea temerea că dificultățile de politică externă ale României, care în prezent ne livrează nouă materii prime în cantități foarte mari, importante pentru război şi pentru existență, ar aduce prejudicii intereselor germane. I-am spus lui Molotov că voi raporta imediat guvernului meu şi că îl rog să nu întreprindă paşi decisivi înainte ca guvernul meu să fi luat atitudine față de intențiile guvernului sovietic. Molotov mi-a promis să aducă la cunoştință guvernului sovietic dorința mea, a accentuat totuşi în mod expres că

chestiunea este foarte urgentă. Molotov a adăugat că guvernul sovietic contează pe faptul că Germania nu va incomoda acțiunea sovietică, ci o va sprijini. Guvernul sovietic va face totul din partea lui pentru a apăra interesele germane în România."[106]

Ribbentrop a răspuns în data de 25 iunie 1940, precizând poziția Germaniei, iar răspunsul a fost transmis şi Legației Germaniei din Bucureşti.

„Vă rog să vă prezentați la domnul Molotov şi să-i comunicați următoarele :

1) Germania este fidelă acordurilor de la Moscova. Ea este deci dezinteresată de problema Basarabiei. În această regiune trăiesc aproximativ 100.000 de etnici germani. Germania este bine înțeles interesată de soarta acestor etnici germani şi aşteaptă ca viitorul acestor germani să fie asigurat. Conducerea Reichului ține ca, la timpul potrivit, să facă anumite propuneri conducerii sovietice pentru problema repatrierii acestor germani, analog cu etnicii germani din Volhinia.

2) Pretenția guvernului sovietic asupra Bucovinei este o noutate. Bucovina a fost mai înainte provincia coroanei austriece. De aceea Germania este, în special, interesată de soarta acestor etnici germani.[107]

3) În restul teritoriului român, Germania are puternice interese economice. Acestea cuprind atât zonele petrolifere cât şi pământul agrar. Germania este interesată, aşa cum am explicat în repetate rânduri guvernului sovietic, ca aceste regiuni să nu devină teatru de război.

4) Pentru o rezolvare a problemei Basarabiei, conducerea Reich-ului este de părere ca, pe tărâmul înțelegerii din partea Uniunii Sovietice, să se facă totul pentru o rezolvare paşnică cu conducerea română în problema Basarabiei. Conducerea Reich-ului ar fi pregătită, în spiritul înțelegerii cu Moscova, să sfătuiască conducerea română pentru o clarificare paşnică a problemei Basarabiei, în sensul rusesc.

Rezumând, rog a se indica clar domnului Molotov, ce interes mare avem ca România să nu devină teatru de război. În această situație suntem de părere ca tratarea problemei să aibă, în limita posibilului, o clarificare în accepția rusească. Am mulțumi conducerii sovietice pentru o comunicare a concepției sale despre tratarea în continuare a chestiunii."[108]

După o serie de demonstrații de forță militară la granițele de nord şi est ale României, Uniunea Sovietică a transmis guvernului român cunoscutele note ultimative. În seara de 26 iunie 1940, la orele 22.00, Molotov l-a invitat la Kremlin pe ministrul României, Gheorghe Davidescu, căruia i-a înmânat o notă ultimativă

---

[106] A.N.R., colecţia Microfilme S.U.A., Documente germane microfilmate la Alexandria/Virginia, rola 11, T 120-308, c. 224875-224876.

[107] În 25 iunie 1940, ora 21, ambasadorul german la Moscova, von Schulenburg, i-a prezentat lui Molotov declarația oficială a guvernului german şi i-a sugerat să renunțe la anexarea Bucovinei, pentru a garanta soluționarea paşnică a diferendelor româno-germane, în condițiile cunoscutei dorințe germane ca România să nu fie teatru de război, ci sursă de petrol, cereale, carne şi cherestea pentru al III-lea Reich. Molotov a răspuns că Bucovina ar fi ultima parte care mai lipsea dintr-o Ucraină unificată. Totuşi, Molotov a declarat că nu exclude posibilitatea ca Uniunea Sovietică să renunțe la Bucovina, în cursul „tratativelor" cu România. Von Schulemburg a abordat şi problema tezaurului Băncii Naționale a României, transferat în Rusia în timpul primului război mondial, arătând că restituirea lui ar garanta soluționarea paşnică a diferendelor sovieto-române. Molotov a declarat că această problemă nu se mai pune, pentru că România a exploatat suficient Basarabia, pentru a mai putea avea pretenții la tezaur. A doua zi, 26 iunie, Molotov l-a convocat pe von Schulenburg şi i-a declarat că, având în vedere poziția Germaniei față de Bucovina, Uniunea Sovietică se va rezuma la ocuparea doar a părții de nord a Bucovinei. În acest fel, se poate afirma că Germania a contribuit în mare măsură la salvarea părții de sud a Bucovinei de ocupația sovietică. Vezi şi Vladimir Alexe, *op. cit.*, p. 72-73.

[108] A.N.R., colecţia Microfilme S.U.A., Documente microfilmate la Alexandria/Virginia, rola 11, T 120-308, c. 224886-224888.

privind cedarea Basarabiei şi a nordului Bucovinei.[109] Gheorghe Davidescu a replicat că „...argumentele inserate în notă sunt cu totul lipsite de temei". El a ținut un discurs în care a expus „drepturile istorice, etnice şi politice" ale unirii Basarabiei cu România, arătând că „...înainte de a ajunge, pentru un secol, sub stăpânirea țarismului, Basarabia a fost cinci secole parte integrantă a patrimoniului românesc". Privitor la Bucovina, Gheorghe Davidescu a relatat modul cum a fost răpită, prin *Tratatul de la Kuciuk-Kainargi* (1775), de către Imperiul habsburgic şi a subliniat că această provincie nu a cunoscut niciodată stăpânirea rusească, până în 15 noiembrie 1918, când a hotărât să se unească cu patria-mamă, România. Ministrul român a vorbit despre eforturile României, de 20 de ani, pentru bunele relații de vecinătate cu Uniunea Sovietică şi şi-a exprimat convingerea că Moscova îşi dă seama de faptul că o Românie puternică este un factor de stabilitate în zona frontierelor Uniunii Sovietice. Molotov a replicat că, în ceea ce privea Bucovina, era vorba numai de partea de nord a provinciei, locuită în majoritate de populație ucraineană legată de Basarabia şi ea reprezenta compensația pentru faptul că România a stăpânit şi exploatat 22 de ani Basarabia, provincie a Uniunii Sovietice. Davidescu a spus că termenul de 24 de ore era insuficient pentru ca guvernul României să poată lua o decizie. În cursul discuției,

---

[109] 1. „Moscova, 26 iunie 1940

În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucraineni, cu republica sovietică ucraineană.

Uniunea Sovietică nu s-a împăcat niciodată cu faptul luării cu forța a Basarabiei, ceea ce guvernul sovietic a declarat nu o singură dată şi deschis în faţa întregii lumi. Acum, când slăbiciunea militară a U.R.S.S. a trecut în domeniul trecutului, iar situaţia internaţională care s-a creat cere rezolvarea rapidă a chestiunilor moştenite în trecut pentru a pune, în fine, bazele unei păci solide între ţări, U.R.S.S. consideră ca necesar şi oportun să păşească împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei Uniunii Sovietice.

Guvernul sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic cu chestiunea transmiterii către U.R.S.S. a acelei părţi a Bucovinei a cărei populaţie este legată în marea sa majoritate cu Ucraina sovietică prin comunitatea soartei istorice, cât şi prin comunitatea de limbă şi compoziţie naţională. Un astfel de act ar fi cu atât mai just, cu cât transmiterea părţii de nord a Bucovinei către U.R.S.S. ar putea reprezenta, este drept, că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S.-ului şi populaţiei Basarabiei prin dominaţia de 22 de ani a României în Basarabia.

Guvernul U.R.S.S. propune guvernului regal al României:

1. Să înapoieze cu orice preţ Uniunii Sovietice Basarabia.
2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei, cu frontierele potrivit cu harta alăturată.
3. Guvernul sovietic îşi exprimă speranţa că guvernul român va primi propunerile de faţă ale U.R.S.S. şi că aceasta va da posibilitatea de a se rezolva pe cale paşnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. şi România.

Guvernul sovietic aşteaptă răspunsul guvernului regal al României în decursul zilei de 27 iunie."

2. Moscova, 28 iunie 1940

Guvernul U.R.S.S. consideră răspunsul guvernului regal al României, din 27 iunie, ca imprecis, deoarece în răspuns nu se spune direct că el primeşte propunerea guvernului sovietic de a-i restitui neîntârziat Basarabia şi partea de nord a Bucovinei. Însă cum ministrul României la Moscova, dl. Davidescu, a explicat că răspunsul menţionat al guvernului regal al României înseamnă accederea la propunerea guvernului sovietic, guvernul sovietic, primind această explicaţie a d-lui Davidescu, propune:

1. În decurs de patru zile, începând de la orele 14.00, după ora Moscovei, la 28 iunie, să se evacueze teritoriul Basarabiei şi Bucovinei de trupele româneşti.
2. Trupele sovietice, în acelaşi timp, să ocupe teritoriul Basarabiei şi partea de nord a Bucovinei.
3. În decursul zilei de 28 iunie, trupele sovietice să ocupe următoarele puncte: Cernăuţi, Chişinău, Cetatea Albă.
4. Guvernul regal al României să ia asupra sa răspunderea în ceea ce priveşte păstrarea şi nedeteriorarea căilor ferate, parcurilor de locomotive şi vagoane, podurilor, depozitelor, aerodromurilor, întreprinderilor industriale, uzinelor electrice, telegrafului.
5. Să se numească o comisie alcătuită din reprezentanţi ai guvernelor român şi U.R.S.S., câte doi din fiecare parte, pentru lichidarea chestiunilor de litigiu în legătură cu evacuarea armatei române şi instituţiilor din Basarabia şi partea de nord a Bucovinei.

Guvernul sovietic insistă ca guvernul regal al României să răspundă la propunerile sus-menţionate nu mai târziu de 28 iunie, ora 12 ziua (ora Moscovei)".

Apud Al. Vianu, C. Buşe, Z. Zamfir, Gh. Bădescu, *Relaţii internaţionale în acte şi documente*, vol. II (1939-1945), Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976.

Molotov i-a reproşat apăsat ambasadorului român faptul că, în 1918, când Rusia Sovietică era în mare impas, România a refuzat colaborarea, afirmând că atunci ea ar fi putut obține foarte mult în schimbul a foarte puțin. La ora două noaptea, regele Carol al II-lea a fost informat despre nota ultimativă, după care toate legăturile telefonice dintre Moscova şi România au fost întrerupte. În prima parte a zilei de 27 iunie 1940, regele a fost convins că trebuie să reziste în fața presiunii sovietice. Iată ce scria el în jurnal: „Această ştire m-a trăsnit ca o lovitură de măciucă şi m-a revoltat în cel mai înalt grad. Este un lucru aşa de oribil, încât nici o minte românească nu poate să-l conceapă. Oricare ar fi riscurile, părerea mea este că trebuim să rezistăm la astfel de injoncțiuni şi să ne ținem la ceea ce am spus atât de des, că dacă vom fi atacați, ne vom apăra".[110] În schimb, primul ministru Gheorghe Tătărescu se pronunța pentru a ceda în fața Rusiei, iar Ion Gigurtu nu se pronunța în nici un fel. Regele a trecut imediat la acțiune. El i-a informat pe ambasadorii Germaniei şi Italiei, ca şi pe ambasadorii statelor din Înțelegerea Balcanică. Toți au sfătuit România să accepte cesiunile teritoriale, inclusiv Iugoslavia, singura noastră aliată dintre vecini.

În 27 iunie 1940, ambasadorul României la Berlin l-a contactat pe secretarul de stat german Ernst Weizsäcker, în legătură cu nota ultimativă a guvernului sovietic. Din raportul secretarului de stat german, reiese că ambasadorul fusese abilitat să susțină că România se va opune evacuării Basarabiei.[111]

Apreciem că recomandările de a nu rezista armat, date de Germania României, cel mai important dintre sfătuitorii guvernului de la Bucureşti, nu erau acordate din perspectivă românească, ci erau conjuncturale. Hitler fusese lăsat de sovietici să atace Polonia, avea din partea lor spatele asigurat în timp ce continua „bătălia Angliei" şi dorea pace în zona petroliferă română, cheia energetică a continuării războiului în est şi în vest. Cu toate că Ribbentrop a sfătuit pe români să cedeze, unii cercetători sunt de părere că dacă România ar fi încercat să reziste militar, este posibil ca Germania să nu mai fi fost de acord cu mâna liberă dată Moscovei pentru acțiuni militare la vest de Prut, din acelaşi motiv al protejării câmpurilor petrolifere, atât din punctul de vedere al posibilei lor distrugeri, cât şi din punctul de vedere al preluării controlului lor de către sovietici.[112]

Regele i-a convocat şi pe generalii Ioan Ilcuş şi Florea Țenescu. Aceştia au fost amândoi de acord că România nu putea rezista pe trei fronturi şi armata română va fi distrusă. La ora 12, regele a convocat Consiliul de Coroană, informând asupra situației create de nota ultimativă sovietică. Imediat s-au conturat două tabere. O tabără sprijinea curentul care se pronunța pentru rezistență cu orice preț şi îl avea în frunte pe Nicolae Iorga. Profesorul, care fusese unul dintre educatorii regelui, avea multă influență asupra acestuia. Tabăra din Consiliul de Coroană care se pronunța pentru a ceda în fața presiunilor sovietice l-a avut ca principal susținător pe Constantin Argetoianu. Rezultatul votului a fost: 11 împotriva acceptării şi punerii în

---

[110] Carol al II-lea, *Însemnări zilnice. 1937-1951*, vol. III, 15 decembrie 1939 – 7 septembrie 1940, Editura Scripta, Bucureşti, 1997, p. 216.

[111] A.N.R., colecția Microfilme S.U.A., Documente germane microfilmate la Alexandria/Virginia, rola 11, T 120-308, c. 224904-224905.

[112] Vezi şi Alexandru D. Duțu, *Tragedie, umilință, speranță*, în „Dosarele istoriei", An. V, nr. 6 (46), 2000, p. 48-53, p. 50. Autorul se referă şi el la lipsa de demnitate a poziției adoptate de România, de umilire şi de faptul că n-a fost în stare nici măcar să-şi pună la punct cetățenii proprii care au atentat „la simbolurile şi valorile naționale, la demnitatea ostăşească." Autorul reproşează guvernanților şi faptul că nu au răspuns cu fermitate în nici unul dintre răspunsurile formulate celor trei vecini revizioniști, în fața cărora România a cedat teritorii (p. 52).

aplicare a notei, 10 pentru acceptarea ei, patru voturi pentru discuții şi o abținere. Toți participanții, cu excepția consilierului regal Ernest Baliff, s-au pronunțat pentru mobilizarea armatei. Regele a votat pentru rezistență în fața presiunii sovietice. El a spus: „în afară de logică, mai există şi o morală națională şi politică, trebuie rezistat la aceste feluri de injoncțiuni, brutale şi nejustificate decât prin forța brutală". Regele s-a pronunțat pentru apărarea Basarabiei pe teritoriul acesteia, nu la Prut, afirmând că: „...dacă nu o apărăm, absolut nimeni nu ne-o va apăra". Regele, poate cel mai inteligent şi mai abil dintre politicienii români ai momentului, a înțeles că cedarea însemna prăbuşirea României Mari. Regele putea să adopte principiul de guvernare potrivit căruia granițele nu se discută, ci se apără. În acel caz însă, cu toate că era o personalitate autoritară, el a respectat obiceiul Casei Regale a României de a consulta clasa politică de vârf şi de a-şi respecta obligațiile sale constituționale, convocând şi lăsând decizia Consiliului de Coroană, deşi deținea încă cea mai mare putere în țară şi avea încă pârghii de a decide singur, aşa cum a procedat când a dispus asasinarea liderilor legionari. Aşa procedase şi Carol I când a început primul război mondial şi România s-a declarat neutră, aşa procedase şi Ferdinand, când România a intrat în primul război mondial. Şi de data aceasta, Consiliul de Coroană s-a pronunțat (cu majoritate la limită) pentru altă variantă decât cea susținută de rege, iar acesta a respectat hotărârea. Deciziile Consiliului de Coroană au avut un impact negativ în ochii opiniei publice şi ai armatei, care şi-au îndreptat nemulțumirile, în cea mai mare măsură, către rege. Acesta a fost făcut răspunzător de pierderea Basarabiei şi Bucovinei de Nord şi acest fapt, la care s-au adăugat celelalte pierderi teritoriale, l-a dus la pierderea tronului şi la pâinea amară a exilului. Din punctul de vedere al respectării hotărârii Consiliului de Coroană, istoria nu poate face reproşuri regelui. Un motiv al voturilor numeroase pentru cedare a fost, fără îndoială, teama unor magnați ai economiei româneşti față de perspectiva pierderii prin distrugere a unor întreprinderi şi proprietăți agricole din Vechiul Regat, în cazul, foarte probabil, al extinderii operațiunilor militare la vest de Prut.

În aceeaşi zi, 27 iunie 1940, Viaceslav Molotov a revenit cu o a doua notă, prin care acorda României o prelungire de 12 ore, menționând că, în 28 iunie, Armata Roşie va intra şi în decurs de patru zile va ocupa Basarabia şi nordul Bucovinei. În seara zilei de 27 iunie, regele a convocat din nou Consiliul de Coroană, comunicând cea de-a doua notă. De data aceasta, în afara regelui, doar şase dintre cei 26 de participanți s-au pronunțat pentru rezistență în fața sovieticilor: Nicolae Iorga, Victor Iamandi, Silviu Dragomir, Traian Pop, Ştefan Ciobanu şi Ernest Urdăreanu. În urma acestor situații, guvernul României a hotărât să evacueze Basarabia şi nordul Bucovinei şi să stabilească linia de rezistență pe Prut.

Răspunsul către Moscova a fost pregătit de Gheorghe Tătărescu, dar pe baza raționamentelor găsite de regele Carol al II-lea.[113] Este important pentru istorie că

[113] Răspunsul guvernului român, din ziua de 28 iunie 1940:

„Guvernul român, pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recurgerea la forță şi deschiderea ostilităților în această parte a Europei, se vede silit să accepte condițiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic.

Guvernul român ar dori totuşi, ca termenele de la punctele unu şi doi să fie prelungite, deoarece evacuarea teritoriilor ar fi foarte greu de dus la îndeplinire în patru zile din pricina ploilor şi inundațiilor care au stricat căile de comunicație.

Comisia mixtă instituită la punctul 5 ar putea discuta şi rezolva această chestiune. Numele reprezentanților români din această comisiune vor fi comunicate în cursul zilei."

Vezi Ioan Scurtu, Gheorghe Z. Ionescu, Eufrosina Popescu, Doina Smârcea, *Istoria României între anii 1918-1944. Culegere de documente*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1982, p. 410.

răspunsul formulat de rege accepta doar evacuarea teritoriilor româneşti ocupate şi nu cedarea lor, sub ameninţarea forţei de către o mare putere mondială.[114] Cei care s-au pronunţat pentru cedare nu au făcut-o numai din slăbiciune, laşitate, sau interese de apărare a proprietăţilor. Ei aveau o serie de argumente solide: 1. Armatele aliaţilor tradiţionali ai României (Franţa şi Anglia) fuseseră înfrânte în vestul Europei, astfel garanţiile lor nu mai operau. De altfel, după cum am mai arătat, garanţiile britanice erau adresate independenţei României, nu şi integrităţii ei teritoriale, ceea ce presupunea că era greu de prevăzut că această ţară ar fi sărit în ajutorul României. Situaţia ei din acel moment, când se afla în plin război aerian cu Germania şi se aştepta la o invazie germană în insule, nu îi permitea să se angajeze în operaţiuni militare în celălalt capăt al continentului; 2. Ministerul Apărării Naţionale şi Marele Stat Major au raportat că, în caz de război, România nu are material greu şi muniţie decât pentru trei luni; 3. Sfaturile Germaniei şi Italiei, care pot fi interpretate şi drept presiuni; 4. Atitudinea ameninţătoare a Bulgariei şi Ungariei; 5. Lipsa sprijinului aliaţilor din Înţelegerea Balcanică.

Din documentele diplomatice britanice reiese că Londra avea informaţii potrivit cărora Marele Stat Major de la Bucureşti nu intenţiona să opună o rezistenţă dârză, în cazul în care Basarabia ar fi fost atacată. Aceste documente, la care se referă autorul citat, necesită o interpretare profundă şi extinsă.[115] Oricum poziţiile diferite faţă de o eventuală rezistenţă armată şi naţională românească în Basarabia, s-au extins şi în rândul corpului ofiţeresc.

Pierderea Basarabiei, a Bucovinei de Nord şi a Ţinutului Herţa nu poate fi pusă pe seama unor erori politice dintr-o perioadă de câteva luni. Ea a fost rezultatul politicii promovate de-a lungul întregii perioade care a urmat revoluţiei bolşevice şi a conjuncturii internaţionale nefavorabile. Izolarea internaţională a României a fost un factor decisiv.[116] Alergând întreaga perioadă interbelică după relaţii politice şi economice cât mai bune cu Franţa şi Marea Britanie, România s-a trezit în situaţia ca deciziile internaţionale să aparţină Germaniei şi Uniunii Sovietice, iar vecinii noştri, cu excepţia Iugoslaviei şi Cehoslovaciei, dispărută în anii 1938-1939, să ne fie ostili. Există unii cercetători care au scris şi alţii, numeroşi, care au susţinut, că românii au pierdut Basarabia pentru că n-au fost demni de ea.

Notele ultimative sovietice au încălcat toate angajamentele pe care U.R.S.S. şi le-a luat anterior, dreptul internaţional şi morala internaţională. Notele ultimative sovietice, adevărate declaraţii de război, au stat la baza motivaţiei României de intrare în al doilea război mondial alături de Axă.[117] Modul în care a trecut Armata Roşie la ocuparea Basarabiei, cu sprijinul populaţiei evreieşti din Basarabia, Bucovina de Nord şi Ţinutul Herţa, au reprezentat, fără putinţă de tăgadă, o agresiune.[118] Regele şi guvernul României nu au semnat nici un act cu guvernul sovietic, de recunoaştere a

---

[114] Vezi şi comentariul lui Alexandru D. Duţu, *Tragedie, umilinţă, speranţă*, în „Dosarele istoriei", An V, nr. 6 (46), 2000, p. 51. Autorul consideră şi el că folosirea termenului de evacuare şi nu de cedare, din nota de răspuns a guvernului României, ca fiind un act de înţelepciune.

[115] Valeriu Florin Dobrinescu, *Carol al II-lea şi notele ultimative sovietice*, în „Dosarele istoriei", An V, nr. 5 (45), 2000, p. 55-56.

[116] Vezi comentariile pe această temă în Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, Bucureşti, 1999, p. 380-381.

[117] Valeriu Florin Dobrinescu, *Carol al II-lea şi notele ultimative sovietice*, în „Dosarele istoriei", An V, nr. 5 (45), 2000, p. 55-56.

[118] Vezi Corvin Lupu, *65 de ani de la evacuarea forţată a Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţa*, în „Transilvania", Serie nouă, anul XXXIV (CX), nr. 9/2005, p. 20-28

cedării Basarabiei şi Bucovinei de Nord, nici atunci şi nici mai târziu, nici măcar în perioada ocupației militare sovietice, ca să nu ne mai referim de epoca ceauşistă, când nu se putea pune nici teoretic această problemă. Doar conducătorii „democrați" şi „patrioți" ai perioadei post-comuniste au acceptat semnarea *Tratatului României cu Ucraina* (1997), recunoscând apartenența Bucovinei de Nord şi a sudului Basarabiei la această țară.[119]

În teoria relațiilor internaționale, *ultimatum*, sau *notă ultimativă*, poate fi interpretată şi este interpretată de unii analişti, drept o declarație de război, mai ales când cerințele formulate vizează teritoriul unei națiuni, independența ei, sau alte interese vitale ale statelor. În cazul situației României din anul 1940, această adevărată declarație de război este cu atât mai evidentă, cu cât nota ultimativă a fost urmată de intervenția brutală a armatelor sovietice în provincie. Armata Roşie a pătruns având în prima linie unități de desant şi detaşamente motorizate de şoc şi nu a mai dat răgaz administrației şi armatei române să se retragă în ordine, creându-le mari greutăți, cu ajutorul voluntar şi activ al unor minorități naționale, dintre care s-au detaşat evreii.[120] Cele mai mari jigniri şi acte de ostilitate față de armata română s-au petrecut în Ținutul Herței, care a fost încorporat U.R.S.S., fără să figureze în notele ultimative ale lui Molotov. În acest teritoriu, militarii români au ripostat. Au avut loc încleştări şi în alte zone ale teritoriilor evacuate. Ele au fost, practic, începutul conflictului armat sovieto-român. Ostilitățile au continuat în perioada iulie 1940-iunie 1941, de-a lungul noii frontiere de pe Prut şi de pe Siret, prin acțiunile în forță promovate de unitățile militare sovietice, mai ales noaptea. În Delta Dunării au avut loc, de asemenea, confruntări româno-sovietice. Infanteria marină sovietică a ocupat, printr-un atac surprinzător, opt insule de pe Dunărea maritimă, iar în decembrie 1940, a avut loc bombardarea oraşului Constanța, însoțită de o luptă aeriană româno-sovietică. Legat de aceste agresiuni sovietice, în cadrul procesului care i s-a intentat mareşalului Ion Antonescu (1946), proces numit de comuniştii din acel timp proces „al trădării naționale", conducătorul statului a declarat: „...Stâlpii liniei de demarcație stabilite (de sovietici) după ultimatum erau zilnic deplasați; de asemenea, se schimbau zilnic focuri, inclusiv de artilerie, iar după urma lor cădeau morți şi răniți; avioanele ruseşti făceau zilnic incursiuni până la Carpați. D-l Lavrentiev[121] mi-a cerut *condominium la Dunărea maritimă* şi dreptul pentru vasele de război ruseşti de-a pătrunde până la Brăila; tot el mi-a cerut să dau din vasele şi materialul rulant şi locomotive, cota

[119] O asemenea cesiune este fără precedent în istoria României. Este surprinzător cum, chiar dacă au fost numeroase voci care s-au opus acestui tratat, societatea românească a acceptat destul de uşor acest act politic sinucigaş, puținele voci care au atenționat asupra urmărilor ireparabile ale acceptării *Tratatului cu Ucraina*, s-au stins pe măsura trecerii timpului şi au fost acoperite de „corul" autorilor actului politic, care argumentează şi reargumentează, cu seninătate, ceea ce nu se poate argumenta, indiferent de proiecțiile politice de integrare euro-atlantică, globalizare etc. Conştiința națiunilor nu este pe cale de dispariție şi toate construcțiile politice internaționale actuale au un caracter istoric, efemer, fiind rodul unor interese internaționale majore, economice şi de luptă pentru influență mondială, caracteristice etapei istorice pe care o traversăm. Cesiunea pământului României a fost întâmpinată cu multă indiferență de clasa politică, în general de societatea românească post decembristă. Există şi istorici activi care, în timpul regimului comunist, au criticat clasa politică românească din 1940, pentru că nu a opus rezistență în fața agresiunii Uniunii Sovietice, dar care nu au luat atitudine publică față de semnarea *Tratatului cu Ucraina* din 1997.

[120] Iată ce spunea generalul Țenescu despre lipsa de ripostă în fața agresării militarilor români în Herța, Bucovina şi Basarabia: „Un ofițer nu trebuie să se lase jignit nici măcar cu privirea. Reacțiunea trebuie să fie cu atât mai puternică cu cât ofensa se materializează prin vorbe sau lovire. Armata română nu se poate lăsa pângărită şi batjocorită de minoritari." Vezi Alexandru D. Duțu, *Tragedie, umilință, speranță*, în „Dosarele istoriei", An V, nr. 6 (46), 2000, p. 52. Vezi şi Corvin Lupu, *65 de ani de la evacuarea forțată a Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța*, în „Transilvania", Serie nouă, anul XXXIV (CX), nr. 9/2005, p. 20-28.

[121] Anatoli Iosifovici Lavrentiev a fost ambasador al Uniunii Sovietice la Bucureşti.

corespunzătoare teritoriului ocupat. Ruşii au ocupat cu forța insulele din brațul Chilia, în decembrie 1940 şi s-a încercat să se pătrundă cu forța în canalul Sulina, la 2 ianuarie 1941. Toate aceste acte de agresiune[122] erau cunoscute de miniştrii Angliei şi U.S.A. Din iulie 1940 până în iunie 1941, actele de agresiune sovietice, începute în 1940, au continuat. Deci, în iunie 1941, România a trecut împreună cu Germania la ofensivă, continuând, astfel, războiul împotriva Sovietelor, început în 1940".[123] Toate aceste evenimente pot fi considerate începutul războiului româno-sovietic. Acest lucru ar trebui să conducă la o nouă analiză privitoare la momentul începutului acestui război, plasat de Uniunea Sovietică şi Aliații ei occidentali în data de 22 iunie 1941. Această realitate ar fi logic urmată de reanalizarea calității României de agresor împotriva U.R.S.S. Din acest punct de vedere, insistențele Ucrainei (în 1997) şi ale Federației Ruse (în 2003) ca România să recunoască şi să-şi exprime regrete pentru acțiunea din 22 iunie 1941, reprezintă paşi inteligenți pe care diplomațiile celor două țări le-au făcut pentru blocarea în viitor a reluării dialogului diplomatic de la punctul de vedere că agresorul a fost U.R.S.S., din iunie 1940, până în iunie 1941, iar acțiunea României din 22 iunie 1941 a fost doar replica la această agresiune, cu atât mai mult cu cât Ion Antonescu nu a semnat nici un acord cu Hitler, legat de atacul împotriva Uniunii Sovietice şi nici privitor la urmările războiul, în cazul victoriei Axei.

În anul 1989, Viktor Suvorov, unul dintre foştii şefi ai contraspionajului sovietic, defector, care, după ce a trădat, s-a adăpostit în Occident şi a publicat la Paris cartea *Le Brise-glace* (*Spărgătorul de gheață*), a făcut importante dezvăluiri. Autorul reproduce şi *Directiva* secretă din 5 mai 1941, semnată de generalul Jukov, prin care Armata Roşie urma să atace România în ziua de 12 iulie 1941. El explică faptul că armata sovietică era pregătită, în 1941, pentru atac şi nu pentru apărare. Stalin dorea să atace Germania, în timp ce aceasta lupta în Occident. Atacul german i-a surprins pe sovietici, iar marile lor înfrângeri din prima parte a războiului nu s-au datorat nici lipsei de pregătire, nici lipsei de armament şi nici incompetenței, ci doar faptului că toate strategiile şi dispozitivele erau pregătite pentru atac şi nu pentru apărare.[124]

Originile marilor conflicte şi cauzele care au dus la al doilea război mondial

Abordarea cauzelor celui de al doilea război mondial ne obligă să reamintim evenimente foarte cunoscute, dar indispensabile analizei. Sute de ani, după marile descoperiri geografice, puterile europene cu ieşire la mări şi oceane au fost preocupate să cucerească teritorii şi să-şi lărgească imperiile coloniale continuu. Imperiile coloniale asigurau numeroase resurse naturale şi bogății care lipseau Europei, aurul, mirodeniile, cauciucul natural, bambusul, piețe de desfacere, care se pot exprima printr-un singur cuvânt: prosperitate. Până în sec. al XX-lea, aproape întregul glob pământesc a ajuns sub controlul puterilor europene, al Rusiei (peste 100 de popoare) şi al S.U.A. Acestea din urmă controlau emisfera americană. Doctrina Monroe, clarifica şi practic legifera internațional acest control. Finalizarea procesului

---

[122] Privitor la agresiunile sovietice din perioada iulie 1940-iunie 1941, vezi Mircea Chiriţoiu, Eftimie Ardeleanu, *Documente inedite* şi Cristian Troncotă, *Serviciile secrete româneşti despre iminenţa războiului germano-sovietic*, în „Dosarele istoriei", An II, nr. 5 (10), 1997, p. 34-59 şi 25-30.

[123] George Mogoşanu, *Când a început războiul sovieto-român?*, în „Dosarele istoriei", An II, nr. 5 (10), 1997, p. 60-64.

[124] Vezi şi Vladimir Alexe, *op. cit.*, p. 74.

de formare a conştiinţei naţionale, la jumătatea secolului al XIX-lea, a condus la unificarea unor importante popoare europene şi la formarea statelor naţionale ale acestora. Cele mai importante dintre ele au fost Germania şi Italia. Germania a ajuns cea mai mare putere economică şi militară a Europei, dar nu a reuşit să ocupe decât puţine colonii, greu accesibile, practic, teritorii care interesaseră mai puţin vechile metropole, Marea Britanie, Franţa, Spania, Portugalia, Olanda, Belgia. Micul imperiu colonial german nu satisfăcea marile nevoi ale acestei ţări, cu un popor numeros, creativ, harnic şi disciplinat. Cu cât se dezvolta mai tare, Germania se sufoca economic. Ea a dorit mult ca lumea să fie reîmpărţită, mai echitabil. Primul război mondial s-a încheiat cu înfrângerea Germaniei şi aliatelor ei. Al doilea război mondial a fost prelungirea, la peste două decenii, a primului război mondial. Lupta puterilor pentru influenţă şi hegemonie nu s-a tranşat după primul război mondial. Învingătorii în primul război nu au satisfăcut în nici un fel dezideratele pentru care Germania şi aliaţii săi declanşaseră operaţiunile militare. Uriaşele imperii coloniale pe care inamicii Germaniei le-au dobândit prin forţă, jaf şi uneori genocid, au rămas în posesia vechilor stăpâni. Prin tratatele de pace pe care le-au impus cu forţa şi ameninţări de reluare a operaţiunilor militare, în cazul în care Germania nu accepta necondiţionat „pacea", aliaţii învingători au luat Germaniei şi coloniile pe care le avusese înainte de 1914 şi i-au smuls şi părţi din propriul teritoriu naţional. Nu fusese o pace negociată între parteneri, cum dorise preşedintele W. Wilson, ci un dictat al învingătorilor, mai ales al Franţei şi al Marii Britanii. *Tratatul de la Verssailes* şi celelalte tratate impuse învinşilor în război, în loc să fie unele de pace, au încorporat atâţia germeni de nemulţumire, încât reizbucnirea conflictului între învingătorii şi învinşii în primul război mondial a fost doar o chestiune de timp. Ea s-a produs după 21 de ani, cu o violenţă extremă, asupra căreia nu vom stărui în volumul de faţă. Învingătorii în război au proclamat ca şi cauză unică de izbucnire a războiului, agresiunea săvârşită de tabăra învinsă. De fapt, ambele tabere luptau pentru acelaşi ţel: hegemonia mondială. Lupta pentru hegemonie este o constantă a istoriei universale. Cei care deţineau hegemonia, deţineau coloniile, protectoratele, dominioanele, zonele de influenţă, pe scurt controlau majoritatea omenirii. Dar cum obţinuseră această hegemonie? Prin cuceriri, jafuri şi, adeseori, cum am mai subliniat, prin genocid. Analiştii independenţi îşi pun întrebarea „cu ce drept moral îi acuză învingătorii pe germani şi aliaţii lor că au dorit acelaşi lucru la care au ţinut morţiş, ceva mai înainte, acuzatorii?" S.U.A., Marea Britanie şi Franţa deţineau controlul asupra uriaşelor lor zone de influenţă dintr-o perioadă în care popoarele german şi italian nu-şi încheiaseră procesul de unificare, iar Japonia fusese, până în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, un stat feudal izolat şi înapoiat. Când s-au ridicat cele trei ţări care au format Axa celui de la doilea război mondial, lumea fusese deja ocupată, în cea mai mare parte.

Din punctul anglo-americano-sovietic de vedere, Germania trebuia să accepte tratatele de după primul război mondial şi să nu acţioneze împotriva lor. Este însă de reamintit că după semnarea acestor tratate, Congresul S.U.A. nu le-a recunoscut şi ele nu au devenit lege în S.U.A. De asemenea, Uniunea Sovietică nu le-a recunoscut şi le-a calificat multă vreme drept rezultatul acţiunilor imperialist-capitaliste etc. În acelaşi timp, aceleaşi state au avut pretenţia ca Germania să recunoască *Tratatul de la*

Verssailes, ca şi celelalte tratate şi să le pună prevederile în aplicare. Învingătorii au folosit teza: „ce mie nu mi-a plăcut, ţie trebuia să-ţi fi plăcut!"

Din punctul de vedere al învingătorilor în războaiele mondiale, este cert că întreaga doctrină şi strategie a Germaniei, aşa cum a fost ea formulată în lucrarea lui Hitler *Mein Kampf*, cuprindea, de la vremea scrierii lucrării (1923), elemente care se pot interpreta ca şi cauze ale celui de al doilea război mondial. Astfel, strategia propusă de Hitler cuprindea: 1) revizuirea până la abandonare a *Tratatului de la Verssailes*; 2) părăsirea Ligii Naţiunilor şi retragerea reprezentantului german de la Conferinţa pentru dezarmare de la Geneva; 3) încheierea *Acordului naval anglo-german*; 4) denunţarea *Tratatului de la Locarno*; 5) ocuparea zonei demilitarizate a Renaniei şi remilitarizarea ei. În presa antigermană a timpului, aceste acţiuni au fost denumite „agresiuni paşnice".

Confruntarea dintre tabere a fost şi una între regimuri diferite din punctul de vedere al organizării societăţii. Tabăra anglo-franceză, strâns legată de S.U.A., sprijinea regimul politic bazat pe alternanţa la putere ale unor grupuri de interese de orientare centru, care excludeau de la participarea la viaţa politică şi a partidelor de dreapta şi a celor de stânga, fie prin mijloace şi strategii paşnice, fie prin forţă, sau prin legi nedemocratice, cum a fost cazul şi în România. Regimul politic de la Bucureşti a interzis prin lege partidele comunist (1924) şi legionar (1932), după care s-a autodeclarat democratic şi purtător al „binelui" în societatea românească. Un regim politic nu poate fi acceptat, în teorie, ca fiind democratic (demos=popor şi cratos=putere), dacă exclude componente importante ale societăţii, ale poporului, pe criterii ideologice. La fel s-a întâmplat, sub diverse forme şi în alte state. Dar acest regim politic democratic („democratic") s-a dovedit neputincios în realizarea multora dintre dezideratele popoarelor, cum ar fi eradicarea sărăciei, realizarea egalităţii de şanse, realizarea unui nivel înalt al dreptăţii sociale etc. Statele Axei şi aliatele acesteia, se aflau sub conducerea unor regimuri autoritare, pe care democraţii („democraţii") le numeau dictaturi. Aceste regimuri politice au fost în cea mai mare parte prezentate ca purtătoare ale fenomenelor sociale negative, prezentare care se promovează şi astăzi, prin numeroase scrieri şi prin uriaşa mass-medie aservită banului şi regimului politic aflat la putere în lumea occidentală, sau a celei aservite ei. Făcând o analiză imparţială, fără să acceptăm interpretări prezentate axiomatic, precum cel potrivit căruia regimurile democratice sunt cele bune, iar cele autoritare sunt cele rele, constatăm că aceste regimuri (mai mult sau mai puţin) autoritare, numite şi dictatoriale, au reuşit să realizeze multe deziderate ale popoarelor şi să catalizeze progresul de toate felurile ale statelor pe care le-au condus. Nu putem să nu menţionăm realizările regimurilor autoritare, de dreapta şi de stânga, în direcţiile asigurării locurilor de muncă pentru popoare întregi, asigurarea locuinţelor pentru popoare întregi, asigurare accesului la sănătate şi învăţământ gratuite, ca şi posibilitatea accesului la vârful societăţii a personelor provenite de la periferia societăţii, pe baza capabilităţilor. De asemenea, regimurile politice autoritare au controlat fenomenul corupţiei, menţinându-l la cote inferioare celor din regimurile „democratice". Prin aceasta, nu dorim să afirmăm că regimurile autoritare ar fi întruchipat democraţia. Confruntarea între cele două tipuri de regimuri politice, a fost şi este şi astăzi prezentată în lumea controlată de civilizaţia occidentală (S.U.A., U.E., Commonwealth) ca o confruntare între *bine* (regimul democratic) şi *rău*

(regimul autoritar). Cercetarea ştiinţifică imparţială a dovedit deja că în istorie nu există regimuri „*bune*" şi „*rele*". Fiecare regim politic, din fiecare epocă istorică, conţine atât elemente „pozitive", cât şi „negative". Depinde doar din ce unghi de vedere sunt privite aceste regimuri, de pe poziţia căror interese sunt abordate şi depinde de valorile morale şi sociale pe care le apreciază cel care face analiza. Chiar şi în cadrul aceluiaşi regim politic, există oscilaţii mari în ceea ce priveşte promovarea drepturilor, libertăţilor cetăţeneşti, satisfacerea nevoilor sociale, promovarea principiilor eticii politice interne, sau a principiilor relaţiilor internaţionale etc. Toate acestea evoluează şi ele, putând fi reprezentate prin curbe, uneori ascendente, alteori descendente. Democraţii („democraţii") au pus foarte mare accent pe promovarea libertăţilor individuale, ca expresie a superiorităţii regimului lor politic. Trebuie însă menţionat că, din statisticile făcute de presa europeană a perioadei interbelice, doar 10% din populaţie era preocupată de problema libertăţilor individuale, sau, dacă nu preocupată, măcar suficient motivată să lupte pentru a păstra aceste libertăţi individuale, mai mari în regimurile occidentale.[125]

Dincolo de considerentele prezentate foarte pe scurt în rândurile de mai sus, care, în sine, ar necesita o analiză mai detaliată, care nu face obiectul prezentei lucrări, al doilea război mondial a avut şi conotaţii legate de contradicţiile dintre susţinătorii diferitelor sisteme politice. Dreapta radicală, numită de democraţi „extremistă", ştia că dacă va pierde războiul va fi nu numai eliminată din decizia politică, dar şi suprimată, atât de anglo-americani, cât şi de sovietici. La rândul lor, democraţii („democraţii") ştiau că, dacă vor pierde războiul, nu vor pierde numai puterea, coloniile şi zonele de influenţă, dar puterile Axei îi vor pedepsi pentru abuzurile dintr-o istorie întreagă. Evreii, care deţineau cea mai mare influenţă şi bogăţie în lumea occidentală, îşi aveau şi ei porţia rezervată de suferinţă şi chiar moarte în lagărele Germaniei. Este evident că lupta pentru hegemonia mondială cuprindea şi componenta de eliminare reciprocă, ceea ce a făcut războiul mai cumplit.

În prima sa parte, al doilea război mondial a fost marcat de indecizia lui Hitler faţă de Marea Britanie. În ciuda convingerii multor politicieni şi militari în necesitatea invadării şi ocupării Marii Britanii, Hitler s-a opus acestui proiect. El nu agrea ideea ca imensul imperiu colonial britanic, pe care îl aprecia ca pe „un mare patrimoniu al Europei" să fie preluat sub ocupaţia, controlul sau influenţa S.U.A., Uniunii Sovietice şi Japoniei. Hitler considera că ceea ce va câştiga în faţa Marii Britanii, ar putea pierde în raporturile cu cele trei beneficiare amintite ale prăbuşirii celui mai mare imperiu colonial din istorie. În cele din urmă, Hitler a comunicat colaboratorilor săi intenţia de a invada Marea Britanie doar după eventuala intrare a S.U.A. în război, când nu ar mai exista şanse de negociere şi după „improbabila" debarcare americano-britanică în Europa, care, în opinia sa, s-ar fi putut produce cel mai devreme în anul 1944. Milioane de oameni şi-au pus legitima întrebare: cum s-ar fi desfăşurat războiul dacă Germania invada Marea Britanie în timp ce se afla pe picior de pace şi cooperare cu Uniunea Sovietică şi când *Tratatul Molotov-Ribbentrop* cataliza raporturile bilaterale? Cercetătorii nu pot să reacţioneze la astfel de întrebări, istoria neputând fi abordată prin răspunsuri la repetate întrebări *„ce ar fi fost dacă ar fi fost altfel decât a fost?"*

[125] Aurel Preda-Mătăsaru, *op. cit.*, p. 272.

Un eveniment deosebit de sugestiv pentru desfăşurarea celui de al doilea război mondial şi pentru modul în care puterile se implică în conflictele internaţionale, în scopul promovării intereselor grupurilor de vârf ale societăţii, este atacul japonez de la Pearl Harbour (7 decembrie 1941) şi intrarea S.U.A. în război. Atacul japonez a fost motivul pentru care majoritatea opiniei publice din S.U.A., adeptă a neutralităţii S.U.A. şi chiar a promovării unei politici izolaţioniste, mai ales faţă de conflictele din Europa, şi-a schimbat orientarea, susţinând implicarea ţării în război. Intrarea S.U.A. în război a reprezentat o foarte mare afacere pentru corporaţiile care au furnizat tot ceea ce era necesar armatei şi a oferit Casei Albe şansa de a intra în jocul politico-militar mondial, în scopul asigurării sferelor de influenţă şi a dominaţiei la scară globală. Pentru a cataliza voinţa de război a opiniei publice, atacul a fost prezentat opiniei publice drept „surprinzător" şi „mişelesc", când, de fapt, el a fost provocat de politica S.U.A. În anul 1941, amiralii comandanţi ai marinei americane l-au avertizat pe preşedintele Roosevelt de faptul că sistarea livrărilor de petrol către Japonia va conduce la război cu această ţară. Cu toate acestea, în iulie 1941, Roosevelt a dispus stoparea livrărilor de petrol către Japonia şi, imediat după aceea, comandamentul flotei americane de la Pearl Harbour nu a mai fost informat în legătură cu mişcările flotei japoneze în Pacific. Ulterior acestui eveniment, Marea Britanie, Olanda, Australia, Peru, Coreea şi Uniunea Sovietică au avertizat S.U.A. că Japonia va ataca baza navală de la Pearl Harbour. Mai mult decât atâta, după război, s-a aflat că serviciul de informaţii al Marinei a decriptat cifrul flotei japoneze şi astfel a cunoscut în amănunt deplasarea flotei japoneze către Pearl Harbour şi faptul că baza va fi atacată. În afara calculelor de natură politică, interese de intrare în război mai aveau şi băncile şi corporaţiile faţă de care Marea Britanie avea datorii mari, ca urmare a *Legii de împrumut şi închiriere*. Înfrângerea Marii Britanii ar fi făcut imposibilă returnarea acestor datorii. În perioada premergătoare atacului japonez, s-a dispus mutarea portavioanelor americane de la Pearl Harbour la San Diego.[126] În anul 1944, serviciul secret al Marinei S.U.A. a raportat că: „Numeroase informaţii au venit la departamentele noastre de Stat, de Război şi Naval, la toate nivelurile de decizie, indicând precis intenţiile japonezilor, inclusiv ora şi data probabile ale atacului."[127] În ziua atacului japonez, operatorii radar din Hawaii au anunţat în mod repetat că se apropie avioane japoneze, dar comandanţii nu au luat nici o măsură. Decizia de a permite atacul japonez a fost luată în scopul obţinerii motivaţiei de intrare a S.U.A. în război, în faţa opiniei publice. În acest fel, S.U.A. deveneau victimă şi nu agresor, toate operaţiunile ei militare ulterioare având legitimitate formală.

Încheierea celui de al doilea război mondial prin *Tratatul de Pace de la Paris.* Prevederile privitoare la România

(29 iulie 1946 – 10 februarie 1947)

În cadrul Conferinţei de la Potsdam, la propunerea preşedintelui S.U.A., Harry Truman, s-a constituit un organ permanent care să pregătească Conferinţa păcii: Consiliul Miniştrilor de Externe ai Uniunii Sovietice, Statelor Unite ale Americii, Marii Britanii, Franţei şi Chinei. Consiliul urma să analizeze şi să facă propuneri, cu

[126] În anii 1932 şi 1938, armata şi marina S.U.A. au desfăşurat exerciţii având ca temă un atac împotriva bazei de la Pearl Harbour, efectuat de 152 de avioane inamice, prin surprindere, într-o zi de duminică, dimineaţa.
[127] David Southwell, Sean Twist, *Teoria conspiraţiei. Dosare secrete*, Editura RAO, Bucureşti, 2007, p.112 sq.

privire la pregătirea încheierii tratatelor de pace şi reglementarea unor chestiuni teritoriale litigioase. În cadrul Consiliului s-au manifestat puternice contradicții, dar, către sfârşitul anului 1945, s-a ajuns la puncte comune de vedere şi, la începutul anului 1946, adjuncții miniştrilor de Externe au elaborat *Proiectul Tratatului de Pace cu România*. La 5 februarie 1946 guvernele S.U.A. şi Marii Britanii au recunoscut guvernul român, care a trecut la pregătirea documentației necesară participării la Conferința de Pace.

La 7 mai 1946, Consiliul Miniştrilor de Externe al Puterilor Aliate a declarat nul şi neavenit *Dictatul de la Viena*, ceea ce a dus la stabilirea frontierei de vest a României pe amplasamentele prevăzute prin *Tratatul de la Trianon*. S-au inclus şi prevederi grele, injuste, din punctul românesc de vedere. S-a hotărât ca frontierele cu Uniunea Sovietică şi Bulgaria să fie cele din anul 1940. România a suferit o pierdere de 50.762 km² şi 3.915.000 locuitori, în marea lor majoritate români, în fața Uniunii Sovietice şi de 6.921 km şi 370.000 locuitori, în fața Bulgariei, comparativ cu suprafața şi populația de până în anul 1940.

Conferința de Pace s-a deschis pe 29 iulie 1946, în Palatul Luxemburg, sub preşedinția lui Georges Bidault, prim ministrul Franței.

Tratatul de Pace cu România a fost definitivat şi publicat în străinătate, în data de 31 iulie 1946 şi în România, în 3 august 1946. Delegația română la conferința păcii era formată din Gheorghe Tătărescu, conducătorul delegației, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Lucrețiu Pătrăşcanu, Ştefan Voitec, Lothar Rădăceanu, Ion Gheorghe Maurer, Florica Bagdasar, Elena Văcărescu, Şerban Voinea, Dumitru Dămăceanu şi ambasadorii români în S.U.A., Marea Britanie şi Franța, Mihail Ralea, Richard Franasovici şi Simion Stoilov.

O problemă importantă abordată la conferința păcii a fost cobeligeranța. În ciuda promisiunilor şi asigurărilor date României, în baza cărora s-a cerut poporului român un mare sacrificiu uman şi material în lupta împotriva Ungariei şi Germaniei, nu i s-a acordat statutul de cobeligeranță. Românii au apreciat că a fost o nedreptate. Italiei i s-a acordat acest statut cu toate că a avut o contribuție mult mai mică decât a României la victoria împotriva Germaniei.[128] Dintre statele care aveau reprezentanți în Comisia politică şi teritorială care a decis calitatea sau lipsa calității de cobeligeranță pentru România, au votat în favoarea României doar Ucraina, Bielorusia, Cehoslovacia şi Franța. Împotriva României au votat S.U.A., Marea Britanie, Canada, Australia, India, Noua Zeelandă, Uniunea Sud-Africană şi U.R.S.S.

O altă situație nefavorabilă României a constituit-o faptul că *Tratatul de Pace cu Ungaria* nu consemna starea de război între România şi Ungaria, apărută încă de la 30 august 1944. În acest fel, între România şi Ungaria nu s-a semnat pacea, revenirea Transilvaniei de Nord la România nefiind legalizată. De altfel, în anul 1964, Hruşciov a avut în vedere aducerea în discuție a problemelor teritoriale între România şi Ungaria, într-un moment istoric în care conducătorii de la Bucureşti începuseră să deranjeze Moscova prin acțiunile lor independente. Demersul a fost întrerupt de lovitura de stat prin care Hruşciov a fost înlăturat de la putere.

---

[128] România, cu o populație de 14.000.000 locuitori a luptat pe frontul antigerman cu efective care au variat între 15 şi 29 de divizii+6 divizii echipate în rezervă, în timp ce Italia, cu 47.000.000 locuitori, a luptat cu 6 divizii alături de Națiunile Unite. Mai mult decât atâta, jumătate din teritoriul Italiei s-a găsit la dispoziția Wehrmacht-ului, alături de care luptau şi unități militare italiene. Vezi şi Ioan Silviu Nistor, *Românii în al doilea război mondial*, Editura «Mesagerul», Cluj-Napoca, 1996, p. 186.

Tratatul a prevăzut şi clauze economice, militare, navale, aeriene, retragerea armatelor Aliate din România, reparaţii şi restituiri, problema prizonierilor, rectificări teritoriale şi clauze referitoare la Dunăre.

Despăgubirile de război impuse României, care trebuiau plătite Uniunii Sovietice, au fost stabilite la 300.000.000 dolari S.U.A., la valoarea dolarului din anul 1945. Cu toate acestea, din România au fost transportate în U.R.S.S. bunuri şi valori totalizând 2 miliarde de dolari, la aceeaşi valoare a dolarului, din anul 1945.[129] În afara despăgubirilor, României i s-au mai impus restituiri în valoare de 320.000.000 dolari+150.000.000 dolari, 75.000.000 dolari pentru întreţinerea armatelor sovietice, 200.000.000 dolari pentru reintegrarea în drepturi, 200.000.000 dolari pentru renunţarea la datoriile Germaniei şi 50.000.000 dolari pentru sarcini neexplicite. În acest fel s-a ajuns la o sumă totală de 1.295.000.000 dolari, la valoarea monedei americane din anul 1945.[130]

După Conferinţa de Pace, la 4 februarie 1848, la Moscova, s-a semnat un *Protocol*, de către adjuncţii miniştrilor de Externe, privind anexarea de către U.R.S.S. a Insulei Şerpilor. Predarea insulei s-a făcut printr-un proces verbal, semnat de miniştrii adjuncţi de Externe ai celor două ţări, la 28 mai 1948.

Tratatul de Pace de la Paris a fost un instrument juridic internaţional împovărător pentru România, care conţinea, după cum am arătat, clauze grele. Poporul român l-a perceput ca pe o nedreptate, în timp ce majoritatea opiniei publice şi politice internaţionale, din sfera învingătorilor în război, a considerat România ca fiind agresor, neexistând, decât în mică măsură, părerea că României i s-ar fi făcut nedreptăţi.

În loc de încheiere la conflictele României cu Uniunea Sovietică

Prăbuşirea sistemului de securitate colectivă, la sfârşitul deceniului al patrulea, a marcat eşecul politicii externe româneşti interbelice, bazată în principal pe colaborarea, alianţa şi garanţiile franco-britanice. Eşecul acestei orientări a condus la prăbuşirea rapidă a României Mari, unul din preţurile pe care guvernanţii şi poporul român îl plăteau politicii promovate cu inima şi cu sufletul, mai puţin din raţiuni pragmatice. Franţa şi Marea Britanie au orientat politica externă a României pe o direcţie care le era convenabilă în primul rând lor şi în al doilea rând României. Acest lucru este vizibil şi când observăm cum ne-au oprit să ne rezolvăm diferendele cu Uniunea Sovietică, în perioada 1918-1921, când ne-au izolat de Germania, când nu au sprijinit Mica Antantă, înţelegându-se cu Germania şi Italia în dauna Cehoslovaciei şi când ne-au dat garanţii fără nici o valabilitate, ca, la sfârşitul războiului să ne predea în mâna Uniunii Sovietice şi să recunoască regimul iudeo-bolşevic care a distrus elitele burgheze ale naţiunii române.

Statele neglijate de România în raporturile de toate felurile, până la respingere, din motive ideologice şi resentimente istorice, Uniunea Sovietică şi Germania, au renăscut, devenind, în finalul deceniului al IV-lea, cele mai mari puteri ale Europei. Acestea s-au înţeles între ele şi au zdrobit România Mare şi întreaga Mică Antantă.

---

[129] Vezi Wilfried Loth, *op.cit.*, p. 83. Întregul text al Tratatului de Pace în Gheorghe Gheorghe, *Tratatele internaţionale ale României (1939-1965)*, Bucureşti, 1983, p. 100 sqq.

[130] Vezi Ion Alexandrescu, *Obligaţiile economice impuse României prin Tratatul de Pace*, în „Dosarele istoriei", Anul II, nr. 2 (7), 1997, p. 41.

Abdicarea regelui Carol al II-lea, în timpul căruia România se ridicase pe cea mai înaltă treaptă de dezvoltare de până atunci, a reprezentat punctul final al acestui eşec. Fără multe variante de alianțe politice la dispoziție, România s-a aruncat în brațele Germaniei, țara complementară economic şi care i-a garantat teritoriile care-i mai rămăseseră, sperând într-o alianță de nădejde, de durată, alături de care să prospere social-economic şi să scape de pericolul bolşevic, care îngrijora clasa politică, formată din mari proprietari, ca şi o importantă parte a poporului, formată din mici proprietari. Politicienii români, mulți dintre militari şi o mare parte a opiniei publice s-a grăbit să tragă concluzia că viitorul Europei va fi controlat de Germania.[131] Noua linie politică externă pornea însă de la o realitate istorică de moment, pe care mulți români au preluat-o ca pe o axiomă: Germania era şi urma să rămână cea mai mare putere, cel puțin din Europa. În aceste condiții, într-adevăr, viitorul României părea asigurat. Dar, din cenuşa războiului mondial avea să se ridice Uniunea Sovietică şi tot acest eşafodaj politic s-a năruit.

Generalul Ion Antonescu, regele Mihai şi România întreagă, cu excepția unor minorități naționale, au dorit şi au acționat pentru anularea *Dictatului de la Viena*, pe parcursul întregii perioade a războiului mondial, atât în perioada alianței cu Axa, cât şi după lovitura de stat de la 23 august 1944.

După cum am mai arătat, dar dorim să repetăm, când Adolf Hitler l-a informat pe conducătorul României că doreşte război împotriva Uniunii Sovietice, Antonescu nu şi-a dat doar acordul, ci a declarat el însuşi că, pentru terminarea războiului, este necesar un pas decisiv în Răsărit şi România doreşte să participe la acest război. Putem afirma astfel, că amândoi conducătorii statelor au propus acest război, chiar dacă hotărârea lui Hitler era una anterioară celei a României. Este cert că şi Antonescu, ca şi o mare parte dintre români, doreau un război antisovietic şi pentru această dorință aveau să plătească. Chiar dacă a fost o agresiune, războiul antisovietic are numeroase argumente, din punctul românesc de vedere, el fiind practic declanşat de U.R.S.S., prin acțiunile agresive desfăşurate împotriva României, în vara anului 1940, când au fost ocupate Basarabia, Bucovina de Nord şi Ținutul Herța. Decizia de participare a României la războiul alături de Germania era una istorică şi Antonescu a luat-o cu convingerea că, în acel moment istoric, nu avea alternativă mai bună pentru refacerea României Mari şi pentru promovarea intereselor ei de securitate şi de dezvoltare economică. Antonescu avea, de asemenea, argumentul că precedentele două regimuri din România, cel regal şi cel legionar, optaseră şi ele pentru alianța cu Germania. Doar partidele „istorice", cuprinzând politicieni susținători categorici ai alianței cu statele occidentale, nu agreau această linie. La unii dintre aceşti lideri, cum ar fi Iuliu Maniu, este greu de stabilit frontiera între a fi fost *susținător* al politicii României alături de Marea Britanie, sau *agent* al Marii Britanii în România.

Dintre acuzele aduse lui Ion Antonescu în perioada de după al doilea război mondial, cea mai sever formulată a fost cea de a fi antrenat armata României în afara propriilor frontiere, continuând războiul până la Stalingrad. Aceiaşi critici au formulat aprecieri laudative la adresa participării armatei României la războiul împotriva Germaniei, purtat pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei şi Austriei. Această

---

[131] Vezi şi Corvin Lupu, *Eforturi politico-diplomatice româneşti de ieşire din al doilea război mondial în lumina arhivei diplomatice a S.U.A.*, Editura Alma Mater, Sibiu, 2003, p. 6-7.

inconsecvență în analiză este rezultatul politizării continue a istoriei şi imposibilității unei mari părți a societății româneşti de a privi cu imparțialitate istoria contemporană.

Ruptura româno-sovietică, produsă la sfârşitul primului război mondial era una ireductibilă. Rănile deschise atunci din vina ambelor părți, ca şi adâncirea lor în perioada celui de al doilea război mondial, le-au făcut să nu se poată închide nici până în zilele noastre.

În anul 1997, procurorul general al României, Sorin Moisescu a promovat un recurs în anulare față de unele hotărâri judecătoreşti prin care au fost condamnați, în anii ocupației militare sovietice, unii demnitari români ai regimului antonescian. Condamnările au fost însoțite de confiscarea totală a averilor acelor demnitari. Recursul în anulare putea conduce la restituirea averilor urmaşilor celor condamnați, a căror soartă a fost şi aşa de neinvidiat. S-a aflat imediat, până la Washington şi doi membri ai Congresului S.U.A., de etnie evreiască, au protestat printr-o scrisoare deschisă trimisă preşedintelui României, pe un ton autoritar şi categoric, arătând că Antonescu este un criminal care s-a aflat „pe partea greşită a istoriei". Interesant că într-o țară „democratică", ca S.U.A., unde principiul separării puterilor în stat este prevăzut de *Constituție*, congresmenii americani s-au adresat preşedintelui țării într-o problemă a Justiției. Recursul în anulare nu a mai fost promovat, averile confiscate nu s-au mai retrocedat, iar inițiatorul a fost foarte repede eliberat din funcție. Iată deci că politicienii, în cazul de față influenți congresmeni evrei ai S.U.A., sunt cei care stabilesc în locul istoricilor „partea" pe care trebuie poziționate personalitățile istorice, cine sunt „bad boys" şi cine sunt „good boys". În ochii acestor lideri ai lumii, în istorie, binele şi răul sunt despărțite şi între ele există un gard. Binele este totdeauna de partea celui mai puternic, iar răul de partea celui învins, sau mai slab. În aceste condiții misiunea istoricului care intră pe acest teren este una foarte dificilă, când trebuie cercetate subiecte aparținând problemelor atent controlate de puterea politică şi după şapte-opt decenii. Chiar şi conducătorii României anilor 2002 şi 2006 au dat indicații privitoare la felul în care trebuie abordată personalitatea mareşalului Antonescu şi epoca sa, sau a presupusului holocaust, de care unii evrei învinovățesc România. S-au dărâmat statui, s-a destituit capul armatei române sub motivația că a participat la o slujbă religioasă în care preoții s-au rugat şi pentru Ion Antonescu (1999), s-au dat legi prin care se interzic discuțiile publice privitoare la contestarea de către unii istorici a existenței holocaustului în România (2002 şi 2006) etc. Libertatea de expresie se află pe un teren alunecos, este limitată, iar reacțiile internaționale la orice abatere de la „adevărul" stabilit de cei puternici sunt imediate. Conducătorii politici ai unor state, inclusiv ai românilor, sunt presați să recunoască vina colectivă a promovării holocaustului în țările lor, ceea ce ar trebui stabilit numai de către istorici. Mijloacele de a-i influența pe cei care scriu şi publică lucrări de istorie sunt multiple. Puterea doreşte să audă doar ceea ce îi convine.

Din alt punct de vedere, considerăm că istoricii români trebuie să abordeze mai mult şi fără ocolişuri aceste teme delicate şi controversate. Controversele sunt abordate mai mult la nivelul factorilor politici decât la cel al istoricilor. Istoricii străini, majoritatea evrei, abordează mult tematica holocaustului, peste tot în lume, ca şi alte momente şi fenomene istorice din perioada celui de al doilea război mondial legate de această tematică. Cercetările acestora se bucură de o finanțare

extraordinară, practic imposibil de egalat. Această finanțare extrem de puternică, venită mai ales din partea unor instituții ale comunităților evreieşti, este ea însăşi o formă de influențare a rezultatelor cercetării în direcția dorită de finanțatori.

Ne-am referit la problema presiunii politicului asupra cercetătorului, a ascunderii adevărurilor şi a persecuțiilor împotriva celor care cercetează dreptatea învinşilor în conflictele internaționale, cu convingerea că istoricii sunt cei care trebuie nu numai să scrie adevărul, dar şi să militeze pentru a ieşi de sub presiunea factorilor politici. După cum am mai scris, autorul acestor rânduri a fost nevoit să-şi apere în fața procurorilor afirmațiile dintr-un studiu dedicat relațiilor româno-evreieşti, plângerea penală fiind formulată de Muzeul Memorial al Holocaustului din Washington şi de Federația Comunităților Evreieşti din România. Cu toate acestea, am scris prezenta lucrare cu dorința de a fi cât mai obiectiv şi de a nu ocoli evenimente şi fenomene controversate.

Considerăm că nu este bine ca cercetătorii români să nu scrie despre momentele controversate din propria lor istorie, astfel ca istoriografia problemei să cuprindă doar realizări străine, sau ale unor minoritari, multe incomplete, neabordând documentele din arhivele româneşti, politizând excesiv şi ocolind argumentele româneşti în numeroasele dispute ale istoricilor, „arbitrate" de la Washington şi de la Tel Aviv.

Desigur că problematica perioadei celui de al doilea război mondial este important a fi studiată şi în lumina unor arhive străine, mai ales ale țărilor vecine. Dar tocmai aceste state au limitat disponibilizarea multor documente.[132]

Clasa politică românească emanată în decembrie 1989, compusă în parte din politicieni care au avut dosare grele, întocmite de serviciile române de contraspionaj, pentru activități în folosul unor servicii secrete străine, a negociat, în perioada 1990-2003, tratatele cu marii vecini de la est fără să consulte istoricii. Acest fapt a fost confirmat public de către Dan Berindei, în perioada când profesorul era preşedintele Secției de Istorie a Academiei Române. Privitor la încheierea tratatelor guvernului de la Bucureşti cu vecinii României, făcute sub presiune internațională[133], în condițiile prăbuşirii economice a României, secția de Istorie a Academiei Române nu a fost consultată deloc. Dorim să menționăm că o situație asemănătoare este cazul ocupării insulelor Kurile, la sfârşitul celui de al doilea război mondial. În acest caz, însă, guvernul de la Tokio refuză să semneze un tratat ruso-japonez, până la restituirea teritoriilor care-i aparțin, dar întreține cu Rusia relații economice, culturale, diplomatice şi de altă natură, normale.

Potrivit dreptului internațional, dacă se aduc grave atingeri integrității teritoriale a statului-victimă, acest fapt este calificat drept *agresiune* şi echivalat crimei internaționale. Statul agresor este blamat de comunitatea internațională şi trebuie încărcat de răspundere internațională. Teritoriile româneşti pierdute în iunie 1940 au fost ocupate de U.R.S.S. în urma unor ultimatumuri, urmate de invazie militară. Ultimatumul este o instituție a dreptului forței, incompatibil cu forța dreptului

---

[132] Vezi şi Vasile Arimia, Mircea Muşat, *Notă asupra ediției*, în Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Mircea Muşat, *23 August 1944. Documente*, vol. I, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984, p. VIII-IX.

[133] Agenția REUTER, ca şi ziarul „Liberation", au scris răspicat despre presiunile internaționale asupra României. Vezi articolul *Un succes, dar sub presiune internațională*, în „Dosarele istoriei", An V, nr. 6 (46), 2000, p. 26, scris în numele redacției.

internațional.[134] Această legislație internațională este inoperantă în cazul marilor puteri, în special a celor două supraputeri nucleare. Conducătorii acestor țări, atunci când sunt agresori, nu sunt văzuți în ştreang, aşa cum s-a întâmplat cu conducătorii agresorilor învinşi în al doilea război mondial, ca şi în perioada post-Malta, când au avut loc condamnări ordonate politic, cum ar fi cele ale lui Nicolae Ceauşescu şi a lui Saddam Hussein, sau asasinate la comandă, echivalând cu primele, cum ar fi cele ale lui Slobodan Miloşevici şi a lui Muamar al-Gaddafi.

În *Convenția de Armistițiu cu Națiunile Unite*, semnată de România la 13 septembrie 1944[135] şi în *Tratatul de pace* cu România, semnat la 10 februarie 1947, *Notele ultimative* sovietice sunt numite, prin abuz de drept, *Acordul sovieto-român din 28 iunie 1940*. Acest abuz este cu atât mai evident cu cât obiectul de reglementare, respectiv harta, a ajuns la Bucureşti *post factum*, abia după patru săptămâni. Foştii aliați ai României, deveniți aliații Uniunii Sovietice, în fața presiunii lui Stalin, au acceptat ca un act de forță să fie numit „*Acord*".[136]

În perioada post-comunistă, România se confruntă cu contradicții, inclusiv privitor la orientarea ideologică. Unele dintre ele se leagă şi de problematica perioadei la care ne-am referit în prezenta lucrare. Dintre aceste contradicții şi confuzii, menționăm doar un aspect. În conformitate cu voința puterilor care, după 1989, şi-au extins influența asupra spațiului european în care se găseşte România şi cu dorința unei mari părți din populația României, a cărei proporție noi nu o putem cuantifica, țara a trecut la promovarea unei linii politice anticomuniste, de eradicare a rămăşițelor trecutului, inclusiv de lichidare a economiei ridicată în anii regimului socialist de stat. Au avut loc o serie de acțiuni de mare vizibilitate şi impact: desființarea Partidului Comunist, condamnarea comunismului şi a instituțiilor acelui timp etc. etc. Majoritatea politicienilor, în campanii electorale şi în afara lor, s-au auto-declarat anticomunişti, inclusiv foşti membri marcanți ai acelui partid, inclusiv foşti activişti, ofițeri de securitate, sau alți demnitari. În paralel cu aceste proiecții anticomuniste, politicienii de după 1989 au menținut, până astăzi, poziția regimului comunist față de regimul antonescian şi personalitățile sale. Guvernul Adrian Năstase, la cererea comunității evreieşti internaționale, a dat *Ordonanța de Urgență nr. 31/2002*, transformată în lege, în anul 2006, prin care se reconfirmă poziția României față de clasa politică ante-comunistă, care este apreciată în continuare ca fiind „criminală". Acest act normativ prevede pedepse de până la 5 ani de închisoare pentru încălcarea prevederilor sale. În luna mai 2008, o instanță din Bucureşti a reconfirmat vinovățiile mareşalului Ion Antonescu şi a guvernatorului Transnistriei, profesorul George Alexianu, validând astfel sentințele date de Tribunalul „Poporului" în anul 1946. Este o împingere colosală în trecut a liniei politico-istorice oficiale a statului român. Deci, ne declarăm anticomunişti, condamnăm în spectacole publice comunismul, în paralel cu condamnarea severă a celor mai mari luptători anticomunişti ai României: Ion Antonescu şi colaboratorii săi din acea perioadă. În toată această perioadă istorică în care clasa politică se declară anticomunistă, au avut loc manifestări oficiale care au aniversat şi elogiat ziua de 9 mai, ziua victoriei Uniunii Sovietice împotriva

---

[134] Vezi *Rezoluția 3.314/XXIX a O.N.U.,* din 14 decembrie 1974, prin care Adunarea generală a O.N.U. a adoptat *Definiția agresiunii armate directe*.

[135] Semnarea a avut loc în dimineața zilei de 13 septembrie 1944.

[136] Vezi şi George Mogoşanu, *Când a început războiul sovieto-român?*, în „Dosarele istoriei", An II, nr. 5 (10), 1997, p. 60-64.

Germaniei. Victoria de la 9 mai 1945, serbată cu sârg în România anti-comunistă de astăzi (!?), a avut ca urmare ocupația militară sovietică, transformarea țării în stat socialist autoritar, crearea gulag-ului în care au fost internați adversarii regimului etc. Este surprinzător pentru orice analist cum un număr atât de mare de membri ai clasei politice şi intelectuale româneşti, inclusiv personalități autentice, acceptă aceste situații contradictorii cu nedemnă lipsă de implicare.

Reamintim că, la Conferința de la Teheran, Andrei Vîşinski a declarat că popoarele nu au dreptul să judece marile puteri pentru deciziile lor...

Conflictul dintre români şi evrei generat cu ocazia ocupării Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța de către Uniunea Sovietică, în vara anului 1940

Evacuarea forțată a Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța. Poziția evreiască

Simpozionul organizat în primăvara anului 2005 şi dedicat Zilelor Arhivelor Naționale, a fost proiectat înaintea deja mediatizatelor contestații zgomotoase ale unor reprezentanți a minorității evreieşti din România, aliați cu inginerul (anti-?)român Oprean Constantin din Sibiu, Str. Florilor nr. 16, membru al clanului Ceauşescu, profitor al comunismului, cel datorită căruia respectabila universitate sibiană a fost poreclită „universitatea roşie", ceea ce reprezintă o durere pentru numeroasele valori naționale şi internaționale din rândul corpului profesoral şi pentru mulți dintre valoroşii ei studenți. Contestațiile zgomotoase din presa de scandal, reclamațiile la autoritățile locale, la Procurorul General şi la Guvern au fost urmarea nemulțumirilor față de rezultatele unor cercetări pe tema acuzațiilor de holocaust la adresa poporului român şi autorităților care îl reprezentau în perioada anilor 1941-1944 şi a relațiilor dintre români şi evrei. Nemulțumiții au presat autoritățile pentru a determina măsuri administrative şi penale împotriva mea. Am reflectat dacă este cazul să-mi țin promisiunea de a da tiparului un nou articol despre evenimente legate de relațiile dintre români şi evrei. După cum arăta şi profesorul Gheorghe Buzatu, acest *pater familias* al celor care abordează problematica celui de al doilea război mondial, „...puține au fost aspectele istoriei contemporane universale şi naționale în care pasiunile, îndârjirea şi intoleranța să fi avut ori să aibă un rol atât de precumpănitor, în raport cu studiul ştiințific obiectiv şi „la rece", ca în privința holocaustului"[137] şi fenomenelor din jurul lui. La un moment dat, am dorit să renunț. După publicarea studiului *Impactul problematicii Holocaustului asupra României contemporane şi aspecte ale relațiilor dintre români şi evrei*, în TRANSILVANIA nr. 3/2005, pe lângă atacuri violente în presă, au avut loc şi încercări de obținere a unor sancțiuni împotriva mea pentru culpa de opinie, una dintre încercări fiind făcută chiar la ministrul Educației şi Cercetării de către mai sus numitul inginer mecanic, de etnie română, din păcate, ceauşist prin mentalitate şi familie, fără anvergură intelectuală, cu o cultură limitată. S-au făcut abordări şi asupra unor lideri ai Consiliului Județean Sibiu şi ai altor comunități minoritare, reuşindu-se unele intimidări. De câte ori am reflectat, am ajuns la concluzia că şi noi românii ar trebui

[137] Gheorghe Buzatu, *HOLOCAUST ŞI holocaust*, în Gheorghe Buzatu (coordonator), *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2002, p. 193.

să avem voie să abordăm problema relațiilor dintre români şi evrei, temă ale cărei concluzii se doresc a fi monopolizate de unii lideri evrei. Măcar în țara noastră şi măcar acum, în timpul acestui regim politic, parțial democratic, care ne-a permis istoricilor, până în prezent, tot parțial, să publicăm o serie de cercetări şi interpretări ale unor evenimente şi fenomene care au deranjat unele forțe. Aceste publicații au catalizat promovarea unor adevăruri istorice. Şi ce mare rău este dacă în anumite privințe ale rezultatelor cercetărilor nu ne înțelegem întru totul ? Revista TRANSILVANIA, a abordat de la apariția ei problemele cele mai delicate şi importante din istoria teritoriilor locuite de români. În trecutul revistei, adeseori, duşmanii românilor o citeau scrâşnind din dinți. Cei care nu vor să creadă în ştiință, pot să nu creadă. Sunt şi astăzi oameni care nu cred că pământul se învârte. Dar de contrazis să contrazică numai prin ştiință. De altfel, nu sunt singurul care mă confrunt cu aceste situații. În anul 1994 a fost dată la topit, în noaptea din preziua apariției pe piață, întreaga ediție a unei cărți care cuprindea exclusiv documente, scoase la lumină de un colectiv de 12 istorici militari români, coordonați de Alesandru Duțu şi Constantin Botoran, de la Institutul de Istorie Militară, condus atunci de regretatul general prof. univ. dr. Nicolae Uscoi.[138] Legat de acest act de libricid, cu ocazia retipăririi cărții, în anul 2003, a fost publicat un protest în care, printre multe altele, se arată că: „...atâta vreme cât arhivele evreieşti şi alte surse de documente sunt ascunse sistematic, iar publicarea documentelor istorice se face în mod selectiv, cu un vădit partizanat şi subiectivism anti-românesc, sinonim cu minciuna şi dezinformarea instituționalizată, devine imorală şi neserioasă, frivolă, orice acuzație la adresa autorităților româneşti din anii 1939-1944, la adresa românilor, în general, acuzații formulate cu privire la tratamentul de care au avut parte evreii din România."[139]

Personal, printr-o presiune mai mare am mai trecut doar în anul 1990, când am arătat că evenimentele din decembrie 1989 nu s-au desfăşurat conform versiunii susținută de noul regim politic al „emanaților" lui Ion Iliescu. Atunci am fost amenințat cu moartea, în mod repetat. Ulterior, respectivele teze au fost confirmate de o mulțime de cercetări, s-au validat şi au ajuns să fie vehiculate în toată țara, în Europa şi în lume. Nu am dorit să renunț şi pentru a nu da satisfacție celor care încearcă să influențeze concluziile privitoare la istoria contemporană a României prin alte mijloace decât cele ştiințifice.

Prezentul simpozion organizat de Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale datorită implicării profesorului Alexiu Tatu, directorul instituției, s-a desfăşurat cu câteva zile înaintea împlinirii a 65 de ani de la declanşarea procesului de retragere forțată a autorităților române din Basarabia, Bucovina de Nord şi Ținutul Herța. Era punctul culminant atins de evoluția raporturilor româno-sovietice în mod defavorabil României.[140]

---

[138] Generalul Nicolae Uscoi cunoştea în detaliu modul în care a murit otrăvit istoricul Constantin Botoran.

[139] Alesandru Duțu şi Constantin Botoran (coordonatori), *Situația Evreilor din România*, Vol. I (1939-1941) partea întâi, Bucureşti, Editura Țara Noastră Uniunea Vatra Românească, 2003, p. 407.

[140] Privitor la aspecte ale problematicii evoluției negative a raporturilor româno-sovietice din perioada interbelică vezi şi în: Corvin Lupu, *The Belonging of Basarabia to Romania and the Inter-War Romanian-Soviet Relationships reflected in Diplomatic American Documents*, în volumul Le XIII-e Congres International d'Histoire Economique, **Buenos Aires**, Argentine, 22-26 juillet 2002, *La Preconference de l'Universite „Lucian Blaga" de Sibiu,* Roumanie, 4-5 avril 2002, p. 175-190, sau Corvin Lupu, *Probleme controversate din istoria Basarabiei în lumina unor documente diplomatice americane*, în „Foaia Poporului", Revistă a Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român", Serie nouă, Nr. 69-70, aprilie 2004, p. 2-15, sau Corvin Lupu, *Aspecte referitoare la problema apartenenței Basarabiei la România şi la*

Nu ne propunem să abordăm problematica *Notelor ultimative* sovietice adresate guvernului român în 26 şi 27 iunie 1940, temă care a făcut obiectul altei lucrări a subsemnatului[141], problematică despre care s-a scris mult. În prezentul articol, cercetarea s-a oprit la poziția evreiască în cadrul acestui eveniment istoric. Despre evacuarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord a publicat a publicat un important studiu, bazat pe documente valoroase, profesorul Gheorghe Buzatu.[142]

Invazia sovietică ce a urmat *Notelor ultimative* a fost pregătită din timp, ca în toate situațiile de acest fel, de către serviciile sovietice de informații şi propagandă. Studiul ştiințific al acestei problematici făcut doar pe baza documentelor româneşti este incomplet. El ar necesita accesul la o serie de documente din arhivele fostei Uniuni Sovietice, aflate în cea mai mare parte în proprietatea Federației Ruse, iar unele în posesia Ucrainei. Din documentele din arhivele militare române reiese că cercetările privitoare la pregătirea invaziei Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța ar trebui să aibă în vedere pregătirea psihologică, propagandistică şi logistică a nucleelor comuniste din zonele – țintă, făcute de N.K.V.D. şi G.R.U., ai căror cei mai importanți şi cei mai numeroşi agenți au fost evrei. S-au organizat puternice rețele de spionaj sovietic, s-a făcut propagandă orală, scrisă, radio-difuzată şi s-a tipărit presă ilegală. Partidul comunist Român dominat numeric şi controlat de evreii din Uniunea Sovietică şi România a fost, fără îndoială, coloana a V-a Kominternistă. Acțiunea comuniştilor evrei, de alte etnii şi români (în număr mic) se înscria pe linia programului Partidului Comunist din România, finanțat şi condus de la Moscova, de acțiune în vederea dezmembrării statului național român. În fața unei asemenea situații, autoritățile române aveau obligația din toate punctele de vedere să acționeze, prin toate mijloacele paşnice sau militare, împotriva duşmanilor interni şi externi coalizați întru realizarea dezmembrării României. Această realitate este ignorată de multe ori de istoricii români ai momentului 1940 şi de fiecare dată de istoricii evrei care acuză România de holocaust, pentru persecuțiile, deportările şi crimele care s-au comis împotriva evreilor, pe parcursul războiului de eliberare a teritoriilor româneşti ocupate samavolnic şi împotriva bolşevismului. S-a scris mult despre agresiunea sovietică din iunie-iulie 1940 în teritoriile româneşti fără a se menționa decât în mică măsură, sau deloc, despre această pregătire a invaziei. Ea necesită un studiu aparte.

În 28 iunie 1940, imediat după ora 14,00, Armata Roşie a trecut Nistrul, începând ocuparea ținuturilor româneşti amintite. Trupele motorizate sovietice au înaintat foarte repede, atingând Prutul în ziua de 30 iunie, când data convenită era 3 iulie, ora 13,00. Trupele sovietice au avut o atitudine ostilă, comportându-se ca şi în cazul stării de război, respectiv deschizând focul, luând prizonieri, dezarmând unitățile militare române întâlnite în cale pe parcursul înaintării, sechestrând trenurile care evacuau instituțiile statului român şi capturând material de război în valoare de 2.750.900.803 lei.[143] Astăzi este evident că a avut loc o agresiune sovietică[144], ceea ce ar trebui să

---

relațiile româno-sovietice, reflectate în documente diplomatice americane, în „Acta Universitatis Lucian Blaga", Anul II, Nr. 1-2/2002, Editura ROSETTI, Bucureşti, p. 104-115, sau Corvin Lupu, *Fragen uber die Zugehoerigkeit Bessarabiens zu Rumanien. Rumanisch-Sowjetische Beziehungen im Spiegel Amerikanischer Berichte*, în „Forschungen zur Volks- und Landeskunde", Band 44-45/2001-2002, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 175-187.

[141] Vezi Corvin Lupu, *România, Axa şi Aliații*, Editura „Alma Mater", Sibiu, 2003.

[142] Vezi *Evacuarea Basarabiei şi a nordului Bucovinei în 1940*, în Gheorghe Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 205-238.

[143] Vezi Alex Mihai Stoenescu, *Armata, Mareşalul şi Evreii,* Bucureşti, RAO International Publishing Company, 1998, p. 59.

conducă spre o modificare importantă şi a concluziilor privitoare la încadrarea juridică şi morală a evenimentelor din 22 iunie 1941, când armata română a început operaţiunile militare de eliberare a teritoriilor ocupate de sovietici cu un an în urmă. Nu insistăm, dar, după cum este foarte cunoscut, există istorici care privesc atacul României împotriva U.R.S.S., din 22 iunie 1941 nu ca pe o agresiune, ci ca pe o continuare a unei agresiuni declanşate de sovietici în 28 iunie 1940, prin implicarea României ca eliberatoare a propriilor teritorii. Conflictul fusese deja deschis de agresiunea sovietică.

Desigur că este greu scuzabilă evacuarea teritoriilor româneşti fără rezistenţă armată, în iunie 1940, indiferent de cauze, respectiv de sfatul marilor puteri europene ale Axei şi de votul a numeroşi membrii ai Consiliului de Coroană, care s-au pronunţat împotriva rezistenţei armate. Evacuarea fără rezistenţă a fost un act de ruşine pentru istoria României. Aceasta cu atât mai mult cu cât armata dorea să lupte şi era pregătită cu planuri operative viabile de rezistenţă. De această părere sunt şi alţi istorici, inclusiv profesorul Gheorghe Buzatu. De altfel, evacuarea a fost precedată de o serie de încercări ale armatei române de a declanşa ofensiva antisovietică, sub motivaţia reală a nerespectării termenilor acordului privitor la modul în care să se evacueze Basarabia şi a recurgerii la agresiune armată din partea Moscovei.[145] Ordinele guvernamentale au descurajat orice fel de rezistenţă. Folosirea armamentului era interzisă în orice situaţie. Alexandru Cretzianu, secretar general în Ministerul Afacerilor Externe, scria: „...Noi la Ministerul de Externe primeam un val continuu de proteste din partea şefului de Stat Major, raportând un număr considerabil de incidente, numeroase cazuri de moarte şi răniri, chiar cazuri de sinucidere printre ofiţerii care trebuiau să se supună, fără apărare, ilegalităţilor Armatei Roşii. Înaltul nostru comandament insista să fie revocat ordinul care interzicea să se tragă, în orice condiţii şi în orice împrejurări. S-a dovedit că a fost mult mai mult decât se putea cere în mod rezonabil oricăror trupe să îndure. Dar primul ministru şi ministrul afacerilor străine stăruiau faţă de şeful de Stat Major să facă imposibilul şi să se menţină ferm. Nu trebuia cruţat nici un efort pentru a evita să i se ofere guvernului sovietic chiar şi cel mai slab pretext pentru depăşirea liniei pe care el şi-o fixase...”[146] Acest ordin de a nu se deschide focul a paralizat complet Armata, Jandarmeria şi Poliţia, permiţând atât agresiuni comise de militarii sovietici, de comunişti şi de cetăţeni aparţinând minorităţilor naţionale, cu deosebire evrei. În aceste trei teritorii, trăia o numeroasă populaţie evreiască. Mulţi evrei din teritoriile care urmau a fi evacuate aveau sentimente şi convingeri comuniste, bolşevice, pro-sovietice, susţineau făţiş mişcarea comunistă, manifestând activism şi, mai presus de atâta, unii făceau parte din reţeaua de spionaj şi diversiune organizată de serviciile

---

[144] *Convenţia pentru definirea agresiunii*, adoptată la Londra în 3 iulie 1933, precum şi *Convenţia pentru definirea agresiunii* semnată de România, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, Cehoslovacia, Turcia şi Iugoslavia la 4 iulie 1933, prevedeau (ambele în articolul 3) că: „Nici un considerent de ordin economic, politic, militar sau de altă natură nu poate servi drept scuză sau justificare pentru agresiunea prevăzută în articolul 2”. Acest articol 2, alin. 2, prevedea: „În consecinţă, va fi considerat drept agresor într-un conflict internaţional, sub rezerva acordurilor în vigoare între părţile în conflict, statul care, primul, va comite una din următoarele acţiuni: ...2. invadează cu forţele sale armate, cu sau fără declaraţie de război, teritoriul unui alt stat”. Există şi alte argumente de ordin tehnic şi de drept care argumentează încadrarea acţiunilor sovietice de la sfârşitul lunii iunie 1940 drept agresiune. Vezi Alex Mihai Stoenescu, *op. cit.*, p. 63-64.

[145] Vezi şi Alex Mihai Stoenescu, *op. cit.*, p. 67-68.

[146] Alexandru Cretzianu, *Ocazia pierdută*, Londra, 1957, p. 203.

secrete sovietice în România.[147] În aceste condiții, după un an, în situație de război, guvernul român a considerat că trebuie să ia măsuri speciale de siguranță națională pentru a se proteja de evreii din categoriile mai sus menționate. Istoricul Alex Mihai Stoenescu arată că pe teritoriul României, în Basarabia, cât şi dincolo de Nistru, evreii au devenit parte integrantă a conflictului sovieto-român, populația evreiască fiind folosită „drept masă de manevră în scopuri militare agresive". De îndată ce trupele sovietice au pătruns în Basarabia, minoritatea evreiască din această provincie şi din Bucovina de Nord s-a manifestat partizan, împotriva statului român şi mai ales a Armatei României, primind trupele comuniste sovietice cu mult entuziasm, dându-le tot concursul în îndeplinirea misiunii lor ocupatoare. În mai multe locuri, evreii au atacat cu armele trupele române aflate în retragere, profitând de acel ordin dat militarilor români de a nu se folosi armamentul. Era cunoscut până la nivelul opiniei publice planul sovietic de ocupare a întregii Moldove, în cazul în care armata română ar fi ripostat. Evreii au comis numeroase crime, „dedându-se la torturări şi mutilări, producând pierderi în morți şi răniți". Autorul amintit citează un document din Arhivele M.Ap.N., fond Marele Stat Major, în care se arăta: „În toate oraşele basarabene şi nord-bucovinene, ca la un consemn, s-au format grupuri de evrei înarmați, în majoritate tineret de ambele sexe, care numaidecât au început acțiunea teroristă. Au fost împuşcați cu predilecție funcționarii judecătoreşti, cei polițieneşti, slujitorii altarului, precum şi funcționarii financiari, aceştia din urmă cu ocazia devalizării diferitelor casierii ale Statului, întrucât în afara zelului revoluționar, bandele teroriste au arătat, în timpul desfăşurării acțiunilor, o pronunțată tendință pentru adunarea de capital, în flagrantă contradicție cu principiile anticapitaliste cuprinse în doctrina în numele căreia desfăşurau acțiunea. Nu a fost cruțată nici armata şi zilnic sosesc noi informațiuni despre ofițeri, subofițeri şi soldați care, chiar fără a fi contrazis intențiile comuniştilor evrei de a se manifesta, au fost împuşcați sau schingiuiți". Autoritățile sovietice au premeditat întreaga acțiune antiromânească din perioada evacuării Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța şi de după aceea, folosind evreii şi alți minoritari pentru susținerea activităților pregătitoare invaziei, pentru culegerea de informații şi chiar cu susținerea agresiunii cu logistică.[148] Doar între 28 iunie şi 2 iulie 1940, pierderile româneşti, morți şi dispăruți, aceştia din urmă fiind în majoritate prizonieri duşi în gulagul sovietic, se ridică la foarte importanta cifră de 32.000 de oameni. Duritatea sentimentelor antiromâneşti manifestate de aceşti evrei, lipsa lor de loialitate față de țara şi poporul alături de care au trăit decenii în care au fost bine acceptați, într-o Europă majoritar antisemită, unde mulți s-au îmbogățit tare şi nestingherit, a şocat opinia publică românească,[149] cu deosebire militarii Armatei, Jandarmeriei şi Poliției, instituții patriotice, devotate poporului român, care i-au ocrotit şi pe ei.

După ocuparea Basarabiei de către sovietici, în rândul evreilor a circulat zvonul că guvernul de la Kremlin va înființa în această provincie Republica Sovietică Socialistă Evreiască. După 22 iunie 1941, când Armata Română a trecut Prutul începând eliberarea teritoriilor ocupate, majoritatea evreilor s-au retras împreună cu armata şi administrația sovietică. Este principala cauză a depopulării cu evrei a celor trei

---

[147] Vezi şi Ion Coja, *Scurt istoric al „HOLOCAUSTULUI"*, în Gheorghe Buzatu (coordonator), *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2002, p. 201.
[148] Alex Mihai Stoenescu, *op. cit.*, p. 65 şi 68-69.
[149] Ion Coja, *op. cit.*, p. 202. Autorul citează articolul publicat de Nicolae Iorga în „Universul", intitulat *De ce atâta ură* ?

ținuturi. În anul 1941, s-au înregistrat numeroşi evrei din întreaga Românie care au cerut să emigreze în Uniunea Sovietică. Devotamentul evreiesc față de Uniunea Sovietică, ataşamentul lor față de bolşevism şi ura față de militarii români, cunoscute la nivelul Serviciului Special de Informații şi de către liderii politici şi militari, a impresionat şi societatea civilă românească, generând reacțiile antievreieşti pe care le-au avut numeroşi cetățeni români, care au condus la crime şi alte abuzuri împotriva foarte multor evrei, în toate cele trei provincii evacuate în iunie-iulie 1940 şi eliberate de armata română în iunie-iulie 1941.[150]

În luna mai 1940, au fost chemați la Comintern doi secretari ai Partidului Comunist din România, ambii evrei, M. Skorțov (Leibovici) şi I. Morgenstern, pentru a raporta în legătură cu starea de spirit a populației şi capacitatea organizațiilor comuniste din Basarabia de a sprijini acțiunile sovietice antiromâneşti.[151]

Atitudinea ostilă a evreilor comunişti față de armata română este dovedită de o mulțime de documente.[152]

În anul 1941, când liderul evreilor din România, Wilhelm Filderman, fost coleg de şcoală al mareşalului Ion Antonescu, la care avea intrare permanentă, s-a plâns de represaliile pe care unii români le comiteau împotriva evreilor în Basarabia, Bucovina de Nord şi Ținutul Herța, Ion Antonescu i-a trimis o scrisoare-răspuns la două memorii, în 19 octombrie 1941, în care s-a referit la momentele evacuării acestor ținuturi, arătând, printre altele, că:

„...potrivit unei tradiții, voiți să vă transformați şi de această dată din acuzați în acuzatori, făcându-vă că uitați pricinile care au determinat situațiile pe care le plângeți. Să-mi dați voie să vă întreb, şi prin Dvs. să întreb pe toți coreligionarii Dvs. care au aplaudat cu atât mai frenetic cu cât suferințele şi loviturile primite de noi erau mai mari.

Ce ați făcut Dvs., anul trecut când ați auzit cum s-au purtat evreii din Basarabia şi Bucovina față de trupele româneşti care se retrăgeau şi care până atunci apăraseră liniştea şi belşugul acestor evrei ? Vă reamintesc eu:

Înainte chiar de apariția trupelor sovietice, evreii ce apărați, din Basarabia şi Bucovina, au scuipat ofițerii noştri, le-au smuls epoleții, le-au rupt uniformele şi când au putut au omorât mişeleşte soldații cu bâte. Avem dovezi.

Aceiaşi ticăloşi au întâmpinat venirea trupelor sovietice cu flori şi au sărbătorit-o cu exces de bucurie. Avem fotografii doveditoare.

În timpul ocupației bolşevice, aceia pentru care vă înduioşați astăzi au trădat pe bunii români, i-au denunțat urgiei comuniste şi au adus jalea şi doliul în multe familii româneşti.

Din pivnițele Chişinăului se scot zilnic, oribil mutilate, cadavrele martirilor noştri, care au fost astfel răsplătiți fiindcă 20 de ani au întins o mână prietenească acestor fiare ingrate.

---

[150] Privitor la culegerea de informaţii şi propaganda desfăşurată de sovietici cu ajutorul evreilor, vezi şi Alex Mihai Stoenescu, *op. cit.*, p. 69-79.

[151] Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, *Anul 1940. Drama românilor dintre Prut şi Nistru, Bucureşti, Editura Academiei de Înalte Studii Militare*, 1992, p. 38.

[152] Vezi, printre altele, documentele publicate în Alesandru Duțu şi Constantin Botoran (coordonatori), *Situaţia Evreilor din România*, Vol. I (1939-1941) partea întâi, Bucureşti, Editura Ţara Noastră Uniunea Vatra Românească, 2003, p. 150 sqq., carte inițial interzisă şi trimisă la topit în anul 1994, la cererea şi sub presiunea unor lideri ai Federației Comunităților Evreieşti din România, Alex Mihai Stoenescu, *op. cit.*, p. 79-85 (pentru situația din Basarabia şi Bucovina), p. 85-113 (pentru evreii din restul României şi din teritoriile sovietice de la est de Nistru), Ion Coja, *Holocaust în România ?*, Bucureşti, Editura Kogaion, 2002, p. 22 sqq.

...Vă puteți explica de ce înaintea noastră am găsit copii evrei de 14-15 ani cu buzunarele pline de grenade ?

V-ați întrebat câți din ai noştri au căzut omorâți mişeleşte de coreligionarii Dvs., câți au fost îngropați înainte de a fi morți. Voiți şi în această privință dovezi, le veți avea.

Sunt acte de ură, împinsă până la nebunie, pe care evreii Dvs. au afişat-o împotriva poporului nostru tolerant şi ospitalier, dar astăzi demn şi conştient de drepturile lui.

...Nu vă înduioşați dacă aveți cu adevărat suflet de ceea ce nu merită, înduioşați-vă de ceea ce merită..."[153]

Privitor la situația din Bucovina de Nord, într-un raport al şefului Statului Major al Corpului Grănicerilor din data de 28 iunie 1940, se arată că de îndată ce s-a dat ordinul de evacuare, evreii s-au dedat la manifestații antiromâneşti rupând şi scuipând tricolorul şi arborând steagul roşu comunist pe monumentul Unirii din Cernăuți. Pe străzile oraşului se trăgeau focuri de armă, aveau loc devastări, iar centrala telefonică a fost ocupată de comuniştii locali înaintea intrării trupelor sovietice în oraş.[154]

În 30 iunie 1940, din Basarabia a fost expediată o notă care relata despre ostilitatea populației evreieşti față de români. În notă se arăta că în timp ce autoritățile civile şi militare româneşti evacuau provincia, evreii au rămas şi s-au manifestat favorabil autorităților sovietice. Numai în 29 iunie 1940, prin localitatea Reni au trecut din Vechiul Regat în Basarabia nu mai puțin de 3.000 de evrei, aceeaşi cifră înregistrându-se şi în zilele viitoare. Evreii au încercat să instige şi pe români la manifestații ostile celor care se refugiau şi mai ales contra armatei. Refugiații din Basarabia, ajunşi în Vechiul Regat, au raportat greutățile întâmpinate din partea comuniştilor locali, majoritatea evrei, care i-au supus la torturi, i-au bătut cu pietre, le-au jefuit bagajele, le-au împiedicat transporturile, sau le-au distrus vehiculele şi le-au luat animalele. La Chişinău, avocații evrei au arborat drapele şi cocarde roşii înainte de venirea Armatei Roşii şi au violentat funcționarii români. La fel au procedat şi intelectualii evrei din Reni, Ismail şi Cahul. Evreii din Chişinău au manifestat pe străzi, blocând căile de acces către gară, pentru a-i împiedica pe funcționarii români să se refugieze. Ei au ocupat şi localurile instituțiilor de stat. Cu această ocazie, evreii i-au executat în stradă pe comisarii Pascal Nicolae, Mateescu Constantin şi Stol. Un grup de refugiați români, ajunşi în Bucureşti în 30 iunie, au relatat că o bandă de comunişti a împuşcat mai mulți funcționari români din Chişinău. Alți refugiați români, din Cernăuți, au declarat că înainte de intrarea Armatei Roşii în oraş, evreii au devastat biserici şi au executat numeroşi fruntaşi ai românilor şi ofițeri ai armatei române. Evrei comunişti de 15-16 ani au comis acte de barbarie, dezarmând pe unii soldați români, izolați de ofițerii lor şi de polițişti, înfigând baionetele şi armele în corpurile lor. Toți refugiații din Bucovina declarau că aceste fapte erau comise de evreii comunişti şi de unii ucraineni. În oraşul Bălți, sub protecția blindatelor sovietice care au depăşit aliniamentul stabilit, populația evreiască a dezarmat patrulele şi posturile noastre însărcinate cu menținerea ordinii. Au fost jefuite trenuri regimentare. Tot evreii au cerut sprijinul militarilor sovietici pentru a-i dezarma ofițerii şi soldații români. În

---

[153] Gheorghe Buzatu (coordonator), *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2002, p. 204-205.

[154] Alesandru Duțu şi Constantin Botoran (coordonatori), *op. cit.*, doc. 8-9, p. 151.

târgul Răşcani – Bălți, evreii umblau cu steguleţe şi rozete roşii la butoniere, iar pe case s-au arborat drapele roşii. La Soroca, evreii au format un comitet pe care *Nota* îl numea „terorist". Înarmați, evreii au atacat camioanele destinate evacuării, opunându-se astfel evacuării funcționarilor şi familiilor militarilor. La Soroca avocatul evreu Flexer l-a asasinat pe comisarul de poliție Murafa. Au mai fost omorâți administratorul financiar Gheorghiu, avocatul Stănescu şi căpitanul Georgescu. La Soroca a fost atacat camionul cu tezaurul Administrației Financiare şi s-au furat aproximativ 157.000.000 lei, administratorul financiar fiind ucis. Privitor la alte manifestări antiromâneşti comise de comunişti, *Nota* precizează că majoritatea acestora era formată din evrei. De asemenea, *Nota* făcea referire şi la alte acțiuni antiromâneşti comise de minoritari ruşi, ucraineni şi bulgari. Referindu-se la dezarmarea unor unități militare române de către sovietici, *Nota* arăta că aceştia au fost ajutați de „populația evreiască". În încheierea documentului, se arăta că populația românească era profund indignată de faptele comise de evrei şi că, încă din acea fază a conflictului, reacția românească nu a întârziat să se producă.[155] Autoritățile militare române nu au încurajat aceste reacții româneşti împotriva evreilor. Astfel, la 1 iulie 1940, Corpul 10 Armată, raporta Marelui Stat Major, Secția 2, Biroul 1, prin maiorul Bădărău, că trupele sovietice atinseseră linia de demarcație pe toată lungimea frontului, referindu-se şi la o serie de incidente. Privitor la evrei, în raport se arăta că acțiunile ostile ale acestora împotriva militarilor români, au determinat populația românească împreună cu militari de grad inferior la represalii împotriva evreilor: bătăi, aruncături jos din trăsuri etc. Raportul privea cu îngrijorare aceste excese ale românilor şi propunea „urgente măsuri pentru a opri asemenea acte".[156]

În aceeaşi zi de 30 iunie 1940, şeful Biroului Statistic Militar Iaşi, lt. colonel Ion Palade, raporta, printr-o telegramă expediată la Bucureşti, printre altele, că populația evreiască de pretutindeni a avut o atitudine ostilă românilor, sfidându-i, batjocorind funcționarii, asasinând pe unii dintre ei, furând tezaure ale instituțiilor statului şi confirmând practic informațiile trimise la Bucureşti de la Cernăuți şi Chişinău, ca şi pe cele comunicate de refugiații români la Bucureşti şi în alte părți ale țării. Se făcea referire la bandele de evrei conduse de avocatul Michel Flexer, care a ocupat Poliția şi primăria din Soroca şi a procedat la percheziții. Pe lângă asasinarea comisarului Mustafa, despre care se arătase în alt document, din telegrama lt. colonelului Ion Palade aflăm că Michel Flexer l-a asasinat şi pe un anume Eustate Gabriel. Populația teritoriilor evacuate era într-o stare de neliniște.[157]

Dramele care se consumau cu ocazia evacuării Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța au fost imortalizată de ofițerul român Elefterie Negel, evacuat din Basarabia.[158] Articolul său a fost cenzurat din presă, probabil din motivul de a nu descuraja populația şi a nu cataliza acțiuni de răzbunare a românilor, care şi aşa erau foarte greu de ținut în frâu, deşi se făceau eforturi evidente în acest sens de către autorități. Ordinul de nu folosi armamentul în nici un fel de situație este cel mai elocvent. Acesta a şi fost motivul pentru care evreii au reuşit să dezarmeze sau să ucidă militari români care nu au făcut uz de armă, chiar şi atunci când erau în pericol

[155] Ibidem, doc. 10, p. 152-157.
[156] Ibidem, doc. 15, p. 170.
[157] Ibidem, doc. 11, p. 157-159.
[158] Ibidem, doc. 12, p. 159-163.

de moarte. De altfel, calitatea şi disciplina Armatei române ante-comunistă, formată din numeroase elite, bazată pe legi şi o morală exemplare, este cunoscută.

O altă *Notă*, aparţinând unui maior pe nume Bădărău, face referiri exclusive la atitudinea evreilor în timpul evacuării Basarabiei, aducând date în plus faţă de cele relatate mai sus.[159] Astfel, în gara Bălţi, grupuri de evrei s-au strecurat în trenurile care evacuau autorităţile române, sfătuind refugiaţii şi militarii să rămână în Basarabia. Nereuşind evreii să-i convingă, a venit un ofiţer sovietic însoţit de militari înarmaţi, care au anunţat că militarii trebuie să depună tot armamentul, în caz contrar vor fi împuşcaţi. Un evreu a anunţat cu glas tare că persoanele originare din Basarabia nu au voie să părăsească provincia. A urmat o percheziţie corporală. Românii au fost nevoiţi să-şi distrugă actele de identitate pentru a nu fi depistată apartenenţa lor la Basarabia şi a putea astfel să se refugieze. La Chişinău, grupurile de evrei au demonstrat împreună cu deţinuţii comunişti eliberaţi din penitenciar, strigând lozincile: „Jos Carol", „Jos Armata română", „Trăiască Stalin şi Armata Sovietică". Documentul arată că poliţiştii care au încercat să facă ordine, pentru a permite refugiaţilor afluirea spre gară, respectiv comisarii Lascăr Nicolae, Mateescu Constantin, Severin şi Stol, au fost împuşcaţi în stradă de către evrei. La Reni, au avut loc incidente grave între evrei şi militarii români, care au condus la 15-20 de morţi. La Tighina, evreii au dezarmat jandarmi, le-au luat uniformele şi s-au erijat ei în organe de ordine. La Cernăuţi, printre persoanele împuşcate de evrei se numărau şeful gării, un comandant de regiment, primarul oraşului, foarte numeroşi poliţişti şi gardieni publici. La Vijniţa, întreaga dezordine a fost provocată de evreii comunişti şi ucraineni. Medicul evreu Winer, şeful Sanatoriului din Wijniţa nu a dat voie personalului român să părăsească instituţia, a rupt steagul românesc, păstrându-şi partea roşie pe care şi-a înfăşurat-o în jurul pieptului, strigând că a sosit ceasul evreilor. În 28 iunie, la podul de la Ceremuş, primarul localităţii, evreul Şatran, împreună cu populaţia evreiască, au întâmpinat militarii sovietici cu o manifestaţie de bucurie şi au rupt drapele româneşti. O bandă evreiască în frunte cu avocatul Rauferger i-au atacat pe perceptor şi pe pretor, obligându-i să predea banii din cassa percepţiei. La Galaţi, s-a format un grup de 2.000 de basarabeni, dintre care documentul specifică procentul de 90 % ca fiind evrei, care aşteptau în gară, sub pază, să plece, după propria dorinţă, în Basarabia. Unii s-au revoltat că nu li se formează garnitura mai repede şi au încercat să plece de sub pază. Somaţi să stea pe loc, au răspuns cu focuri de armă. Soldaţii români au tras în plin omorând 10-12 persoane şi rănind alte 40. 80 dintre cei aflaţi în grup au fost arestaţi.

La 1 iulie 1940, la ora 11, a fost recepţionată de Ministerul apărării naţionale[160] o notă telefonică-raport care anunţa lipsa unor militari din unităţile care se refugiau de peste Prut, menţionând şi alte incidente şi arătând participarea evreilor la aceste acţiuni antiromâneşti.[161]

La 2 iulie 1940, la Ministerul apărării naţionale a fost redactat un document-sinteză intitulat *Acţiunea evreiască*. În prima parte, intitulată *Evreii din Basarabia şi Bucovina în timpul evacuării*, se fac referiri la organizarea de către evrei a unor Comitete Revoluţionare, la atentate şi asasinate şi la propaganda antinaţională. Sunt

[159] Ibidem, doc. 13, p. 164-170.
[160] La acea dată, numele ministerului se scria cu litere mici.
[161] Ibidem, doc. 14, p. 168-169.

menționate o serie de incidente din diverse părți ale celor trei provincii, toate înscrise în aceeaşi notă de agresivitate a evreilor față de români şi autoritățile statului şi sunt nominalizați o serie de terorişti evrei. În a doua parte a documentului, este prezentată poziția evreilor din restul României. Documentul afirmă în chiar prima sa frază a părții a doua că după aflarea veştii acceptării *Notelor ultimative* sovietice, a avut loc „o bruscă schimbare de atitudine în totalitatea cercurilor evreieşti". Astfel, au fost remarcate: părăsirea atitudinii de rezervă manifestate până atunci, ca urmare a promovării unui spirit naționalist român şi adoptarea spontană a unor atitudini de veselie manifestată prin comentarii zgomotoase, în grupuri numeroase, pe străzi şi în localuri publice, însoțite de aprecieri jignitoare la adresa României, a conducătorilor statului, a armatei, în general a tot ce era românesc şi o vie simpatie pentru acțiunea sovietelor, pentru comunism şi pentru armata roşie. Evreii au manifestat brusc o atitudine sfidătoare față de cetățenii români. În document se arată că evreii au trecut la răspândirea fotografiilor lui Stalin şi a celorlalți conducători sovietici şi la confecționarea de steaguri roşii. Era îngrijorător zvonul lansat de evrei că sovieticii nu se vor opri la frontierele României, ci vor continua să ocupe teritorii româneşti. Această idee este de găsit şi în rapoarte venite de peste Prut. După răspândirea ştirilor privitoare la crimele şi alte excese comise de evrei împotriva românilor în teritoriile care se evacuau, evreii au fost cuprinşi brusc de îngrijorare față de perspectiva unor represalii din partea românilor. Cercurile comuniştilor evrei deschiseseră o serie de discuții privitoare la strategiile diversioniste necesare a fi promovate pentru a determina pretexte care să conducă la o intervenție a armatei roşii în România, care să sprijine şi revoluția comunistă care trebuia să fie declanşată concomitent. Documentul arată atitudinea pozitivă a liderilor evrei Wilhelm Filderman şi a rabinului şef Alexandru Şafran, care au recomandat expres coreligionarilor lor să se abțină de la orice manifestări care i-ar putea provoca pe români. Teama de represalii i-a determinat pe mulți evrei să emigreze în teritoriile româneşti ocupate de sovietici. În document se arată că liderii evreilor, Wilhelm Filderman, rabinul şef Alexandru Şafran şi scriitorul Horia Carp, încurajează emigrarea evreilor din România înspre alte teritorii, ca modalitate de detensionare a crizei evreieşti din România. În schimb, se arăta, cercurile sioniste socialiste se opuneau acestei emigrări, încurajând doar emigrarea evreilor în Palestina. Şi evreii care nu se exteriorizau, erau cuprinşi de sentimente antiromâneşti. În perioada evacuării teritoriilor româneşti ocupate de sovietici, evreii din restul României au încercat să saboteze încasările la buget refuzând să-şi achite obligațiile față de fisc, după modelul pe care l-au adoptat în timpul guvernării Goga-Cuza, din prima parte a anului 1938. Documentul prezintă cu obiectivitate o excepție de la comportamentul majoritar antiromânesc al evreilor, arătând că cercul evreiesc „Mutualitatea", cu sediul în str. Spătarului nr. 15, a criticat cu asprime acțiunile coreligionarilor lor în Basarabia, decizând să participe „cu maximum de mijloace" la acțiunea de ajutorare a refugiaților români. Documentul arată că din acest cerc fac parte evrei bogați, originari din Uniunea Sovietică, care au avut de suferit de pe urma instaurării regimului bolşevic. Documentul face precizări legat de categoriile sociale de evrei care părăseau România în favoarea Basarabiei şi Bucovinei ocupate de sovietici. Aceştia erau în cea mai mare parte meseriaşi, mici comercianți, misiți, studenți şi liber profesioniști, în majoritate oameni cu situație materială mai puțin bună. Documentul

apreciază că principalele cauze ale emigrării evreilor în Basarabia şi Bucovina de Nord, imediat după începerea evacuării acestora de către autorităţile române, erau propaganda pe care o făceau sovieticii, promiţând o situaţie mai bună decât cea din România şi teama de represaliile românilor ca urmare a exceselor evreieşti în acele teritorii. În general, treceau în Basarabia aprox. 10.000 de evrei pe zi. Partidul Comunist Român, foarte îngrijorat de plecarea evreilor, care reprezentau baza partidului, a dat ordine severe de interdicţie de plecare din localităţile unde comuniştii aveau însărcinări, fără aprobarea conducerii partidului. Cei care încălcau aceste ordine urmau a fi socotiţi trădători.[162]

În 2 iulie 1940, Biroul Statistic Militar din Bucureşti a înaintat un *Raport contrainformativ* privitor la evacuarea teritoriilor româneşti, chestiunea evreiască, informaţii din Bulgaria şi diverse. *Raportul* prezintă informaţiile aduse de Dr. Constantinescu, fost medic primar al oraşului Cernăuţi, refugiat la Bucureşti. Constantinescu afirma că, la Cernăuţi, ucrainenii s-au comportat foarte bine cu populaţia românească care se refugia, oferindu-le alimente gratuit. Unii ucraineni s-au refugiat şi ei în Vechiul Regat. În schimb, atitudinea evreilor a fost una atât de neomenoasă încât a revoltat şi pe ocupanţii sovietici, care au dat ordonanţe, prin care urmau a fi sancţionate cu moartea jafurile şi crimele pe care le comiteau evreii împotriva românilor. El arăta că evreii i-au împuşcat mortal pe preotul bisericii catolice din Cernăuţi şi pe comandantul penitenciarului din localitate.[163]

Nu numai autorităţile militare şi informative româneşti au avut aceste percepţii. Întreaga societate românească a fost impresionată de reacţiile evreieşti împotriva românilor. Diplomatul Raoul V. Bossy, aflat în exil după 1944, scria în memoriile sale: „... Astă noapte la ora 2, trupe sovietice masive au trecut frontiera pe toată întinderea ei; la ora 2 după-amiază au fost ocupate Chişinău, Cetatea Albă, Cernăuţi. Cu adâncă amărăciune trebuie consemnat că populaţia evreiască a acestor oraşe, care s-a bucurat întotdeauna de tratament omenos sub administraţia românească, a avut laşitatea de a ataca cu pietre pe soldaţii noştri în cursul retragerii lor forţate, în bucuria de a vedea sosind autorităţile comuniste, în rândurile cărora erau numeroşi evrei...Exodul populaţiei române constituie o dramă de nedescris... Locuitorii evrei organizează pretutindeni – şi până în Galaţi – o adevărată rebeliune de jafuri şi omoruri. Le ţin piept corpurile voluntarilor localnici..."[164]

Există şi documente care fac referire la reacţiile româneşti împotriva evreilor în zilele evacuării. Într-o telegramă a Grupului de armate nr. 1 către Marele Stat Major, Secţia II-a, din 3 iulie 1940, se raportează că ostaşii români au o stare de spirit foarte agitată contra evreilor, ceea ce a condus la agresiuni care au degenerat în bătăi şi chiar omoruri. Astfel, în gara Cucuteni, un evreu în haine militare a fost surprins scoţând din buzunar un revolver într-un moment când pe treapta unui tren din gară se afla un general român. Suspectat că a vrut să-l asasineze pe general, evreul a fost dezarmat şi apoi străpuns cu baioneta de mai mulţi ostaşi români. În aceeaşi staţie, doi evrei au fost aruncaţi din tren şi s-a tras asupra lor. În staţia Târgu Frumos, un medic evreu din localitate a fost găsit cu un revolver şi o grenadă în buzunar. A fost dezarmat şi omorât. În staţia Bacău, doi evrei au fost bătuţi şi predaţi poliţiei gării. Autorii

---

[162] Ibidem, doc. 16, p. 171-177.
[163] Ibidem, doc. 17, p. 178.
[164] Raoul V. Bossy, *Amintiri din viaţa diplomatică*, Standford, California, 1955, p. 114.

documentului raportau că prin diverse gări ale Moldovei, ostaşii români indignaţi de atitudinea evreilor exprimau hotărârea lor de a răzbuna excesele care s-au comis împotriva românilor din Basarabia şi Bucovina. Documentul este semnat de generalul C. Ilasievici.[165] În 3 iulie 1940, Marele Stat Major, Secţia II-a, a primit o informare din partea generalului Tătăranu în care se arăta că în dimineaţa de 2 iulie, Regimentul 3 Grăniceri Pază, venind din Basarabia, unde a avut mari dificultăţi cu evreii, a trecut prin localitatea Dorohoi, unde soldaţi români s-au răzbunat pe evreii de aici. Au fost împuşcaţi mortal 40 de evrei şi răniţi 15. Au intervenit imediat ofiţeri şi trupă din Armata a 3-a şi ordinea s-a restabilit.[166]

La 3 iulie 1940, generalul N. Ciupercă trimitea Marelui Stat Major o telegramă prin care arăta că atitudinea populaţiei evreieşti este foarte ostilă românilor şi reprezintă un focar comunist periculos. Ca urmare, s-au luat măsuri de trecere imediată în Basarabia a evreilor care şi-au manifestat această dorinţă, iar pentru ceilalţi evrei semnalaţi ca agitatori s-a organizat, provizoriu, o regiune de internare în zona Vidra, Judeţul Putna, de care să se ocupe regimentul 3 Jandarmi.[167] În 4 iulie, printr-un Raport contrainformativ se arăta că în trenurile din Moldova evreii şi minoritarii ruşi sunt maltrataţi de către ostaşii români care călătoresc izolat şi nu se află sub controlul ofiţerilor.[168]

Un raport primit de Marele Stat Major de la Budapesta, în 3 iulie 1940, semnala că presa italiană accentuează faptul că „evreii au provocat incidente sângeroase prin atitudinea lor provocatoare". Gazeta „Giornale d'Italia" scria despre atitudinea evreilor din România care, îndemnaţi de cei din Marea Britanie, intenţionează să provoace un război civil.[169]

În 7 iulie 1940 un Raport informativ al Marelui Stat Major, secţia II-a, arăta: „... la Chişinău, 400 – 500 de evrei comunişti constituiţi în bandă, înarmaţi unii cu puşti şi revolvere, iar alţii cu pietre şi bastoane, au cerut directorului Ionuţ, medicul spitalului de copii, ca imediat clădirea acestuia să fie predată. La încercarea medicului de a calma spiritele, l-au împuşcat, după care au năvălit în spital, devastându-l complet, iar pe copiii aflaţi internaţi, omorându-i şi aruncându-i afară pe geamuri..."[170]

Numeroase alte asemenea documente atestă agresiunile declanşate de evrei cu ocazia evacuării, urmate apoi de răzbunări româneşti.

Documentele privitoare la evacuarea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţa sunt produse de raportori diferiţi, degajând însă o imagine comună, fără contradicţii, ceea ce uşurează concluziile privitoare la atitudinea evreiască din perioada iunie-iulie 1940. Ofiţerii care semnau rapoartele, mulţi dintre ei cu grade superioare, inclusiv generali, erau preocupaţi să-şi informeze cât mai corect superiorii. Nu cunosc până în acest stadiu al cercetărilor din istoriografia românească cazuri de contestări ale acestor documente pe bază de probe. Nu am întâlnit nici o cercetare în care să se infirme conţinutul acestor rapoarte. Nu trebuie scăpată din vedere nici seriozitatea cu care se respectau consemnele în armata română ante-

[165] Ibidem, doc. 19, p. 184, doc. 21, p. 185-186.
[166] Ibidem, doc. 24, p. 190.
[167] Ibidem, doc. 20, p. 185.
[168] Ibidem, doc. 26, p. 192.
[169] Ibidem, doc. 22, p. 186-187.
[170] Radu Theodoru, *A fost sau nu HOLOCAUST ?*, Bucureşti, Editura Lucman, 2003, p. 109.

comunistă privitor la corectitudinea raportărilor, ceea ce creşte valoarea documentelor la care ne referim.

Devotamentul evreiesc față de Uniunea Sovietică, ataşamentul evreilor față de bolşevism şi ura față de români, din acel moment istoric, [171] sunt astăzi ocolite de unii lideri evrei într-un mod care sfidează total obiectivitatea necesară oricărei cercetări. De aici porneşte şi extraordinara mobilizare a unor evrei, inclusiv lideri, care s-au prăvălit împotriva subsemnatului, în diverse gazete şi gazetuțe, la autorități şi în justiție, ca urmare a publicațiilor mele pe această temă.[172]

Este evident că toți cei care acuză pe români de holocaust împotriva evreilor în perioada celui de al doilea război mondial încep relatările cu momentul încheierii eliberării Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța de către armata română, în iulie 1941, când s-au reorganizat şi s-au reinclus în trupul țării aceste teritorii, în condițiile concrete de război în care se găsea țara. Aceste persoane, majoritatea evrei, dar şi unii de alte etnii, inclusiv români atraşi de unele situații privilegiate, s-au din alte interese personale, meschine, agitatori-propagandişti, pentru că nu-i putem numi cercetători, ocolesc cu bună ştiință evenimentele petrecute în perioada iunie 1940-iulie 1941, când cei care au deschis primii seria agresiunilor împotriva instituțiilor statului român şi a unor cetățeni de etnie română au fost evreii. Acest lucru nu scuză decât parțial reacțiile antievreieşti pe care le-au avut unii cetățeni români, de diverse convingeri politice şi poziții sociale, care au comis acte de violență, până la crime, sau persecuții de orice fel, împotriva unor evrei care nu erau vinovați de săvârşirea unor acte antiromâneşti. Cert este că reacțiile româneşti antievreieşti au fost replici la agresiunile declanşate de evrei împotriva românilor.

Procesul comunismului, care ar trebui declanşat, ar contribui mult la clarificarea acestor probleme legate de conflictul româno - evreiesc din timpul celui de al doilea război mondial şi din perioada ocupației militare sovietice. Acest conflict ar trebui să fie parte a procesului comunismului. Majoritatea evreilor erau de convingeri comuniste, mulți dintre ei militanți comunişti activi. Guvernele României interbelice şi din perioada celui de al doilea război mondial, ca şi majoritatea poporului român, erau anticomunişti. Evreii au sprijinit fățiş Uniunea Sovietică, țara care era principalul inamic al României, după 1917. De Uniunea Sovietică ne despărțea nu numai pierderea unor teritorii, ci şi ideologia, care era un pericol pentru modelul românesc de organizare social-politică. Cu Ungaria şi Bulgaria am avut doar diferende teritoriale, cu Uniunea Sovietică, diferendele au fost şi teritoriale şi ideologice, ireconciliabile. Este evident că guvernanții români nu au gestionat totdeauna bine conflictele cu Uniunea Sovietică şi nici cele dintre majoritatea românească şi minoritatea evreiască din România. Despre unele din aceste probleme m-am referit în alte lucrări, citate la nota 4-a a prezentei lucrări. De asemenea, privitor la problematica evreiască din România interbelică, am publicat şi studiul *Aspecte ale problemelor minorității evreieşti din România interbelică reflectate în documente*

---

[171] În perioada cercetărilor mele care au condus la publicarea cărților *Eforturi politico-diplomatice româneşti de ieşire din al doilea război mondial în lumina arhivei diplomatice a S.U.A.*, Casa de Presă şi Editură Tribuna, Sibiu, 2003 (188 p.) şi *România, Axa şi Aliații*, Editura „Alma Mater", Sibiu, 2003 (210 p.), am parcurs o mulțime de materiale care m-au ajutat în concluziile privitoare problematica raporturilor dintre români şi evrei în timpul celui de al doilea război mondial.

[172] A se vedea, în acest sens, ziarele „Averea" din 8 iunie 2005, din Bucureşti, „22" din , din Bucureşti, „Clujeanul" din , din Cluj-Napoca, „Sibianul" din , din Sibiu şi „Tribuna" din 9 august 2005, din Sibiu.

diplomatice americane, în „Transilvania", Serie nouă, anul XXXI (CVII), nr. 1, 2002, p. 98-104.

Liderii regimului politic instaurat la Bucureşti după lovitura de stat din decembrie 1989 nu au dorit niciodată declanşarea unui proces al comunismului, nici liderii evrei nu l-au propus s-au susținut, unii dintre aceştia din urmă afirmând în mod repetat că evreii nu au susținut comunismul şi nu se consideră parte a acestui fenomen politic, care a fost un flagel în perioada ocupației sovietice a Basarabiei (1940-1941 şi 1944-1991) şi a României (1944-1958). Procesul comunismului, judecat corect de istorici, inclusiv de istorici de drept, ar trebui să clarifice toate numeroasele mari probleme ale contribuției comuniştilor la proiecte antiromâneşti şi în acest cadru la rolul evreilor în cadrul mişcării comuniste din lume şi din România, a crimelor făcute de comunişti şi rolului evreilor, a gulagului sistematic organizat de comunişti împotriva elitelor naționii române, la sfârşitul celui de al doilea război mondial şi a rolului evreilor în acest context. Acest proces ar clarifica multe dispute care mai persistă în jurul unor cercetări ştiințifice. Procesul comunismului a fost propus, după evenimentele din decembrie 1989, dar forțele care nu îl doresc au fost mai influente, cu atât mai mult cu cât foştii comunişti au continuat să-şi mențină o influență decisivă în România, fapt cu motivații multiple, obiective şi subiective, asupra cărora nu zăbovim în aceste rânduri.

Poziția autorităților române față de marile excese comise de evrei şi alți comunişti în teritoriile care se evacuau, a fost una marcată de timorare şi lipsă de decizie. *Notele ultimative* sovietice, „sfaturile" puterilor Axei de a ceda pretențiilor teritoriale sovietice, criza politică internă, lipsa de unitate a clasei politice, au făcut ca autoritățile române să nu-i poată opri pe evrei de la excese, iar răzbunarea românească să poată fi oprită doar parțial. Din toate documentele care au fost scoase la lumină până în prezent, nu reiese că s-ar fi dat nici un ordin de către autoritățile statului român, de către conducătorul statului, de rege sau de altcineva, de lichidare a evreilor, în general. S-au dat ordine punctuale, împotriva unor evrei care au săvârşit fapte antistatale, împotriva unor evrei care puteau constitui un potențial pericol în condițiile de război, sau de represalii, ca urmare a unor atentate teroriste comise de bolşevici şi evrei în timpul operațiunilor militare de la est de Nistru. Nu s-au deportat evreii numai pentru că erau evrei.[173] Recent, în luna iulie 2005, reputatul profesor Ioan Scurtu, directorul Institutului de Istorie „Nicolae Iorga" din Bucureşti, declara într-o emisiune la Televiziunea Română, că nu are cunoştință de ordine ale mareşalului Antonescu de măsuri împotriva unor cetățeni de etnie evreiască numai pentru că erau evrei, în contradictoriu cu afirmațiile unor evrei octogenari, care se declarau martori ai acelor momente istorice, susținând că evreii au fost prigoniți ca urmare a unor ordine date de mareşalul Ion Antonescu. Poziția profesorului Ioan Scurtu a fost împărtăşită şi de istoricul Florin Müller.

După evacuare, au avut loc şi răzbunări ale românilor. Ele nu fac decât parțial obiectul prezentului studiu, fiind însă mult mediatizate, unele exagerate şi prezentate pe baze exclusiv memorialistice, de către supraviețuitori ai evenimentelor, care, în mod surprinzător, au tăcut 65 de ani. Puteau foarte bine să declare ce spun astăzi în timpul ocupației militare sovietice, când ponderea evreilor în conducerea României

[173] La această concluzie au ajuns şi alți cercetători. Vezi în Gh. Buzatu (coordonator), *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2002, p. 210.

era foarte mare şi toate acţiunile antievreieşti au fost sever pedepsite. Unii dintre evreii care se referă astăzi la evenimentele comise de români, au emigrat de mult în S.U.A. sau Israel. Oare şi acolo au fost opriţi în cei 65 de ani să spună adevărul? Desigur, că unele acuzaţii evreieşti sunt validate şi de documente şi de alte mărturii, inclusiv ale unor cetăţeni români care nu erau implicaţi în nici un fel în evenimente.

Cercetările nu se vor opri. Numeroşi cercetători evrei şi doar câţiva români, deocamdată, vor continua să analizeze aceste momente istorice. Important ar fi ca ele să nu mai fie politizate excesiv, cum se întâmplă în România zilelor noastre. Nu este normal ca asupra cercetătorilor să se exercite presiuni atât de mari, cum se întâmplă în cazul subsemnatului. Nu este normal ca liderii evrei să implice ziare de toate felurile pentru a bombarda pe cercetători, a-i intimida, a-i ameninţa cu închisoarea şi a-i acţiona în justiţie. Aşteptăm răspunsuri ştiinţifice. Prin alte cercetări, bazate pe eventuale alte documente, se pot contrazice studiile. Le aşteptăm, în linişte, cu calmul şi răceala necesare unor analize imparţiale, dar care să nu ocolească adevărurile care nu convin unora, indiferent că sunt mai marii zilei, liderii comunităţilor evreieşti. Din câte cunoaştem noi, nu se pot contrazice ştiinţific concluziile evenimentelor desfăşurate cu prilejul evacuării Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţa, privitor la declanşarea de către evrei a unor agresiuni, împotriva statului român şi a unor cetăţeni de etnie română.

În încheiere, îmi exprim speranţa că nu se va mai băga în gura istoricilor nici pumnul şi nici batista, chiar de mătase fiind ea. Îmi exprim speranţa că istoricii, atât de mulţi valoroşi în această ţară, se vor coaliza întru adevăr şi dreptate, împotriva cenzurii de orice fel, a presiunilor pentru obţinerea concluziilor dorite de diversele interese care se doresc a fi promovate, care nu au legătură cu ştiinţa şi a implicării impostorilor pe terenul lor de muncă. Ieri şi astăzi a fost rândul meu să mă găsesc sub mare presiune, mâine poate fi rândul oricărui alt istoric care nu ajunge la concluziile dorite de diverse forţe politice din ţară sau din străinătate.

(Textul de mai sus a fost publicat în revista „Transilvania” nr. 9/2005)

Conflictul sovieto-afgan (1979-1988)

Orientul Mijlociu a devenit, începând cu jumătatea secolului al XIX-lea, când petrolul a ajuns a fi cea mai importantă sursă de energie, o zonă strategică de maxim interes pentru toate marile puteri ale lumii. Afganistanul, ca toate ţările aflate în vecinătatea directă a U.R.S.S., a prezentat pentru liderii de la Kremlin un interes special, respectat în mare măsură de toate ţările lumii inclusiv de către S.U.A. În perioada preşedinţiei sovietice a mareşalului Leonid Ilici Brejnev (1964-1982), U.R.S.S. a sprijinit ajungerea la putere a unui guvern pro-comunist şi pro-sovietic. Proiectul nu era uşor de aplicat în condiţiile în care preşedintele Afganistanului, Hafizullah Amin, era sprijinit de C.I.A. Ca urmare a presiunilor sovietice asupra guvernului afgan şi a sprijinului puternic acordat Partidului Comunist din Afganistan, la Kabul au început manifestaţii antisovietice sprijinite de forţele interesate. Acestea au degenerat.

Musulmani fanatici au atacat ambasada Uniunii Sovietice, au omorât 36 de consilieri sovietici, le-au înfipt capetele în nişte pari şi le-au plimbat cu făclii prin Kabul. La Kremlin a fost convocată o şedinţă extraordinară a Biroului Politic al Comitetului Central al P.C. al U.R.S.S. Liderii militari strigau revoltaţi că Afganistanul trebuie ocupat. Generalul de informaţii Serghei Kuzmici Milgun, cumnatul preşedintelui Brejnev, prim locţiitor al preşedintelui K.G.B., a propus ca preşedintele Amin să fie adus la Moscova şi obligat să semneze o cerere de intrare a trupelor sovietice în Afganistan, în sensul unui ajutor prietenesc acordat de Moscova acestei ţări. Suslov, secretar al C.C. al P.C.U.S., unul dintre ideologii partidului, adept al liniei dure din P.C.U.S., a propus o acţiune a forţelor speciale sovietice la Kabul. Ea avea să se desfăşoare sub forma unui desant asupra palatului prezidenţial de la Kabul, în urma căruia preşedintele Hafizullah Amin să fie capturat şi pus să semneze cererea de intrare a trupelor sovietice în Afganistan, chiar în palatul din Kabul. Şeful comandoului era un tânăr agent pe nume Vitea Paputin (nume profesional). În prima ei parte, acţiunea a decurs conform planului. Militarii sovietici, paraşutaţi pe timp de noapte pe palatul prezidenţial, au ucis pe capete paza, dar nu au luat în seamă faptul că preşedintele Amin se va apăra cu arma în mână, nu a vrut să se predea viu, iar unul dintre paraşutişti, surprins de reacţia preşedintelui, l-a împuşcat. Evenimentele au luat, astfel, o turnură nedorită. În avionul de întoarcere spre Moscova, Vitea Paputin, conştient de implicaţiile istorice şi personale ale asasinării preşedintelui Amin, s-a sinucis prin împuşcare. Greu de înţeles este faptul că preşedintele Amin avea în Kabul între 30.000 şi 40.000 de militari, care nu au acţionat pentru apărarea palatului prezidenţial, ci au rămas ţintuiţi în unităţile lor.

20.000 de militari afgani au acţionat imediat împotriva instituirii controlului sovietic asupra ţării. Din ordinul preşedintelui Brejnev 50.000 de militari sovietici au pătruns în Afganistan şi au trecut la ocuparea ţării. Generalul Milgun s-a împotrivit acestui proiect militar, ca şi altor planuri ale conducerii sovietice. El a fost asasinat prin împuşcare într-un apartament al K.G.B. din Moscova, în ianuarie 1982. Soţia sa a fost convinsă de complicitatea lui Brejnev şi a lui Suslov la acest asasinat.

Populaţia s-a organizat în forţe de partizani şi a trecut la rezistenţă prin război de gherilă. C.I.A. a trecut de îndată la înarmarea partizanilor afgani, dintre care majoritatea o reprezentau talibanii, aliaţii S.U.A. Presa americană abunda de elogii la adresa talibanilor şi a „eroului" saudit Osama Ben Laden, cel care a coborât din palatele sale luxoase în grotele Afganistanului pentru a lupta împotriva hidrei comuniste. Când interesele s-au schimbat, Washingtonul i-a abandonat şi a declanşat propria lor agresiune împotriva Afganistanului, din anii 2001-2002. „Eroul" a devenit marele „terorist" al lumii, iar talibanii au început să fie vânaţi, omorâţi, sau torturaţi în infernul insulei Guantanamo, devenită închisoarea celor care nu vor să-şi lepede credinţa, poporul şi libertatea naţională, în alte închisori, cunoscute sau secrete.

La sprijinirea luptei afganilor împotriva Uniunii Sovietice şi-a dat concursul Pakistanul şi preşedintele său de atunci, generalul Zia Ul-Hac.

Războiul sovieto-afgan a durat până în anul 1988. În ultima parte a războiului, comandantul trupelor sovietice a fost cunoscutul general Lebed, ulterior comandant al armatei a 14-a a Federaţiei Ruse, candidat la preşedinţia ţării, decedat într-un accident de elicopter în anul 2002. Luptele au fost încrâncenate. Armata sovietică a dat dovadă de multă brutalitate. Afganistanul a devenit un poligon de încercare al

Armatei Roşii pentru toate tipurile de arme convenționale şi gaze toxice de luptă. Cruzimea acestui război a determinat pe mulți militari sovietici să se drogheze pentru a trece mai uşor peste clipele de groază.

Moscova a încercat să arate că intervenția trupelor sale în Afganistan are ca scop împiedicarea acțiunilor imperialiste împotriva „Afganistanului democratic". Opinia publică internațională a condamnat agresiunea sovietică. China comunistă a cerut imediat Moscovei să-şi retragă armata din Afganistan, care are o porțiune de frontieră comună, considerând că invazia este un atentat la securitatea Chinei. Iugoslavia, Arabia Saudită şi Marea Britanie au condamnat şi ele intervenția sovietică. Acelaşi lucru l-a făcut şi S.U.A., cu toate că, după propria compromitere în Vietnam, era mulțumită de faptul că adversarul ideologic proceda în acelaşi fel şi se compromitea la fel de mult.

După 9 ani de război, în 1988, când Uniunea Sovietică, în dorința de a-şi schimba modul de promovare a propriilor interese în lume, se pregătea să reactualizeze tratatele ei cu S.U.A., încheiate la sfârşitul celui de al II-lea război mondial, preşedintele Mihail Gorbaciov a ordonat retragerea armatei sovietice din Afganistan. Poporul acestei țări a suferit şi suferă în continuare datorită poziției sale într-o zonă aşezată pe un ocean de petrol şi a faptului că iubeşte libertatea națională. Toți cuceritorii, de la Alexandru Macedon, la americanii anului 2002, care au încercat să-i supună pe afgani, n-au reuşit decât să ucidă, să dea foc țării şi să instaleze guverne care nu rezistă nici o zi fără susținere străină.

În timpul retragerii armatei sovietice, pe cerul Pakistanului o rachetă a lovit avionul preşedintelui Zia Ul-Hac, pulverizându-l. În loc de cadavru, a fost înmormântată o uniformă militară...Să fi fost, aşa cum s-a spus, pedeapsa Moscovei pentru spijinul permanent dat de generalul pakistanez rebelilor afgani antisovietici? Exploziei avionului prezidențial pakistanez nu i s-a dat o amploare mediatică mare în S.U.A. şi Europa Occidentală, ambele preocupate să nu-l supere pe preşedintele Mihail Gorbaciov şi să definitiveze acordurile premergătoare *Tratatului din Malta* (2-3 decembrie 1989), în vederea achiziționării (cumpărării, transferului) fostelor piețe ale C.A.E.R. de la Uniunea Sovietică.

Războiul sovieto-afgan din anii 1979-1988 este un episod din lungul şir al agresiunilor marilor puteri asupra țărilor şi popoarelor Lumii a III-a, în general împotriva țărilor mici şi mijlocii, menit să asigure bogăția, securitatea şi influența lor internațională. Dreptul internațional şi organizația internațională a statelor, fie Liga Națiunilor, fie, mai târziu, O.N.U., nu au reuşit să rezolve această problemă a agresiunilor internaționale datorate nevoii promovării propriilor interese de către marile puteri. De fiecare dată când aceste interese au intrat în contradicție cu principiile de drept internațional şi cu principiile morale, pe care marile puteri nu se sfiesc să le repete permanent, au primat interesele, iar principiile sunt abandonate permanent.

Aspecte privind conflicte internaționale generate de dorința de luptă împotriva terorismului

Mutații în relațiile internaționale la începutul mileniului al III-lea. Europa şi SUA. Terorismul, noul adversar

Încheierea *Tratatului din Malta* (2-3 decembrie 1989) şi modificarea radicală a modului de promovare a propriilor interese de către Uniunea Sovietică, ajunsă sub controlul taberei reformatoare filo-occidentale, condusă de Mihail Gorbaciov, avea să conducă la mutații în relațiile internaționale, la început foarte importante, apoi, după 11 septembrie 2001, radicale.

În decembrie 1987, în preajma şi în vederea pregătirii vizitei lui Mihail Gorbaciov în S.U.A., Vladimir Kriucikov[174] s-a deplasat la Washington, unde a avut convorbiri cu Colin Powell, consilier pentru probleme de securitate al preşedintelui Ronald Reagan şi cu Robert Gates, adjunct al şefului CIA. Cu această ocazie istorică, Kriucikov a făcut afirmația că interlocutorii săi nici nu ştiu ce rău le fac sovieticii americanilor. „Vă lăsăm fără adversar!" De altfel, ulterior acestei întâlniri, Colin Powell a şi afirmat că S.U.A. nu mai au adversari decât pe Kim Ir Sen şi Fidel Castro. Această rămânere fără adversar a S.U.A, i-a adus în postura de unică supraputere. Mai corect spus, unică supraputere implicată în toate chestiunile globale, pentru că din punctul de vedere militaro-spațial, Federația Rusă nu este cu nimic mai prejos decât Uniunea Sovietică din perioada Războiului rece, ci din contră, puterea ei militară şi spațială a crescut. Interesele Rusiei şi S.U.A. sunt însă diferite. S.U.A. dețin o economie foarte puternică, bazată pe cea mai bine organizată cercetare ştiințifică, în acest moment. Această economie care produce un volum foarte mare de produse de toate felurile are nevoie de piețe de desfacere, în timp ce economia Federației Ruse nu este una ajunsă într-o etapă de sete de exporturi, cu excepția armamentului. Rusia vinde arme în valoare de aprox. 25 miliarde de dolari anual, pe piețe pe care şi le-a conservat şi după dezmembrarea Uniunii Sovietice, fără mari convulsii. De aici şi deosebirile de exprimare în raporturile internaționale dintre cele două mari puteri nucleare şi spațiale. În perioada Războiului rece, toate acțiunile ofensive juste, în viziunea unor analişti, agresiuni, în viziunea altora, erau justificate în fața opiniei publice internaționale şi a poporului american prin nevoia obiectivă a luptei împotriva comunismului. Pentru aceasta era nevoie doar de o mass-media aliniată, care să mențină o imagine grotescă a regimului politic de dincolo de cortină şi să aibă permanent argumente privitoare la adversarul permanent, comunismul. De teama lui se acceptau orice încălcări ale dreptului internațional şi intern. În numele democrației popoarele trebuiau să admită orice acțiuni externe ale guvernanților, inclusiv agresiuni, lovituri de stat, dezinformări, crime. În numele democrației se obținea orice sumă necesară complexului militaro-industrial, din partea Congresului S.U.A. Pericolul comunist a justificat furibunda cursă a înarmărilor, care a creat uriaşe capacități de distrugere. În jurul complexului militaro-industrial se învârt cele mai importante interese economice, de influență şi dominație mondială ale S.U.A. Pierderea adversarului conducea, încet dar sigur, la cristalizarea concepției potrivit căreia ne mai existând adversitatea comunismului, energiile şi resursele poporului american ar trebui orientate în direcția nivelului de trai al poporului, înspre problematica ocrotirii mediului, culturii, artei, ştiinței etc. Poporul lipsit de un „bau-bau" nu ar mai vrea să-şi dirijeze resursele înspre sectorul militar, ceea ce ar conduce automat la o schimbare a direcției de promovare a intereselor financiare şi de influență. Acest lucru nu poate fi acceptat, în acest moment istoric, de către diriguitorii S.U.A. Să ne amintim cum şi președinți ai S.U.A. au capotat în momentul

[174] Vladimir Kruicikov era şeful Direcției de Informații Externe al KGB, începând din ianuarie 1975.

în care au încercat să schimbe politica militaristă a S.U.A. John F. Kennedy a fost asasinat după ce a acceptat să-şi retragă rachetele strategice din Turcia (1962) şi după ce a dat ordinul (pe care nu a mai apucat să-l pună în aplicare) de retragere a armatei americane din Vietnam. Lui Richard Nixon i s-a înscenat *Afacerea Watergate*, după ce a decis oprirea războiului din Vietnam. Bill Clinton, în timpul căruia economia S.U.A. a cunoscut cea mai mare înflorire din istoria postbelică a țării, a retras armata americană din Somalia şi a păstrat pacea în perioada 1993-1998. În toamna anului 1998, a izbucnit *Afacerea Lewinski*, care a dovedit implicarea unor forțe în manipularea Monicăi Lewinski şi pregătirea premeditată a posibilității compromiterii preşedintelui (înregistrarea convorbirilor, păstrarea la congelator a fustei Monicăi cu probele biologice ale lui Bill Clinton etc.). *Afacerea Lewinski* l-a adus pe Bill Clinton în fața perspectivei ca, din preşedintele cu cele mai bune rezultate economice din istoria postbelică a S.U.A., să ajungă singurul preşedinte al S.U.A. destituit pentru imoralitate. În decembrie 1998 şi ianuarie 1999, Bill Clinton a atacat Irakul, iar în martie 1999, a participat, în cadrul N.A.T.O., din inițiativă americană, la atacarea Iugoslaviei. Ca prin minune, presiunea asupra preşedintelui a încetat, *Afacerea Lewinski* s-a încheiat şi Bill Clinton şi-a încheiat în cele mai bune condiții mandatul. Alegerile din S.U.A., din noiembrie-decembrie 2000, au adus cu sine mari frământări în sânul clasei politice americane. S-au confruntat două ideologii. O ideologie ofensivă, care propunea implicarea S.U.A. pe baza dreptului forței în zonele sensibile ale Globului şi promovarea intereselor prin război, era propusă prin Partidul Republican, avându-l pe George W. Bush ca şi candidat. A doua variantă, era cea propusă de Partidul Democrat prin fostul vicepreşedinte Al Gore, care propunea modelul primului mandat al lui Bill Clinton, bazat pe o economie sănătoasă, funcționând într-un climat de pace internațională. Disputa s-a dus în spatele cortinei şi nu s-a putut finaliza odată cu alegerile, continuând încă câteva săptămâni, când a fost declarat câştigător George W. Bush, cu toate că Al Gore obținuse mai multe voturi populare decât adversarul său. Sistemul de vot prin electori permite spectaculoase răsturnări ale opțiunii populare. Ca urmare, într-un discurs despre starea Națiunii, deci după evenimentele din 11 septembrie, a fost „proclamată" *Axa Răului*. Conform previziunilor logice, au început războaiele, mai întâi în Afganistan, apoi în Irak. Cu ocazia campaniei electorale din 2004, cele două tabere s-au confruntat din nou. Pacifiştii democrați aveau pregătită echipa John Kerry, iar adepții republicani ai continuării politicii de forță, susținuți de producătorii de arme, echipa George W. Bush. După intense frământări, care au ajuns să răzbată şi în presă, John Kerry s-a retras, într-un moment al alegerilor când numărătoare arăta un scor aproximativ egal, permițând astfel continuarea promovării politicii de forță. Retragerea lui Kerry a condus la stoparea imediată a continuării numărătorii voturilor. Cu toate acestea, ulterior, a izbucnit un scandal privitor la ilegalități comise în campania electorală care au viciat rezultatele, în detrimentul Partidului Democrat. Mulți analişti consideră că, din punctul de vedere al S.U.A., ca şi al Israelului, interesele evreieşti neputând fi scoase din context, opțiunea pentru o politică agresivă a fost cea corectă. Puterile lumii se află şi ele în dezvoltare şi angajate într-un efort de realizare din nou a unei lumi multipolare, care amenință interesele Casei Albe. China are o rată foarte mare de dezvoltare şi amenință cu preluarea întâietății economice mondiale. Rusia s-a stabilizat economico-social în ultimul an al

preşedinţiei lui Boris Elţîn, iar sub Vladimir Putin cunoaşte creşteri anuale neîntrerupte. În octombrie 2007, redusese datoria externă de la 160 miliarde $ la 55 miliarde şi deţinea o rezervă valutară de 1450 $. Complexul militaro-spaţial primeşte toate sumele pe care le revendică. U.E. a ajuns, după ultimul val de aderări, la fantasticul PIB de 10.000 de milioane de Euro, continuă politica negocierilor de extindere şi doreşte să acceadă pe prima treaptă a Lumii, pe care s-a aflat câteva sute bune de ani. Japonia şi „tigrii" asiatici, cu economiile legate pe orizontală, „în serie", evitând astfel convulsiile tipice sistemelor piramidale, se dezvoltă şi ele mereu. Din urmă, se dezvoltă tare şi se anunţă ca o importantă competitoare, la scară globală, India. Orientul Mijlociu s-a îmbogăţit mult prin exporturile de petrol. Popoarele din această parte a lumii sunt în mare majoritate adversare declarate ale S.U.A. şi Israel. Reacţiile antiamericane din alte părţi ale lumii sunt şi ele tot mai răspândite şi se acutizează. În aceste condiţii, S.U.A. îşi pot menţine cu greu întâietatea mondială în condiţiile respectării principiilor consacrate ale dreptului internaţional, ceea ce a condus la adoptarea politicii de forţă, bazată pe acţiuni (agresiuni) armate.

În perioada de după încheierea înţelegerilor din Malta, atacurile S.U.A., împotriva Panama, Irak (de trei ori), Somalia, Granada, Iugoslavia (în cadrul N.A.T.O.), Afganistan, nu au găsit un cadru justificativ şi o legalitate recunoscută. În cea mai mare parte a Globului, acţiunile militare, deosebit de violente, au fost interpretate ca agresiuni. Rezultatele lor sunt lamentabile. În Iugoslavia, ca şi în Irak, ele oferă doar satisfacţia distructivă a celor care au privit cu nemulţumire performanţele economico-sociale ale acestei ţări, recunoscută ca atare de comunitatea internaţională şi existentă ca subiect de drept internaţional în forma anterioară războaielor începute în 1991. Iugoslavia a fost distrusă şi dezmembrată. O mare parte a populaţiei fostei Iugoslavii, de diverse etnii, are profunde sentimente antioccidentale şi antiregim. De asemenea, în Afganistan, prin război, nu s-au obţinut rezultate constructive, pentru ţară, împotriva drogurilor, pentru detensionarea conflictelor, sau împotriva terorismului. Talibanii, majoritari, au fost înlocuiţi la conducerea ţării cu unele minorităţi naţionale aduse la putere şi menţinute de armate străine. Guvernul Kharzai nu controlează nici măcar întreaga capitală. Ţara a fost bombardată, incendiată şi distrusă. Pentru a supravieţui, afganii cultivă opiul din greu, ajungându-se, în 2002, la o producţie de 3.400 de tone. Drogurile susţin peste jumătate din economie, aducând venituri de 2,4 miliarde de dolari. Dar ţara nu se poate întreţine fără ajutoare străine, necesarul lor fiind estimat la 2 miliarde dolari/an. Mişcarea talibană se resuscitează şi este cea mai puternică forţă internă.[175] Eşecul războiului din Afganistan este evident pentru toată lumea, chiar dacă războiul din Irak a reuşit să deturneze atenţia opiniei publice internaţionale de la gravele probleme din Afganistan.

Opinia publică din lumea occidentală s-a îndepărtat şi ea mult de liniile politicii de forţă promovate de la Washington, care remorchează şi pe unii europeni. În noiembrie 2002, sondajele de opinie din Marea Britanie, principalul aliat al S.U.A., arătau că o treime dintre britanici îl considerau pe George W. Bush drept un pericol mai mare pentru pacea mondială decât Saddam Hussein. Nici ulterior, această convingere nu s-a spulberat. Un sondaj al Centrului de Cercetare Pew, arăta că

---

[175] Ahmed Rashid, *Far Eastern Economic* Review, 16 octombrie 2003, citat în George Soros, *Supremaţia Americană: un balon de săpun*, Filipeştii de Târg, Prahova, Editura Antet XX PRESS, 2004, p. 47.

procentul populației britanice cu părere favorabilă față de S.U.A. a scăzut dramatic, de la 75 %, în vara lui 2002, la 48 %, în martie 2003.[176] În restul lumii, mult mai puțin legat de S.U.A. decât Marea Britanie, acest fenomen este mai răspândit.

Lipsa unui adversar recunoscut pe plan internațional ca un pericol pentru întregul occident, sau, dacă se poate, pentru întreaga lume, a determinat necesare căutări. Evenimentele din 11 septembrie 2001, au rezolvat problema identificării unui adversar cel puțin la fel de periculos cum fusese comunismul: terorismul, în general, terorismul musulman, în special.[177]

Renunțarea de către liderii de la Kremlin la regimul politic comunist, devenit ineficient şi inutil promovării intereselor Rusiei, a ridicat în fața S.U.A. o nouă problemă: necesitatea păstrării controlului asupra Europei. Scăpată de teama de comunism, care a ținut-o în poziția de aliat strâns şi fidel al S.U.A., Europa Occidentală şi-a formulat obiective proprii de evoluție, altele decât ale S.U.A., de multe ori concurente. În fața acestei situații, mai ales a voinței ferme a unor state de a crea o structură europeană de securitate, alta decât N.A.T.O., S.U.A. au încercat să acționeze pentru menținerea eficienței N.A.T.O., „cheia de control" a Casei Albe asupra bătrânului continent şi în favoarea europenilor. Războiul împotriva Iugoslaviei a fost, pentru scurt timp, o acțiune care a consolidat N.AT.O., organizația reuşind să promoveze interese comune americano-europene. Ulterior, s-a văzut că europenii, mai ales Germania, Franța, Belgia şi Luxemburg doresc neapărat o structură militară europeană, condusă de europeni. În cadrul unei asemenea organizații militare, Germania speră să-şi schimbe statutul de țară care, în conformitate cu înțelegerile americano-ruse, nu a avut voie să fabrice, să cumpere, sau să dețină arme nucleare. Apoi, războiul din Irak a dovedit din plin, din nou, că decizia în relațiile internaționale o iau cei care au arme mai puternice. Europa este decisă să se angajeze în creşterea puterii sale, nu numai prin extinderea către Urali şi Orientul Mijlociu (deocamdată Turcia, dar apoi, dacă aderă Turcia, este foarte posibil să intre în joc Israel), dar şi prin înarmare.

În perioada 1998-2002 şi după aceea, a existat o dispută americano-europeană privitoare la implicarea europenilor în conflictul americano-israeliano-musulman. S.U.A. sunt de părere că acesta este şi un conflict al europenilor, ca aliați ai S.U.A. Europenii susțin că aceste conflicte de la mii de km depărtare nu sunt o problemă a bătrânului continent. După declanşarea atacurilor împotriva Afganistanului şi Irakului, S.U.A. au reuşit să atragă un număr de state europene în coaliție, implicând astfel continentul în conflict şi atrăgând o serie de consecințe, respectiv reacții antieuropene din partea structurilor de luptă musulmane. Dintre acestea, atentatul de la Madrid a fost cel mai violent, conducând şi la retragerea Spaniei din coaliția condusă de S.U.A.

---

[176] George Soros, *op. cit.*, p. 28. Autorul citează The Pew Research Center for People and the Press, "America's Image Further Erodes, Europeans Want Weaker Ties", 18 martie 2003, 1, disponibil la http://people/press.org/pdf/175.pdf. Autorul este de părere că administrația Bush se foloseşte de *11 septembrie* în propriu interes şi acest lucru trebuie să înceteze.

[177] Dincolo de poziţiile oficiale, există numeroase analize, cercetări bazate pe unele informaţii, potrivit cărora evenimentele de la 11 septembrie 2001 au fost opera unei grupări din serviciile secrete şi unele structuri militare ale S.U.A., care împreună cu fostul agent CIA Osama Ben Laden au organizat evenimentele pentru a permite alocarea fantasticului buget militar de 400 de miliarde de dolari anual şi a declanşa războiul în Orientul Mijlociu, promovând interesele evreieşti. Din întreaga bibliografie, lucrarea lui Thierry Meissan, *11 septembrie 2001. Cumplita minciună*, Filipeştii de Târg-Prahova, Editura Antet, 2002.

În numele luptei împotriva terorismului şi pericolului pe care l-ar reprezenta liliputana Coree de Nord, sau Iranul, țară începătoare în ale industriei nucleare, s-au instalat baze militare americane în România şi Bulgaria. S-a adus în discuție şi problema unui scut antirachetă american, care să fie instalat în Cehia şi Polonia. În acest fel, în statele central şi est europene, foste socialiste, controlul american se consolidează, în dauna celui european. În aceste țări, clasele politice s-au scindat şi pe criteriul opțiunii politice pro-europene sau pro-americane, situație întâlnită şi în cazul României.
(Articol publicat în anul 2005)

Rolul conflictelor internaționale în catalizarea proceselor de aderare şi de integrare europeană, la începutul mileniului al III-lea
- Rememorări sugestive –

1. În perioada Războiului rece, politica de integrare în Comunitatea vest-europeană era legată strict de interesele de dezvoltare economico-socială a statelor doritoare de integrare şi de lupta împotriva comunismului.
2. Eforturile de dezvoltare s-au îngreunat în perioada de după a doua criză a petrolului (1973), când practic, supraproducția din statele vest-europene a devenit cronică şi crescătoare. Ca urmare, a avut loc o catalizare a voinței de integrare, pentru rezolvarea în comun a problematicii planificărilor producției şi desfacerii, fenomene care s-au derulat permanent, în ciuda doctrinei liberei concurențe pe piață, propagată în opoziție cu planificarea economică din statele comuniste.
3. După schimbarea modului de promovare a propriilor interese de către Federația Rusă, ca principal stat în cadrul fostei U.R.S.S. şi încheierea *Tratatului din Malta* (2-3 decembrie 1989), într-o primă etapă, s-a urmărit preluarea majorității fostelor piețe din interiorul fostului Consiliu de Ajutor Economic Reciproc al statelor socialiste, în paralel cu preluarea majorității piețelor externe ale tuturor acestor state.
4. După consolidarea noilor regimuri pro-occidentale din statele est-europene, începând cu anii 1993-1995, s-a trecut la formularea de intenții şi cereri oficiale de aderare la U.E. După cum se cunoaşte, România a formulat această cerere în anul 1995. Uniunea Europeană a formulat răspunsuri unitare privitoare la aceste cereri. Principala condiție de aderare care a fost pusă tuturor statelor a fost compatibilizarea standardelor de funcționare a economiilor, desigur alături de compatibilizarea standardelor de promovare a democrației, drepturilor omului etc. S-a preconizat o lărgire a Uniunii Europene în valuri, cu culoare de depăşire, pentru eventualele situații de „fruntaşi" în întrecerea de îndeplinire a condițiilor de aderare.

Paradoxal este faptul că eforturile de compatibilizare economică au cuprins în primul rând lichidările întreprinderilor economice socotite nerentabile. Prin comparație cu nivelul foarte înalt din Uniunea Europeană, foarte puține întreprinderi au rezistat competiției, majoritatea restrângându-şi activitatea la câteva procente din volumul de activitate din perioada dictaturii, fiind dezmembrate şi vândute la fier vechi etc. Aceste măsuri au fost însă agreate şi susținute de Uniunea Europeană, fiind apreciate ca factori de evoluție pozitivă, spre uimirea unor analişti care constatau creşterea decalajelor față de Occident, a sărăciei, a rămânerilor în urmă din punct de vedere al cercetării ştiințifice etc. Lichidările economice nu au reuşit să apropie standardele economice est şi vest europene. Mai mult, decalajele de dezvoltare

economică au crescut mult, cum am arătat, în defavoarea estului Europei, îndepărtând perspectiva de aderare a statelor est-europene şi îngrijorând şi clasa politică din U.E. care susținea energic politica de extindere a Uniunii. La nivelul anilor 2000-2001, se simțea nevoia reformulării condițiilor de aderare la Uniunii Europene, referitoare la compatibilizările privitoare la funcționarea economiilor est-europene.

5. Apariția Euro pe piața financiară mondială a creat o serie de conflicte, atât la vedere, cât mai ales în spatele cortinelor. Dintre acestea reamintesc că:

A. Dolarul a suferit prin apariția şi răspândirea euro cea mai mare restrângere de influență din întreaga sa existență; după anul 1945, Federal Reserve, singurul emitent de dolari, şi-a permis mereu să verse dolari fără acoperire pe piața financiară mondială. Sarcina inflaționistă pe care o genera această tipărire de dolari apăsa pe majoritatea Globului, care folosea dolari, aşa încât era uşor suportabilă; pe măsura restrângerii ariei de răspândire a dolarului, situația se modifică nefavorabil pentru țara de emisie a monedei;

B. O serie de state europene, mai ales Germania şi Franța, au insistat mult ca Marea Britanie să adopte moneda Euro în acelaşi timp cu celelalte state europene; în ciuda insistențelor, Marea Britanie, tradițional mai ataşată de S.U.A. decât de partenerele ei din U.E., a refuzat categoric; a fost un conflict real, ținut în cea mai mare parte în spatele cortinei; chiar şi în aceste condiții, apariția Euro a restrâns foarte mult aria de influență a dolarului;

C. Ca o coincidență mai mult decât suspectă, aş dori să vă reamintesc că, după refuzul Londrei de a adopta Euro, în mod surprinzător a apărut în Marea Britanie boala „vacii nebune", necunoscută până atunci. Marea Britanie era cea mai mare exportatoare de carne de vită din U.E. S-au făcut tot felul de supoziții privitoare la originea bolii, exprimându-se diverse păreri privitoare la originea bolii, până când, la TV BBC, unul dintre şefii serviciului de contra-spionaj britanic a declarat că: „este o boală declanşată de un virus produs în laborator". De la această declarație se pot face multe supoziții. Latinii făceau cercetările pornind de la întrebarea fundamentală *Cui prodest ?* Răspunsul este simplu de dat. De pe urma prăbuşirii exporturilor britanice de carne de vită au profitat alte state europene (Germania, Franța, Italia, Olanda, Belgia, Danemarca); în acest fel, Euro a preluat de la Lira sterlină respectiva piață de carne de vită;

D. În prima jumătate a anului 2001, o serie de state mari exportatoare de petrol (Libia, Irak, Iran, Siria) au început să vândă petrol contra Euro, restrângând şi mai mult aria de răspândire a dolarului şi creând noi tensiuni la Washington; şi unele țări asiatice (China şi Japonia) au început să achiziționeze petrol contra Euro, ca urmare a depozitelor din această monedă, rezultate din schimburile comerciale cu Uniunea Europeană;

E. La începutul verii 2001, preşedintele George W. Bush a vorbit pentru prima oară de „Axa răului", nominalizând statele de mai sus, la care se adăugau Afganistanul şi cele două state comuniste, Cuba şi Coreea de Nord, care nu puteau lipsi de pe o listă a „răilor"; în toamna aceluiaşi an au căzut turnurile şi s-a anunțat iminentul război împotriva terorismului; pe unde a intrat şi intră armata S.U.A., dolarul îşi restabileşte autoritatea absolută; în urma atacurilor şi amenințărilor

S.U.A., unele state şi-au reconsiderat politica economică şi orientarea diplomatică, în favoarea S.U.A. şi aliatelor ei; Libia este cel mai sugestiv exemplu, în acest sens;

F. După declanşarea războiului din Irak, diferendele politice, cu puternice încărcături de interese economice, între unele state din Uniunea Europeană, în frunte cu Germania şi Franța, pe de o parte şi S.U.A., pe de altă parte s-au accentuat.

6. Ca urmare, a apărut o schimbare de orientare în politica de integrare, atât la nivelul N.A.T.O., cât şi la nivelul U.E. În primăvara anului 2002, s-a vorbit pentru prima oară despre o certă viitoare periferie internă a Uniunii Europene, semn că în spatele uşilor închise s-a acceptat ideea de aderare fără compatibilizarea standardelor de dezvoltare economică, lucru care s-a întâmplat la 1 mai 2004. Pe măsură ce statele din vestul Europei, „Europa bătrână" cum a numit-o Casa Albă, s-a opus mai mult atacului american în Irak şi apoi modului de conducere a războiului din această țară, s-a făcut simțită preocuparea S.U.A. de a încorpora noi numeroşi membri în N.A.T.O., care, prin poziția lor pro-americană diluează simțitor opoziția vest-europeană față de politica de dominație mondială a S.U.A.

7. Europa a ajuns un colos economic. În urma aderării ultimelor 10 state, de la 1 mai 2004, PIB-ul Uniunii Europene atinge cifra de 10.000 de miliarde de Euro/an. Colosul economic care este Uniunea Europeană este însă un pitic militar, comparativ cu S.U.A. şi Federația Rusă. Conflictul din Irak a demonstrat însă că nu este suficient să fi cea mai mare putere economică din lume pentru a putea decide în marile probleme ale Globului, pentru a-ți asigura promovarea intereselor economice şi de altă natură, pe termen mediu şi lung. Europa este încă, cum am arătat, un pigmeu militar. Pe această linie ea îşi caută încă o altă identitate. Din această cauză, Uniunea Europeană consideră că trebuie neapărat să-şi continue creşterile de toate felurile şi extinderea continuă. Următorul val va cuprinde România, Bulgaria şi, posibil, Turcia. După care se va atinge o nouă frontieră. Cu patru decenii în urmă, generalul Charles de Gaulle afirma că Europa va fi puternică doar dacă se va întinde până la Ural.

8. Paralel cu extinderile N.A.T.O. (sub controlul Casei Albe) şi a Uniunii Europene, (având Germania şi Franța ca principali artizani), rivalitatea între S.U.A. şi Europa continuă. În toamna anului 2003, Washington-ul a anunțat unilateral o introducere a unor taxe şi accize vamale pe importurile de oțel din Uniunea Europeană. Aceasta a răspuns anunțând sancțiuni economice împotriva S.U.A., în valoare de 2 miliarde de dolari. Ca urmare a acestei escaladări a fenomenului, pe care unii îl numesc *concurență*, iar alții *război economic*, cele două părți au renunțat reciproc la sancțiuni. În decembrie 2003, o nouă lovitură de teatru în economia americană. Apariția bolii „vacii nebune", urmată imediat de pierderea celor mai importante piețe de carne ale Statelor Unite. Imediat, China, Rusia şi Japonia au anunțat că îşi caută alți furnizori. Anunțul guvernului american, din ianuarie 2004, despre lichidarea bolii a fost tardiv. O mare parte din piața menționată mai sus s-a pierdut.

9. Iată cum conflictele economice şi militare internaționale au catalizat atât voința S.U.A. de a lărgi N.A.T.O., cheia americană de control asupra Europei, cât şi voința Uniunii Europene de a continua extinderea către Răsărit. Cu fiecare extindere, ea devine mai întinsă, mai bogată, mai puternică.

10. Lupta economică la scară mondială continuă, îmbrăcată în aceeaşi haină a propagandei, în numele democrației, principiilor umanismului, ale dreptului internațional etc. În spatele lor interesele se confruntă îndârjit, în dauna majorității

popoarelor mici şi mijlocii ale lumii, care rămân tot mai mult în urma statelor dezvoltate. În paralel, Planeta noastră suferă mult şi grav, datorită degradării continue a mediului, ceea ce reprezintă cel mai mare pericol pentru umanitate.

11. România profundă este în suferință, dincolo de cuvintele propagandistice frumoase şi superficiale ale prosperei clase politice româneşti.

(Text din cuprinsul cărții Corvin Lupu, *România în contextul relațiilor internaționale actuale,* Editura TechnoMedia, Sibiu, 2006)

Conflictul din Irak. (I) Naşterea unei națiuni

În anul 2003, prin intermediul unor angajați ai industriei româneşti de armament, mai vechi parteneri comerciali ai Irakului, am fost contactat pentru a scrie o carte dedicată carierei politice a preşedintelui Saddam Hussein. Drepturile de autor erau substanțiale. De asemenea, mi se puneau la dispoziție o serie de lucrări în limba arabă şi se asigura traducerea lor de către un colaborator al Ambasadei Irakului, d-l prof. dr. Nicolae Dobrişan. În acest sens, la rugămintea ambasadorului Republicii Irak în România, Saad Hamid Majid, am fost contactat şi invitat în Irak. Călătoria urma să aibă loc cu un avion cargo, care făcea transporturi speciale până la Damasc, iar de acolo să zburăm cu un charter spre Bagdad. Vizitarea vechiului Babilon şi a colosalelor sale comori culturale era o tentație greu de controlat. Astăzi, după devalizarea muzeelor şi distrugerea unei mari părți a monumentelor, regret că nu am efectuat respectiva vizită. Am comunicat că nu voi scrie o carte de propagandă politică, sau personală, ci pot să scriu o carte de istorie politică, a relațiilor internaționale ale Irakului în cotextul geopolitic al Orientului Mijlociu şi a relațiilor româno-irakiene. Arhivele româneşti dețin numeroase documente pe aceste teme. Poziția mea a dezamăgit. Am înțeles că se dorea o odă adusă lui Saddam Hussein, bine plătită. Ori, acesta, ca orice personalitate istorică importantă, a desfăşurat o activitate complexă, care cuprinde fapte pe care unii le apreciază pozitiv, iar alții negativ. Negativul nu poate lipsi din analiză. În plus, ceea ce pentru unii este negativ, pentru alții apare ca şi pozitiv. Nu eram dispus la scrierea de ode. Ca urmare, s-a apelat, tot prin intermediul unui angajat al industriei de armament, la o familie din Baia Mare, care a scris o carte dedicată preşedintelui Saddam Hussein. Astăzi, după executarea prin spânzurătoare a lui Saddam Hussein, am hotărât să public rândurile de mai jos, necesare, după părerea mea, înțelegerii evoluțiilor contemporane şi recente din Irak, cu atât mai mult cu cât propaganda antiarabă, antimusulmană şi, în special, antiirakiană, devarsă în media internațională şi românească mari cantități de texte care derutează opinia publică, inclusiv pe intelectualii care nu s-au aplecat în mod special asupra evoluțiilor din Orientul Mijlociu, deturnând numeroase înțelesuri. Spun aceasta pentru că înțelegerea fenomenelor politice din Orientul Mijlociu necesită nu numai cultură, orizont larg şi deşteptăciune, ci necesită multă înțelepciune. Opiniei publice îi sunt oferite, cu multă larghețe, judecăți de valoare majoritar lipsite de înțelepciune. De asemenea, eu consider că ocolirea nucleului esențial al fenomenelor reprezintă a doua mare lipsă a majorității „analizelor" din mass media. Concret, mă refer la comentariile unor televiziuni din S.U.A. şi România şi la unele articole din presa scrisă din S.U.A. şi România. Pe cele din Israel, nu le mai nominalizez, având în vedere că Israelul este, practic, într-un război continuu cu lumea arabă şi în condiții de război nu se poate cere obiectivitate din partea uneia dintre părți față de inamic.

Cine a fost Saddam Hussein? O întrebare al cărei răspuns va diferi mereu în funcție de imaginile dorite a fi proiectate opiniei publice, în schimbare continuă, pe măsura trecerii timpului şi de percepțiile acesteia. În perioada de după arestarea fostului lider irakian şi până la executarea sa, media internațională, în cea mai mare parte aservită puterii şi banului occidental, l-a prezentat ca pe un monstru: criminal odios, duşman al propriului popor, duşman al omenirii, autor de genocid. Pentru a-l înțelege pe fostul lider irakian, propun cititorului o scurtă reamintire a unor momente din istoria contemporană a Irakului, necesare creionării climatului în care a fost educat şi în care s-a construit personalitatea lui Saddam Hussein.

Prin *Tratatul de Pace de la Sevres*, din 10 august 1920, încheiat între puterile învingătoare în primul război mondial şi Turcia, tratat pe care Parlamentul turc nu l-a ratificat niciodată, Irakul a fost trecut în stăpânirea Marii Britanii. Marea Britanie exercita, încă din anul 1899, *protectorat* asupra părții de sud a Irakului, cunoscută sub numele de Emiratul Kuweit, condus de cunoscuta familie Al Salem al-Sabbah, apropiată a coroanei britanice şi sponsor al unor importanți politicieni britanici. Ca urmare a tratatului, doar o parte a Kurdistanului a mai rămas în componența Turciei. Restul provinciei, având o populație în jur de 25 milioane locuitori, a fost atribuită altor state: Siria, Irak, Iran, iar un alt teritoriu kurd a intrat în componența Uniunii Sovietice. Astfel, prin propunerile experților care au pregătit proiectul *Tratatului de la Sevres* şi prin politica de *divide et impera* promovată de britanici şi francezi şi acceptată de S.U.A., poporul kurd a rămas fără stat național, fiind folosit permanent, până astăzi, ca minoritate care să pună probleme statelor pe al cărui teritoriu locuieşte şi să ofere permanent motivații de intervenții internaționale. Kurzii sunt şi astăzi un material inflamabil care poate fi oricând activat în statele unde locuiesc. Pentru controlul asupra Irakului, britanicii au avut de înfruntat rivalitatea Franței. În 1921, Irakul s-a proclamat regat, condus de regele Faisal ibn Hussain. El se suprapune în mare parte Mesopotamiei antice, unul din leagănele civilizației mondiale. În anul 1926, Londra a fost obligată să accepte accesul altor companii, mai ales americane şi franceze, la bogățiile irakiene, iar diferendele cu Franța privitoare la influența în Irak s-au negociat şi finalizat prin *Tratatul de la Mosul* (1926). Acesta prevedea că exploatarea petrolului irakian se repartiza astfel: 52-55% revenea Marii Britanii, 21-25% revenea Franței şi 21-25% revenea S.U.A. jaful sistematic al petrolului irakian de către companiile celor trei puteri, a determinat mari nemulțumiri populare. Această situație s-a prelungit şi după ce la 3 octombrie 1932, Irakul şi-a proclamat formal independența. În anul 1941, s-a produs o importantă răscoală împotriva companiilor stăpânitoare ale petrolului şi țării, condusă de Rashid Galli El Gailani. Răscoala a fost înăbuşită de armata Marii Britanii. Cu ocazia acestei intervenții, britanicii au ocupat Siria, Libanul şi Iranul, consolidându-şi puterea în zonă. În Irak a fost instalată o monarhie prooccidentală, care permitea exploatarea nelimitată a petrolului țării de către marile companii. În anul 1945, a izbucnit o răscoală a kurzilor, înăbuşită în sânge. Înfrânți, kurzii şi-au constituit Partidul Democrat din Kurdistan, condus de Mustafa al-Barzani. Întreaga istorie contemporană a Irakului a fost marcată de lupta dintre forțele naționale, care militează pentru libertatea Irakului şi controlul irakian asupra uriaşelor bogății de petrol şi gaze naturale şi apărarea civilizației tradiționale islamice, pe de o parte şi Marea Britanie, Franța şi S.U.A., state dornice să stăpânească Irakul pentru a-i exploata bogățiile, pe de altă parte.

În acelaşi timp, kurzii doreau o autonomie care să-i ajute să-şi construiască un stat național, în cadrul căruia să se dezvolte ca națiune, să-şi cultive civilizația tradițională, să-şi promoveze interesele. Cele cinci state pe suprafața cărora i-au răsfirat deciziile dure ale marilor puteri învingătoare în cele două războaie mondiale, nu au oferit cadrul necesar şi dorit de evoluție a etniei kurde. Nici în Irak, în nici un regim politic, din nici o poerioadă, kurzii nu s-au regăsit ca națiune. Ei se simt cel mai bine în această perioadă de ocupație militară străină a țării, pe care majoritatea zdrobitoare a poporului irakian nu o agrează, nu o acceptă şi luptă cu disperare şi mari sacrificii de toate felurile împotriva ei. Mulțumirea relativă de acum este minată şi efemeră, pentru că se bazează pe nemulțumirea majorității poporului irakian.

În perioada mai 1948-iulie 1949, Irakul participă la războiul arabo-israelian. La sfârşitul acestuia, regimul prooccidental de la putere a trecut la lichidarea prin execuție a lui Yussef Salman Yussef, secretar general al Partidului Comunist şi a altor conducători ai partidului, de teama acaparării puterii de către această forță politică sprijinită de Moscova. În anul 1955, regele Faisal II al Irakului, care se încoronase în 1953, a semnat cu Turcia *Pactul de la Bagdad*. În 1955, la acest pact au aderat Iranul, Pakistanul şi Marea Britanie (CENTO). El avea o linie prooccidentală pronunțată. În acelaşi an, regele a semnat un acord cu Marea Britanie, prin care îi permitea acesteia să folosească bazele aeriene irakiene pentru operațiunile militare din zonă. După semnalele panarabe şi de luptă antioccidentală, din 1956, date de preşedintele Egiptului, Gamal Abdel Nasser, mişcarea națională irakiană s-a consolidat. Marile evenimente politice din lumea arabă, din anul 1956, au catalizat naționalismul arab şi conştiința necesității lumii arabe de a-şi controla propriul destin în fața dorințelor de dominație ale marilor puteri occidentale şi a Israelului. În acel an, elev de liceu fiind, Saddam Hussein s-a înscris în Partidul Socialist Arab Al-Baas. Mişcarea de stânga oferea şi alternativa Partidului Comunist, sprijinit de Moscova, pe care Saddam Hussein a ocolit-o mereu cu multă diplomație, fără să propună măsuri radicale, care ar fi putut dăuna relațiilor cu Moscova, dar conştient că această linie politică putea conduce doar la o schimbare a stăpânului străin, în timp ce el făcea parte din gruparea panarabă care milita pentru independență şi consolidare prin alianța lumii arabe. Consolidarea mişcării naționale irakiene a avut ca urmare organizarea unei lovituri de stat, în anul 1958. Forțe naționaliste, conduse de militari, în frunte cu generalul Abd al-Karim Kassem, au abolit monarhia prooccidentală, l-au asasinat pe rege şi au retras Irakul din *Pactul de la Bagdad*. Lovitura de stat a fost urmată de un adevărat război civil, care a durat până în 1959 şi a condus la violențe şi excese din partea tuturor forțelor. Cu acest prilej, Saddam Hussein a fost acuzat de crimă, victima sa fiind un anume cetățean Saddam an-Nasiri, originar din oraşul său natal, Tikrit. Saddam Hussein a fost condamnat la închisoare. El nu a recunoscut fapta pentru care a fost condamnat, nici în proces, nici mai târziu. El a susținut mereu că a fost acuzat de crimă de forțele de securitate ale regimului, întrucât era militant baasist cunoscut în localitatea sa şi în regiune. A stat în temniță şase luni. A fost rejudecat, şi-a dovedit nevinovăția, eliberat şi absolvit de acuza de omor. Reuşita forțelor naționale irakiene în cursul loviturii de stat s-a datorat şi preşedintelui egiptean Nasser, care, reîntors din Iugoslavia, unde îl vizitase pe Tito, a transmis lumii occidentale că orice acțiune în Irak, împotriva noilor conducători ai țării, va conduce la intervenția militară a Egiptului. De la începutul noii guvernări, a devenit

evident că generalul Abd al-Karim Kassem nu dorea să conducă țara alături de Partidul Socialist Arab Al-Baas. El a folosit mişcarea națională şi lupta împotriva dominației străine pentru a acapara puterea şi a conduce țara în conformitate cu interesele unui grup de militari şi companii economice. În anul 1959, Saddam Hussein, a participat la un atentat împotriva şefului statului, împreună cu veri ai săi din partea tatălui. Atentatul a eşuat. Împuşcat în picior, a fugit în Siria, iar după trei luni, a zburat în Egipt, unde a rămas trei ani şi câteva luni. În Egipt şi-a încheiat liceul şi a susținut bacalaureatul, pe care le-a întrerupt din pricina implicării în politică. Irakienii exilați în Egipt l-au caracterizat, în general, ca fiind un tânăr serios până la duritate şi îngândurat până la tristețe. Politica națională şi panarabă a fost sprijinită de o clasă politică grupată în cadrul Partidului Socialist Arab Al-Baas, de orientare socialistă, care a respectat până la căderea de la putere, în 2003, proprietatea privată, cu mici excepții legate de resurse şi instituții cu mare influență asupra securității naționale. În anul 1959, Irakul a ieşit din blocul lirei sterline şi a semnat cu Uniunea Sovietică un *Acord de colaborare economică şi tehnică*. Un an mai târziu, sovieticii încep construirea căii ferate Bagdad-Basra. În anul 1961, Protectoratul Kuwait şi-a proclamat independența, dar emirul a continuat să fie susținut de către Marea Britanie, principala beneficiară a petrolului kuwaitian. După părerea majorității opiniei publice din Irak, ca şi din alte țări arabe, nimic nu îndrituia Emiratului Kuwait să existe în afara Irakului. Poporul era unul şi acelaşi, de acelaşi sânge, vorbea aceeaşi limbă, aveau aceleaşi obiceiuri, ambele teritorii aveau acelaşi procent de musulmani (95%), trăiseră aceeaşi istorie, sub califi, turci şi britanici. Recunoaşterea internațională a Kuwaitului era rodul intereselor politice străine, europene (mai ales britanice) şi ale Israel. Nu s-a creat un stat kurd, dar s-a creat un nou stat arab, fără o civilizație diferită de a irakienilor, fără elemente de distincție. Respectăm pe kuweitieni şi nu dorim în nici un caz să supărăm pe cineva prin aceste afirmații. Ele sunt părerea personală a semnatarului acestui articol, rezultată în urma studiilor întreprinse, privitor la acest spațiu geopolitic. În fond, democratic vorbind, în acest caz, determinante sunt simțămintele fiecărui cetățean în parte, chiar dacă simțămintele sunt şi ele rodul educației din familie şi din societate şi a injecțiilor mediatice. De la declararea independenței Emiratului Kuweit, generalul Kassem a declanşat o mişcare politică de conştientizare a apartenenței regiunii Kuweit la Irak. În acest context, în anul 1961 a izbucnit o puternică răscoală a kurzilor, conduşi de Mustafa al-Barzani, sprijiniți indirect de britanici şi emirul Kuweitului, care se temeau de o intervenție irakiană în Kuweit. Răsculații sperau să obțină autonomia. Kurzilor li s-au făcut o serie de promisiuni, dependente de înlăturarea de la putere a regimului irakian militar naționalist şi înlocuirea sa cu unul prooccidental. Acest gen de manipulare a kurzilor s-a repetat de multe ori în trista lor istorie, dar nimeni n-a făcut nimic pentru ei, până în prezent. Răscoala kurzilor, sprijinită din străinătate, a fost deosebit de violentă până în anul 1964, dar, după o scurtă acalmie, a mai durat mulți ani de zile, fiind definitiv înăbuşită abia în anul 1975. În această perioadă, zeci de mii de kurzi au fugit în Iran, unde s-au constituit într-un nucleu antiirakian, care avea să fie activat în anii ’80.

În anul 1963, după o nouă lovitură de stat, generalul Kassem a fost răsturnat de la putere şi executat. Puterea a fost preluată de Partidul Socialist Arab Al-Baas, cu ajutorul armatei. Preşedinte a devenit Salim Mahammad Aref. Saddam Hussein s-a

reîntors în Irak. Au continuat reformele naționale. Deşi de stânga, acest partid s-a aflat în opoziție cu Partidul Comunist, pe care îl contesta, întrucât acesta nu se pronunța pentru unitatea arabă, ci se pronunța pentru intrarea țării într-o federație cu Uniunea Sovietică. În anul 1964 au fost naționalizate băncile şi societățile de asigurări şi a fost creată Compania Petrolieră Națională din Irak, care era o garanție a unui buget în continuă creştere. În politica externă, preşedintele Salim Mahammad Aref a strâns legăturile cu Siria şi Egipt. La numai două luni după lovitura de stat, a fost proclamat statul federal Republica Arabă Unită, cuprinzând Egipt, Siria şi Irak. Mişcarea panarabă şi panislamică făcea un pas mare, spre îngrijorarea inamicilor ei, în primul rând Israel. În acelaşi an, Irakul a semnat şi un acord militar cu Siria, s-a creat Consiliul prezidențial unit şi Comandamentul militar unificat. La 1 ianuarie 1965, a intrat în vigoare tratatul privind crearea Pieței Comune arabe, cuprinzând Irak, Egipt, Siria Kuweit şi Iordania. Confruntat cu lunga răscoală a kurzilor şi cu opoziția internă, regimul de la Bagdad nu a mai avut resurse să lupte, politic sau militar, pentru alipirea teritoriului Kuweit. În 1966 preşedintele țării, între timp devenit mareşal, Salim Mahammad Aref, a decedat şi la conducere a urcat fratele său, generalul Abdel Rahman Aref. În anul 1967, printr-o lege, toate drepturile de exploatare a petrolului irakian au fost atribuite Companiei Naționale a Petrolului din Irak (Iraq Petroleum).

În anul 1968, au apărut puternice frământări politice. Saddam Hussein, implicat în evenimente, împotriva generalului Aref, în calitate de important membru al Partidului Baas, a fost arestat şi întemnițat. În timpul întemnițării a ținut legătura cu Ahmed Hassan al-Bakr, politician adept al unei linii politice de independență şi dezvoltare economică a Irakului, pe care o împărtăşea din plin şi Saddam Hussein. A dezertat şi a participat direct la lovitura de stat organizată împotriva preşedintelui Abdel Rahman Aref. A acționat direct, la vedere, îmbrăcat militar pe unul dintre tancurile care au asaltat palatul prezidențial. În cursul operațiunilor, au fost omorâți o serie de politicieni şi militari. În aceste operațiuni, a fost implicat şi Saddam Hussein. Aref a fost înlăturat, iar conducerea țării a preluat-o generalul Ahmed Hassan al-Bakr, care s-a proclamat preşedinte al țării, asumându-şi şi funcțiile de prim-ministru şi comandant suprem al armatei. Saddam Hussein a devenit vicepreşedinte al Consiliului Comandamentului Revoluției şi şef al serviciilor de informații, dar acest lucru nu a fost făcut public în mod oficial. Al-Bakr a promovat o politică puternic antiisraeliană. În 1972, a fost naționalizată integral Compania Iraq Petroleum şi s-a semnat un *Tratat de prietenie cu U.R.S.S*. În 6 martie 1975, la Alger, a fost semnat un important acord irakiano-iranian. Acordul a fost încheiat în scopul reconcilierii solemne între cele două țări şi prevedea normalizarea relațiilor bilaterale şi soluționarea problemelor aflate în dispută. Acest acord a îngrijorat mult factorii politici de la Tel Aviv şi Washington, care au încercat să-l submineze prin toate mijloacele. După ce Saddam Hussein şi ayatolahul Khomeiny au ajuns la putere, nu au ştiut să continue demersurile predecesorilor lor şi criza nu a mai putut fi gestionată, ajungându-se la război.

În toată perioada deceniilor 5,6 şi 7 ale secolului trecut, serviciile secrete britanice, americane şi franceze au desfăşurat multiple activități operative şi de influență pentru a submina gruparea națională de forțe politico-militare şi informative, în scopul reluării controlului politic şi economic asupra bogățiilor Irakului. Presiunea a

fost execitată mai ales asupra Partidului Baas. Împotriva acestei stări de lucruri, preşedintele Al-Bakr a luat măsuri pentru consolidarea serviciului secret. Această misiune a fost încredințată lui Saddam Hussein. Acesta a trecut la lichidarea adversarilor politici ai mişcării naționale grupată în Partidul Socialist Arab Al-Baas. Legat de această activitate a lui Saddam Hussein se cunosc puține date exacte. Majoritatea discuțiilor privitoare la ele au fost politizate. În cursul procesului („procesului" ?) lui Saddam Hussein, după trei ani şi jumătate în care duşmanii săi stăpâneau Irakul şi s-au căutat toate faptele care puteau să-l incrimineze, nu a fost acuzat de nici o crimă din această perioadă, ceea ce este elocvent. În perioada în care a condus serviciile secrete, au fost afectate majoritatea rețelelor de informații occidentale din Irak. Cu toate acestea, colaborarea serviciilor secrete irakiene cu cele americane a fost una bună. Ea a fost catalizată de către Saddam Hussein, care a reuşit în demersul său, câştigând un mare prestigiu în rândul clasei politice, armatei şi serviciilor de informații.

În anii '70, mai ales de la jumătatea lor, dezvoltarea durabilă a Irakului a devenit un proiect vizibil. Partenerii şi investitorii în Irak au fost aleşi cu grijă, pentru a ocoli marile puteri, mai ales S.U.A., în scopul evitării subordonării țării capitalului celor care doreau aservirea țării.

Atâta timp cât în Iran puterea a fost deținută de şahinşahul Mohamed Reza Pahlavi Arriamer, iar în Arabia Saudită şi Iordania se aflau de asemenea guverne filoamericane, lumea occidentală şi Israelul reuşea să mențină un echilibru de forțe, care să nu permită o unificare a forțelor lumii arabe, împotriva Israelului şi în scopul controlului absolut asupra exporturilor de petrol din Orientul Mijlociu. Compromiterea regimului politic filoamerican al şahului Iranului şi revoluția islamică a ayatolahului Khomeiny, din 1978, au complicat raporturile internaționale în zonă. Încurajat de C.I.A., Saddam Hussein l-a determinat pe preşedintele Ahmed Hassan al-Bakr să îi predea puterea, lucru care s-a produs la 16 iulie 1979. Practic l-a forțat, dar, ulterior a impus respect pentru persoana lui Al Bakr şi linia politică promovată în cei 11 ani cât a condus țara. S-a vorbit mult, dar fără a fi cunoscute probele, despre o implicare a C.I.A. în aducerea la putere a lui Saddam Hussein. Începând din 1975, S.U.A. au încercat, în mod repetat, să restabilească relații diplomatice cu Irakul. După schimbările din Iran, respectiv înlăturarea şahului, Saddam Hussein a sperat că va deveni punctul de sprijin al intereselor S.U.A., cu ajutorul cărora să-şi consolideze puterea, pe care el dorea să o folosească în favoarea mişcării panarabe şi împotriva evreilor. Calculele lui Saddam Hussein erau însă greşite. Fiecare din cele două părți vedea problema unor eventuale restabiliri a relațiilor bilaterale în scopul unor interese opuse. Saddam Hussein a continuat mereu să abordeze un discurs antiamerican, căreia diplomația de la Washington i-a răspuns, o vreme, moderat, sperând într-o relauare a relațiilor diplomatice şi economice, care să permită evoluții de creştere a influenței americane în țară, în dauna forțelor naționale, pe care Casa Albă nu le agrează nicăieri în lume. În timpul preşedinției lui Saddam Hussein, religia a fost respectată, echilibrat, fără manifestări de bigotism din partea liderilor politici. Întreaga politică față de religie a fost însoțită de preocuparea de a nu adânci prăpastia între şiiți şi suniți, în scopul unității poporului irakian. Pe kurzi, oricum nu-i putea nimeni determina să susțină statul național irakian.

În acelaşi timp, Irakul s-a aflat sub presiunea Uniunii Sovietice, care dorea să profite de ruptura din relațiile Bagdadului cu Washingtonul, amestecându-se în treburile interne ale țării. De la începutul preşedinției sale, Saddam Hussein s-a aflat şi sub presiunea U.R.S.S. Nereuşind în măsura dorită de la Kremlin, sovieticii au încercat să-şi mărească influența în Irak prin intermediul statelor socialiste satelite din Europa de Est. Răspunsul Irakului a fost înlocuirea companiilor acestor state cu cele ale altor state, inclusiv şi mai ales româneşti şi, în măsura posibilităților, cu a unor companii din state nealiniate, care nu condiționau politic colaborarea economică. România a devenit unul dintre partenerii de mare perspectivă ai Irakului. Către sfârşitul Războiului rece, cifrele de afaceri care se profilau în raporturile bilaterale, erau foarte mari. Lovitura de stat din România (1989), războiul din Golf (1990-1991), prăbuşirea intenționată a prețului mondial al petrolului şi embargoul impus de S.U.A., au compromis total proiectele şi au adus Irakul în imposibilitatea de a mai achita ultimele livrări româneşti de produse. Datoria țării a ajuns la 40 miliarde de dolari.

Cu toate tensiunile din raporturile cu Moscova, Irakul a fost nevoit să acorde o atenție specială relației cu Uniunea Sovietică, având în vedere şi faptul că aceasta întreținea bune relații cu comunitatea kurdă, prin intermediul Kurdistanului sovietic.

Saddam Hussein a dorit să devină simbolul lumii arabe, mai ales în cadrul *Grupului celor 77*. Marile simboluri ale Mişcării de nealiniere, Indira Ghandi, Tito şi Nasser nu mai erau în viață şi Saddam Hussein aspira la gloria şi performanțele lor politice. Doar Fidel Castro supraviețuia din galeria marilor lideri nealiniați. În principal, Saddam Hussein a acționat pe patru linii politice principale: 1) continuarea opoziției față de formula raporturilor arabo-evreieşti stabilită la Camp David; 2) creşterea rolului Mişcării de nealiniere; 3) dezvoltarea economică independentă a țării şi 4) creşterea puterii personale.

În 19 septembrie 1980, Saddam Hussein a denunțat tratatul dintre Irak şi Iran. Imediat după aceasta, ciocnirile de la frontieră, care anterior fuseseră sporadice, s-au transformat în lupte grele şi au dus la declanşarea războiului între cele două țări. El a durat opt ani, a fost extrem de echilibrat, a condus la peste un milion de victime şi a produs mari pagube materiale. Războiul a făcut să triumfe forțele care militează pentru scindarea lumii musulmane, în primul rând evreii şi puterile beneficiare ale petrolului din Orientul Mijlociu. Vina pentru izbucnirea războiului i-a aparținut, în cea mai mare parte lui Saddam Hussein şi colaboratorilor săi suniți. Ura seculară dintre şiiți şi suniți a agravat războiul, coborând îndârjirea şi la nivelul cetățeanului de rând, al soldatului. În timpul războiului, forțele interesate s-au implicat în influențarea evoluției conflictului. România a acordat asistență economică şi a livrat arme ambelor beligerante. Fiind dependente de livrările de produsele româneşti şi de numeroase activități de service, civile şi militare, nici una dintre țări nu a întrerupt colaborarea economică şi militară cu România. Cu toate acestea, România a făcut demersuri pe lângă ambele țări pentru a înceta războiul şi a încheia pacea.

Conflictul dintre Irak şi Iran, degenerat, în perioada 1980-1988, într-un război care a condus la mari consumuri de energii naționale, are la bază, în mare măsură, ruptura de natură religioasă dintre şiiți şi sunniți. Această ruptură este atât de profundă încât cele două state ajung în momente istorice în care nu mai țin cont de faptul că marii lor duşmani sunt Israelul şi S.U.A. Este evident că cele două state au avut deja mult de

pierdut de pe urma acestei realități şi este foarte posibil ca, în viitorul apropiat, Iranul şi Irakul să continue să plătească foarte scump ruptura dintre ele şi imposibilitatea lor de a coopera în a se apăra de duşmanii autentici, duşmanii care le vizează ființa națională: le afectează cultura şi civlizația lor tradițională, bogățiile naționale şi etniile majoritare. În această perioadă a războiului „antiterorist", cea mai importantă industrie a S.U.A., industria militară, prosperă. Este greu de prevăzut că vor lipsi motivațiile ca armata americană să fie implicată în conflicte armate în diverse părți ale Globului. Motivațiile sunt oferite de forțele politice. Orientul Mijlociu este cea mai vulnerabilă zonă pentru intervenții militare americane. Afirmăm acest lucru ținând cont şi de influența excepțională a comunității mondiale evreieşti asupra politicii Casei Albe şi de interesele Israelului în slăbirea până la distrugere a statelor arabe din Orientul Mijlociu, unde nu au fost instalate regimuri politice cooperante.

În timpul războiului din 1980-1988, îndemnați şi din exterior, kurzii din Irak s-au răsculat. Acest fapt a adâncit ruptura dintre irakieni şi kurzi. Pentru irakieni era încă o dovadă clară a lipsei de ataşament a kurzilor față de statul irakian, până la dorința lor ca Irakul să piardă războiul în care era angajat. Represaliile au fost dure. Au fost represalii de timp de război. Liderii kurzilor şi-au asumat riscul de a-şi aduce comunitatea în situație de indezirabilitate istorică totală. Irakienii, inclusiv opinia de la baza societății, i-au identificat pe kurzi alături de inamicii cei mai de temut ai poporului irakian. Din această cauză, în anul 2006, cu ocazia procesului (?) lui Saddam Hussein, pronunțarea de pedepse pentru represiunea împotriva kurzilor este imorală şi, după părerea noastră, ilegală, având în vedere starea de război a Irakului şi legislațiile de război din majoritatea statelor lumii. Legea marțială funcționează peste tot. Mai mult, în cadrul procesului (?) din 2006, unul dintre judecători a fost kurd. La sfârşitul războiului, mase mari de kurzi au părăsit Irakul şi au emigrat la conaționalii lor din Iran, cu acordul tacit al ayatolahului Khomeiny, care ajuta adversarii Irakului dându-le azil. A fost dramatic pentru un număr mare de kurzi.

În 1988, epuizate de război şi simțindu-se amenințate de evoluțiile pozitive ale relațiilor sovieto-americane, care erau în toiul negocierilor de transfer a statelor socialiste din estul Europei către Occident, Irakul şi Iranul au încetat operațiunile militare. În acelaşi an, a încetat şi războiul din Afganistan, întreaga omenire fiind interesată prioritar de acordul între S.U.A. şi U.R.S.S., finalizat în Malta, în 2 şi 3 decembrie 1989.

Conflictul din Irak. Cu şi fără Saddam Hussein. Înfrângerea unei națiuni

Vae victis !

În aprilie 1988, la inițiativa lui Saddam Hussein, a fost demarat un al doilea rând de discuții cu reprezentanți kuweitieni, în legătură cu frontiera irakiano-kuweitiană. După repetate tergiversări din partea Kuweitului, în februarie 1990, discuțiile dintre cele două părți au eşuat. În paralel cu aceste evoluții negative, Kuweit, împreună cu Arabia Saudită, state aliate ale S.U.A. şi Marii Britanii, au încălcat înțelegerile din cadrul O.P.E.C. şi şi-au sporit mult exporturile de petrol, ceea ce a condus la o scădere dramatică a prețurilor, ceea ce a afectat mult interesele economice ale mai multor state exportatoare, între care şi ale Irakului. În decembrie 1989, prețul unui baril de petrol era de 21 $. Conform înțelegerilor O.P.E.C., Kuweit putea să exporte până la

1,95 milioane de barili, dar a exportat peste 2,6 milioane barili. În acelaşi timp, Kuweit a extras mari cantităţi de petrol din pungile irakiene ale zăcământului de la Ar-Rumayla. În aprilie 1990, preţul petrolului se prăbuşise la 11 $/baril, iar Irakul pierduse deja un miliard de dolari. Era evident că, în condiţiile noilor preţuri internaţionale ale petrolului, Irakul intra în imposibilitate de a-şi plăti uriaşa datorie de 40 de miliarde de $ şi dobânzile aferente. Întreaga ţară era transformată într-un şantier, se făceau cheltuieli pe toate liniile, se promova o adevărată dictatură de dezvoltare. Irakul devenise un pericol pentru echilibrul stabilit între statele Orientului Mijlociu, echilibru controlabil de către politica israeliano-americană. Prin prăbuşirea preţului petrolului, dezvoltarea Irakului a fost blocată. Cu toate acestea, nivelul de trai al cetăţenilor ţării a crescut constant, anual, până în 2003.

Relaţiile Irakului cu S.U.A. s-au înrăutăţit şi ele continuu. S.U.A. au impus un embargo ştiinţific împotriva regimului de la Bagdad. Administraţia Bush (senior) a plănuit activităţi informativ-operative acoperite în Irak. În octombrie 1989, ministrul de externe şi vicepremier Tariq Aziz s-a adresat secretarului de stat James Baker, prezentându-i informaţiile despre comploturile C.I.A. împotriva preşedintelui Saddam Hussein. În 28 februarie 1990, Senatul american a hotărât suspendarea facilităţilor bancare acordate pentru importurile irakiene de grâu şi orez. Aceasta a însemnat declanşarea embargoului alimentar al S.U.A. împotriva Irakului. Concomitent, a fost declanşată o campanie de presă internaţională împotriva Irakului, care a fost prezentat ca fiind o primejdie pentru celelalte state din zona Golfului, ba chiar din întreaga lume.

La 29 mai 1990, s-a deschis la Bagdad reuniunea arabă la nivel înalt. Scopul reuniunii era analiza ameninţărilor lumii arabe de către Israel şi S.U.A. Cu acest prilej, Saddam Hussein a susţinut un discurs în care a ţinut să afirme că împotriva Irakului se desfăşura un război, Kuweitul fiind unul dintre inamici. Irakul a depus o plângere şi la Liga Statelor Arabe, arătând încălcările cotelor de exporturi de petrol stabilite de O.P.E.C. În urma acesteia, miniştrii petrolului din Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Kuweit şi Qatar s-au întrunit în oraşul Jedda, convenind să respecte cotele de exporturi de petrol. La scurt timp după această reuniune, Kuweit a anunţat că nu se va conforma hotărârilor adoptate la Jedda.

În acest cadru politic zonal, la 2 august 1990, armata irakiană a pornit ofensiva împotriva Kuweit. Era o agresiune evidentă, indiferent de motivaţiile istorice, politice şi economice. Acţiunea militară a Irakului oferea duşmanilor săi ocazia perfectă de a lovi ţara şi regimul Saddam Hussein şi prin aceasta întreaga lume arabă şi musulmană, oferea motivaţia prezenţei militare americane în zonă şi a justificării continuării cursei israeliene a înarmărilor, ca şi a construirii de strategii împotriva statelor arabe care nu sunt dispuse să se supună lumii americano-evreieşti. Agresiunea lui Saddam Hussein a afectat demersurile paşnice ale lumii arabe şi musulmane de a se dezvolta sub o presiune mai mică şi de a-şi consolida libertatea naţională, atâta câtă puteau avea, pentru a evita presiunile globalizante, potrivnice culturii şi civilizaţiei tradiţionale ale popoarelor musulmane. Agresiunea irakiană a fost o mare greşeală de strategie politică. Saddam Hussein acţiona cu mentalitatea tipică liderilor din Lumea a III-a din perioada Războiului rece. El făcea abstracţie de cooperarea excepţională dintre S.U.A. şi U.R.S.S., aceasta din urmă având proiecte majore de reformulare o propriului mod de promovare a intereselor. Moscova nu a

făcut nimic pentru a salva Irakul din situația gravă în care a intrat din greşeală proprie.

După atacul irakian, emirul Kuweitului şi familia sa s-au refugiat în Marea Britanie împreună cu banii lichizi şi impresionanta colecție de autoturisme Rolls Royce. Diplomația S.U.A. a jucat foarte bine cartea încurajării Irakului să comită agresiunea, pentru a-şi jusifica ulterior propria intervenție militară, aşteptată cu sufletul la gură şi cu mari speranțe şi la Tel Aviv. Eforturile Israelului de a-i dezbina pe arabi şi de a-i aduce în situații de războaie distrugătoare sunt o constantă a politicii evreieşti, considerată principala condiție a existenței statului şi a controlului indirecte asupra majorității arabe. Imediat după invazia irakiană în Kuweit, administrația de la Washington a acreditat ideea iminenței unui atac irakian împotriva Arabiei Saudite, prezentându-se în mass-media scenarii apocaliptice cu capitala saudită ocupată, cu bazele militare cele mai importante în stăpânirea irakienilor şi închiderea Golfului, care urma să devină un lac irakian. Televiziunile au prezentat trei tancuri străbătând deşertul, prezentându-le ca fiind irakiene şi care s-ar fi îndreptat spre frontiera saudită. Ulterior s-a aflat că erau trei tancuri kuweitiene îngropate în nisip. De asemenea, preşedintele Bush şi experții Casei Albe, vorbeau despre iminența deținerii armei nucleare de către Irak. Pe acest fond, trimiterea armatei S.U.A. în Arabia Saudită nu a mai reprezentat o dificultate pentru guvernul american, nici opoziția politică şi nici opinia publică, având încredere în corectitudinea informațiilor oferite de Casa Albă, nu s-au opus intervenției armate a S.U.A.

Rezoluția 660 a Consiliului de Securitate, difuzată în seara atacului irakian, în 2 august, invita cele două țări să negocieze pentru a-şi reglementa diferendele. Documentul sprijinea eforturile de pace întreprinse de Liga Arabă. În momentul în care Irakul a anunțat că se va retrage din Kuweit, stabilind şi date precise, armata S.U.A. a intrat în Arabia Saudită, ceea ce complica situația politică şi militară. O întrunire la Jedda cu participarea Irakului, Egiptului, Iordaniei, Arabiei Saudite şi Yemenului a fost contramandată, ceea ce era în detrimentul Irakului. În 12 august, Irakul, repetând disponibilitatea lui de a se retrage din Kuweit, a propus o inițiativă de soluționare globală a crizei din Orientul Mijlociu. Propunerea irakiană viza: 1) elaborarea unor aranjamente pe baza unor principii unitare privitoare la retragerea Israelului din teritoriile arabe ocupate în Palestina, Siria şi Liban; 2) retragerea Siriei din Liban; 3) retragerea forțelor americane şi aliate lor din Arabia Saudită şi înlocuirea lor cu trupe O.N.U. a căror naționalitate să fie stabilită de Consiliul de securitate; 4) retragerea reciprocă a Iranului şi Irakului şi stabilirea unor aranjamente privitoare la diferendele irakiano-kuweitiene. Inițiativa este una greu contestabilă, nu numai din punct de vedere politic, dar şi al unor principii etice. Propunerile irakiene nu au fost luate în seamă. Irakienii au afirmat mereu că S.U.A. au fost cele care au zădărnicit eforturile unei rezolvări a crizei de către arabi. După peste 15 ani de la evenimente, analizând situația globală din Orientul Mijlociu al anului 1990, nu putem să nu constatăm că intervenția militară americană în Irak nu rezolva decât problema Kuweitului, lăsându-le pe toate celelalte nesoluționate.

Războiul împotriva Irakului a fost declanşat în noaptea de 16 spre 17 ianuarie 1991, cu un atac aerian generalizat, care a vizat 400 de ținte civile şi militare, cum ar fi poduri, baraje, şcoli, spitale, biserici, moschei, centre de comunicații, fabrici, căi

ferate, depozite de alimente, silozuri de cereale, centrale electrice, rafinării de petrol, staţii de tratare a apei potabile, reţele de canalizare, cartiere de locuit din Bagdad şi din celelalte guvernorate şi chiar oaze din deşert, unde trăiau păstori şi beduini. În 3 februarie 1991, a fost organizat un raid aerian american asupra adăpostului Al-Amyriya din cartierul cu acelaşi nume din Bagdad. Au fost ucişi pe loc 421 de persoane, mai ales femei şi copii. În intervalul de timp 17 ianuarie – 28 februarie 1991, aviaţia americană a organizat 112.000 de raiduri aeriene, în cursul cărora au fost lansate 141.000 tone material explozibil. Irakul a răspuns acestor atacuri bombardând cu rachete diverse poziţii ale inamicului din Peninsula Arabă. De asemenea, rachetele irakiene au fost lansate şi împotriva Israelului. Irakienii argumentau cu faptul că în spatele atacului împotriva Irakului se afla Israelul, iar lansarea rachetelor era şi un răspuns întârziat la bombardarea de către Israel a reactorului nuclear irakian, în iunie 1981. La acea dată, aflat în crâncenul război cu Iranul, Irakul nu putuse riposta. S.U.A. şi aliaţii lor au adoptat tactica bombardamentelor de la înălţime, în faţa căreia Irakul nu a putut răspunde decât prin camuflaje şi constituirea de fortificaţii care să atenueze efectele bombardamentelor. Antiaeriana irakiană a fost paralizată de războiul radioelectronic, prin care pe ecranele radarelor dereglate apăreau ţinte false. Loviturile antiaerianei irakiene se dădeau în gol, iar avioanele se ridicau de la sol împotriva unor ţinte inexistente. Acelaşi scenariu a fost folosit, pentru prima oară în lume, în decembrie 1989, în România, cu mult succes, convingând militarii români şi Securitatea că în evenimente sunt implicate cele mai mari puteri ale lumii, singurele capabile să efectueze, la ora aceea, operaţiuni de asemenea nivel tehnic. În România, războiul radioelectronic a paralizat orice intenţie a liderilor militari şi informativi de a se mai opune derulării evenimentelor în direcţia schimbării vechiului regim.

În timpul războiului din Golf, comandantul militar american, generalul Schwartzkopf , a impus o cenzură exagerată, care dovedea că S.U.A. au multe de ascuns în privinţa realităţilor din Orientul Mijlociu. Cei 1.726 de corespondenţi de presă de toate felurile, au fost ţinuţi în Ar-Riyad şi Az-Zahran. Nu s-a permis nici o vizită de informare pe fronturile de luptă. Corespondenţii erau obligaţi să participe la briefing-ul zilnic pe care îl prezenta însuşi generalul Schwartzkopf. Acesta a impus o lipsă totală de transparenţă. Ziariştii erau legaţi la ochi, în anumite situaţii, sau chiar arestaţi, ca în cazul lui Fred Taylor, de la Associated Press şi Wesly Box, de la The Time. Erau total inaccesibili morţii americani şi, mai ales, efectele acţiunilor militare americane asupra civililor irakieni. Producătorul TV John Albert, de la reţeaua NBC, a fost dat afară pentru că a făcut filmări despre ororile comise asupra civililor irakieni, în urma cărora s-a cerut oprirea acestora. Comandamentul american a dat dispoziţii ca redactarea ştirilor să servească scopurilor campaniei militare, să condamne şi să contraargumenteze politica Irakului, să instige irakienii împotriva puterii de la Bagdad, să prezinte Israelul ca pe o victimă a crizei din Orientul Mijlociu. Apreciem că diversiunile organizate pentru a deruta opinia publică internaţională şi toate diversiunile făcute de S.U.A. şi aliaţii lor în perioada acestei confruntări nu au nimic comun cu democraţia, cu bunele intenţii şi cu spiritul dreptului internaţional.

Războiul din Golf a fost încheiat de către S.U.A., care au oprit bombardamentele în 28 februarie 1991. Preşedintele şi secretarul de stat al Apărării au argumentat că nu

au vrut „ca America să cadă în mlaştinile unui alt Vietnam", fapt care avea să se petreacă după 2003, adăugăm noi.

În acest moment, ne permitem un scurt comentariu. Guvernul Statelor Unite, poporul american, aliații Statelor Unite, admiratorii de pe întregul Glob ai performanțelor de toate felurile ale poporului american, mai ales ai democrației americane din epoca modernă şi din perioada dintre cele două războaie mondiale, oamenii iubitori de pace, au suferit cu toții când au fost doborâte turnurile gemene da la World Trade Center, în 11 septembrie 2001. Noi suntem convinşi că aceste sentimente, cel puțin la aceeaşi cotă de dramatism, au fost trăite de guvernele şi popoarele care au trebuit să suporte bombardamentele şi altor atacuri americane asupra obiectivelor civile din Libia (1986), Panama (1989), Somalia (1992), Irak (1991, 2003-2007), Serbia şi Muntenegru (1999), Afganistan (2001-până astăzi), ca să nu mai vorbesc despre ororile mai vechi, din Coreea şi Vietnam. Nu mai amintesc agresiunile statului Israel împotriva arabilor, a cărui politică este sistematic în acord cu cea a S.U.A. Comentariul nostru, făcut fără patimă sau scop politic, fără repulsie față de popoarele american şi evreu, porneşte de la convingerea în necesitatea abordării, în orice cercetare, a poziției celuilalt. Studiul celuilalt permite analize mai apropiate de adevăr. În multe dintre acțiunile militare ale S.U.A., mai ales în cele în care mor militari americani, poziția oficială şi a mass mediei față de evenimente este aceeaşi: 1. în momentul declanşării operațiunilor armate, Casa Albă şi mass media internațională aservită susține din plin acțiunile militare; 2. după ce agresiunile ajung să distrugă țări şi popoare, după ce se comit orori, după ce opinia publică, inclusiv cea americană, se revoltă, acțiunile încep a fi contestate, apoi dezaprobate vehement, ca în cele din urmă să se dea vina pe anumite persoane, iar după schimbarea preşedinției să se arunce vina pe predecesori, mai ales dacă aparțin partidului advers. Aşa a fost mereu. Deşi este evident că toate atacurile americane împotriva altor țări şi amestecurile repetate în treburile interne ale unor state, toate făcute în numele democrației şi grijii față de respectivele popoare, aduc mult mai mult rău şi suferințe acelor popoare decât cauza în numele căreia se face intervenția, fenomenul se repetă. Cel care face posibil acest lucru este regimul politic, sistemul, care pare, în acest moment istoric, de nereformat. Democrația este o mare gogoriță. Ea nici măcar nu există. Cine încearcă să confunde pluripartidismul, alegerile (şi ele grav manipulate) şi alte fenomene social-politice actuale, cu democrația, se află într-o eroare de fond. Propaganda, uneori deşănțată, inclusiv în România, este singura care menține iluzia existenței democrației în cadrul sistemului politic mondial. În realitate, o mare parte a lumii este condusă de cercuri de interese, concentrate la vârf în structuri masonice, în cadrul cărora cele mai influente persoane sunt evrei. Indiferent de alegeri, situația rămâne aceeaşi. Alegerile nu au voie să conducă la alternative. Ele pot doar schimba unele persoane cu altele, iar adevărații stăpâni rămân aceiaşi. Este cert că, în viitor, libertățile cetățeneşti se vor restrânge, mai ales libertatea de expresie politică. Comentariile de genul celui din rândurile de mai sus vor deveni tot mai rare, mai greu posibile.

Din alt punct de vedere, unii cercetători susțin că atitudinile politice sunt rezultatul firii naturale a omului. Răul din politică este răul cu care este înzestrat omul. Tot numai natura va interveni pentru modificări structurale ale speciei. Sistemele şi regimurile politice nu pot fi lipsite de gravele fenomene negative cu care

se confruntă, pentru că acele fenomene negative fac parte din firea speciei noastre. Degradarea mediului pe Glob, urmată de schimbări climatice profunde, pot crea condiții favorabile pentru modificări radicale ale organizării societății omeneşti şi ale omului ca specie.

După încheierea Războiului rece, s-a intrat într-o altă etapă a confruntărilor internaționale, puterile occidentale, S.U.A. şi U.E., au mărit presiunea asupra statelor care nu au dorit să se alinieze liniilor politice de globalizare şi control economic internațional de către marile lor corporații. Demonizarea liderilor autoritari a fost etapa care a premers şi însoțit acțiunile informative şi militare, acoperite şi la vedere, împotriva acestor state. Această galerie de lideri demonizați i-a cuprins pe Nicolae Ceauşescu, Slobodan Miloşevici, Saddam Hussein. Sunt liderii României, Iugoslaviei şi Irakului. Cu ce au deranjat aceste țări, în finalul Războiului rece şi imediat după aceea? În primul rând prin exemplul internațional în lupta împotriva supunerii în fața noilor forme de dominație internațională.

Nu ne mai referim la România şi la Iugoslavia, ci doar la Irak, care, după cum s-a văzut: 1) s-a opus, după 1958, stăpânirii occidentale; 2) a catalizat mişcarea proislamică; 3) şi-a păstrat independența şi a limitat accesul străin la bogățiile țării; 4) s-a dezvoltat economic continuu, în ciuda datoriilor şi embargo-ului, deschizând perspective foarte periculoase pentru controlul occidental şi israelian asupra întregului Orient Mijlociu.

Toate regimurile politice din Irak, de la recunoaşterea lui ca stat, au fost regimuri autoritare. De asemenea, nu există nici un fel de altă tradiție de guvernare, iar modelele de împrumut pot dăuna mai mult decât „binele" pe care îl oferă. Problematicile specifice ale țării fac ca gestionarea lor să necesite mână forte. Ne referim în special la: 1) neînțelegerile religioase grave între suniți şi şiiți, pe care aceştia le pun mai presus decât statul şi care pot oricând, printr-o simplă apăsare pe buton să degenereze în război civil şi scindarea țării; 2) problemele pe care le ridică minoritatea kurdă, care nu-şi găseşte identitatea şi aspiră la un stat propriu, fiind mult manipulată de serviciile puterilor interesate în a domina Irakul şi a-l slăbi; 3) presiunea internațională extraordinară pentru acapararea uriaşelor bogății ale țării; 4) rivalitatea Irakului cu Iranul, dusă până la ură profundă; 5) adversitatea Irakului cu Israelul şi ea dusă tot până la ură profundă. Toate aceste mari probleme ale țării nu se pot gestiona decât sub regimuri autoritare, de esență militaro-informativă. O asemenea complexitate de amenințări nu se poate gestiona, în contextul lumii contemporane decât prin multă autoritate. Autoritatea nu se poate apăra fără înlăturarea duşmanilor şi opozanților. Regimurile democratice, sau care mimează democrația, îşi înlătură şi ele duşmanii. Este suficient să dăm un singur exemplu din statul care se autodeclară ca fiind cel mai democratic din lume, S.U.A. La jumătatea deceniului al optulea, directorul C.I.A. William Colby (1973-1976), preciza cu mândrie că a lichidat practica agenției de a comite asasinate politice premeditate, menționând însă că acest lucru nu se aplică în momentul în care este vorba despre duşmani ai regimului. (Vezi Corvin Lupu, *România sub presiunea Războiului Rece şi a dorinței de integrare euro-atlantică*, Vol. I, Sibiu, Editura Alma Mater, 2000, p. 272)

Cealaltă cale, în afara exercitării autorității politico-militare, este calea capitulării în fața stăpânirii străine, care acaparează bogățiile țării şi trimite reprezentanții forțelor naționale la Abu Ghraib, Guantanamo, sau prin cine ştie ce închisori

zburătoare, prin statele aservite necondiționat marilor puteri. Conştiința națională dezvoltată şi civilizația tradițională a poporului irakian, ca şi a multor altor popoare, mai ales religia, nu sunt compatibile cu modelele de organizare social-politică vest-europene sau nord-americane. Bunăvoința puterilor care doresc să-i civilizeze pe irakieni după model occidental, ascunde mari interese politice şi economice. În fond, poporul irakian nu cere decât un lucru: să fie lăsat în pace. Uriaşele greşeli ale lui Saddam Hussein, făcute în anii 1980 şi 1990, după cum am arătat, au ieşit din acest tipar, s-au constituit în agresiuni şi au oferit duşmanilor țării sale motivația declanşării războiului din Golf. După părerea noastră, atacarea Irakului în 2003 nu se justifică în nici un fel. A fost o agresiune impardonabilă. Toate motivațiile s-au dovedit a fi pure invenții. Când se va afla tot adevărul despre 11 septembrie 2001, aşa cum s-a aflat şi despre Pearl Harbour, analiza va putea primi valențele necesare concluzionării. Despre Pearl Horbour s-a ştiut şi s-a tăcut, pentru ca poporul american şi Congresul să accepte intrarea țării în război, într-o epocă în care S.U.A. mai erau o țară democratică şi manipularea maselor era una limitată. Dar la Pearl Harbour, Japonia a atacat realmente S.U.A.! Dar dacă la 11 septembrie 2001, nimeni din afara țării nu a atacat S.U.A.? Să aibă oare dreptate Thierry Meissen, în a sa carte *11 septembrie Cumplita minciună...*

Conflictul din Irak. (II) Înfrângerea unei națiuni

Anii 2000 şi 2001 au adus o situație nefavorabilă pentru S.U.A. Economia, atât de prosperă în cei 8 ani ai preşedinției Clinton, a intrat brusc în declin. Intrarea monedei europene în circulație a dat o lovitură foarte puternică dolarului, restrângându-i aria de răspândire şi afectând posibilitățile emisiilor de dolari fără acoperire. Piețele S.U.A. s-au restrâns foarte mult, iar parteneriatele economice nu au mai asigurat raporturile avantajoase din era Clinton. Lumea arabă şi musulmană strângea rândurile şi se dezvolta fără a fi implicată în conflicte majore. De la războiul din Golf trecuseră 10 ani de relativă pace. Uniunea Europeană nu mai era lumea docilă şi supusă necondiționat Casei Albe, precum în epoca Războiului rece. După 1998, Federația Rusă şi-a stopat declinul, iar din 1999 a intrat pe un curs economic ascendent. China face progrese uriaşe, îndreptându-se cu paşi hotărâți, bazați pe ritmuri de dezvoltare amețitoare, spre preluarea întâietății economice mondiale. Doar prin război ar putea fi oprită de pe acest traseu. Tigrii asiatici aglomerau piața internațională tot mai mult. Toate evoluțiile internaționale conduceau spre scăderea influenței S.U.A. în lume. Soluții paşnice pentru contracararea acestor stări de lucruri nu s-au găsit. Soluția războiului a părut a fi cea mai potrivită pentru situația politică şi economică a S.U.A. la confluența mileniilor II şi III. În 2001, unele state musulmane, mari exportatoare de petrol, au anunțat că vor face încasările în monedă europeană. Lupta politică surdă din sistemul internațional ajunsese într-un punct de cotitură. Alegerile din S.U.A., din noiembrie 2000, au fost cele mai zbuciumate din toată istoria țării. Au fost pe muchie de cuțit. Lupta se dădea şi în spatele cortinei, până la vârful lumii. Unii sprijineau ideea continuării politicii preşedintelui Clinton de către fostul vicepreşedinte Al Gore, alții se pronunțau pentru aducerea republicanilor, în frunte cu candidatul lor George W. Bush. În spatele cortinei, lupta s-a decis cu o întârziere de mai multe săptămâni. În timp ce se „lupta şi negocia", s-a trecut la

numărătoare şi evidenţiere manuală a rezultatelor votului. Preşedinte a devenit G. W. Bush, dar unii au declarat că nu ştiu cine a câştigat de fapt alegerile...

Mai întâi a fost proclamată *Axa răului*. În acel moment, pentru mulţi analişti era certă izbucnirea unui război împotriva uneia dintre cele şapte ţări nominalizate pe *Axa răului*. Motivaţiile erau însă insuficiente. Casa Albă vorbea despre terorism, pericole, arme de nimicire în masă, musulmani fioroşi, aliaţi în primejdie etc., dar pentru justificarea unui război foarte costisitor în faţa Congresului, aliaţilor din N.A.T.O. şi opiniei publice americane era insuficient. Lovirea turnurilor gemene la 11 septembrie 2001, transmisă în întreaga lume cu o promptitudine impresionantă şi repetată obsesiv, a deschis larg calea justificării nevoii de atac împotriva nevăzuţilor agresori ai S.U.A., lumii occidentale, aliaţilor fideli, apărătorilor democraţiei, într-un cuvânt se impunea un atac al lumii civilizate împotriva lumii necivilizate. Primul stat ales a fi atacat a fost Afganistanul, condus de foştii aliaţi ai S.U.A., talibanii antisovietici. Ţara a fost trecută integral prin foc şi prăpăd. A urmat Irakul. Motivaţiile atacării Irakului s-au dovedit a nu fi fost reale. Nu s-au găsit armele de nimicire în masă pentru care ţara şi preşedintele ei erau acuzaţi. Nu s-a dovedit nimic privitor la implicarea guvernului de la Bagdad în lovirea turnurilor gemene. Instaurarea democraţiei de către americani în Irak este o himeră. Nu se poate instaura democraţia împotriva majorităţii populaţiei. Nu se poate instaura democraţia aruncând cu bombe asupra poporului care se doreşte a fi democratizat. Guvernul instalat la Bagdad de armata americană este format din şiiţi colaboraţionişti. Şiiţii sunt minoritari în Irak şi majoritatea lor se pronunţă împotriva ocupaţiei militare străine. Kurzii, în nenorocirea lor istorică, nu pot fi luaţi în analiză ca posibilă forţă politică la conducerea ţării. Ei sunt duşmani ai irakienilor. Cu asemenea aliaţi în Irak, americanii nu pot instaura nici un fel de democraţie. Aceasta nu este posibilă fără ataşamentul majorităţii. De altfel, în cele mai multe dintre sensurile sale şi discriminarea pozitivă este antidemocratică, după multe păreri. Minoritatea nu poate fi protejată împotriva intereselor majorităţii. În rest este tot o „găselniţă" menită să sprijine dominaţia unor state şi popoare. Dacă nu pot instaura democraţia şi nu pot, S.U.A. şi aliaţii lor pot însă continua să distrugă Irakul, mai corect puţinul care a mai rămas din Irak. Mai pot şi exploata în favoarea lor uriaşele bogăţii ale ţării. Tot sigur este că ura irakienilor, a tuturor arabilor, a întregii lumi musulmane, de 1,2 miliarde de locuitori împotriva americanilor creşte. Este de pus întrebarea dacă cetăţenii americani, care nu sunt evrei, sunt de acord cu această situaţie? Făcând abstracţie de câştigurile industriei militare americane şi ale firmelor clientelare care fac afaceri în spatele frontului, se mai pune întrebarea: nu cumva S.U.A. pierde mai mult decât câştigă? Nu cumva a intrat într-o linie politică ce duce spre degradare şi scurtează drumul către pierderea întâietăţii mondiale? Sunt întrebări care se leagă de America profundă, de America din afara intereselor evreieşti, care nu pot fi dezlegate de Orientul Mijlociu.

De această dată când a fost atacat, spre deosebire de 1980 şi 1990, Irakul nu agresase pe nimeni. Atacul americano-aliat împotriva Irakului şi distrugerea lui ulterioară sunt confirmări istorice ale tezelor irakiene, susţinute de Saddam Hussein, privitoare la dorinţa iudeo-americană de distrugere a civilizaţiei şi statului Irakian.

Saddam Hussein a fost condamnat la moarte pentru că a pedepsit complotiştii şi complicii lor care au atentat la viaţa lui în 1982, în timpul războiului cu Iranul. Acuzaţia este aproape la fel de stupidă ca acuza împotriva preşedintelui Ceauşescu,

cea cum că ar fi sabotat economia românească prin instalarea de detonatori. A mai fost acuzat de represalii împotriva kurzilor, în 1982. Irakul era în război cu Iranul, iar acuzatorii lui Saddam Hussein au pretenția ca preşedintele să nu fi pedepsit cetățeni ai Irakului care, în spatele frontului, se răsculau împotriva statului, destabilizându-l. În ce țară şi în ce regim politic asemenea făptaşi nu ar fi fost pedepsiți? În istorie n-avem exemple. Dar nici în timp de pace n-ar fi fost iertați, în nici o democrație, nici măcar în S.U.A. Totuşi, închipuirea omenească, de rea credință, a propus că revolta nu trebuia reprimată. Oare acuzatorii aşa îşi apără sistemul şi țările lor? Pe de altă parte, în martie 1988, când Irakul lupta încă împotriva Iranului, spre satisfacția S.U.A. şi Israel, au fost ucişi cu gaze de luptă 5.000 de kurzi răsculați la Halabja. Casa Albă a închis ochii şi nu a condamnat represiunea, şi ea făcută în condiții de război şi împotriva unor adversari interni stimulați să se răscoale de către forțe străine. Atunci casa Albă încuraja Irakul. Dacă S.U.A. nu au condamnat uciderea celor 5.000 de kurzi, nici „tribunalul" „irakian" „independent" nu a reținut acele orori drept crime în seama învinuitului principal în „proces".

Saddam Hussein a fost spânzurat ca un infractor de drept comun. Şi-a văzut fiii asasinați şi țara distrusă. A fost demn în fața morții şi convins că are mai multă dreptate decât asasinii lui. În fața morții, a emanat convingerea că istoria adevărată îi va da dreptate. A intrat în rândul martirilor lumii arabe. Evreii, americanii şi unii dintre aliații lor îl numesc criminal. Eroii martiri ai unora, criminalii altora. Istoria este plină de asemenea situații. S-a produs un nou abuz şi o nouă crimă, din punctul unora de vedere şi un act de justiție, din punctul altora. Cei puternici însă, nu dau socoteală. Ca şi în cazul Ceauşescu, mai marii lumii nu s-au murdărit cu sângele lui. Le ajunge sângele irakienilor de rând, al prizonierilor de la Guantanamo, Abu-Ghraib, sau din închisorile zburătoare. L-au dat pe mâna călăilor unora dintre duşmanii lui interni, şiiții colaboraționişti.

Pentru lumea cu adevărat civilizată şi pentru istorie, fără a fi nevoie să-l simpatizezi pe Saddam, modul în care a fost el omorât este reprobabil. Gloata şiită, căreia i s-a permis să batjocorească ultimele clipe ale lui Saddam Hussein, în frunte cu brutele care au declanşat trapa în timp ce el îşi spunea ultima rugăciune, reprezintă partea cea mai urâtă a ceea ce a lăsat Dumnezeu pe Pământ. Tot acest spectacol obscen se întâmpla în zorii celei mai sfinte sărbători islamice, Eid al-Adha (Bairam). S-a arătat în toată grozăvia ei acea față a umanității care n-ar trebui acceptată, ci combătută până prin toate mijloacele. E regretabil că tocmai S.U.A. au promovat la conducerea Irakului ocupat asemenea „colaboratori" ai democrației (?). N-avem cum să-i respectăm. Nu credem în nici un „proiect de democratizare" a Irakului, cu asemenea făptaşi, cum nu credem în îmbunătățirea climatului politic şi în democrația impusă cu bombe aruncate asupra popoarelor şi cu distrugerea simbolurilor civilizațiilor lăsate de om, după modelul din Irak. Saddam Hussein, ca şi Nicolae Ceauşescu, nu ar fi trebuit să devină un martir şi un simbol. Cred că ar fi fost şi exemple mai bune. Prin nedreptatea procesului şi brutalitatea execuției, ca şi prin felul în care a luptat în anumite momente ale carierei sale, el a devenit deopotrivă martir şi simbol. Evenimentul a mărit prăpastia dintre lumea arabă şi cea occidentală. Mesajul uciderii lui Saddam este foarte clar: marea putere americană, împreună cu aliații ei, mai mult sau mai puțin de conjunctură, au dreptul să intre în orice țară arabă suverană, să-i aresteze conducătorul care i-a supărat, să-i ucidă copiii

şi pe el, să distrugă țara şi simbolurile naționale şi să-i mai şi facă responsabili de toate acestea. Miliarde de oameni de pe Glob nu sunt de acord cu acest mesaj. Lupta va continua şi tot mai mulți oameni, inclusiv politicieni colaboraționişti ai politicii S.U.A. vor recunoaşte nedreptatea şi greşeala războiului numit „antiterorist", îndreptat împotriva nimănui şi a tuturor. Alte exemple similare din istorie ne confirmă această predicție.

Este deja cert că războiul din Orientul Mijlociu este un eşec al politicii americane, cel puțin la fel de mare ca cel din Vietnam. Începând de la al doilea război mondial, politica americană este în continuă degradare morală. Decăderea este constantă. Dacă în timpul comunismului, de teama pierderii aderenței internaționale de masă, acțiunile agresive erau ceva mai rare, se făceau mai „cu mănuşi" şi aveau justificarea nevoii de luptă împotriva comunismului, astăzi se acționează tot mai inuman. Prin agresiuni de acest fel, civilizația omenească regresează, chiar dacă dezvoltarea ştiințifică şi tehnică şi răspândirea informației de toate felurile ne dă impresia că omenirea progresează.

Asasinarea lui Saddam Hussein, hotărâtă la Washington, s-a dorit a da satisfacție Americii şi aliaților ei implicați în război şi prin aceasta a salva imaginea super-şifonată a preşedintelui Bush şi a celor care îl sprijină, în frunte cu vicepreşedintele Cheeney, unul din vârfurile comunității evreieşti din S.U.A. Deocamdată, democrații autentici de pretutindeni îşi pun speranța de mai bine în relațiile internaționale în crearea unei lumi multipolare, care să înlocuiască lumea unipolară (lumea „într-un picior", sau „cocostârcul", cum mai este numită). Din acest punct de vedere al moralei politice la vârful lumii, schimbarea modului de promovare a propriilor interese de către Rusia şi încheierea Războiului rece nu au adus nimic bun. Îmbucurător este faptul că societatea americană conştientă contestă războiul din Irak. De asemenea, există voci care şi încearcă să se opună agresării Iranului, dorită de cei care au declanşat războaiele din Afganistan şi Irak. Între aceste voci din surdina Casei Albe, se află cele ale Departamentului de Stat şi ale Pentagonului. Condolleazza Rice şi generalii din Pentagon încearcă să oprească grupul de interese din spatele preşedintelui Bush de la o nouă agresiune. Supărat pe generalii armatei, preşedintele le-a pus în frunte pe Robert Gates, fostul director al C.I.A. De regulă, peste tot în lume, militarii nu sunt încântați să fie conduşi de către cei de la informații. Finalul mandatului prezidențial Bush se anunță deosebit de agitat.

Față de execuția lui Saddam, apreciem poziția acelor lideri politici europeni, care au condamnat execuția, chiar şi sub impulsul intereselor față de S.U.A., al unui anumit control american asupra bătrânului continent (exercitat prin N.A.T.O. şi prin uriaşa rețea informativă americană din rândul clasei politice europene) şi a recomandării Bilderberg, de la München, din toamna lui 2005, de a înceta disputele europeano-americane. Este cert că astăzi etica politică europeană a depăşit-o pe cea americană, cu deosebire pe cea din era post-Clinton. Răspunderea față de agresiunea din Iugoslavia (martie-mai 1999) şi dezmembrarea acestei țări prin încălcarea tratatelor internaționale (Paris-1919; Paris-1947 şi Helsinki-1975) rămâne totuşi să apese greu şi asupra politicii Europei.

Atât în Irak, cât şi în alte părți ale lumii musulmane, ciocnirea civilizațiilor este în toi. Ea dăunează întregii omeniri. Nu cred că lumea va fi mai bună fără Saddam Hussein.

Pentru cercetători, adevărul în politică (sau istorie) este mai important chiar decât interesul național pe termen scurt, care este adeseori superficial formulat şi nu produce efecte asupra intereselor naționale reale. Adevărul şi proiectele durabile, de perspectivă, consolidează şi România profundă, ca şi în alte cazuri. Clasa politică vorbeşte adeseori de „interese naționale", de care tot ea se dezice la scurt timp. În numele acestor false interese naționale, „de o zi şi o noapte", care de fapt sunt interese de grup sau străine, se cere cercetătorilor să tacă. Această situație îi desparte mereu pe cercetători de politicienii care încearcă să aservească istoria trecută şi prezentă.

Bibliografie selectivă

Alexandrescu, Ion, *Obligațiile economice impuse României prin Tratatul de Pace*, în „Dosarele istoriei", Anul II, nr. 2 (7), 1997

Alexe, Vladimir, *România secretă,* Editura Elit, Bucureşti, 2004

Buzatu, Gheorghe, *Mareşalul Antonescu în fața istoriei*, vol. I şi II, Editura B.A.I., Iaşi, 1990

Buzatu, Gheorghe, *România între dictat şi tratat*, în „Dosarele istoriei", An V, nr. 6 (46), 2000

Buzatu, Gheorghe, *România şi războiul mondial din 1939-1945*, Centrul de Istorie şi Civilizație Europeană, Iaşi, 1995

Buzatu, Gheorghe, Florin Constantiniu şi colaboratori, *Secretele protocolului secret von Ribbentrop-Molotov*, Editura Moldova, Iaşi, 1991

Constantin, Ion, *România, marile puteri şi problema Basarabiei*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1995

Constantiniu, Florin, *Doi ori doi fac şaisprezece. A început Războiul Rece în România?*, Editura Eurosong and Book, Bucureşti, 1997

Constantiniu, Florin, *Între Hitler şi Stalin. România şi pactul Ribbentrop-Molotov*, Editura Danubius, Bucureşti, 1991

Constantiniu, Florin, *Legitimitatea istorică a statului național unitar român*, în „Dosarele istoriei", An V, nr. 6 (46), 2000

Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura „Univers Enciclopedic", Bucureşti, 1998

Constantiniu, Florin, *Vîşinski: „Avem cel mai deplin respect pentru domnul general Antonescu"*, în „Dosarele istoriei", An II, nr. 5 (10), 1997, p. 15-17

Dobrinescu, Valeriu Florin, *România şi Ungaria de la Trianon la Paris (1920-1947)*, Editura Viitorul Românesc, Bucureşti, 1996

Duroselle, Jean-Baptiste, *Istoria relațiilor internaționale*, vol. I şi II, Traducere de Anca Airinei, Editura Ştiinţelor Sociale şi Politice, Bucureşti, 2006

Duțu, Alexandru D., *Mesajul mareşalului Ion Antonescu pentru Aliați (august 1944) „România nu va face nici o acțiune ostilă Angliei şi Americii"*, în „Dosarele istoriei", VII, nr. 8 (72), 2002, p. 52-54

Fontaine, André, *Istoria Războiului rece*, vol. I-IV, Editura Militară, Bucureşti, 1992-1994

Loth, Wilfried, *Împărțirea lumii. Istoria Războiului rece (1941-1955)*, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 1997

Lupu, Corvin, *Aspecte referitoare la problema apartenenței Basarabiei la România şi la relațiile româno-sovietice, reflectate în documente diplomatice americane*, în „Acta Universitatis Lucian Blaga", Anul II, Nr. 1-2/2002, Editura ROSETTI, Bucureşti, p. 104-115

Lupu, Corvin, *Eforturi politico-diplomatice româneşti de ieşire din al doilea război mondial în lumina arhivei diplomatice a S.U.A.*, Editura „Alma Mater", Sibiu, 2003

Lupu, Corvin, *Relații diplomatice între România şi SUA până la al doilea război mondial*, Casa de Presă şi Editură „Tribuna", Sibiu, 1999

Lupu, Corvin, *România, Axa şi Aliații,* Editura „Alma Mater", Sibiu, 2003

Lupu, Corvin, *România sub presiunea Războiului rece şi a dorinței de integrare euro-atlantică*, vol. I şi II, Editura „Alma Mater", Sibiu, 2000 şi 2001

Lupu, Corvin, *65 de ani de la evacuarea forțată a Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ținutului Herța*, în „Transilvania", Serie nouă, anul XXXIV (CX), nr. 9/2005, p. 20-28

Mogoşanu, George, *Când a început războiul sovieto-român?*, în „Dosarele istoriei", An II, nr. 5 (10), 1997, p. 60-64

Otu, Petre, *Cum am pierdut Cadrilaterul ?*, în „Dosarele istoriei", an. VII, nr. 1 (65), 2002, p. 54-59

Otu, Petre, *Gh. I. Brătianu şi exigențele situației geopolitice a României*, în „Dosarele istoriei", An V, nr. 6 (46), 2000

Porter, Ivor, *Operațiunea Autonomous*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991

Troncotă, Cristian, *România şi frontul secret*, Editura Elion, Bucureşti, 2008

Troncotă, Cristian, *Eugen Cristescu, asul serviciilor secrete româneşti*, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994

Țurlea, Petre, *Antonescu şi Transilvania răpită*, în „Dosarele istoriei", An VII, nr. 6 (70), 2002

Ureche, Marian, Aurel Rogojan, *Servicii secrete străine. Retrospectivă şi actualitate. Interferențe în spațiul românesc*, vol. I, Editura Paco, Bucureşti, 2000

Watts, Larry L., *Fereşte-mă, doamne, de prieteni...Războiul clandestin al Blocului Sovietic cu România*, Traducere din limba engleză de Camelia Diaconescu, Editura RAO, Bucureşti, 2011